

Oplaat 15000 Ex.

F. M. L. DE LANGE
AMSTERDAM } ROOMBOTER
DEN HAAG } en KAAS
RITUEEL

Nieuw

להדפיס קטן אסרי אמת
Om U met de echte leer der waarheid
bekend te maken.

Oplaat 15000 Ex.

Israelietisch Weekblad

ABONNEMENT bij vooruitbetaling per halfjaar voor Amsterdam f 1.20, overige plaatsen in Nederland f 1.40. Voor het Buitenland f 7.50 per jaar. — Losse nummers 5 ct. — Het verschijnt Donderdagmiddags. Brieven aan de Redactie vóór Woensdag 12 uur. — Advertenties enz. voor de Administratie vóór Donderdag 10 uur v.m., Joden Breestraat 63.

Uitgever: J. L. JOACHIMSTHAL
JODEN BREESTRAAT 63, AMSTERDAM — TELEF. INTERC. 44340
Hoofdredacteur: L. D. STAAL, Weesperzijde 28 (S)
Copie van INGEZONDEN STUKKEN, geplaatst of NIET geplaatst, wordt NIET teruggezonden.

ADVERTENTIES van 1-4 regels f 2.—, elke regel meer f 0.50. Ingez. Mededeelingen 1-3 regels f 3.—, elke regel meer f 1.—. Advertenties op de 1e pag. van 1-3 regels f 6.—, elke regel meer f 2.—. Aanvragen en Verantwoording v. Liefdegiften 50% korting. Bij contract verlaagd Tarief. Dispos.k. 10 ct. Veranderingen in Adv. moeten vóór Woensdag geschieden.

DE GEVAARLIJKE WAARHEID

כי לא כנשים המצויות העבריות

De Hebreeuwsche vrouwen zijn niet als de Egyptische.

Eén episode heeft ons bij het doorlezen van de aan belangrijke episodes zoo rijke, Sidrah dezer week ditmaal bijzonder getroffen. Als Pharao zijn vloekwaardig plan om het volk der Hebreëen uit te roeien wil uitvoeren, roept hij de Hebreeuwsche deskundigen te hulp en hij zegt tot haar: Als zij bij de geboorte van een kind der Hebreëen uw bijstand verleent, dan moet zij zien of de jonggeborene een jongen of een meisje is; is het een zoon, dan moet zij hem doden, is het een dochter, dan mag ze blijven leven. De brave vrouwen hebben zich echter aan het draconische bevel niet gestoord, doch alle kinderen in het leven gelaten. Pharao was hierover vertoord en hij vraagt nu de vrouwen: Waarom hebt gij mijn voorschriften niet opgevolgd? Waarop dezen met een slimmigheidje antwoorden: Wij krijgen de kinderen bij de geboorte niet te zien, want de Hebreeuwsche vrouwen zijn vlugger dan de Egyptische; wanneer wij komen, is het kind reeds geboren en bij de moeder, daarom kunnen wij niet naar uw bevel handelen.

Pharao schijnt zich bij deze verklaring te hebben neergelegd en hij heeft de helpsters verder met rust gelaten.

Wij zullen voor heden niet ingaan op de duivelse wreedheid van het Pharaonische plan, dat Satan den Pharao moet hebben ingegeven. Men moet al van alle menselijk gevoel gespecd zijn, om tot dergelijke middelen zijn toe vlucht te nemen en al wat Pharao verder is overkomen, heeft hij reeds verdiend door deze alle perken te buiten gaande snoodheid. Waarop wij echter voor heden de aandacht vestigen: deze vrouwen hebben ter verklaring van haar gedrag niet de waarheid gezegd, doch een list bedacht, om Pharao zand in de oogen te strooien. Zij konden niet de waarheid zeggen, want zouden zij dit hebben gedaan, de dood zou hun deel zijn geweest en de algehele vernietiging van Israël zou, naar menselijke berekening, het gevolg van hun waarheidlievenheid zijn geweest.

Is het niet diep-treurig, dat deze brave, godvruchtige vrouwen oneerlijke middelen te baat mochten nemen, om zich en hun volk van den ondergang te redden? Hoe heerlijk is het niet, wanneer men steeds de waarheid kan zeggen en zijn ondervrager recht in de oogen kan zien! En hoe groote zelfvernederend is het niet, wanneer men gedwongen is leugen te spreken, zoodat een bloot van schaamte de wangen moet bedekken en men over zichzelf ontevreden moet zijn!

Of zou men denken, dat list en sluwheid in het volkarakter van Israël ligt; dat het niets liever doet, dan met slimheid en bedrog door de wereld gaan? O zeker, onze vijanden trachten ons wel deze minderwaardige karaktertrekken aan te wijzen en als zij onze geschiedenis nagaan, schijnen zij wel de bewijzen voor deze boosaardige beoordeeling te kunnen vinden. Maar... hoe jammerlijk dwalen zij! Hoe verfoeien wij bedriegelijkheid en onwaarheidlievendheid! Heilig zult gij zijn, zooals God heilig is, zoo spreekt de Thora tot ons. Heiligheid en bedrog passen niet bij elkaar. En van God heet het **אמת חותמו**, de waarheid is Zijn zegel. Categorisch heet het in de Thora **שקר תרחק**, van ieder leugenachtig woord zult gij u afhouden. En onze Midraschschrijvers uit den ouden tijd en onze moraalpredikers uit de nieuwere tijden houden ons steeds het verfoelike van de leugen voor oogen. Neen! stipte eerlijkheid in daden en woorden is ons gebiedend voorgeschreven, en zij vormt de grondtoon van ons karakter.

Het noodlot is het van Israël, dat het zoo dikwijls gedwongen was, zijn ware karakter te verloochenen en den schijn te wekken, dat het met de waarheid op een gespannen voet staat. Het gevaarlijke van de positie, waarin Israël doorgaans verkeerde, dit alleen is de oorzaak, dat het aan zijn natuurlijke, aangeboren liefde voor de waarheid niet altijd kon toegeven. Onze stamvaders hebben het reeds onderhouden. Over onzen vader Jacob wordt gewoonlijk de staf gebroken, omdat hij niet recht door zee ging en de personen met wie hij omging verschalkte. Maar wie waren die personen? Het waren een Esau en een Laban. Esau en Laban, die loerden op zijn vernietiging! Is het mogelijk naast zulke mensen te leven, met zulke mensen voortdurend in nauwe aanraking te zijn en dan steeds de waarheid gestand te doen? Wat zou er van Jacob geworden zijn, als hij zijn eigenlijke aard van **איש תם**, een eenvoudige man zonder list en kunstgrepen, tegenover hen had getoond? Wanneer Jacob en zijn nakomelingen zich met bedreigingen hebben opgehouden, dan was het bij hen altijd: de bedrieger bedrogen. Daar zij het gewoonlijk met bedriegers, en nog wel wreedaardige

bedriegers, moesten omgaan, konden zij zich niet handhaven, zonder list te stellen tegenover list. Dit is de roode draad, die door onze geschiedenis loopt. En ook de vrouwen in Egypte moesten aan die natuurwet gehoorzamen.

Wie zal het zooveel onzer broeders in de Middeleeuwen euvel duiden, dat zij, om het leven te redden, om aan foltering en brandstapel, aan ellende en verbanning te ontkomen, zich anders voordeden dan zij in werkelijkheid waren; dat zij met de lippen woorden uitspraken, waaraan het hart vreemd was; dat zij op deze wijze hun vijanden verschalkten om het leven te redden?

Te dikwijls was de waarheid voor Israël levensgevaarlijk en moest het zijn natuur verkrachten, om het lijf te redden. Moge de wereld dit begrijpen en moge zij zich tegenover ons zoo gedragen, dat wij ons kunnen toonen zooals wij zijn, dragers van de heilige waarheden der Thora, in wier mond geen bedrog wordt gevonden naar het woord des profeten

ועולה לא נמצא בשפתיו.

Dr. Dünner en de sociale nooden

De herdenking van den 100sten geboortedag van Dr. Dünner z.g. heeft ook de aandacht der sociaaldemocratie getrokken. In „Het Volk” van 14 Jan. ten minste, vinden wij een artikelje met den aanhef: „Uit Joodsch-orthodoxen kring schrijft men ons”. In dit artikelje wordt eerst de betekenis van Dr. Dünner voor de vorming van den rabbijnstand juist geschetst. De schr. vervolgt dan:

„Scherp stond dr. Dünner tegenover de in zijn dagen opkomende socialistische partij, waartoe ook zeer vele Joodsche arbeiders behoorden. Door zijn onverzoonlijke houding heeft D. menig-een, die anders gezinsins van het geloof der vaders zou zijn afgevallen, daarvan vervreemd. Toch was het socialisme niet de oorzaak, maar slechts een ondergeschikte factor, die toenmaalst tot de afvalligheid heeft bijgedragen. Er is sindsdien, vooral van Zionistische zijde, op factoren gewezen, die veel groofter invloed op de z.g.n. assimilatie hebben uitgeoefend dan het socialisme. Terwijl dr. Dünner dus eenzijdig het Jodendom cultureel trachtte te verheffen, had hij anderzijds te weinig oog voor de sociale nooden van de Joodsche arbeiders. De gevolgen bleven niet uit; de groote meerderheid van de Joodsche arbeiders, vooral die in Amsterdam, raakte los van het geloof en velen van hen zijn nu, na enkele geslachten, daarvoor verloren.

De leerlingen uit de school van dr. Dünner, de opperrabbijnen Tal, Wagenaar, van Loen, Hirsch, Vredenburg, Onderwijzer en vele anderen stonden niet meer zoo scherp tegenover het socialisme als hun leermeester.

Bij enkelen van de jongste rabbijnen heb ik reeds verheugende sympathieën voor onze beweging kunnen waarnemen.”

Wij zijn van meening, dat deze schr. uit den Joodsch-orthodoxen kring — indien hij werkelijk „orthodox” is ten minste den moed had behooren te toonen, zijn naam te noemen. Want terecht constateerend, dat Dr. Dünner scherp gekant was tegen de in zijn dagen opkomende socialistische partij, verklaart hij deze afkeer van Dünner uit een geestesgesteldheid, die Dr. Dünner absoluut vreemd was en waardoor aan zijn nagedachtenis tekort wordt gedaan. Hij schrijft n.l. dat Dr. Dünner te weinig oog had voor de sociale nooden van de Joodsche arbeiders. Dit is niet juist. Dr. Dünner had zich een levenstaak gesteld, een levenstaak, waarin hij geheel opging en die hem van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in beslag nam. Van die taak kon hij niets prijsgeven. Voor wien de omvang van die taak beseft, is het duidelijk, dat Dr. Dünner daarbij niet ook nog als sociaal hervormer kon optreden. Maar dat hij te weinig oog had voor de sociale nooden van den arbeider is niet juist. Dit blijkt wel uit het feit, dat zijn naaste medewerker, de toenmalige rabbijn A. S. Onderwijzer, de oprichter van de Joodsche Werkliedenvereniging Betsalel is geweest. Wanneer Dr. Dünner dit niet had toegejuicht, zou de rabbijn A. S. Onderwijzer die stap niet hebben gedaan.

Dat Dr. Dünner scherp gekant was tegen de toen in opkomst zijnde socialistische partij, had geheel andere oorzaken. De socialistische beweging hier te lande toonde zich in haar jeugd anti-religieus, in veel sterker mate dan tegenwoordig. Men denke maar eens aan brochures als „Dominé, Pastoor en Rabbi”, „Tegenstrijdige teksten in de bijbel”, aan de werken van Specht e.a., die het dagelijksch geestelijk brood vormden van de toenmalige socialist. Bovendien was Dr. Dünner een vurig verveerder van het Huis van Oranje, terwijl het jeugdige socialisme met zijn anti-monarchale neigingen — ook weer veel meer dan thans — te koop liep. Dat Dr. Dünner fel gekant was tegen de nieuwe socialistische partij, lag dus niet aan zijn geringe belangstelling in het lot der arbeiders, maar aan de eigenaardigheden van die partij. Dat de opvolgers van Dr. Dünner minder fel gekant waren tegen het socialisme, betekent dan ook o.i. niet, dat zij principieel met de leer van het socialisme instemden; het socialisme

toonde zich echter langzamerhand minder agressief tegenover den godsdienst en de staatsvorm; vandaar dat ook onze geestelijke voorgangers een minder agressieve houding tegenover het socialisme aannamen. Voor een toenadering hunnerzijds tot de Marxistische idee zijn de bewijzen niet te leveren; ook niet bij de jongste rabbijnen.

Eenzelfde evolutie is waar te nemen bij de houding van den „Joodsch-orthodoxen kring” tegenover het Zionisme. Terwijl 30, 40 jaar geleden week aan week een verbitterd. strijd werd gevoerd tegen het Zionisme, valt daarvan in onze dagen slechts betrekkelijk weinig te bespeuren. Niet omdat de „Joodsch-orthodoxe kring” zich tot de Zionistische ideeënwereld heeft bekeerd, maar omdat het Zionisme zich in zijn optreden heeft gewijzigd.

Niet alleen personen, maar ook bewegingen moeten worden beschouwd in de lijst van hun tijd. Hierdoor wordt veel duidelijk, dat anders op onjuiste wijze zou worden verklaard.

NED. ISR. JONGENSWEESHUIS

Dr. E. Goldsmid 25 jaar in functie.

In een bijeenkomst van Regenten en Regentessen van het Ned. Isr. Jongensweeshuis alhier, waarbij ook ambtenaren van het Gesticht aanwezig waren, is j.l. Zondagmorgen het feit herdacht, dat dr. E. Goldsmid een kwart eeuw geleden tot geneesheer werd aangesteld.

De Voorzitter, de heer J. M. L. o b, herinnerde in zijn toespraak tot den jubilaris aan het feit, dat dr. S. J. Philips, de vorige functionaris, Oct. 1907, nadat hij 25 jaar zijn zeer gewaardeerde diensten had bewezen, wegens drukke bezigheden van zijn taak ontheven wenschte te worden. Uit de drie candidaten door hem als zijn opvolger aanbevolen, werd wat capaciteiten en geschiktheid betreft, in de eerste plaats dr. Goldsmid genoemd, die dan ook met op één na algemeene stemmen gekozen werd. Het lid, dat tegenstond, heeft dit gedaan, omdat de dokter zoo ver weg woonde, heel in de Vondelstraat. Sedert zijn vijf en twintig jaar verlopen. Laat spr. ze de revue passeeren, dan is er alleszins reden tot dankbaarheid voor de wijze, waarop dr. Goldsmid de functie heeft waargenomen. Dank zij het Opperwezen zijn alle ziektegevallen gunstig verlopen. Het pleit voor het karakter van den jubilaris, dat zich in de 25 jaar nooit een dissonant heeft voorgedaan. Mede namens het Bestuur zegt spr. hem dank voor wat hij voor de verpleegden heeft gedaan, daarbij de hoop uitsprekende, dat hij nog lang op even voortreffelijke wijze de hem toevertrouwde belangen zal mogen behartigen. Als klein bewijs van attentie biedt spr. een bon aan voor een boekwerk naar keuze.

Rabbin P. h. C o p p e n h a g e n, lid-Secretaris van het College van Regenten, sluit zich bij de gelukwensen van den Voorzitter aan. Steeds heeft spr. met groote waardeering van de wijze, waarop dr. Goldsmid zijn taak opvat, hooren gewagen. In de Rabbinische literatuur wordt niet altijd even welwillend en waardeerd over den medicus gesproken. Toch ontbreekt de dankbaarheid niet geheel en al. Rabbi Juda hanosie, die aan een ernstige darmstoornis leed, heeft op advies van den dokter oude appelwijn gedronken en daardoor genezing gevonden. Vol erkentelijkheid riep hij uit: geloofd zij Gd, die zijn bewakers aan de wereld gegeven heeft. Rabbi beschouwde dus de doktoren als bewakers van 's menschen heil. Dr. Goldsmid heeft steeds zijn taak in dien zin opgevat en zich vol toewijding er aan gegeven. Vooral voor de weezen heeft hij gezorgd als een door Gd aangestelde bewaarder. Steeds heeft hij getoond te begrijpen, dat weezen bijzondere verpleging behoeven, hij heeft daardoor het werk van Regenten ten eerste gesteund. Spr. wenscht hem toe, dat hij nog lang in ongestoorde gezondheid en lichaamskracht zijn gaven in dienst der lijdende menschheid zal mogen stellen.

Dr. Goldsmid zegt niet de man te zijn, om een jubileum te vieren. Toen hij naar de bijeenkomst toeging, gevoelde hij zich patient. Gelukkig is dit gevoel door de hartelijke toespraken weggevaagd. Voor de waardeering van het College van Regenten is hij zeer erkentelijk, van het aan te schaffen boekwerk hoopt hij een nuttig gebruik te maken. Ook voor de bloemgeschenken van de ambtenaren en het personeel en van de verpleegden zegt spr. hartelijk dank. In de 25 jaren, die nu achter ons liggen, is er in het Weeshuis veel ten goede veranderd, niet alleen wat de inrichting van het gebouw betreft, maar ook ten aanzien van de zorg voor de verpleegden. Vooral de Directrice, mej. A. Franco, en het hoofd der school, de heer M. de Bruin, hebben zich daarvoor veel moeite gegeven. Het op gezette tijden in te stellen onderzoek naar den gezondheidstoestand der jongens is, dank zij hun contróle, overbodig geworden. Spr. heeft steeds ook op prettige wijze met het College van Regenten samengewerkt. Lang niet in alle gevallen is de verhouding van zoo aangename aard. Vaak doen zich botsingen voor, wanneer het bestuur College van al te groote bemoeizucht blijk geeft. Dat is gelukkig in het Weeshuis nimmer het geval geweest. Toch hebben Regenten steeds van hun groote belangstelling in den gezondheidstoestand der verpleegden blijk gegeven. Nimmer zijn zij voor kostbare behandelingen, wanneer deze noodig waren, teruggedeinsd, zelfs niet als spr. met het oog op de kosten wel eens gearzeld heeft. Spr. hoopt, dat de samenwerking van even prettigen aard zal blijven, hij zal dan gaarne nog eenigen tijd zijn taak blijven vervullen.

De Voorzitter deelde mede, dat van dr. Phi-

Belangrijke feiten

Het 25-jarig jubileum van Opperrabbijn S. Heertjes.

De Palestijnsche regeering wenscht geen afzonderlijke Agoeda-gemeenten pag. 5

Vermoedelijk einde van het geval-Cohn ... pag. 5

De vacature-Dr. Wiener te Antwerpen zal weer worden bezet pag. 5

Programma van de Sabbathweek pag. 11

Te Rotterdam overleed de hr. J. S. Bosman pag. 12

Te Helder is overleden Mevrouw Wed. J. Colthof pag. 12

BEVOORDEELT DE INDUCO-TAXI

Goedkoop dan blokband - 10 cent per K.M. WIJ KOMEN GRATIS VOOR. Telef. 52633 en 52643 4769

lips en dr. Pimentel bericht van verhindering was ingekomen en richtte eenige vriendelijke woorden tot arts D. v. d. Poorten in verband met zijn benoeming tot inwonend assistent bij dr. Herderschee. De officiele bijeenkomst was hierna geëindigd.

KENNIS EN GODSVRUCHT

In een door de Ouder-commissie van de Herman Elite- en Palaceschool belegde bijeenkomst, heeft j.l. Dinsdagavond in het gebouw Handwerkers Vriendenkring mr. Benno J. Stokvis gesproken over „De waarde van getuigenissen van kinderen”. Wij hebben, toen mr. Stokvis voor de Vereniging van Joodsche Gezinsvoogden en -voogdesses hetzelfde onderwerp heeft behandeld, er verslag van gegeven. Ook thans was er veel belangstelling en had spr. een aandachtig gehoor. De heer E. Stibbe, het hoofd der Herman Eliteschool, vergeleek de taak van den onderwijzer met die van den rechter-commissaris. Vaak heeft hij, wanneer zich kwesties tusschen kinderen voordoen, te onderzoeken aan welke zijde de schuld ligt. Uit zijn praktijk zou spr. talloze staaltjes kunnen mededeelen, om te bevestigen dat door mr. Stokvis is betoogd, dat kinderverklaringen niet altijd betrouwbaar zijn. Dat dit ook reeds door onze Wijzen is ingezien, kan blijken uit het feit, dat kinderen possoel lengdoos zijn, ongeschikt om als getuigen te treden. Desniettemin zijn de ouders steeds geneigd, om onvoorwaardelijk te gelooven, wat door kinderen wordt verteld. Nog deze week heeft spr. dit tot zijn spijt kunnen constateeren. En dat nog wel in een kwestie, waarbij een schoolhoofd betrokken was. Er zijn er, die meenen, dat men wel kan afgaan op wat een kind „lelie soemou”, zoo maar spontaan, verklaart. Ook hiermede kan spr. het niet eens zijn. Daarvoor heeft hij maar al te vaak kunnen constateeren, dat kinderen er maar op los fantaseeren.

Mr. Stokvis is het ten volle met den heer Stibbe eens. De door hem genoemde voorbeelden zijn zeer belangrijk. Een verzameling van dergelijke ervaringen zou voor de wetenschap van groot belang zijn. Zij kan er de bouwstoffen uit putten voor het vormen van een oordeel over de mentaliteit van het kind. Spr. wil volstrekt niet beweren, dat kinderverklaringen nimmer van betekenis zijn, hij heeft alleen willen waarschuwen tegen het onder alle omstandigheden hechten van waarde, aan wat kinderen zeggen. Hun getuigenis moet steeds met een korreltje zout worden aanvaard. De middenweg geeft hier de waarheid. Zonder contróle mogen kinderverklaringen nimmer worden aanvaard, ook niet die, welke en passant worden afgelegd, al is aan deze categorie ook meer waarde te hechten dan aan verklaringen, waarbij het kind door den ondervrager wordt gesuggered. Toch blijft ook bij de spontaan afgelegde verklaringen een onbewuste influenceering bestaan. Men moet de ouders doordringen van het begrip, dat hoe uitnemende kwaliteiten hun kinderen ook mogen hebben, ze toch kunnen liegen. Ieder, die met kinderen te maken heeft, moet daarom met kinderverklaringen voorzichtig zijn.

De Voorzitter, de heer S. Kroeze, dankte namens het Schoolbestuur, ouders en Ouder-commissie, mr. Stokvis voor zijn glashelder betoog, waaruit ongetwijfeld velen leering zullen trekken. Spr. wijst op t werk der Ouder-Commissie en doet een beroep op de ouders om haar in staat te stellen haar taak naar behoren te vervullen. De malaise heeft het trager vloeien der inkomsten ten gevolge, waardoor het organiseren van de gebruikelijke Joodsche feestjes in gevaar komt. De Commissie hoopt, dat door vrijwillige bijdragen der ouders het ontbrekende zal worden aangevuld.

ZWEMFEEST.

Zondag 29 Januari 1933, te 8 uur n.m., houdt de Nederlandsche Vereniging voor Hulp aan Zieken van Geest een groot liefdadigheids-zwemfeest in het Sportfondsenbad, Linnaeusstraat 189, ten bate van haar werk. Medewerking zullen verleen: „Politie Sportvereniging”, Sportver., „Kon. Holl. Lloyd”, Sportvereniging „V.V.G.A.”, „Amsterd. Reddingsbrigade”, Gymnastiekver., „Spartacus”, Zwemvereniging „Het Y”, Zwemvereniging „A. Z. 1870”, Abonne's Sportfondsenbad. Opgevoerd worden o.a. de nummers: Kinderpantomime en Figuurzwemmen.

JAARVERGADERING R.E.O.R.

Op de openbare propaganda-bijeenkomst aansluitende aan de jaarvergadering, welke gehouden zal worden a.s. Zondag 22 Januari, te half twee, zal Mr. J. van Dijk, spreken over: „Zelfrespect”. De propagandabijeenkomst zal beginnen te half vier. Belangstellenden zijn gaarne welkom.

4774 BESCHUIT VAN MUIS bevat grootst aantal vitaminen - Tel. 49671

Vereenigingsleven

ACHAWAH (Afd. N.-Holland). Dinsdagavond 9 uur Beis Hamidrasch Thouro met verklaarders, leider de heer Z. Mossel.

AHAWAS ACHIM. Sjabbosmiddag Rasjje-cursus.

AGOEDAS JISROEL JEUGD ORGANISATIE. (Jongens). Sjabbos van 1—2 uur Kitsoer Sjoelchan Aroeh en Ourach Chajiem; van 2—3 uur Thouro en Misjna; 3 uur Mincho; Zaterdagavond 7 uur gemoro met Tousefous en Marsjo.

Meisjes: van 1½—2½ u. Chajij Odom en Thouro met Hirsch; 2½—3½ u. Newiim (Samuel); Zaterdagavond 8½ u. algem. bijeenkomst, spreker de heer I. K. Polak, onderwerp: Uit welk oogpunt moet de Jood de wereldgeschiedenis bezien?

Maandagavond van 8—9 uur Ijob. Woensdagavond van 8—9 uur Diniemcursus voor dames.

BACHOREI MEWAKSHIJ JAUSER. Sjabbosmiddag 1 uur bijeenkomst voor de jeugd boven 12 j. en om 2 uur voor de jongeren, in de clublokalen, Kloverburgwal 10. Sluiting om 4 uur; bibliotheek elke Maandagavond om 8½ uur.

BEIS JISROEL (Joodsch Ons Huis), Pl. Parklaan. Sjoeldiensten: Vrijdagavond te kwart voor 4; Sjabbosmorgen te 8½ uur; Sjabbosmiddagbijeenkomst voor jongens boven 10 jaar om half twee; sjoelclub voor de jongeren om 1 uur; Gut Wochgroep Zaterdagavond 8 uur; clubs, cursussen en bibliotheek op de gewone avonden en Woensdagmiddag; inschrijvingen op Woensdagavond.

Maandagavond maandelijksche jongensbijeenkomst voor jongens boven de 14 jaar te 8 uur, toegang 5 ct. **Onderafdeling Oost, Laings Nekstraat 37.** Clubs op de gewone avonden en Woensdagmiddag; bibliotheek op Donderdagavond; inschrijvingen op Dinsdagavond; Sjabbosmiddagbijeenkomst voor jongens boven 10 jaar begint om kwart voor twee.

BENEI TEIMON. Elken morgen een kwartier vóór den dienst Misjnijoth „Sjebiith“; Sabbatmorgen 7—8 uur Gemara „Berachoth“; Sabbatmiddag 12—1 uur Kitsoer Sjoelchan Aroeh; Zondagavond geen Tefillocursus; Woensdagavond 8½—9½ uur Chommesj met Rasjje.

BENOUS JOEHOEDH. Sjabbos spreekt mej. H. van Kollem te 1 uur in P.I.G.O.L.

JOODSCHE VEREENIGINGEN

Stelt ons in de gelegenheid prijsopgave te doen voor Uw Drukwerk. Ook ONZE prijzen zijn billijk.

JOACHIMSTHAL'S STOOMDRUKKERIJ
JODEN HOUTTUINEN 92-112, AMSTERDAM-C.
TEL. 31738-41838-47839-47734
NA ZES UUR: 6:097-22837

HAGOMIL. Centrum: 12¼ uur cursussen; 1½ u. Mincha; na afloop spreekt Dr. B. I. Ricardo; half acht Rasjje-cursus.
Zuid. Half twee cursus.

HASSEMEIGIM BESJIERIM. Zaterdagavond bijeenkomst N. Amstelstraat 5, 8 uur; Zondagavond repetitie geb. Zonneveld, 8 u. voor heeren, 9 u. dames.

JOODSCHE VER. ZUID (Syn. Jacob Obrechtpl.). Sjabbosmiddag 12¼—1½ uur Rasjje-cursus; Dinsdagavond 8½—9½ uur Gemoro; iedere ochtend na den dienst Misjna.

JOODSCHE VEREEN. BETSALEL. Afd. Groot-Betsalel. Deze week geen Rasjje en Misjnajouscursus. Maandagavond 8 uur gebouw P.I.G.O.L. gezellige bijeenkomst; 9 uur voortzetting der serielezing.

Afd. Jong-Betsalel. Cursussen Centrum: Maandag- en Dinsdagavond; Afd. Retiefbuurt: Zondag- en Donderdagavond.

JEUGDSJOEL VOOR JONGENS EN MEISJES IN HET CENTRUM. Sjoeldiensten: Vrijdagmiddag om kwart over vier; Sjabbosmorgen kwart over acht

J. S. en C. V. „KADIMAH“. Zondagochtend rythmische les voor tusschenafd. en dames van 9—10½ u. in de P. L. Takschool; Zondagmiddag 2 u. ping-pong en biljartwedstrijden van 2½—6½ uur sociëteit in café Rotterdam.

Dinsdagavond turnen jongens van 9 t/m 14 jaar tot 8½ uur; turnen tusschenafd. en heeren van 8½—10½ uur in de Hendrik Westerschool.

Donderdagavond turnen meisjes van 9 t/m 14 jaar tot 8½ uur; turnen tusschenafd. en dames van 8½—10½ uur in de Hendrik Westerschool.

MEINGEWEER LANNORH (O. IJ). Maandagavond damclub; Woensdagavond gezellige bijeenkomst in gebouw „Nieuwendammerham“; Donderdagavond toneelclub.

NACHALIEL. Sjabbosmiddag van 12¼—1 uur Misjnajoth-Maséchet-Megillo; Maandagavond 8½ u. Schoelgan Orog door den heer S. H. Worum; Dinsdagavond 8½ uur dames-bijeenkomst in het Jeugd-huis; Woensdagavond van 8½—9½ uur Thouro met Rasjje door den heer M. Mossel; Donderdagavond van 8—9 uur bibliotheek, uitleen van boeken.

Vrijdagavond 7¼ uur eerste Vrijdagavond-bijeenkomst voor kinderen boven de 8 jaar in het gebouw van Beis Jisroel, Laings Nekstraat 37.

REISJIES CHOCHMOH. Zondag en Dinsdag gemoro door den heer H. Teichholz; andere avonden gewone leeropdring.

SJOLOUM WEREINGOS (over het IJ). Sjabbosmiddag van 12½—11½ uur Thouro met Rasjje; Pirkei Owous een half uur vóór nacht.

TACHRICHIEN GEWE. Bijeenkomst Maandagmiddag van 1—4½ uur, school J. D. Meyerplein.

TSENGIERIJ TEIMON. Sjabbosmiddag 1 u. bijeenkomst sjoelgebouw Waalstraat.

TOUTSEOUS CHAJIEM. Sjabbosmiddag v. 12¼—1½ uur jongenscursussen gewoon; 1½—2½ dames-cursus en Rasjje-cursus; 2½ uur Mincho; 2½—3½ uur meisjescursussen; Zaterdagavond van 7—8 uur gemoro; 8½ uur algem. bijeenkomst; Zondagavond van 7½—8½ uur cursussen gewoon; 8½—9½ uur algemeene bijeenkomst, spreker de heer M. v. Gelderen; voor ouderen cursus; andere avonden gewoon en ping-pong.

THOURO OUR. Cursus voor volwassenen Dinsdagavond in Benei Teimon, Waalstraat 12, van 8½—9½ uur; Donderdagavond cursus voor volwassenen in de Talmode Thouro-school, Boerhaavestraat, van 8½—9½ uur; Sjabbos godsdienstvoordracht ter Nieuwe Synagoge van 12½—1½ uur.

VEREEN. V. OUD-LEERLINGEN DER JOODSCHE M.U.L.O. Zondagmiddag 3½ uur toneelclub, Pl. Doklaan 30; Zondagavond 7½ uur cursus voor algemeene ontwikkeling; Zondagavond 8½ uur literaire cursus, onderwerp „The Island Within“ by Lewisohn.

ZICHRON JA'AKOV. Afd. Alef. Sabbath cursussen om half één, daarna spreekt de heer E. Asscher; Zaterdagavond 7 uur cursussen; Zondagmiddag half 5 handenarbeid.

Beth. Sabbathmiddag na Mincha spreekt Moré B. de Vries over „Zionisme en Orthodoxie“; Woensdagavond half negen bijeenkomst.

Gimmel. Zaterdagavond half negen bijeenkomst **-Daleth.** Sabbathmiddag 1¼ uur gezamenlijke bijeenkomst met Alef in Beth-Am (Concordia).

INGEZONDEN MEDEDEELINGEN

JOODSCH KINDERPENSION

Doorlopend verblijf - Toezicht Huiswerk
SCHEVENINGEN H. v. D. HORST
Seinpostduin 26, Tel. 555925

ABODATH HAKODESJ.

Woensdagavond j.l. hield Rabbijn Ricardo een voordracht voor leden en geïntroduceerden der Gebroederschap „Abodath Hakodesj“. Na een korte inleiding, waarin het doel der bijeenkomsten uiteengezet werd, toonde de spr. aan de hand der geschiedenis aan, dat loslaten van de Joodsche wet en gebruiken onvermijdelijk naar den ondergang voert. Spr. behandelde achtereenvolgens ontstaan en levensloop van Samaritanen, Karaïeten en Reform, om daarna in verband met de Egyptische Joden en de Marranen aan te toonen hoe een vasthouden aan het Jodendom het voortbestaan van de gemeenschap en het individu verzekert. Met een aansporing aan de aanwezigen en afwezigen om den weg des levens te kiezen, eindigde hij zijn voordracht.

De volgende voordracht vanwege de Gebroederschap zal gehouden worden a.s. Woensdagavond 25 Januari ten 8 ure, ingeslijks door Rabbijn Dr. Ricardo. De introductie is vrij.

PALESTINA OPBOUWFONDS

Het bureau van bovenst. fonds verzoekt ons opname van het volgend artikel:

Op het oogmerk vertoelt in Nederland een belangrijke persoonlijkheid uit de beweging van de Palestinaopbouw, Dr. Otto Abeles uit Weenen. Dr. Abeles

Dr. Abeles is in Maehren (Oostenrijk) geboren en is een Zionist uit den tijd van Herzl. Hij heeft rechten gestudeerd en was jarenlang rechtskundig adviseur der Oostenrijksche spoorwegen. Reeds in zijn jeugd heeft hij zich op journalistiek terrein begeven en was als feuilletonniste een zeer gewaardeerd medewerker aan vele dagbladen, in het bijzonder aan de „Neue Wiener Journal“. Dr. Abeles was ook een jaar lang redacteur van het feuilletonistische gedeelte en kunstcriticus van de „Wiener Morgenzeitung“. Van de hand van dr. Abeles zijn eenige interessante boeken verschenen. Wij noemen hiervan „Juedische Fluchtlinge“, een gedichtenbundel „Die Genesung“, „Etsich in Erez Israel“, „Zehn Juedinnen“. Dr. Abeles heeft ook de werken van Hugo Zuckermann, den in den wereldoorlog gesneuvelden Joodschen dichter, verzameld en uitgegeven. Hij heeft ook aan de „Juedische Encyclopaedie“ medegewerkt. Reeds van de stichting van het Keren Hajesod af heeft Dr. Abeles daaraan zijn krachten gegeven. Eerst in Oostenrijk, later ook in andere landen, Roemenië, Hongarije, Oost-Galicië, Tsjecho-Slowakije en Luxemburg. Maandagavond 23 Januari a.s. zal Dr. Abeles in het American Hotel spreken over „Der Jude in dieser Krisenhafte Zeit“. Mr. K. J. Ederheim, oud-voorzitter van den N. Z. B., zal de avond spreken over „Het huidige Palestina en de Joodsche toekomst“.

Inlichtingen verschaft h. Keren Hajesodburcau, Amstel 89, Amsterdam.

Dr. Otto Abeles

JOODSCHE KOLONISATIE

De Maandagavond door het Comité tot bestudering van het Joodsche vraagstuk in Belleue. 10de vergadering, waarin de heer Otto Heller, Berlijn, de schrijver van het boek „Der Untergang des Judentums“, zou spreken over Joodsche Kolonisatie, was zeer droef bezocht.

De Voorzitter, de heer Siegfried V. Praag, een naamgenoot van den bekenden schrijver, noemde in zijn openingswoord als doel van het Comité, meerdere bekendheid te geven aan wat in Sowjet Rusland gedaan wordt om het Joodsche deel der bevolking in de gelegenheid te stellen zijn cultureel leven op eigen grondgebied in de Krim, of in Birobidjan uit te leven. De heer Otto Heller, die pas uit het verre Oosten is teruggekeerd, heeft zich bereid verklaard van zijn ervaringen te vertellen.

De heer Heller, bij zijn komst op het podium met een krachtig applaus begroet, schetste in schriftkleuren het moeizaam bestaan van den proletarischen Jood, die niet alleen lijdt tengevolge van de crisis, maar ook om zijn Jood zijn. Zelfs door zijn eigen geloofsgenooten wordt hem het leven schier onmogelijk gemaakt. Als voorbeeld schetst spr. de toestanden, zoals die in Chemnitz bestaan, waar Joodsche industrieel en proletariërs scherp tegenover elkaar staan. In Sowjet Rusland kent men dergelijke tegenstelling niet. Het Joodsche probleem is er tot oplossing gebracht, doordat de Joden er evenzeer als de niet-Joden aan alle ambachten en beroepen deelnemen. Meer dan 450.000 Joden leven er van den landbouw, velen zijn in de mijnen werkzaam of verdienen hun brood als metaalbewerkers, chauffeurs enz. In de groot-industrie vindt 24 à 25% der geheele Joodsche bevolking een bestaan. Slechts een paar procent is er zonder vaste loonarbeid. Het zijn de enkelen, die van bedelen enen leven. Toch is er ook nog in Sowjet-Rusland antisemitisme. Het is er echter een ideologie, die aan het uitsterven is, al zal dit niet reeds vandaag of morgen gebeuren. Het streven, om voor de Joden een eigen samenleving te vormen, is niet ontstaan om de kolonisatie in Palestina tegen te gaan. Uit een artikel in het laatste verschenen nummer van de „Juedische Rundschau“ blijkt echter, dat het den kolonisten aldaar niet naar wensch gaat. De bodemprijzen zijn er tot een wanzinnige hoogte gestegen, terwijl duizenden families er geen bestaan kunnen vinden. Er is geen sprake van, dat in Rusland de Jood als zodanig verloren gaat. Voor de oplossing van het Joodsche vraagstuk biedt het dus voordeel boven Palestina, waar de Joden ook nog den tegenstand der Arabieren te overwinnen hebben.

In het debat, dat op de rede volgde, had de spreker, die o.a. het bekende werk van den historicus Graetz een sprookjesboek had genoemd en de Wonderrabbies ervan beschuldigde hun gemeentelieden den plicht op te leggen om bij verkiezingen hun stem op de antisemitische kandidaten uit te brengen, vaak scherpe kritiek te doorstaan. Vooral in verband met het aan de Juedische Rundschau ontleende werd heftig gediscussieerd.

NACHALIEL.

Te beginnen met a.s. Vrijdagavond 20 dezer, zal het Bestuur van „Nachaliel“ gedurende de wintermaanden Vrijdagavondbijeenkomsten organiseren voor jongens en meisjes uit Amsterdam-Oost. Deze bijeenkomsten zullen, dan k zij de medewerking van het Bestuur van „Beis-Jisroel“, gehouden worden in het gebouw van „Beis-Jisroel“, Laings Nekstraat 37 en vangen aan te 7¼ uur. Alleen jongens en meisjes boven de 8 jaar hebben bij deze Vrijdagavondbijeenkomsten toegang.

EEN ZESTIGJARIGE.

Dezer dagen herdacht onder groote belangstelling Mevr. Louise Jacobson—van Dien haar 60sten verjaardag. Van de zijde van „Beth-Schalom“ zoowel vanwege het bestuur als van de inwonenden en employé's ondervond de jubilarisse, dat haar werk als penningmeesteresse der vereeniging, door haar sinds de oprichting waargenomen, hoogelijk gewaardeerd wordt. Velen, ook uit andere kringen, kwamen haar eveneens gelukwensen. Een schat van bloemen en andere geschenken werden haar aangeboden. Menig hartelijk woord en wensch werd gesproken. Allen bejeverden zich, den dag voor haar tot een onvergetelijken te maken. Wij voegen gaarne onze beste wenschen bij de vele, die zij en haar echtgenoot dien dag hebben ontvangen. Mevr. Jacobson was bij de herdenking van het 60-jarig bestaan van het „Nieuw Israël. Weekblad“ lid van de Commissie van Voorbereiding en heeft ook als zodanig getoond, veel te kunnen presteeren. Het werk, waaraan Mevrouw Jacobson—v. Dien zich geeft, verricht zij met volle toewijding. Moge het haar gegeven zijn onder de beste levensomstandigheden haar bestuursfunctie in „Beth-Schalom“ te blijven waarnemen, tot heil dezer inrichting en tot voldoening van haar zelf.

TSENGIERE RECHOUWOUS.

Men schrijft ons:

Zaterdagavond j.l. vierde „Tsengiere Rechouwous“ op feestelijke wijze haar 1-jarig bestaan. Aanwezig waren ongeveer 125 kinderen. De heer L. Gobes, hoofdfielder der vereeniging, opende de bijeenkomst en heette 't bestuur „Rechouwous“ welkom, alsmede den spreker, den heer M. Druif en andere medewerkers. Tenslotte overhandigde de heer Gobes den heer en mevr. de Vries een portret, waarop afgebeeld een bijeenkomst der vereeniging ten huize der familie de Vries, als dank voor de gastvrijheid, welke de leden van „Tsengiere Rechouwous“ iederen Sabbath bij deze familie ten deel valt. Nadat de heer de Vries bedankt had voor het cadeau, was het woord aan den heer M. Druif, die naar aanleiding van de woorden „Sjemang benie, de kinderen de betekenis van „Tsengiere Rechouwous“ schetste, mede in verband met de zending, en hen daarom aanspoorde, de bijeenkomsten en de Joodsche school trouw te bezoeken. Met een woord van waardeering voor het werk der leiders en de hoop, dat het tegenwoordig lokaal spoedig te klein moge worden, besloot de heer Druif zijn met aandacht gevolgde toespraak. Hierna vertoonde de heer A. Osnowicz met lichtbeelden een gedeelte der Joodsche geschiedenis, hetgeen hij op aangename wijze toelichtte. Ook de heer M. Mossel oogstte veel bijval met een Jiddisch lied, alsmede de jongeheer Beekman met zijn voordrachten. Tusschen het een en ander voerde de heer Vuysje, voorzitter van „Rechouwous“ en de heer Cohen het woord, die de leiders feliciteerden en de kinderen opwekten, de bijeenkomsten te bezoeken. Verder moest de heer L. Gobes van de leden van „Tsengiere Rechouwous“ een cadeau in ontvangst nemen en droegen de jongelui Stibbe een, door hun moeder vervaardigd, propagandaliel voor. Het laatste gedeelte van den avond werd den kinderen door den heer A. Osnowicz sprookjes verteld. Toen de heer L. Gobes om half elf de bijeenkomst sloot, was het de kinderen aan te zien, dat zij genoten hadden. Het is een goede avond geweest voor „Tsengiere Rechouwous“. De versnaperingen waren door de firma's M. v. Thijn en Groenteman & Bolle geschenken.

KOLÉNOE.

Men schrijft ons:

Woensdagavond 11 Januari j.l. hield „Kolénœ“ een huishoudelijke vergadering, waar in de eerste plaats de „Sjoek“ werd besproken, die „Kolénœ“ 15 Maart a.s. met Afd. Amsterdam van de Vrouwenvereniging voor Practisch Palestinawerk organiseert. Voorts refereerde med. S. Spangenthal over de Conferentie der Mizrachistische Vrouwengroepen te Berlijn. Op deze conferentie, waar vertegenwoordigd waren de Mizr. Vrouwengroepen van Duitschland, Szecho-Slowakije, Zwitserland en Nederland, is een Mizr. Vrouwenorganisatie gesticht, die voorloopig slechts deze groepen omvat. De leden worden geacht het Mizrachistische Program te onderschrijven. Het doel der organisatie is: de opbouw van Palestina op den grondslag van den Joodschen Godsdienst. Dit doel wil zij bereiken door nationaal-religieuze, cultureelen en sociaal arbeid in Palestina in Galoeth. Over het vraagstuk der z.g.n. Galoeth arbeid werd men het niet eens, de Nederlandse vrouwengroep stond vrijwel alleen in de meening, dat het werk uitsluitend gericht moet zijn op Palestina; men besloot, dat deze kwestie door iedere groep voor zichzelf beslist moest worden.

Voorts maakte onderwerp van bespreking uit: de verhouding tot de W.I.Z.O. en tot de Mizr. Wereldorganisatie. Wat de W.I.Z.O. betreft is de conferentie (de aanwezigen bleken bijna allen persoonlijk actief aan het W.I.Z.O.-werk deel te nemen) niet tot een uitspraak gekomen; de organisatie wenscht voorts geheel los te staan van de Wereld-Mizrachie. De groepen werden vrijgelaten hun houding ten opzichte van de Mizrachistische organisatie(s) in hun land te bepalen. (De Duitse groep, die van de gelegenheid, dat men in Berlijn was, gebruik maakte om ook haar „Delegiertentag“ te houden, sloot zich bij de onafhankelijke Duitse Mizrachie aan. De Nederl. groep, „Kolénœ“, staat, gelijk bekend, geheel los van beide Mizr. groepen in ons land).

De „Centrale“, die in Palestina geconstitueerd is tot beheer van het Mizr. Vrouwenwerk, werd als zodanig erkend. Voorts werd gesticht een Centraal-Bureau, dat de organisatie in Europa zal besturen en voorloopig te Hamburg gevestigd zal zijn. De taak van dit Bureau zal zijn: nieuwe groepen te stichten, het contact tusschen de groepen onderling te versterken en bovendien voeling te houden met de Mizr. vrouwengroep in Amerika en met Erets-Israel. Voor dit jaar zal het werk gericht zijn op de inrichting en consolidering van het Beth-Melacha „Iwidi“ in Jeruzalem (een internaat-werkschool voor meisjes op Mizrachistischen grondslag).

Mevr. Anita Müller, die den stoet tot de oprichting der organisatie gegeven heeft, werd eere-presidente.

OOST-JOODSCH VERBOND.

Men schrijft ons:

Een zeer groot aantal belangstellenden heeft Zondagavond j.l. in de lokaliteiten van het Oost-Joodsch Verbond, naar de mooie liederen van den Oberkantor Dr. Abr. Amira, uit Tel-Aviv, geluisterd. Ongeacht zijn hoogen leeftijd, beschikt hij over een mooie en heldere stem. Dr. Amira werd hartelijk verwelkomd door den Voorzitter, den heer D. B. Mahler. De heer Amira begon zijn programma met twee Hebreeuwsche liederen: „Wach' auf Israel“ en „Gotteslob“; een oud Chassidisch lied. Daarna volgden verschillende Jiddische volksliederen, o.a. „Der Becher“, „Wiltjen Icho“, „Herbstlied“, „Jismach Mosche“, „Mutter Rachel“, „Schofar schel Moschiach“, „Der Talmudist“, „Kadisch“ van de Berditschewer Rebbe, „Dos Jiddische Lied“ en „Der Chazan und der Gabbe“. Een luid applaus viel den heer Amira ten deel. In warme bewoordingen dankte de voorzitter den heer Amira voor hetgeen hij gepresteerd had, waarna de bijeenkomst gesloten werd.

Eerstdaags begint bij het Verbond een cursus over Joodsche Geschiedenis en Joodsche Philosophie.

OPLOSSING LETTER-PRIJSVRAAG

Ook deze keer kwamen honderden inzendingen binnen. De prijsvraag was echter moeilijker dan vorige keeren. Toch waren er zeer vele goede oplossingen.

De eerste prijs, d.i. een moderne Kapstok, beschikbaar gesteld door de Fa. FIGATNER, v. Woustraat 97, Amsterdam, is gewonnen door den heer K. HOOGSTRAAL, Bellingwolde.

De tweede prijs, een Zilveren Bakje, beschikbaar gesteld door de Fa. v. OVEN, Wagenstraat, Den Haag, werd gewonnen door

den heer G. SANDERS, Nw. Heerengr. 81 2,

terwijl de jongeheer WILLY v. DAM te Laren, het Foto-toestel won, beschikbaar gesteld door Fa. J. B. HIJMAN, Wagenstraat, Den Haag.

De prijswinnaars onze gelukwensen.

Verder hebben wij voor 12 onzer jongeren een verrassing! Deze week zullen wij hen die verrassing toezenden.

De oplossing luidt:

„Het Nieuw Israëlietisch Weekblad is het populairste en meest gelezen Joodsche weekblad in Nederland“.

Mededeelingen van de Administratie

HOTEL WIJNBERG TE ZWOLLE.

Het is nu eenmaal voor iederen zakenman een gebiedende eisch, om met zijn tijd mee te gaan. En dit begreep de Heer Wijnberg te Zwolle zeer te recht, toen de veemarkt naar een ander deel der stad overgebracht werd. Op het bebouwde gedeelte voor de Nieuwe Veemarkt liet de actieve Hotelier een keurig pand optrekken. Gelijks traats vindt men een groote conversatie- en eetzaal met sanitaire inrichting en waschgelegenheden. Een zeer groote keuken, waarvan een gedeelte voor het bereiden van melk- en het andere gedeelte voor dat van vleeschspijzen dient. De 1e etage, die men bereikt langs een fraai gebouwd trappenhuis, waarvan de treden belegd met koperen trapbedekking, brengt ons in een ruime, frissche zaal, 15 x 9 M². Een uitstekende gelegenheid voor Vergaderingen, Feesten, Recepties en Voorstellingen. Van daar uit een riant gezicht op de stad. Op de 2e etage de logeervetrekken, modern, ruim, frisch, voorzien van stroomend water, maakt dit alles het Hotel tot een magnifieke inrichting van dien aard. Kosten noch moeite werd gespaard om het Hotel aan de eischen, die heden ten dage gesteld worden, te voldoen. De verplaatsing is een groote verbetering te noemen. De consumptie is goed. De keukens is in vertrouwde handen. Het geheel staat onder controle van R.E.O.R., dus alles bijeen genomen wel de moeite waard om Reizigers, stadgenooten en allen die Zwolle tot uitgangspunt kiezen, het nieuwe Hotel met een bezoek te vereeren. De Heer en Mevr. Wijnberg zullen U gaarne ontvangen. Onzerzijds goed success.

NEDERLANDSCHE JAARBEURS.

De voorjaarsbeurs wordt van 14 tot en met 23 Maart a.s. te Utrecht gehouden. Het is de 28ste Jaarbeurs van de Kon. Ver. tot het houden van Jaarbeuren in Nederland. Het orgaan van de Vereen. „De Jaarbeurs“ van Januari bevat verschillende belangrijke bijdragen o.a. De 28ste Ned. Jaarbeurs — Algemeen en Groepsbelangen — Nederland op vreemde Jaarbeuren — Het eerste vaste Jaarbeursgebouw — Union des foires internationales — Jaarbeuren in het Buitenland — Financiële Jaarbeursberichten — Boeken, Tijdschriften en Vakbladen. Het geheel is met verschillende zeer goed geslaagde illustraties verluicht en is, wat de typografische verzorging betreft, zeer te roemen. In het kort. Het is een zeer interessant en lezenswaardig nummer en zal zeker er toe bijdragen om het instituut Jaarbeuren, dat toch al reeds groote populariteit geniet, nog meer bekendheid te geven. Voegen wij hieraan toe onze lezers te wijzen op het nut met bovenstaande data's, dat de Jaarbeurs gehouden wordt, rekening te houden en de belangwekkende exposities op ieder gebied daar te bezichtigen.

EEN GEZELLIG HOTEL,

intiem en aangenaam wordt door H.H. Reizigers en pensionairs Hotel Hiegentlich, O.R.T., Nw. Hoogstraat 9, Amsterdam, Tel. 44133, genoemd. En terecht. Men weet hun, die daar vast en tijdelijk verblijven, een Home te geven, zoals dit zelden wordt aangetroffen. Dit geheim berust in handen van den Heer en Mevr. Hiegentlich, die de kunst verstaan hun wereldbekend huis zoo aantrekkelijk mogelijk te maken. Gelegen in het Centrum, te bereiken met lijn 8 C.S. of W.P. Station is men binnen 5 minuten in dit comfortabel modern ingericht etablissement. Bij langer verblijf bijzonder lage pensioenprijs. Ten gerieve van de cliënteë is aan dit Bonds-Hotel een garage gevoegd, zoodat wederom een gewaardeerde eisch is rekening gehouden. De afdeling uitzending van diners, die reeds jaren met succes werkt, geniet bij hen, die daarvan gebruik maken, een zeer goeden naam. Het tarief is billijk en wordt met de wenschen der getrouwen voortdurend rekening gehouden. Tot nadere inlichting is Hotel Hiegentlich gaarne bereid.

WINSCHOTEN. Een annonce in dit nummer vertelt U dat op Zondagavond 29 dezer de W.I.J.G. een Louis Davids-avond organiseert. Een collectieker combinatie is niet denkbaar, zeggen de geregelde bezoekers van de jaarlijksche feestavond: „W.I.J.G. en het Louis Davids-gezelschap“. W.I.J.G. is gewend de zaken flink aan te pakken, getuige de organisatie van dezen kostbaren avond en de bekendmaking van de komst van dit vermaarde ensemble onder leiding van Louis Davids voor een Joodsch publiek door middel van de in het Noorden befaamde Pang-circulaire, had tengevolge, dat er van buitenaf reeds zooveel aanvragen kwamen, dat het W.I.J.G.-bestuur moest besluiten het gehele Hotel Smid te huren, teneinde na afloop van het feestprogramma ruimschoots de gelegenheid te bieden om nog eenre uren onder genot van de muziek van eenige W.I.J.G.-danskoren te blijven. Teneinde hun, die voor deze unieke gelegenheid gebruik willen maken, te behoeden voor de niet denkbeeldige teleurstelling, geen plaats meer te kunnen krijgen, heeft het W.I.J.G.-bestuur besloten aan de volgende adressen kaarten in voorverkoop verkrijgbaar te stellen: W.I.J.G.-persdienst, Boschstraat 21, Winschoten of op postrekening van fa. L. Polack, Winschoten; de heer J. Bollegraf, Vlasstraat 16 a, Groningen; de heer M. Israëls, Rolderstr. Assen. Prijs voor vreemdelingen f 1.50, alles inbegrepen. Plaatsbespreking 15 cts. aan het Hotel Smid of bovengenoemde adressen. Tekstboekjes vanaf 22 Januari op aanvraag gratis verkrijgbaar aan deze adressen.

RECHOUWOUS

„Rechouwous“, de Joodsche vereniging voor de Indische Buurt, vergaderde j.l. Woensdagavond onder leiding van den heer L. Vuisje, die in zijn openingswoord de voornaamste feiten van het afgelopen jaar de revue liet passeren en een bijzonder welkomstwoord richtte tot Rabbin Coppenhagen. Eere-Voorzitter en geestelijk adviseur der Vereen. De Secretaris, de heer H. de Vries, las de notulen, die goedgekeurd werden en las daarna het jaarverslag, waaraan wij het volgende ontleenen.

Jaarverslag.

In het jaar 1932 zijn 22 nieuwe leden ingeschreven en 1 donateur, terwijl 44 leden en 2 donateurs bedankten. Op het einde van het jaar telde de Vereniging nog slechts 129 leden en 5 donateurs. Wel een bewijs, dat ook zij onder de slechte omstandigheden te lijden heeft. Door bemiddeling van Rechouwous werden met Peesag 18 gezinnen door het Paasch-Comité van matsos en kruidenierswaren voorzien. De zending onder de Joodsche bewoners van de Indische Buurt zoowel van de zijde van het Leger des Heils, als van de vereniging „Joden Christenen“ en „Zending onder Israël“ heeft het Bestuur veel werk bezorgd. In een buitengewone alg. vergadering heeft Rabbin Sarlouis een rede gehouden over het onderwerp: „Mogen wij ons Jodendom verkopen?“ In deze bijeenkomst werd een commissie gevormd, met opdracht al het mogelijke te doen om de zending te bestrijden. De Commissie voor het Armwezen en de Sociale Voorzorg uit den Kerkeraad heeft in een bespreking met de Verenigingen „Bachoeij Mewaksje Jousjer“, „Rechouwous“ en „Beis Jisroel“ laatstgenoemde Vereniging aangewezen om daarbij leiding te geven. Het resultaat der actie is geweest, dat de Joodsche bewoners de gebruikelijke kerstmanden van het Leger des Heils geweigerd hebben. Vanwege Rechouwous zijn cursussen gehouden voor analfabeten en voor meergevorderden alsmede een cursus voor Touro-verklaring, alle door den heer S. Vuisje geleid. Door den heer L. v. Gelderen werd wekelijks een leerde gehouden. De heeren S. Italiaander en D. Kraal hebben wegens vertrek uit de buurt hun bestuursfunctie neergelegd. Voor wat zij voor Rechouwous en hun echtgenooten voor „Ngesras Noosim“ hebben gedaan, zegt spr. dank. De Damesvereniging heeft veel nuttig werk verricht. Zij schonk twee elektrische kachels ten gebruike in de Synagoge. Van den heer Hangias werd een tijd-meter ontvangen ten behoeve der elektrische kachels in spoel. Ook de Tooneelafdeeling heeft zich weer verdienstelijk gemaakt. De onderafdeeling „Tsenjerij Rechouwous“ heeft haar éénjarig bestaan herdacht. De kinderen worden iederen Sabbatmiddag na het verrichten van het Mingogebod door de heeren M. Ansel, S. Verdoner en M. Druiff prettig beziggehouden. Aan de Seiderviering namen 25 kinderen deel. Verschillende firma's hadden gratis de benoedigdheids verzorgd. De Gazzen, de heer L. Gobes, wist de speelbezoekers weer door zijn aangename voordracht te boeien. De Rasjicursus is geheel belangloos door hem geleid, terwijl hij zich ook voor de jeugdvereniging veel moeite heeft gegeven. Spr. hoop, dat „Beis Jisroel“ weer spoedig het Joodsch Ons Huis-werk in de Indische Buurt zal hervatten. Hartelijke woorden van dank richt spr. tot Rabbin Coppenhagen, die steeds het Bestuur met raad en daad ter zijde staat, tot het Kerkbestuur, dat ook dit jaar Rechouwous tot dekking van het tekort met een aanzienlijk bedrag boven de vastgestelde subsidie heeft gesteund, tot het Rabbinat, voor de geboden hulp, in het bijzonder tot Rabbin Sarlouis, die bij afwezigheid van den geestelijken adviseur, het Bestuur steeds ter wille is geweest, tot de Joodsche pers, zijn medebestuurders, in het bijzonder tot den nestor, den heer A. L. v. Leer, den bode, den heer S. v. Leer, den Voorzitter, den heer L. Vuisje, en tot de leden en donateurs, die in vaak moeilijke omstandigheden hun penningen hebben geofferd om de Vereniging in stand te houden.

Uit het verslag van den penningmeester, de heer H. Leeser, blijkt, dat aan contributie f 345.74 is ontvangen, aan offergelden f 283.34, aan subsidie N. L. Hoofdsynagoge f 1100. De rekening sluit met een saldo van f 42.97. De middelen waren niet toereikend, om aan de cursusleiders het hun toegezegde honorarium ten volle uit te keeren. Spr. geeft mede de rekening der jeugdvereniging en brengt hulde aan haar leider, den heer Gobes en aan den Secretaris, den heer H. de Vries.

Namens de commissie ad hoc bracht de heer F. Cohen goedkeurend rapport uit.

Bij het debat over de verslagen sprak de heer I. Cohen afkeuring uit over een bericht in het Weekblad voor Isr. Huisgezinnen, dat de spoelendsten in Rechouwous slecht bezocht zijn, wat in strijd is met de feiten. Spr. wijst er voorts op, dat vele kinderen uit de Indische buurt geen godsdienstonderrwijs ontvangen, hij hoop, dat de autoriteiten maatregelen zullen nemen. Met wat de Secretaris over de zending mededeelde, kan spr. het niet eens zijn. In weerwil van de gevoerde actie zijn aan niet minder dan 42 Joodsche gezinnen door het Leger des Heils kerstmanden uitgereikt. Spr. heeft tal van grieven tegen Beis Jisroel, waarvan hij er eenige noemt.

De Voorzitter verdedigt Beis Jisroel tegen de aanmerkingen van den heer Cohen. Het vorige jaar zijn dank zij de bemoeiingen van Rabbin Coppenhagen en den heer A. J. Mendes da Costa de gezinnen, die voor de kerstmanden in aanmerking kwamen van Liefdadigheid naar Vermogen bedield, dit jaar heeft Beis Jisroel zich er mee belast. Zij heeft de beschikking over de f 1500, door de Commissie voor het Armwezen en de Sociale Voorzorg ter beschikking gesteld. Uit de dankbetuigingen, die het Bestuur mocht ontvangen, blijkt duidelijk, dat de verleende steun op prijs wordt gesteld. Geen 42, maar slechts 2 Joodsche gezinnen hebben dit jaar de Kerstmanden van het Leger des Heils ontvangen. De heer Cohen was niet juist ingelicht. De afredende bestuursleden, de heeren L. Vuisje en A. L. v. Leer, werden herkozen. In de vacatures werd voorzien door de benoeming der heeren D. Cohen en M. A. Stibbe. De heer Leeser vond in het feit, dat de Vereniging niet in staat is haar ambtenaren te betalen en een schuld van f 150 aan het Rabbinat af te lossen, aanleiding om zijn mandaat als bestuurder ter beschikking te stellen. Er is een tekort van f 400, dat met geen mogelijkheid is in te halen. Reeds herhaaldelijk is er bij het Kerkbestuur op aangedrongen, om de subsidie van f 1100 op f 1200 te brengen, steeds echter zonder resultaat. En toch is in den Kerkeraad verklaard, dat de Vereniging krijgt wat ze vraagt.

De Voorzitter is er van overtuigd, dat het K.B. de Vereniging ook nu niet in den steek zal laten. Op verzoek van Rabbin Coppenhagen verklaarde de heer Leeser zich bereid, voorloopig nog in functie te blijven. Het Bestuur zal opnieuw een beroep op het K.B. doen.

Tot leden van de Commissie van verificatie koos de vergadering de heeren L. Sternberg, J. Gans en S. Porcelijn.

Bij de rondvraag werden verschillende interne vereenigingsbelangen besproken.

ONDSCHIEDING.

De heer J. S. Auerbach alhier is door de Roemeensche Regeering begiftigd met de orde „Merit Commercial si Industrial“ klasse a.

INWIJDING EENER HEILIGE WETSROL TE OSS

Zondag 17 Teiweis zal een dag blijven, die met gulden letteren in de annalen onzer gemeente zal blijven geboekstaafd; een dag van innige G.de gewijde vreugde. Mocht het Kerkbestuur eenigen tijd geleden van den weleerw. heer Opperrabbin Heertjes een schrijven ontvangen, waarin de verblijvende mededeeling werd gedaan, dat een onbekende gever naar aanleiding van het onlangs herdachte 100-jarig bestaan der Synagoge het voornemen had, de gemeente een nieuw Seifer Touroh aan te bieden, thans was de dag genaderd, waarop de plechtige inwijding zou plaats vinden. De geleheidsrede zou worden gehouden door den weleerw. heer Opperrabbin, terwijl de voorzanger bij den dienst zou worden bijgestaan door een trio, gewornd door de eerw. heeren L. Frank (Eindhoven), H. de Lieme (s Bosch) en L. Potsdammer (Breda), die zich daartoe belangeloos hadden aangeboden.

Zondagmiddag 1 uur hadden zich in de vergaderzaal een aantal gemeentelijke autoriteiten en genoodigden vereenigd. Aanwezig waren o.a. de weleerw. heer Opperrabbin en echtgenote, de kerkeraadsleden, de ambtenaren, bestuurders en bestuursredessen der verschillende corporatiën, allen vergezeld van hunne resp. echtgenooten, de vice-voorzitter van het Ressort met secretaris en verschillende andere voor-astande personen; o.a. de heer en mevr. L. Parfumeur alhier, de heer en mevr. B. van Dijk-Hes, Zaltbommel, de eerw. heer A. Toncman, Veghel en anderen.

De heer D. N. Hes, voorzitter van het kerkbestuur opende de bijeenkomst met een enkel woord, riep den aanwezigen het welkom toe en verleende het eerst het woord aan de presidente van de Damesvereniging, mevr. R. Hes—Zilverberg, die in enkele goed-gekozen woorden namens gemelde Vereniging een geschenk aanbood, bestaande uit een sierlijk bewerkte Tourohmantel. Spr. eindigde haar hartelijke toespraak met de beste wenschen voor de gemeente en hare leden.

Vervolgens was het woord aan den heer L. Parfumeur. Als blijk van innige dankbaarheid jegens het Opperrabbin voor het herstel zijner echtgenote van een ernstige ziekte, bood de diep bewogen spr. mede namens vrouw en kinderen een paar siertoren aan, welk geschenk door de fraaie bewerking ieders bewondering opwekte.

Hierna verkreeg de heer I. van Dijk, Zaltbommel het woord, om namens zijn ouders, de heer en mevr. B. van Dijk—Hes, een prachtige, zilveren handwijzer aan te bieden ten gebruike van het nieuwe Seifer. Spr. liet uitkomen, dat zijn ouders ten eerste getroffen en vereerd waren door de bepaling van den schenker, dat zij sympathie voor zijn oom, den voorzitter, op den jaartijdsdag van wijlen zijn grootvader, den heer Aron D. Hes z.g., die gedurende een halve eeuw in deze gemeente verschillende functies had bekleed, of op den Sabbath daaraan voorafgaande, uit het Seifer Touroh zou worden gelezen. Deze voorwaarde heeft bij zijn ouders het plan doen geboren worden om dit door het aanbieden van een geschenk te toonen.

Vervolgens was het de eerw. heer A. Toncman, Veghel, die namens een zijner vrienden de gemeente een fraai Matjes aanbood. Spr. deed dit vergezeld gaan door een zinrijke verklaring van de betekenis van dit geschenk.

Van het lid der Centr. Commissie, den heer S. Monnikendam was bericht van verhinderd ingekomen, alsmede van den heer E. de Groot, voorzitter van het Ressort, uit wiens naam de vice-voorzitter, de heer E. Bocrs, eenige woorden van gelukwensch sprak.

Hierop nam de Voorzitter, de heer D. N. Hes, weer het woord om de spreekster en sprekers, elk afzonderlijk, in zeer hartelijke en waardeerende woorden te beantwoorden. Spr. acht zich ontheven van de taak om de groote betekenis en de hooge waarde van het geschenk te schetsen; dit zal straks door den Opperrabbin geschied en op een wijze, zooa's spr. dit niet vermag. Ten eerste waardeert ook spr. de bepaling van den milden gever, waardoor aan de nagedachtenis van wijlen zijn vader, hulde is gebracht. Aan allen, die hebben medegewerkt of nog zullen medewerken om dezen dag tot een onvergetelijken feestdag te maken, wordt door den voorz. dank gebracht. Spr. noodigt de aanwezigen uit zich thans ter Synagoge te begeven en den Opperrabbin om het geschenk daarheen te brengen.

Bij den aanblik bood de Synagoge een schitterend aanzien. Niet alleen omdat zij er op haar best uitzag, maar vooral doordat op elk gezicht de simgoh sjel mitswoh te lezen was. Zelfs aan de kinderen was te merken, dat zij heel goed wisten, welk een bijzondere gebeurtenis er zou plaats hebben. Toen de oude wetsrollen onder het zingen van het koor uit de H. Arke waren genomen en men in plechtigen optocht het nieuwe tegemoet schreed, terwijl de weleerw. Opperrabbin daarmede in den arm, voorafgegaan door 4 allerliefste bruidjes, de Synagoge betrad, maakte zich van allen een groote ontroering meester. Na het zingen van Boroeh Ha'boob werden de gebruikelijke ceremoniën onder het reciteren van Bijbelverzen en Psalmen verricht en bij de 7 rondgangen tal van gemeentelieden en genoodigden met een Mitswoh vereerd. Nadat de Wetsrollen weder in de H. Arke waren geplaatst, hield de Opperrabbin de geleheids-predikatie.

Uitwaarde van de woorden שמחה ואמרים ביה ר' נר gaf de geleerde redenaar uiting aan de innige vreugde, die hem bezielde, nu hem de eer te beurt valt om namens den anoniemen schenker aan de gemeente dit kostbaar kleinood aan te bieden. Onze aartsvader Jacob had zijn zoon Joseph gezegend door zijn kinderen. Zoo zou het altijd in Israël blijven; het hoogste geluk van den oprechten Jehodie bestaat daarin, dat zijn kinderen de geestelijke goederen, die zij in de ouderlijke woning hebben ontvangen, niet alleen voor zichzelf aanvaarden, maar die ook weer op hun beurt aan hun kroost nalaten. Daaraan heeft Israël zijn voortbestaan te danken; ware dit niet het geval, dan zou het lot der andere natien ook dit van Israël zijn geworden. Spr. maakt met groote voldoening ervan melding, dat in deze Gemeente de jeugd wordt ongeoefd naar de oude traditiën; hebben de kinderen de school verlaten, dan zoeken en vinden zij nog meerdere ontwikkelend en daardoor versterkend van het godsdienstig gevolg in de cursussen. Spr. drukt den leden op het hart om die gehechtheid aan de leer Gds niet prijs te geven. Als dit alles dan nog bekrond wordt door onderlinge eensgezindheid, zal het de gemeente steeds welgaan. In de rede, die onder amellooze stilte en met stijgende belangstelling werd aangehoord, wist de geleerde spr. ook nog hartelijke dankwoorden te vlechten, gericht tot de schenkers der kostbare cadeaux.

Het behoeft geen betoog, dat deze met den gloed der overtuiging uitgesproken rede indruk maakte op alle aanwezigen. Van verschillende zijden vernamen wij, dat deze predikatie niet uit het geheugen zou worden gewischt.

Wij mogen niet onvermeld laten, dat de eerw. heeren Frank, de Lieme en Potsdammer door hun praes-

taties op vocaal gebied de plechtigheid aanmerkelijk hebben verhoogd. Wij weten zeker de tolk van alle aanwezigen te zijn, als wij hun een hartelijk woord van dank en hulde brengen. Dat deze dienst in alle opzichten geslaagd mag heeten, is ook voor een groot deel aan genoemde heeren te danken. Wij spreken de hoop uit, dat onze gemeentelieden bij verdere gelegenheden wederom van hunne gaven mogen genieten. Ongetwijfeld zal deze dag, hoe kort hij ook was, in de herinnering van al onze gemeentelieden voortleven, wezichrou lou jsoef mizarngom!

WINTERSWIJK. Een niet-Joodsche plaatsgenoot, die onbekend wenschte te blijven, heeft een lid der Joodsche Gemeente een gift van f 100 doen toekomen ten bate van Israël. behoeftigen alhier.

— Zondag j.l. is in de Societeit „de Eendracht“, alhier, een propaganda-vergadering gehouden der Alliance Israélite Universelle, afd. Gelders Oosten. Voor een zeer goed bezette zaal sprak de voorzitter der Alliance, Dr. I. H. J. Vos, uit Amsterdam een prachtige, van geestdrift trillende rede uit, om het nut der A.I.U. duidelijk te maken en den nadruk er op te leggen, dat elke Jood, die ook maar eenigszins financieel daartoe in staat is, metterdaad verplicht is, het werk dezer vereniging te steunen. Geboeid door het bezielend woord van den gevierden spreker, traden staande de bijeenkomst, 12 nieuwe leden tot de afdeeling toe.

COEVORDEN. Zondagavond j.l. gaf de Joodsche Jeugdclub haar jaarlijksche uitvoering in de groote zaal van de „Harmonie“. De voorz., de heer M. Jakobs, riep de aanwezigen het welkom toe en bracht dank aan de cursusleiders, de heeren Krammer en v. Straten. Hierna werd opgevoerd een klucht in drie bedrijven onder regie van den heer H. S. Zilverberg. De opvoering had een uitbundig succes.

Aan het slot dankte de voorzitter spelers en leier, en bood laatstgenoemde een souvenir aan. Een gezellig bal met souper, verzorgd door de Fa. S. van Coevorden, en verschillende attracties, hield de danslustigen nog lang bijeen.

Men gaat thans aan het werk voor de voorbereiding van het eerste lustrum in October.

BIKKOER GOULIEM IN AMSTERDAM Dankbaar, maar niet voldaan.

Mijnheer de Redacteur.

In dit motto weerspiegelen zich tot nu toe de resultaten van m'n pogingen in dezen. Ik vreesde zeer, dat in deze groote stad m'n oproep zou verklinden en dat er niemand notitie van zou nemen. En alles beter dan dat; de felste tegenwerking ware mij liever.

Maar gelukkig is hier van beiden geen sprake, al stuit ik nog op een onbegrijpelijke onverschilligheid. Doch dat ben ik mijn leven reeds lang gewoon en men heeft dit te wachten zelfs bij 't mooiste initiatief. Elke geboorte gaat gepaard met weeten en smarten, daarop wijst reeds onze Thora met „De kinderen zijn gekomen tot de doorbraak, maar er is geen kracht voor de geboorte“.

Dankbaar ben ik voor de sympathie en de mij toegezegde steun, zelfs van mij volkomen onbekenden, die mij herhaaldelijk opbelden en ongevraagd daadwerkelijke steun verleenden. Een er van — een vriend van dr. M. de Hond — verzocht dezen (met mijn medeweten) het voorzitterschap van een voorloopig comité op zich te nemen. Jammer, dat de heer de H. mij berichtte — hoewel voor de zaak alles te voelen — reeds zoo overbelast te zijn met werk, dat hem absoluut hiervoor de tijd ontbreekt. Maar 't kan er toch wel om doorgaan, want honderden alhier hebben alle mogelijke tijd en zijn blij als ze die nuttig kunnen besteden.

Vele kennissen ook spoorden mij aan om door te zetten, omdat ook zij aan den lijve hebben onder-vonden, wat het ziekbed is en meenen, dat een krachtige organisatie in Amsterdam in dezen voor ons heilig geloof ontzettelijk veel goeds kan doen, ja bijna onmisbaar is.

Dankbaar ook ben ik den heer A. Lopes Quiros, wien ik reeds bij mijn eerste actie leerde kennen als een man, die persoonlijk zijn sporen op het gebied van B. G. heeft verdiend en die hiervan in uw geacht blad openlijk blijk gaf. Ik hoop en verwacht, dat hij zal medewerken om tot een daad te komen.

Voldaan ben ik echter nog lang niet, want de menschen op wier steun ik had gerekend, zwijgen in alle talen. Zoo ontving ik tot m'n verbazing geen enkel bewijs van adhaesie van de godsd. onderwijzers alhier, op één gewaardeerde prachtige uitzondering na, m'n oud-collega's.

Juist voor hun werk ware het toch zoo'n groot belang om in nader contact met de ouders en bloed-ervanten van hunne leerlingen te komen! Wie weet met hoovefen van die duizenden Joodsche kinderen, die nu — tot schande en schade van onze Kehillo — zonder eenig godsd. onderwijs opgroeien, dan contact zal worden gekregen!

Bikkoer Gouliem is toch pastorale arbeid van de eerste rang, waaruit, als het goed gebeurt, veel goeds ontstaat, want Mitswoh goureres Mitswoh!

Vindt men het misschien een gotspho van ondergeteekende om het te wagen een dergelijke zaak alleen aan te vatten? Och collega's, weest dan gerust, m'n wachten was steeds op iemand van de upper ten en zou ik absoluut hierbij geen voorzitter willen zijn, maar zal ik ten spoedigste retireeren als de wagen rijdt.

Ook de onderwijzers mis ik nog geheel. Er meldde zich trouwens nog geen enkele dame tot medewerken. En toch kunnen we ook haar niet missen, want ook voor vrouwelijke patiënten is onze zaak van 't hoogste belang. Liefst heb ik eventueel ook een paar dames in het bestuur. Ziet het bestuur van den Joodschen Vrouwenraad er niets in? Misschien wil dan een der leden deze zaak eens ter sprake brengen, want hulp van deze zijde acht ik zeer gewenscht.

Voorts schijnt er nu een misverstand te bestaan als zou m'n oproep alleen bedoelen de orthodoxie. Neen, ook de liberalen en allen die zich nog Jood in hun hart voelen, zullen me hartelijk welkom zijn. We hebben hun zelfs noodig in de eerste plaats, terwijl de ondervinding mij leerde hoe juist de minder vromen in die tijden behoefte hebben aan afleiding.

Rijken en armen hebben we noodig hierbij; de rijken ook voor financiële steun, want er kan veel goeds gedaan worden met bloemen, lectuur, ondersteuning, etc.

Er zal hiervoor contact met andere vereenigingen gezocht worden! Ook van de minder-gegoeden ontvang ik gaarne bewijzen van adhaesie, want bij hen is het het meest noodig naar het schijnt. Daar wordt het meest geklaagd en geroddeld, dat niemand naar hen omziet bij ziekte en heerscht de grootste afgunst op de niet-Joden, waar het zooveel beter geregeld is, naar men zegt. En dat doet onze Emoe-nob geen goeds!

Is er dan onder de honderd Joodsche doctoren alhier niet één, die tijd en lust heeft, in het belang zijner patiënten en van ons heilig geloof, om even

mee aan te pakken? Ik kan het mij niet voorstellen, want zelfs op de hulp der niet-Jodsche medici zullen we kunnen rekenen als de zaak eenmaal mar-cheert.

Hoewel ik nog voldoende stof heb, zal ik het hier voorloopig maar bij laten. Misschien is U, mijnheer de Redacteur, zoo vriendelijk, U te belasten met de ontvangst der adhaesie-bewijzen? Eventueel zal dan een voorloopig comité worden opgericht, en ten spoedigste eene openbare vergadering worden belegd, waar alle details breedvoerig kunnen worden besproken, en tot oprichting eener vereniging kan worden overgegaan.

Met dank voor de plaatsing,

Uw dw.

M. DE HES Bzn.,

v. Breestraat 25 huis bij het Concertgebouw.

[Wij teekenen slechts aan, dat vele godsd. onderwijzers en onderwijzeressen zich wijden aan het bezoeken van zieken in de ziekenhuizen en elders. Maar desniettemin kunnen zij hun motieven hebben, om den oproep van den geachten inz. niet te beantwoorden. Iedereen heeft de vrijheid, al d'n niet aan een uitnodiging gevolg te geven. Het gaat niet aan, hem hiervoor openlijk ter verantwoording te roepen. Wij weten, dat sommige godsdienstonderwijzers door de bezoekbepalingen in het N.I.Z. zich in hun goede voornemens omtrent het ziekenbezoek gehandicapt voelen. En wij weten ook, dat ziekenbezoek niet ieders werk is en sommige oud-patiënten aan sommige amateurs-zielenbezoekers allesbehalve aangename herinneringen hebben behouden. Wij zijn voorstanders van pastoraal werk, door resp. onder leiding van de geestelijkheid, in zijn vollen omvang, waarvan dan het ziekenbezoek een onderdeel moet vormen. Maar voor het ziekenbezoek mogen alleen worden aangewezen personen, die hiertoe volmaakte geschiktheid bezitten. Wij twijfelen eraan, of die personen langs den door den geachten inz. ingeslagen weg zullen worden gevonden — al is zijn goedbedoelde poging te waarderen. Er is niet de minste reden, waarom adhaesiebetuigingen naar het adres van ons blad zouden worden gezonden. Wie Jodenbreestraat wil schrijven, kan nog gemakkelijker v. Breestraat schrijven. Red. N.I.W.]

Mijnheer de Redacteur.

Naar aanleiding van 't ingezonden stukje, voorkomende in uw blad van 13 dezer en ondertekend door de Heeren M. Gokkes en Siegr. de Leeuw, verzocht ondergeteekende een weinig ruimte, teneinde de voorstelling van zaken, door deze beide Heeren gegeven, even juist toe te lichten.

Eind November had ondergeteekende plaats genomen als voorzitter van het stembureau, ter in ontvangst neming van e.v.t. kandidatenlijsten, die er mochten ingeleverd worden ter vervulling eener vacature, wegens periodieke aftrading van den heer I. de Leeuw. Er werden twee lijsten ingeleverd en wel één lijst met als kandidaat de heer I. de Leeuw, bevattende 19 handteekeningen, en één lijst ingediend door den heer M. Gokkes met als kandidaat de heer J. Frank, bevattende 10 handteekeningen.

Na sluiting van 't stembureau op de daarvoor aangegeven tijd, deed zich na verificatie van de beide lijsten 't merkwaardige geval voor, dat één en dezelfde persoon z'n handteekening op beide lijsten had geplaatst en bleef ondergeteekende als Voorzitter van het stembureau niets anders te doen, dan deze naam, volgens de nieuwe kieswet, van beide lijsten af te voeren.

Na afvoering van die naam van beide lijsten, behield de eene lijst „candidatuur I. de Leeuw“ nog 18 handteekeningen en de lijst ingediend door den heer M. Gokkes nog 9 namen (vereischte aantal 10), zodat deze laatste lijst dus van onwaarde werd, immers het vereischte aantal was niet verkregen, zodat de heer I. de Leeuw bij enkele kandidaatstelling verkozen was verdaard.

Een protest tegen deze verkiezing is dan ook door den geheelen Kerkeraad afgewezen. Dit zijn de juiste feiten.

Verder dient nog te worden opgemerkt, dat in de laatst gehouden kerkeraadsvergadering de heer I. de Leeuw, met algemeene stemmen, tot penningmeester werd herkozen en hem hulde werd gebracht voor z'n financieel beheer.

Met hartelijke dank, Mijnheer de Redacteur, voor de verleende plaatsruimte, hoogachtend,

S. v. d. HORST,

Voorz. Ned. Isr. Gem. Steenwijk.

MONNIKENDAM, Jan. 1933.

Mijnheer de Redacteur.

Naar aanleiding van een Ingezonden Stuk van den heer Koopman, voorkomende in Uw blad van 13 Jan. j.l. betreffende „het Leidsche Weeshuis“ zou ik er ook gaarne eenige denkblijven aan toe wenschen te voegen, ten einde het „in nood verkeerde vaartuig“ zoo vlot mogelijk te krijgen. B.v. door middel van een loterij, door zegel- of bloempjes-verkoop, door het geheele land, in een daarvoor bepaalde week. Gewis zou dit een succes kunnen worden, en zouden ook andersdenkenden, die zeer zeker met het goede doel bekend zijn, het hunne er toe willen bijdragen, terwijl dan op verschillende manieren een mooi resultaat verkregen kan worden.

U, mijnheer de Redacteur, dankend voor de verleende plaatsruimte,

Uw abonnee

EM. LEUW.

[Wij verzoeken eventl. ontwerpers van plannen zich verder rechtstreeks tot het bestuur van het Weeshuis te wenden. Red. N. I. W.]

SPORT

A.D.O. — DE OOIEVAARS.

In een door den heer Goedraad correct geleide wedstrijd hebben „de Ooievaars“ een overwinning behaald op A.D.O.. Op een hard terrein en in een koude temperatuur werd door de Ooievaars, die met wind mee speelden, afgetrapt. Beide doelen worden verkend en beide keepers krijgen eenige ballen te stoppen, wat hun goed afgaat. De Ooievaars komen er steeds beter in en oefenen een grooten druk op het A.D.O.-doel uit. Wanneer E. Blok op zeer keurige en handige wijze eenige tegenstanders passeert en voorziet, doelpunt Huisman voor de Eibers. Niet lang daarna passeert dezelfde speler wederom de A.D.O.-keeper, waardoor zijn club met 2—0 voorspruit. Het spel is van Ooievaars zijde veel beter en tactisch zijn zij hun tegenstanders verre de baas. Wanneer Huisman in het strafschopgebied op onfeilbare wijze wordt opzij gezet, doelpunt Elk. Lens uit de toegestane strafschop (3—0). Hierna is het rusten. Spoedig na de rust weet A.D.O. een tegenpunt te scoren, wanneer de Ooievaars-doelman een bal verkeerd beoordeelt. Doch daarmee is het gedaan. De geelzwarten openen nu het offensief en weten door E. Lens, Elk. Lens, M. Huisman, S. Hakker en E. Blok den stand tot 10—1 op te voeren. A.D.O. weet dan nog een tegenpunt te maken (10—2). Met dezen stand komt het einde, waarmee de Ooievaars hun 10e wedstrijd gewonnen hebben, met een doeleffende van 62—11.

Met het oog op de H.V.B.-wedstrijd, waarbij „de Ooievaars“-leden Huisman en Elk. Lens betrokken zijn, speelt „Ooievaars“ eerst op 29 Januari.

כשר KAAS כשר
DE ZUID HOLL. KAASHANDEL
ALFEN a.d. RIJN
 zendt franco Rembours,
 Heerlijke V.V. Kaasjes in
 alle gewenste smaken
 Jonge, Belegen, Oude of Komein
 4764 Aanbevelend,
 Alfen a.d. Rijn, JACOB MOOIJ

WEEK-END f13.- Vrijdag voor diner tot
 Maandag na ontbijt
HOTEL HIEGENTLICH, A'DAM
 N. HOOGSTR. 9-11 - TEL. 44133
 Alle kamers str. k. en w. water.
 Prima KEUKEN — BONDSHOTEL

VERHUIZINGEN
 MEUBELBEWAARPLAATSEN
N.V. MIJ. „HOLLAND”
 WEESPERZIJD 94, AMSTERDAM
 4762 Tel. 51271.

Ik verzeker U.....
 4639 tegen alle voorkomende risico's, bij eerste klasse
 maatschappijen tegen billijke premies.
J. L. v. AMERONGEN - Makelaar
 TELEFOON 51966 — KAZERNESTRAAT 14.

Uitzending van Diners
 SPECIALE AFDEELING
HOTEL HIEGENTLICH, A'DAM
 N. HOOGSTR. 9-11 - AMSTERDAM
 Telef. 44133 4784

EVA WINNIK
 COSTUMIERE COUPEUSE
Japonnen naar Maat
 Retiefstraat 37.
 4751

Voor langdurig verblijf
 ZEER BILLIJKE MAANDPRIJS
HOTEL HIEGENTLICH, A'DAM
 N. HOOGSTR. 9-11 - AMSTERDAM
 Eigen Garage. 4785

DE TWENTSCHE BANK N.V.
 Gevestigd te Amsterdam
 Kapitaal en Reserve f56.500.000.—
 BIJKANTOREN:
Waterlooplein 103-105
Prins Hendrikkade 138-139
 4771 **ALLE BANKZAKEN - SAFE-DEPOSIT**

ADVERTENTIE

voor dit blad en andere bladen
 plaatst zonder prijsverhoging
S. JACOBSON,
 PAVILJOENGRACHT 9B-11
 TELEF. 112656 — DEN HAAG
 LEVERING VAN 4638
 HEBREUWSCHE BOEKWERKEN
 Kantoorbenodigdheden, Pak-
 papier, Touw, Drukwerken.
 ZONDAGS GEOPEND van 10-4.

WORST

krijgt U niet fijner en goedkoper dan bij ons!
 Wij leveren U onze overheerlijke
 KOOKWORST à f0.50 per pond
 en onze extra fijne BOTERHAM-
 WORST à f0.55 per pond. Tevens
 verkopen wij ons bekend uitslui-
 tend 1ste kwaliteit Kosjer RUND-
 VLEESCH (onder Rabb. Toezicht)
 zonder been voor 45 en 50 ct. p. p.
 Runder Rooktongen vanaf f1.50.
 Zendingen vanaf 5 K.G. franco door
 het gehele land. - Onbekenden
 onder rembours. 4823
Gebr. BARGEBOER,
 Kosjer Slagerij - WINSCHOTEN.
 Interc. Telef. 265.

CORONA

Hooge kwaliteit en lage prijzen zijn de
 oorzaak van ons groot succes. Rechtstreeks
 van de fabriek bestellen is geld besparen,
 U verdient zelf alle tusschenhandelswinsten.
 Duizenden profiteeren reeds van deze voor-
 deelen. Probeer U het ook eens, en U
 wordt ook een onzer vaste afnemers!

LA ACCEPTA (Corona) f5.10 p. 100 st
 Sum. Zandblad. (Kisten v. 50 st.)
 LA ACCEPTA (Exito) f5.05 „ 100 „
 Sum. Zandbl. (Kisten v. 50 st.) f5.25 „ 100 „
 LA ACCEPTA (Popular) f4.85 „ 100 „
 Vorst. Zandbl. (Kisten v. 50 st.) f5.05 „ 100 „
 Oude oogst.

MISKLEUR (Kisten v. 100 st.)
 LA ACCEPTA (Corona) f3.75 p. 100 st.
 LA ACCEPTA (Exito) f4.25 „ 100 „
 LA ACCEPTA (Popular) f4.05 „ 100 „

Zendingen onder rembours of bij vooruit-
 betaling. Bij 300 stuks tegelijk f0.20 per
 100 goedkoper. Vraagt geill. prijscourant.

EXITO
 POPULAR

TROOST & BOOMEN
 EINDHOVEN
 TELEFOON N° 2390
 POSTREKENING 44490

**Een LOUIS DAVIDS-
 LACHAVOND**
 organiseert W. J. J. G.
 ZONDAGAVOND 29 JANUARI
 in het Hotel SMID, WINSCHOTEN.

**LOUIS DAVIDS in
 JOODSCH MILIEU!**
 Bijgestaan door het Kurhauscabaret
Een ongekennde Schlager-avond!
 Entree voor vreemdelingen f1.50,
 alles inbegr. Incl. plaatsbespreking,
 kaartverkoop: W. J. J. G.-Pers-
 dienst, Boschstr. 21, Winschoten.

HENRIETTE ELTE
 PIANO-LEERARES 4638
 Einddiploma Conservatorium.
Sarphatistraat 122

TER BEVORDERING VAN
 HET SPAREN
SPAARBUSJES
vechtygbaar aan alle Bureau's
**Spaarbank voor de
 Stad Amsterdam**
waarborgsom, op het boekje 2 gulden

Hotel de l'Europe

Telefoon 34836 (4 lijnen)

AMSTERDAM — DOELENSTRAAT

annex Taverne Oud-Holland

RESTAURANT „EXCELSIOR”

4778

DIRECTIE: H. THIJS

4620 **RUSTHUIS**
„ZONNEWELDE”
 (RITUEELE KEUKEN)
 Stroomend water op alle
 kamers. — Badkamer.
 HET GEHEELE JAAR GEOPEND
 Voor Zwakke en Herstellende
 Volwassenen en Kinderen.
Zuster S. DE JONGH
 Baarnscheweg 60
DEN DOLDER

AROSA
 (ZWITSERLAND)
 1800 Meter boven de Zee.
 Het nieuw opgerichte Hotel
METROPOL
 Geheel modern ingericht naar de
 eischen des tijds. Stroomend water,
 telefoon, kamers met bad, moderne
 conversatiezaal en serre, lift, enz.
 Telef. 331. Eigenaar B. LEVIN.

Pens. **GLASER, ARNHEM** Uitz. van Diners vanaf f1.25
 Rest. Speciaal ingericht voor het
 leveren van feesten. — KAMERS PERMANENT DISPONIBEL.
 PAUL KRUGERSTRAAT 10 (R.E.O.R.) Tel. 22427. 4775

S. SAMSON Ezn. - EIBERGEN.
 4833 Fabrikant van
 LIBERTY en VELUTO KUSSENS,
 uitsluitend te leveren d. d. handel.
 Kantoor: W. v. Pruisenstr. 75, Haag

GRETA ELTE
 COSTUMIERE 4645
 Costuums maken vanaf 5.00
SARPHATISTR. 122

PENSION COSMAN
 RITUEEL CENTRUM DEN HAAG
 Houtmarkt 41, Tel. 180926
 MOOIE KAMERS 4777
 Stroomend water - Bad
 VOORDEELIGE CONDITIES

PENSION HARTOGS
SCHEVENINGEN
 GEVERS DEYNOUTWEG 118
 TE HUUR SLAAPKAMERS, voor
 1 of 2 personen, met of zonder
 pension. Billijke prijzen. 4810

FEDDER-STICHTING.
 Regenten roepen bij deze solli-
 citanten op voor eene vacante plaats
 in gemelde stichting. Sollicitaties
 worden schriftelijk ingewacht aan
 het Gebouw, Weesperstraat 41-43,
 uiterlijk 5 Febr. e.k., met bijvoeging
 van de navolgende stukken:
 1e. Bewijs van vestiging te Am-
 sterdam gedurende de laatste 10
 jaren. 2e. Geboortebewijs. 3e. Be-
 wijzen van goed maatschappelijk
 en godsdienstig gedrag. 4e. Bewijs
 dat de sollicitant een goede ge-
 zondheid geniet. 4788
 Het College van Regenten.

Alex Eckert,
HELMOND
STOOMWASSCHERIJ
 Chemische Wasscherij en Ververij
TELEFOON No. 123
STOPPAGE-DEPOT

Vereen. „Sjemiras Sjabbos“ (Inachtneming v.d. Sabbath) in Nederland
 Afdeeling AMSTERDAM.

Goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 12 Mei 1898, No. 56.
 H.H. Werkgevers worden beëldigd verzocht zich voor de aanvulling van
 eventuele vacaturen aan het Bureau te vervoegen.
 Afdeeling: WERKZOEKENDEN, Tel. 52128. Wij vragen plaatsing voor:

Nos.	Vak	Aard van de betrekking	Leef- tijd	Woonpl. v.d. W.z.	Plaatsing gevr. te	Opmer- kingen
8094	Kantoor	Bediende	26	A'dam	A'dam	Boekh. corr. 3 talen, typen, stenoogr.
8100	"	verdere Opleiding	16	"	"	Vr. werkz. Einddipl. 3 j. c. Handelschool
8103	Stoffeeren	Knecht	21	"	"	Eindd. M.U.L.O. 3 j. cursus typen, stenoogr.
8106	Kantoor	Bediende	21	"	"	bekend met f. m. fournit.
8108	Winkel	a.k. Verkoop- ster	17	"	"	3 talen en typen Boekh. D. E. steno-typiste
8109	Kantoor	Vr. a.k. Bed.	22	"	"	Eindd. M. B. S.
8113	"	Vr. Bediende	32	"	"	5 j. cursus
8119		Bediende	22	"	"	
8125	Mag. Manufact.	a.k. Bediende	19	"	"	
8130	Meubelmaker	Knecht	36	"	"	

Bureau: Rapenburgerstraat 173, Amsterdam.

Spreekuur Zondag van 11^{3/4} tot 12^{3/4} n.m. Dinsdag en Donderdag van 11^{1/2} tot 12^{1/2} n.m.

כשר BISCUITS
„DE LINDEBOOM”

AMSTERDAM.

CASINO

4846

Zeet fijn Chocolate-Biscuitje

CHOCOLADE RINGEN

Bereid volgens bijzonder recept

GENER. VERTEGENWOORDIGERS:

DUNNER & DE JONG - AMSTERDAM

Ieder Biscuitje is voorzien van dit merk D אכרד J.

VAN DEN BRIEL & VERSTER
 LINNEN- EN DAMASTFABRIEK
 Levering rechtstreeks aan particulieren
EINDHOVEN - **Telef. 3260**
 Monstrekamer DEN HAAG, Ballistraat 51, Telefoon 111433

!!HEILIG LICHT!!

(Spel van Maccabeën in 3 bedrijven, door Dr. M. DE HOND)
 Slechts één enkele voorstelling op ZONDAG 22 JANUARI in
 HANDWERKERS VRIENDENKRING (Roetersstraat)
 Prijzen der plaatsen f1.25 en f0.75 (vrij van belasting).
 NOG SLECHTS ENKELE PLAATSEN BESCHIKBAAR.
 Schiel op Telef. 52359 of 41235 en U krijgt de plaatsen voor
 10 cent extra besproken thuisbezorgd! 4816

Opbrengst ten bate van Poukeiach 'Ivriem (de Joodsche Blinde)

GROOTE FEEST-AVOND MET BAL
 OP ZONDAG 29 JANUARI IN DE
Buitensociteit te Zutphen

Schitterend programma van het Amsterdamsche Cabaretensemble
 „THE SOCIETY PLAYERS” in samenwerking met
 de Amsterdamsche Tooneelvereniging „I. O. K.”. 4820

KENNISGEVING
 aan de Joodsche bewoners in
PLAN ZUID.

Heden berichten wij U de
OPENING

van een naar de eischen des tijds
 ingerichte 4813

MODEL-VLEESCHHOUWERIJ,

annex fijne vleeschwaren. Uitslui-
 tend 1e kwaliteit tegen sterk con-
 currende prijzen. Hooren en be-
 zorgen zonder prijsverhoging.
 Aanbevelend,
 H. VAN TIJN.

RIJNSTRAAT 46 - Tel. 29412.
 Zondags geopend.

**DOOR HET GROOTE
 SUCCES VAN ONZE
 ADVERTENTIE GAAN
 WIJ VOORT!**

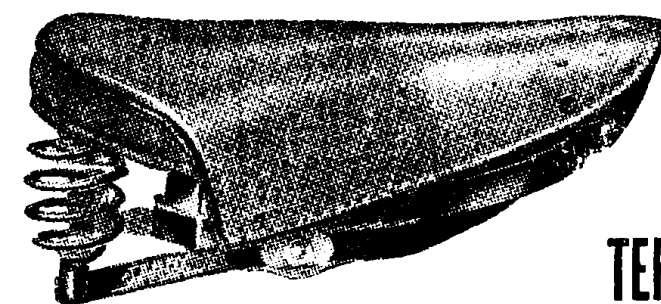
Prima volv. jonge kaas 55 ct. p. p.
 Prima volv. bel. kaas 60 ct. p. p.
 Pr. volv. kummelkaas 60 ct. p. p.
 Prima volv. oude kaas 60 ct. p. p.
 Alles per heele of halve.

S. SCHAAP
 OPPERT 165, Telef. 56093.
 W. v. HAEMSTEDESTRAAT 21,
 4723 Telef. 31594.

ROTTERDAM

Zuivelproducten onder toezicht van
 het Rotterdamsche Rabbinaat.

ER IS SLECHTS ÉÉN ZADEL
 dat goed zit en de schokken van den weg volledig opneemt

**HET
 TERRY ZADEL**

De prijs van een Heeren- of Dames rijwi-
 zadel met waterproofoed is slechts **f 6.-**
 Vraagt uw leverancier uitsluitend het originele **TERRY ZADEL**
HERBERT TERRY & SON Ltd.
 HOLLAND DEPARTMENT
 Dir. A. BRONKHORST,
 4779 478-480 LAAN VAN MEERDERVOORT — DEN HAAG

Laat de gelegenheid

NIET VOORBIJGAAN

Thans kunt U zich nog verzekeren van een
 volledigen rijk geillustreerden Jaargang van
„DE HUISHOUDING”
HET BLAD DER MODERNE HUISVROUW.
 Verschijnt TWEE keer per maand
 — voor slechts f1.75 per half jaar. —

Wie zich thans abonneert, ontvangt GRATIS:
 1e. HET FRAAIE WINTERNUMMER 1932
 2e. ALLE REEDS VERSCHENEN
 NUMMERS VAN DEN LOOPENDEN
 J A A R G A N G (1933)

Geeft Uw abonnement dus dadelijk op aan de Administratie
 van „DE HUISHOUDING”, Weteringschans 117 b, A'dam-C.

Nergens zoo goedkoop!!

Een mooi groot

BAR MITSWO-TALLIES

vanaf **f 8.50**

'n goet tallies?
Joachimsthal
AMSTERDAM
TEL. 44340

Nergens zoo groot!!

Geslaagd voor het doct. examen in de wis- en natuurkunde, hoofdvak botanie, Mej. H. de Beer.

Geslaagd voor het doctoraal examen in de geneeskunde de heeren M. Velleman, A. Ossendrijver en N. Spits; voor het candidaatsexamen id. de heer G. Lam en mej. E. M. Blijdenstein; voor het doct. ex. in de wis- en natuurkunde, hoofdvak botanie mej. H. de Beer.

VOOR DE JESJIWA TE WOŁOZYN

Wanneer er zoo dikwijls een beroep moet worden gedaan op onze geloofsgenooten om steun voor een Jesjiwa in Oost-Europa, dan getuigt dit van den geestelijken rijkdom in dat gedeelte van Europa, die zooveel van deze inrichtingen bezitten en tegelijkertijd van hun materiele armoede, die zoo zwaar is, dat zij deze stichtingen niet kunnen onderhouden — trots het karige, sobere leven, waarmee zoowel meesters als leerlingen zich voor het Thoradeaal blijmoedig tevreden stellen.

De Jesjiwa in Wolozyn is wel een der oudste; zij dateert nog uit den tijd van den Wilnaer Gaon, R. Elia Wilna en heeft reeds een onnoemelijk aantal studios ingewijd in de studie van het Jodendom. Bijna geen geleerde van naam in Oost-Europa of hij heeft eenige jaren aan de Jesjiwa in Wolozyn doorgebracht. Laten wij in deze bittere tijden onze Thorainstituten, die de levenszenuw van het Jodendom vormen, helpen in stand houden. Wanneer ieder iets geeft, dan is het samen voorloopig weer voldoende.

De zendbode, Rabbi Scherezewski, vroeger zelf een groot koopman, is een zeer waardig, bescheiden geleerde, dien niemand ongetroost kan laten weggaan. Men kan ook aan het bureau N. I. W. zijn bijdrage toezenden. Mogen het er veel zijn!

RECTIFICATIE.

In ons artikel „Het Zilveren Ambtsfeest“ enz., achtste blad pag. 1, staat als eerste spreker bij de installatie genoemd M. Caan. Dit moet zijn M. Azijnman. De heer M. Caan was de eerste spreker bij de installatie te Maastricht, die 14 dagen later plaats vond.

BINNENLAND

HET EERSTE LUSTRUM VAN ELOQUENTIA

DEN HAAG. Zondagavond j.l. had ter gelegenheid van het eerste lustrum van „Eloquentia“ in de geheel bezette zaal van Pulchri Studio een feestavond plaats, die een bijzonder succes werd.

Het bestuur, bestaande uit de heeren H. Alter, H. Scheps, J. Montezinos, A. Polak en mej. R. Polak, werd bij zijn binnenkomen met applaus begroet. De heer H. Alter opende den avond en heette de vele genoodigden welkom. Aanwezig waren de heeren mr. Zeldenrust, drs. de Voogd, D. S. v. Zuiden, mr. J. Weyl, M. Joëls Jr., M. Lachowitsky, E. d'Ancona. Bericht van verhindering was ingekomen van Opperrabbijn I. Maarsen, Moré A. S. Levisson, Prof. Casimir en Prof. Dr. Josephus Jitta. Voorts waren aanwezig vroegere bestuursleden der vereniging, terwijls bloemen gezonden waren door de vereen. „S-Gravenhage en Isr. Oud-Weezen. Verschillende corporaties en personen hadden telegrammen gezonden. De heer Alter geeft in het kort een overzicht over de afgelopen 5 jaar en concludeert dat er alle reden is om over het bereikte voldaan te zijn. Ook de toekomst kan met vertrouwen tegemoet worden gezien en spr. kan zich aansluiten bij de woorden door de Opperrabbijn, in het uitgegeven gedenkboekje, dat de verwachting voor komende jaren vervuld moge worden door de verbinding van het schoonste uit haar verleden met een nieuwe toekomst. Aan het eind van zijn rede gekomen installeert spr. onder applaus van het publiek, den heer Mr. Zeldenrust als Eere-Voorzitter.

In een kort, geestig speechje verklaart Mr. Zeldenrust steeds een open huis, hart en verstand voor Eloquentia te hebben. Spr. aanvaardt de functie gaarne, mits ook Eloquentia zich verplicht zóó door te gaan als tot nu toe het geval was.

De penningmeester, de heer J. Montezinos, huldigt den voorzitter en overhandigt namens de leden een encyclopaedie. Aan het slot van het officiële gedeelte van dezen avond werd door den heer Ger. v. O. Os uitgesproken een drietal lustrumverzen, vervaardigd door den heer M. Lachowitsky ter gelegenheid van dit eerste lustrum. De verzen zijn getiteld: „Vorming“, „Spel“ en „Harmonie“. De muzikale illustratie door Bernard Drukker hiervoor gemaakt, werd bij diens verhindering door den heer Kalk Haker overgenomen. Op de van hem reeds zoo bekende wijze wist Ger van Os door boeiende voordracht de schoonheid van deze verzen op bijzondere wijze naar voren te brengen.

Na dit officiële gedeelte ving de kunstavond aan met een 5-tal viool-soli door den heer Herman van der Vegt, vioolleeraar aan het Koninklijk Conservatorium, bezaaid door den heer Cally Haker. Zoowel het briljante vioolspel als de volmaakte begeleiding dwong het publiek tot bewondering, die zich aan het slot uitte in een ovationeel applaus. De heer Bernard Drukker speelde vervolgens piano-soli en oogstte hiermede groot succes. Als laatste nummer voor de pauze werd een blijspel, uitstekend gespeeld door Gabi Cohen, Ger van Os en Harry Alter, opgevoerd.

Een collecte voor het Leidsche Wees- en Doorgangshuis in de pauze gehouden, bracht ruim f 36 op.

Als novum bood Eloquentia de Eloquentia-Show, manuscript: M. Lachowitsky; Sound: L. Gazan; beeld: Pim van Os; personen: Ger van Os en Arie Polak; spreker: H. Scheps. In deze show laat een Eloquentia-lid aan een vriend door middel van een door hem uitgevonden toestel langs den weg van de reproductieve-radio-televisie zien, welke verschillende sprekers in de afgelopen 5 jaar voor Eloquentia optraden, terwijl fragmenten uit hun lezingen ten gehoorde werden gebracht. Hierna werden eenige zangoli gegeven door mej. Mien Swizinsky, waarna de heer Bernard Drukker besloot met een drietal piano-soli, waarvan de laatste een fraaie potpourri van Joodsche melodieën was.

Ter gelegenheid van dit lustrum werd door de vereniging een gedenkboekje uitgegeven, waarin artikelen voorkomen van de volgende heeren: Opperrabbijn I. Maarsen, mr. M. Zeldenrust, prof. mr. A. C. Josephus Jitta, mr. J. Weyl, terwijl ook de lustrumverzen, vervaardigd door den heer M. Lachowitsky, hierin zijn opgenomen. Het boekje maakt een zeer fraaie indruk en vermeldt o.a. de lijst van lezingen in dit eerste lustrumjaar reeds gehouden of nog te houden.

Wij hopen, dat dit eerste lustrum nog door vele gevolgd zal mogen worden!

DE KOMENDE SJABBOSWEEK.

— Met het oog op de groote belangstelling, die er allerwege blijkt te bestaan voor de groote bijeenkomst voor propaganda voor de Sjabbos, welke de plaatselijke afdeling van „Sjemiras Sjabbos“ op Zondagavond 29 Januari in de groote zaal van „de Twee Steden“ organiseert, waar Opperrabbijn I. Maarsen het woord zal voeren en waar Oppervoorzanger I. E. Maroko van Amsterdam en het Mannenkoor „de Joodsche Stem“ Joodschen zang ten gehoor zullen brengen, is het waarschijnlijk niet overbodig, hun, die deze bijeenkomst wenschen bij te wonen in overweging te geven, zich tijdig van kaar-

Hotel **ROYAL**
Café
Rest.
Sarphatistraat 1, Amsterdam.
CONCERT door het 4856

Holl. Solisten Ensemble

onder leiding van den Heer J. WAGENVoort.

ten te voorzien. Tot 26 Januari bestaat hiertoe gelegenheid bij een aantal Joodsche winkeliers, na dien datum uitsluitend bij den portier van „de Twee Steden“. De bijeenkomst begint te kwart voor acht.

SCHEVENINGEN. Men schrijft ons: Dinsdagavond j.l. kwamen de leden van de Damesvereniging „Bigdei Koudesj“ bijeen tot het houden van de jaarlijkse algemeene vergadering onder leiding van de presidente, Mevr. B. van Gelder—de Wolff. In haar openingswoord deelde de presidente mede, dat, niettegenstaande de geringe contributie van f 1 per jaar, het ledental zeer gering is; dit is zeker te betreuren, waar deze vereniging een zoo mooi godsdienstig doel nastreeft, n.l. de Synagoge Havenkade van heilige kleeden te voorzien. Spr. spoorde tot krachtige propaganda aan en vertrouwde dat het Kerkbestuur gunstig zal adviseeren op het tot dit College gericht verzoek, om in de Synagoge Havenkade voor „Bigdei Koudesj“ te mogen offeren; dit zal zeker noodzakelijk zijn, zal de vereniging blijven bestaan. De vergadering stemde met het gesprokene volkomen in.

Door Mevr. H. Frank—Frank werden de notulen der laatste vergadering voorgelezen.

Mevr. J. Spier—Hofman bracht rapport uit over de financiën. Veel geld is er niet om groote uitgaven te doen voor het aanschaffen van Malboesj.

Door verschillende dames werd nog het woord gevoerd; al het gesprokene had hoofdzakelijk ten doel, middelen te beramen, tot bevordering der propaganda. Hierna werd de vergadering door de presidente gesloten.

[Wij sluiten ons aan bij de wenschen der dames in zake de offering ter Synagoge, daar dit ook de propaganda zeer zou bevorderen. O.i. ligt het zeer zeker op den weg van het Kerkbestuur, deze vereniging zooveel mogelijk steun te verlenen. Het betreft hier toch de belangen van een der gemeentesynagogen. Door voor dit doel te mogen offeren worden de andere instellingen niet benadeeld. In één der laatste zittingen van den Kerkeraad is wel gebleken, dat het meerendeel der raadsleden gunstig voor deze zaak gestemd is. Wij zijn dan ook vol vertrouwen, dat het praedict van het Kerkbestuur op het verzoek van het bestuur van „Bigdei Koudesj“ gunstig zal luiden. Berichtgever].

DEN HELDER. Dr. A. Grunwald is benoemd tot district-schoolarts alhier.

ANTWERPEN. Wij vernemen, dat de Beheerraad van de Israëlische Gemeente te Antwerpen besloten heeft de vacante plaats van Rabbijn der Hoofdsynagoge weder te doen bezetten. Deze plaats is vacant geworden door de benoeming van den heer Dr. Jos. Wiener tot Groot-Rabbijn van België met zetel te Brussel. Het is zonder twijfel, dat de post van Rabbijn in deze belangrijke Gemeente met haar groote Joodsche bevolking en haar intens, opgewekt Joodsch leven, dat zich voortdurend meer ontwikkelt, van de allerhoogste betekenis is. Antwerpen, dat de laatste jaren een van de voornaamste centra van het Jodendom in West-Europa geworden is, bezit talrijke Synagogen, vele Botei Midroschim en een uitgebreid net van Joodsche instellingen, die een wereldbekendheid hebben verworven. Tevens bestaan er verschillende godsdienstscholen en inrichtingen van onderwijs, waar de jeugd onderwezen wordt zoowel in de profane als in alle takken van de Joodsche wetenschappen. Zoals wij gehoord hebben wordt van den nieuwen Rabbijn verwacht een groot gewicht te leggen op pastorale arbeid en jeugdwerk. Een belangrijke groep van jongelieden, geboren en opgevoed te Antwerpen en behorende tot de rijpere jeugd, hebben geestelijke leiding dringend noodig. De toekomst van de Joodsche gemeenschap hangt hier grotendeels van af. Voorwaar een schoon en zegenrijk arbeidsveld voor een Rabbijn, die de lust en de geestelijke aspiraties bezit om deze belangrijke en interessante taak als levensdoel te kiezen.

HET APELDOORNSCHE BOSCH

Maandagavond 2 dezer was een groote schare opgekomen om leering op te doen uit de vertooning van de speelfilm: „Waar een wil is, is een weg“. Deze werd vertoond vanwege de Nederl. Centr. Vereeniging tot bestrijding der tuberculose. In tooneelvorm (6 tafereelen) zag men o.m. welke verwoestingen die vreeselijke ziekte aanricht maar ook hoe en wat er gedaan wordt om haar te bestrijden en — wat nog juist is — te voorkomen. Een en ander werd op onderhoudende wijze door het gesproken woord verduidelijkt door den operateur en explicateur, den heer J. Geesink te Zwolle, die voor zijn werk onder krachtig applaus der opgekomenen den dank mocht in ontvangst nemen namens de aanwezigen, uitgesproken door het bestuurslid H. L. Frijda. Het was ontgezeglijk weder een nuttige en hoogst leerzame bijeenkomst.

Maandagavond 9 dezer was het de eerste ontspanningsavond in het winterseizoen voor de verpleegden, vanwege de patientenvereniging T.O.V. Een groot aantal verpleegden is eenige uren bezighouden met te luisteren naar muziek (cello), oud-Hollandsche en moderne liedjes (de eerste in costume voorgedragen); een en ander onder artistieke piano-begeleiding. Een gezelschap, bestaande uit eenige bekende dames-artisten, die de menschen met het door hen ten gehoorde gebrachte in hooge mate hebben goeied en zich na elk nummer met krachtig applaus beloond zagen. Een en ander was wederom verzorgd door mevrouw Josephine Lulofs, die zich ditmaal van de medewerking der dames Toos Schleyer, den Haag, en Letty Scheld—Goedegebure. Netty Achterbergh en Ida Jobse, allen van Apeldoorn, had verzekerd.

De statistiek over 1932 meldt: Sanatorium Rustoord: In 1932 werden opgenomen 92 patienten; bovendien met verlof uit het kranksinnigengesticht 26 patienten en 18 kinderen ter observatie. Overleden 2 patienten. Afgevoerd 108 patienten, waarvan 18 kinderen naar Paedagogium Achisomog; totaal aantal verpleegdagen 32.916. Kranksinnigengesticht: In 1932 werden opgenomen 135 patienten; 21 patienten werden in bewaring gesteld. Overleden 45 patienten. Afgevoerd 58 patienten. Totaal aantal verpleegdagen 232.785. In sanatorium en kranksinnigengesticht samen waren op 31 December 1932 ingeschreven 331 mannen en 413 vrouwen, totaal 744. Paedagogium Achisomog: In 1932 werden opgenomen 19 kinderen, waarvan 6 ter verdere observatie. Overleden 1 kind. Vertrokken 8 kinderen. Totaal aantal verpleegdagen 15.441. Op 31 December 1932 waren er 30 jongens en 16 meisjes.

Van Hier en Ginds

PLAN VOOR EEN SPOORWEG EGYPTE—PALESTINA.

Het Egyptische ministerie voor Verkeerswezen werkt thans het plan uit voor een spoorweg tusschen Egypte en Palestina, die £ 240.000 zou kosten. De lijn zal bij Port Fuad beginnen en aangesloten worden aan de lijn Kantara—Palestina. Een speciaal comité voor uitvoering van dit plan is gevormd.

BEGROOTING HEBREEUSCHE SCHOLEN DOOR DEN WAAD LEUMI AANGENOMEN.

De Waad Letmi, die in November 1932 bestuur en controle over het net der Hebreeuwsche scholen in Palestina van de Jewish Agency heeft overgenomen, heeft in de laatste zitting het budget voor de scholen over het jaar 1933 op £ 102.000 aangenomen. Hierin is de subsidie der regering, bedragende £ 20.000 inbegrepen.

De regering van Palestina heeft deze overdracht van bestuur en controle officieel goedgekeurd en medegedeeld, dat de subsidie nu jaarlijks aan de Waad Letmi zal worden toegewezen.

MACCABI-PARADE TER EERE VAN LORD MELCHETT IN JERUZALEM.

In het Edisontheater, de grootste zaal van Jeruzalem, vond een Maccabi-bijeenkomst ter eere van den erepresident, Lord Melchett, plaats, waarvoor zooveel belangstelling bestond, dat honderden niet toegelaten konden worden. Palestijnsche en Engelsche politie zorgde voor de handhaving der orde. Zondagmiddag vond ter eere van Lord Melchett een parade in de open lucht plaats, waarbij tevens wedstrijden werden gehouden. Lady Melchett deelde de prijzen uit.

Dr. ADOLPH GOLDSCHMIDT 70 JAAR.

Den 15en Januari is prof. dr. Adolph Goldschmidt 70 jaar geworden. Goldschmidt werd in Hamburg geboren en doceerde aan de universiteiten van Berlijn en Halle. Het laatst doceerde hij te Berlijn, waar hij in 1929 zijn ermitaats verkreeg. Hij is een van de beste kenners van de Middeleeuwsche kunst in Duitschland en heeft menig vooraanstaand kunsthistoricus opgeleid, die later museumdirecteur of professor geworden is. Van zijn werken zijn bekend: Lübecker Malerei und Plastik (1890), Studien zur Geschichte der Sächsischen Skulptur in der Uebergangszeit vom romanischen zum gotischen Stil (1902), der Albini-Psalter (1895), Elfenbeinskulpturen aus der Zeit der karolingischen und sächsischen Kaiser (1914—17). Nadat hij in Berlijn de leeftijds-grens had overschreden en als professor was afgetreden, heeft hij op verzoek reizen gemaakt naar Spanje, Engeland en andere landen om daar onderzoekingen te doen en lezingen te houden.

Sylvain Poons' Tooneeljubileum

Een uitverkocht huis en veel succes.

Het is nu twintig jaar geleden, dat Sylvain Poons, de geliefde revue- en operette-komiek, voor het eerst de planken betrad. Hij mag zich nog steeds verheugen in de gunstige gezindheid van het uitgaand publiek, hetwelk graag naar hem luistert en maar altijd licht om z'n fratsen en gebaren.

Als zoon van wijlen de bekende tooneelspeelster Elisa Poons—van Biene en den operazanger en regisseur Sam Poons stroomt het artiestenbloed door z'n aderen; hij kan dus precies weten, wat de menschen verlangen van den grasjas om zich kostelijk te amuseeren. Als revue-komiek heeft Sylvain zijn bekwaamheid bewezen en hij kan tevreden zijn met het succes, waarop hij steeds rekenen mag.

Verbonden aan het gezelschap „De Operette-Zangers“, dat het Circus Carré bespeelt, heeft Poons Dinsdagavond daar zijn jubelfeest gevierd in de operette „Victoria en haar Huzaar“. Bij de première hebben wij in het N.I.W. bereids vermeld, dat de beneficiant met deze creatie zijn naam weder hoog weet te houden en volstaan wij dus met er op te wijzen, dat hij ook deze maal de lachers op z'n hand had.

De jubilaris werd toegesproken door de heeren Louis de Vries, Jean Stapelvel, Alex. Wunnink, directeur van Carré, Maloët, Louis de Bree, Harry Boda, Joh. de Meester, Meyer Hamel, P. Holman en mev. Henriëtte Davids, die in de meest-waardeerde woorden hulde brachten aan den kunstformant. Enkele goed-gevulde enveloppen (naar wij hopen) alsmede talrijke geschenken in verschillende vorm werden den feeststelling overgereikt. Het middernachtelijk uur was reeds verstreken, toen het scherm voor het laatst zakte. En toen werd het gezellig samenzijn voortgezet in intiem kring, waar het vrolijk toeging tot laat in den nacht.

T.

HOEDENSTOOMERIJ „MODERN“

— IN JANUARI — 4770
20% Korting
Oude Doelenstraat 3 • Telefoon 49082

FAMILIE-AANKONDIGINGEN

Verloofd:
JEANNE WEENING
en
Drs. J. A. COLTOF.
Amsterdam, 13 Januari 1933.
Dan. Willinkplein 9. 4795
Joh. Verhulststraat 214.

IN PLAATS VAN KAARTEN.

Verloofd:
REINA GOUDSMIT
en
SAM RABBIE.
Amsterdam, 20 Januari 1933.
St. Ant. Breestraat 79. 4818
London,
Lincolnstreet 65 Bow.
Gzen Ontvangdag.

Verloofd:
N. KWETSIE
en
LOUISE OPPENHEIMER
Den Haag, 4831
Düsseldorff.
Amsterdam, N. I. Z.
20 Januari 1933.

Verloofd:
FIE VAN LIER
en
NICO SWAAN.
Den Haag, v. Aerssenstraat 31a.
Rijswijk, Kerklaan 23. 4793
Ontvangdag: Zaterd. 28 Jan. van
3 tot 5 uur, v. Aerssenstraat 31 a.

Getrouwd:
N. NUTKEWITZ
en
Mevr. R. FRISCHMAN,
(Wed. v. Prof. Dr. A. A. Grünbaum)
Amsterdam, 18 Januari 1933. 4789
Albert Hahnplantsoen 18.
Eenige en algemeene kennisgeving.

BAR-MITSWOH

van onzen oudsten Zoon
HANS ADRIAAN
op Zaterdag 28 Januari 1933.
1 Sjewat 5693.
M. D. J. SMIT.
L. SMIT—HIJMAN.
A'dam, Gijssbr. v. Aemstelstr. 27.
Eenige en algemeene kennisgeving.

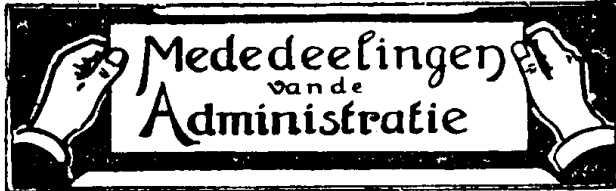
Voor boekenliefhebbers

(Mededeeling van den boekhandel-Joachimsthal)

Arnold Zweig, De Vriendt keert heim.

In deze roman beschrijft Arnold Zweig de figuur van Jacob Israël de Haan; een deel van zijn veelzijdig en tragisch leven. Een reis naar Jeruzalem bracht Zweig op de gedachte, deze roman te schrijven. „Zal men begrijpen, wat mij naar hem trok?“, vraagt Zweig, „dat de man, die werkelijk geleefd heeft, mij enkel interesseerde als type, dat het Jodendom in dezen tijd kon voortbrengen?“ Deze uitspraak van den auteur is vooral voor de Hollandsche lezers van groot belang. Want al heeft Zweig niet persoonlijk de Haan gekend, toen hij de figuur van de Vriendt schiep, toch hoopt hij, dat dit boek er toe zal bijdragen om de figuur van Jacob Israël de Haan in de toekomst rechtvaardiger te beoordeelen. Dit uiterst belangwekkende boek zal eerstdaags in de Nederlandsche vertaling verschijnen.

In voorraad bij den boekhandel van J. L. Joachimsthal.

BELANGRIJKE PRIJSVERLAGING.

Wij verwijzen naar de annonce van de fa. Mouwse op pag. 7 van ons blad.

EEN OOGENBLIK

vragen wij Uwe attentie voor een belangrijke aankondiging van de fa. A. M. Prins, Utrechtschestr. 14 en Jodenbreestraat 71. Het van ouds bekende adres van prima Fijne Vleeschwaren, Worst etc. behoeven wij niet nader bij onze lezers aan te bevelen.

MODERN EN ANTIEK

Zilver, Goud, Koralen, Juweelen ziet men thans geëtaaleerd Roelof Hartstraat 32. Het ex- en interieur doet meer denken aan een expositie-salon, dan aan een winkel. Het is den heer Jacob Reens gelukt, door jarenlange, vakkundige ervaring een chique, keurig ingerichte verkoopgelegenheid te scheppen, die eenig genoemd mag worden. Het nieuwe en het oude vindt men daar elegant gerangschikt. Zilver, Goud, Juweelen enz. zijn in groote verscheidenheid in voorraad. Weet ge, dat de heer Reens speciaal Kerkiersaden levert en in onderhoud heeft? Genoemde heer heeft het zilvervak geheel doorloopen en fabriceert zelve. Het onderhoud van de kerkiersaden van „Hu'pe Israëls“ is in handen van den heer Reens. Zaterdag en Isr. feestdagen is deze zaak gesloten en bij voorkomende gelegenheid hoopt de heer Reens, dat men ook aan zijn adres zal denken.

LIEFDEGIFTEN

Aan ons bureau in dank ontvangen:

Voor de Rabbijn Dr. de Hond-Sichting (Poukijach Ngiwrim): Opbrengst verkoop bij het Ganekafeest te Eibergen door H. Herschel f 5.40, 't Retourtje f 6.—, Collecte Bruijloft Cohen—Roeg f 2.50, Fransje, Zalt-Bommel f 2.50.

Voor „de Joodsche Invalide“, 't Retourtje f 6.—, gecollecteerd 12de Jaarfeest D.V.S. f 1.90

Voor het Nederl. Israël. Jongensweeshuis alhier: 't Retourtje f 6.—.

Voor het Nederl. Israël. Meisjesweeshuis, alhier: 't Retourtje f 6.—.

Voor „Het Apeldoornsche Bosch“: 't Retourtje f 6.—.

Voor de Berg-Stichting te Laren (N.-H.): 't Retourtje f 6.—.

Voor het Nederl. Israël. Armbestuur, alhier: 't Retourtje f 6.—.

Voor het Centraal Israël. Weeshuis te Utrecht: 't Retourtje f 6.—.

Voor het Gen. tot onderst. beh. Isr. Kraamv., alhier: 't Retourtje f 6.—.

Voor de Ver. Hulp v. Minv. Weezen: 't Retourtje f 6.—.

Voor de S. A. Rudelsheimstichting: Collecte Bruijloft Cohen—Roeg f 2.50, 't Retourtje 6.—.

BRIEVENBUS

Afd. Sj. Sjabbos. Het landelijk program voor de gansche Sjabbosweek is in dit nummer afgedrukt. Plaatsgebrek belet ons, uit iedere afd. in het bijzonder ons toegezonden berichten op te nemen.

OORDEELT ZELVE

DAMES, OVER ONZE PRIJZEN

Gekleurde zijden Tafelkleeden 90 x 90 . . . 49 ct.
Velours Kussenkleeden 45 x 65 . . . 24 ct.
Rubber gekleurde Tafelkleeden . . . 49 ct.

zeer praktisch . . . 49 ct.
Een partijtje coupons flanellette 6 el . . . 79 ct.
Gekeperde geruiten Theedoeken gez. 14 ct.

ASSER KONINGSTRAAT 42-46

בר מצוה

van onzen Zoon

ABRAHAM

1 Sjewat 5693.

op Zaterdag 28 Januari 1933.

PH. SCHRIJVER.

Receptie Zondag 29 Januari van

2—5 uur, Ferd. Bolstraat 27—29.

Eenige en algemeene kennisgeving

voor Fam., Vrienden en bekenden.

בר מצוה

van onzen Zoon

ISAAC.

W. POLAK.

C. POLAK—DE JONGH.

28 Januari 1933.

Wagenaarstraat 31.

De Heer en Mevrouw

M. GOUDKET—ABAS,

geven met blijdschap kennis van de

geboorte van hun Dochter

REBECCA.

A'dam, Muiderstraat 15.

14 Jan. '33. P. I. Ziekenhuis.

Zaterdag 27 Januari 1933
(1 Sjewat 5693) a.s., hopen
onze lieve Ouders, 4786
de Heer J. WIJNSCHENK
en
Mevr. V. WIJNSCHENK-
MOFFIE
hun **12½-jarige**
Echtvereeniging
te vieren.
Wij hopen, dat zij nog vele
jaren in gezondheid zullen
doorbrengen.
Hun liefhebbende Kinderen,
ANNIE,
SAL,
KITTIJ.
A'dam, Wouwermanstr. 27.

Op Vrijdag 20 Januari
(22 Tebeth), herdenken onze
geliefde Ouders, Behuwd- en
Grootouders, de Heer en
Mevrouw 4799
S. van BUUREN
en
E. VAN BUUREN—
ZILVERBERG,
hunne 30-jarige Echtvereen.
Uit aller naam,
Kinderen, Behuiddkinderen,
Verloofde en Kleinkinderen.
Receptie op Zaterdag 21 Jan.
van 2—5 u., Tugelaweg 98 hs.
Alg. kennisgeving voor familie,
vrienden en bekenden.

Den 26sten Januari a.s. hopen
onze geliefde Ouders,
ELIAZER CACHET
en
MARIA CACHET—
KETELLAPPER.
hun **35-jarige**
Echtvereeniging
te herdenken.
J. LENS—CACHET
en Kinderen.
A. FRESCO—CACHET
4809 en Kind.
WILLEM en ALEXANDER.
Den Haag.

Zondag 24 Tjwjs (22 Jan).
a.s., hoopt onze lieve Vrouw
en Moeder, 4821
Mevrouw
S. GAARKEUKEN—
NIEWEG,
haar **60sten GEBORTE**
te herdenken.
S. GAARKEUKEN,
FLORA.
Groningen, 17 Jan. 1933.
Nieuwstad 28.

Op 28 Januari
e.k. hoopt onze lieve
Oma, 4811
Mevrouw
R. SAMSON—MULLER,
haar **65sten GEBORTE**
te herdenken.
Dat God haar nog vele jaren
in gezondheid moge sparen,
wensen haar liefhebbende
Kleinkinderen:
CHOJA,
ROZE,
BROERTJE van LEEUWEN.
A. v. Buerenstraat 169.

Op Maandag 23 Januari 1933
(25 Tebeth 5693), hoopt onze
geliefde Echtgenoot, Moeder,
Tante, Behuwd- en Groot-
moeder, 4798
Mevrouw
REBECCA POST—
DE WIND,
haar **80sten VERJAARDAG**
te herdenken.
Uit aller naam,
M. S. POST.
Nw. Kerkstraat 18^a.

Heden overleed onze lieve
Vrouw, Moeder, Zuster, Be-
huwd- en Grootmoeder, 4841
Mevrouw
ESTHER VORST—LAZARUS,
in den ouderdom van 73 jaar.
Uit aller naam,
PH. VORST.
4841
Amsterdam } 18 Jan. 1933.
Den Haag } 20 Teiweis 5693.
Haarlem }
Begravenis Vrijdag te 10½ u.,
van Blasiusstraat 68.

Heden overleed tot onze droef-
heid, onze lieve Grootmoeder,
Mevrouw
ESTHER VORST—LAZARUS. 4842
Haar Kleinkinderen:
FLIP en JETTY VORST.
A'dam, 18 Jan. '33. Amstel 87.

Heden overleed onze dier-
bare Dochter, Zuster, Behuud-
zuster en Tante, 4814
Mevr. ELISABETH SPIJER
geb. KETELLAPPER.
Uit aller naam,
S. D. KETELLAPPER.
17 Tebeth 5693.
A'dam/Londen, 15 Januari.
Geen rouwbeklag.

Heden overleed tot onze diepe
droefheid, onze geliefde Vader,
Behuwd- en Grootvader,
de Heer 4806
A. I. WIJNSCHENK,
in den ouderdom van bijna
82 jaar.
Amsterdam.
Dr. I. A. WIJNSCHENK.
C. WIJNSCHENK—
FRANKEN.
Hamburg.
S. A. WIJNSCHENK.
Amsterdam.
E. M. H. COHEN—
WIJNSCHENK.
S. M. COHEN
en Kleinkinderen.
Amsterdam, 16 Januari 1933.

Heden overleed te Amsterdam
onze geliefde Broeder, Behuud-
broeder en Oom, 4855
de Heer
ABR. I. WIJNSCHENK,
in den ouderdom van bijna
82 jaar.
Culemborg.
ANDR. I. WIJNSCHENK.
G. I. WIJNSCHENK.
JOH. WIJNSCHENK.
Almelo.
R. KOLTHOFF—
WIJNSCHENK.
M. KOLTHOFF Azn.
Geertruidenberg.
F. KALKER—
WIJNSCHENK.
S. KALKER.
Culemborg.
ADR. WIJNSCHENK.
Antwerpen.
H. DE VRIES—
WIJNSCHENK.
16 Januari 1933.

Heden overleed tot onze diepe
droefheid, onze innig geliefde
Zuster, 4787
ELSINA GOMPERTS.
Uit aller naam,
M. GOMPERTS.
16 Tebeth 5693.
Amsterdam, 14 Januari 1933.
Lutnastraat 184.

Op 16 Januari overleed tot onze
diepe droefheid, onze lieve Man,
Behuiddzoon, Zwager en Oom,
de Heer 4827
IZAK BEETZ,
in den ouderdom van 59 jaar.
Uit aller naam,
KLARA BEETZ—DE VRIES.
Amsterdam, Smaragdstr. 28.

Heden overleed onze lieve
Moeder, Zuster, Behuiddzuster,
Mevr. de Wed.
F. KOSTER—BREMER,
in den ouderdom van 67 jaar.
Diep betreurd door haar lief-
hebbende Kinderen, 4829
RACHEL en JET.
17 Januari 1933.
Amsterdam, 19 Tebeth 5693.

Nog treurende over het verlies
van onze lieve Moeder, overleed
heden plotseling onze lieve
Vader, Behuud-, Groot- en
Overgrootvader, 4843
de Heer
HEIMAN LEVITUS,
in den ouderdom van bijna
77 jaar.
Allen, die hem gekend hebben,
beseffen, wat wij in hem ver-
liezen.

S. SWART—LEVITUS.
J. SWART en Kinderen.
F. KLIJNKRAMER—
LEVITUS.
A. KLIJNKRAMER.
N. LEVITUS.
C. LEVITUS—VAN ZOELN
en Kind.
L. LEVI. US.
A. LEVITUS—SNATERSE
en Kinderen.
G. PRINS—LEVITUS.
A. PRINS en Kinderen.
B. LEVITUS.
L. LEVITUS—APPELBOOM
en Kind.
Wed. R. SCHEFFER—
LEVITUS
en Kinderen.
J. LEVITUS.
S. LEVITUS—BAREND
en Kinderen.
Amsterdam, 18 Januari 1933.
Hofmeyrstraat 37^a.

Heden overleed onze geliefde
Echtgenoot, Vader, Behuud- en
Grootvader, de Heer 4815
MEIJER DE ZWARTE,
in den ouderdom van 73 jaar.
Diep betreurd door ons allen.
Uit aller naam,
S. DE ZWARTE—APPELBOOM.
A'dam, 's Gravesandestr. 16 hs.
Zandvoort.
17 Jan. 1933 - 19 Tebeth 5693.

Heden overleed zacht en kalm
onze lieve Moeder, Behuud- en
Grootmoeder, 4805
Mevr. de Wed.
M. COLTOF—SEKKEL.
Uit aller naam,
S. COLTOF.
15 Januari 1933.
Den Helder, 18 Tjwjs 5693.

Heden overleed tot onze diepe
droefheid, onze innig geliefde
Echtgenoot, Moeder, Behuud-
en Grootmoeder, 4806
BERTHA POLAK—
DE JONGE,
in den ouderdom van 61 jaar.
Uit aller naam,
CH. POLAK.
Den Haag, 14 Jan. 1933.
Schenkade 12.
Geen bezoek.

Heden overleed plotseling onze
lieve Vrouw, Moeder, Behuud-
en Grootmoeder, 4822
ESTHER SIMMEREN—
STIBBE,
in den ouderdom van 62 jaar.
Uit aller naam,
H. SIMMEREN.
19 Teiweis 5693.
Groningen, 17 Januari 1933.
Pottebakkersrijke 17.

Heden overleed onze lieve
Vrouw, Moeder en Grootmoeder
Mevrouw 4756
R. v. EMDEN—WOLFF,
in den leeftijd van 62 jaar.
Dat zij ruste in vrede.
A. VAN EMDEN,
Kinderen en Kleinkinderen.
17 Januari 1933.
Den Haag, 20 Tebeth 5693.
Ged. Gracht 281. 4838

Voor de vele bewijzen van deel-
neming, ontvangen bij het over-
lijden van onze lieve Zuster, Be-
huiddzuster en Tante, 4749
DINA KOLTHOFF—HIJMAN,
betuigen wij onze oprechten dank.
Uit aller naam,
JACQ. G. HIJMAN.
14 Januari 1933.
Amsterdam, 16 Tebeth 5693.

Voor de betoonde deelneming bij
het overlijden van onze lieve Vrouw,
Moeder en Grootmoeder, 4756
MIETJE STERNEFELD—SPANJER
betuigen wij onze hartelijken dank.
Uit aller naam,
S. STERNEFELD Jr.
Swammerdamstraat 2^a.

Bij ons vertrek naar Erets Jisraël
wensen wij onze vrienden en be-
kenden van harte een bestendig
welzijn toe. 4797
L. DE BEER en Echtgenoot.
H. DE BEER.
Thuis קרית 23 Teiweis,
Mauritsstraat 6.

Voor de vele blijken van belang-
stelling, ondervangen bij het over-
lijden van onze geliefde Echtge-
noot en Moeder, 4801
FLORA RODRIGUES PEREIRA—
BIERMAN,
betuigen wij uitsluitend langs dezen
weg onze hartelijken dank.
R. J. RODRIGUES PEREIRA.
MARY.
21 Tebeth 5693.
Amsterdam, 19 Januari 1933.

Voor de zeer vele bewijzen van
deelneming, ontvangen bij het over-
lijden van onze innig geliefde
Man en Vader, den Heer H. KIEK,
betuigen wij uitsluitend langs dezen
weg onze oprechten dank. 4750
S. KIEK—SALOMONS.
SERE.
MAURITS.
HENNY.
Rijswijk Z.-H., Regentesselaan 21.

Voor de vele bewijzen van
deelneming, ontvangen bij het
overlijden van onze lieve Vrouw,
Moeder, Behuiddmoeder, Groot-
moeder, Zuster, Schoonzuster en
Tante, 4792
KLARA FRANK—SALOMONS,
zegt namens de familie hartelijk
dank,
J. M. FRANK.
Zwolle, Groningen,
Amsterdam, Amersfoort.

Advertentiën

OPRUIMING

PARTIJ AANBIEDINGEN:
SLOOPEN 2 X à Jour 89c
in Halfinnen... f 1.65
WASCHHANDJES... 7½c
THEE-LEEDEN, 13.95
zuiver Linnen...
De voorraad van het bougen-
noemde is beperkt.
FLANELLEN
NACHTHEMDEN f 1.58
„PYJAMA'S... f 2.48
WOLLEN CHEMISES... 95c
PARTIJ
DIEGLOIRES
wol met zijde f 1.69-1.45
BADSTOF LADY
TOWELS... 12½c
BORDENDOOKEN... 18c
MANUS
Weesperzijde 2, Telef. 53266

IEDEREEN IN AMSTERDAM-ZUID
koopt zijn Gouden-, Zilveren-, Diamanten- en andere Kunstvoorwerpen bij
JACOB REENS 4844
Roelof Haristraat 32
TE BEREIKEN MET TRAMLINIEN 3 EN 24
Fabrikant van alle soorten שרבי כל
Zaterdags en 'Isr. Feestdagen gesloten

WIE MOET 4761
UW BRUILOFT of ander Feest aannemen?
Natuurlijk **HEIJMANS**
die verzorgt alles schitterend.
Tevredenheidsbetuigingen ter inz.
Brood- & Banketbakkerij O. R. T.
TELEFOON 114375. 4836
Korte Houtstraat 4a, DEN HAAG

Firma M. L. DE LANGE
ROOMBOTER - KAASHANDEL
COMESTIBLES
40 HOOGEWEG 40 - Tel. 5.3.5.0.9
SWAMMERDAMSTRAAT 25 - Tel. 5.2.3.3.5
34 VROLIKSTRAAT 34 - Tel. 5.1.3.3.7
AMSTERDAM OOST 4765

VANAF ZATERDAGAVOND A.S. ENORME PRIJSVERLAGING

Wie gaat er nu nog bij een ander, als de van
ouds bekende en om haar kwaliteit geroemde
FIRMA A. M. PRINS
UTRECHTSCHESTRAAT 14 - JODENBREESTRAAT 71
(40912) de volgende prijzen noteert? (49707)

**Broodje met
½ ons Pekelvleesch 15 Ct.**

De prijzen van al onze Broodjes varieren tusschen 12½ en 25 cent
Voor verdere bijzonderheden zie men onze prijscourant
U betaalt het Vleesch..... Wij betalen het Broodje!

De echte „Frische Duimpjes” 20 ct. per ons, dagelijks versch, bij
SAL. TROMPETTER BANKETBAKKER O. R. T. Tel. 21618
GER. DOUSTR. 192
De Specialist voor Suikerzieken. 4826

Simon de Wit's Weekreclame!

Bitterkoekjes 14 ct.
per half pond
Tot en met 24 Januari a.s.

U koopt prettiger
en goedkooper bij:
SIMON DE WIT
„DE GOUDBRON
VOOR DE HUISVROUW” 4791

BYLOOS
HOOFD EAU DE COLOGNE
**VOORKOMT
AANMERKINGEN
OP SCHOOL** 4768

INCASSO-BANK N.V.
Bijkantoor
**NIEUWMARKT
AMSTERDAM**
Kapitaal f 30.000.000.—
Reserve f 9.300.000.—
Handelscredieten 4760

MARCUS
Prima Kookworst
thans per pond
4851 **65 cent**
VERKRIJGBAAR BIJ
MOUWES
Corn. Schuytstraat 15
Telef. 27360 - 42541

GEPROLONGEERD
wegens ENORM succes
Nog één week voortzetting van de
BUITENGEWONE UITVERKOOP
van Eet-, Ontbijt- en Theeserviezen,
Glazen serviezen en een partij
Restanten. 4853
Nog enkele vischserviezen voorradig.
Maakt dus voort!
Denkt om Uw portierionnale.
M. DAVIDSON, St. Ant. Breestr. 26

**Hebt U
moeilijke
voeten?**
GAAT DAN EENS BIJ
G. v. d. MOOLEN
WEESEPERZIJD 76 4767

HELPT DE EERSTE
DUIZEND GULDEN
VAN HET N.I.W. VOOR HET LEIDSCH
WEESHUIS VOLMAKEN
ONS GIRO-NUMMER IS 14792 - GEM. GIRO J 472

DERDE BLAD VAN 20 JANUARI 1933, No. 37, 68ste JAARGANG.

Buitengewone Ledenvergadering van het Leidsche Centraal Israëlietisch Wees- en Doorgangshuis

In de Beurs voor den Diamanthatel alhier werd Zondagmiddag j.l. een buitengewone ledenvergadering gehouden van het Centraal Isr. Wees- en Doorgangshuis te Leiden, met het doel inlichtingen te verschaffen betreffende de door den penningmeester gepleegde malversaties. De vergadering was druk bezocht, vooral ook door leden van buiten Amsterdam. Ook de Directeur van het Weeshuis, de heer N. Italic, behoorde tot de aanwezigen. Aan de bestuursstafel hadden plaats genomen de Opperrabbijnen A. S. Onderwijzer en I. Maarsen, de dames R. Cosman—Mendes da Costa, B. Fles—Marx, beiden te Leiden, en C. v. Loen, voorts de heeren Prof. Dr. J. L. Palache, S. Leman Mzn., Leiden, en L. Levinson, den Haag.

Het is lang geleden — aldus de Voorzitter, Prof. Palache, in zijn openingswoord — dat voor een ledenvergadering zooveel belangstelling bestond. Geen opwekkende, maar hoogst ernstige gebeurtenissen hebben er aanleiding toe gegeven. In de eerste plaats het overlijden van de eminente Directrice,

Mevrouw S. Italic—Schaap.

Wat haar heengaan voor het Weeshuis beteekent, kunnen alleen zij beseffen, die geregeld met haar en haar werk in aanraking kwamen. In de eerste plaats de Regenten. Wij hebben een hoogtepunt beleefd in de geschiedenis van het Weeshuis, toen het nieuwe gebouw werd opgericht. Van het begin af heeft

de zon in dat huis geschinen,

letterlijk en figuurlijk. Voor een groot deel was dit een gevolg van het werk van mevrouw Italic—Schaap, die leefde voor haar taak en voor het Weeshuis heeft gearbeid, gedacht en gewoond zooveel haar krachten het toelieten en meer dan dat. Wij klagen over haar heengaan niet zozeer om haar zelf. Zij heeft een kort, maar mooi leven afgesloten, zoo mooi als een mensch maar wenschen kan. De teleurstellingen en verdrietelijkheden, die zich in een lang leven alichtt voordoen, zijn haar bespaard gebleven. Haar leven was voortdurend omgeven door den buitengewonen glans, die van haar wezen uitging. Meermalen heeft spr. het voorrecht gehad haar dit te kunnen zeggen. De nagedachtenis van de brave vrouw blijft bij ons in hooge eere!

De zoo gevoelvulde woorden werden door de vele aanwezigen staande en met algeheele instemming aangehoord.

Het is reeds dikwijls uitgesproken — aldus vervolgde de Voorzitter zijn rede — dat wat men in de jeugd leert, onwrikbaar in het geheugen blijft vastzitten. Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat hij invalt een woord onzer Joodsche wijzen naar aanleiding van het bijbelverhaal inzake den dood van Mirjam. Zij stierf en werd begraven en toen... was er geen water meer voor de vergadering. Tusschen deze beide feiten heeft men verband gezocht. Het is de verdienste van deze grootste leidster geweest — zoo wordt gezegd — dat Israël de bron gehad heeft. Toen zij stierf hield deze op te stroomen. Spr. heeft er aan gedacht, toen kort na het overlijden van Mevr. Italic het Bestuur bericht kreeg van het feit, waarvoor deze vergadering is geconvoceerd. Spr. wil allereerst iets zeggen over de reactie, door 't gebeurde op 't publiek teweeggebracht, 't publiek, dat altijd alles weet, eerder nog dan de insiders, dat over alles oordeelt en heel graag veroordeelt. Er zijn ook nu weer allerlei beweringen losgekomen, mondeling en schriftelijk, waarop Regenten niet konden ingaan, op een enkele uitzondering na, toen in een dagbladbericht ongemotiveerde beschuldigingen en insinuaties tegenover het Bestuur werden geuit. Als Voorzitter heeft spr. toen gemeend, daarop van antwoord te moeten dienen. Deze wijze van ageren is treurig en afkeurswaardig. Men oordeelt zonder in het bezit te zijn van de noodige gegevens. Hier en alleen hier is de plaats, waar een uitzetting van het gebeurde noodig is. Regenten achten zich verplicht de vergadering uiteen te zetten, hoe de treurige zaak in elkaar zit, zij willen

op officieele, eerlijke wijze

vertellen, hoe de feiten zich hebben toegedragen. Niemand kan meer pijnlijk verrast, meer verwonderd zijn geweest, dan de leden van het Regenten-college, toen zij daar opeens een belangrijk stuk van van hun werk zagen afgebroken. Wat in de laatste jaren te Leiden is tot stand gekomen, heeft ongelukkig veel inspanning en ijver gecost. Men kan zich dan ook den indruk, dien het gebeurde op Regenten maakte, wel voorstellen. Spr. gewaagde van de afbraak van een deel van het werk, want Regenten zullen de laatste zijn, om zich aan

een soort défaitisme

over te geven en te zeggen, dat alle met zooveel zorg den, mogen niet merken, dat er iets met het weeshuis het zoo mooie gebouw, is gelukkig bewaard gebleven en nog gelukkiger, het is geheel onbezwaard en bevat de meerdere kinderen, waarop gerekend is. Tot vandaag toe hebben de verpleegden hun boterham er niet in mindere mate dan voorheen om gehad, zij zullen dat ook in de toekomst niet hebben. Dit mogen wij dankbaar erkennen.

Roerend en treffend

is het, dat geheel het land met het Weeshuis meeleeft, dat talloos velen geheel spontaan en ongevraagd Regenten de helpende hand hebben toegestoken. De kinderen, die in Leiden verzorgd en verpleegd worden, zullen niet merken, dat er iets met het weeshuis aan de hand is. Ziedaar de voornaamste zorg, de centrale gedachte waardoor de vergadering zich bij de te houden besprekingen moet laten leiden. De alles overheerschende gedachte moet zijn, dat allen de handen uit den mouw hebben te steken, om te herstellen, wat verloren is gegaan. Spr. zal er thans toe overgaan, om mede te deelen, hoe de feiten zich hebben voorgedaan en hoe het mogelijk was, dat deze malversaties konden gebeuren, zonder dat het Bestuur er eenig vermoeden van had. De heer Viskoper is 30 Nov. 1919 tot Regent benoemd. Toen daarna de functie van penningmeester openkwam, heeft de Regentenvergadering van 21 Dec. 1924 hem als zodanig gekozen. Het optreden van den heer Viskoper onderscheidde zich door

een rustige zekerheid

in het debat. Bij gestelde vragen bleek hij altijd volkomen op de hoogte te zijn. De jaarverslagen waren steeds duidelijk en goed ingericht. Herhaaldelijk is hem onder de meest vleeiende bewoordingen hulde gebracht voor zijn accuraat beheer, bewoordingen, die weerklink vonden in de vergadering van Regenten en leden. Ook het finantieel beheer van den bouw van het nieuwe gesticht was den heer Viskoper toevertrouwd. Op advies van een commissie, bestaande uit Wethouder Goslinga te Leiden en de heeren Hugo Kaufmann en dr. Mannheimer te Am-

sterdam, werd hem daarvoor algeheele décharge verleend. De man genoot het vertrouwen van zijn collega's. En vertrouwen is in een besturend college een allereerste eisch. Men zal zeggen, dat van 100% vrouwen geen sprake had mogen zijn. Maar toch moet met vertrouwen worden begonnen. Niemand zal een penningmeester kiezen uit een kring, dien men niet vertrouwt. Op 10 Dec. j.l. werd de aandacht van Regenten gevestigd op een aankondiging in de Haagse bladen, dat de huizen, waarin het bedrijf van den heer Viskoper is gevestigd, zouden worden verkocht. Allerlei bezoeken, allerlei conferenties zijn daarop gevolgd, met het resultaat, dat de heer Viskoper op Zondag 17 Dec. j.l.

als penningmeester bedankte.

In een Regentenvergadering, kort daarna gehouden, werd de vraag besproken, of men den man aan de justitie zou overleveren. Spr. heeft het met klem ontraden en de vergadering heeft dit advies gevolgd. Besloten werd van den kant van Regenten geen stappen te doen. Door toevallige omstandigheden kwam deze kwestie later opnieuw aan de orde. Ook toen heeft spr. vervolging ontraden en voor de tweede maal heeft de vergadering een voorstel, om den man aan de justitie over te leveren, afgestemd. Het was niet de schuld van Regenten, dat, toen een der volgende dagen een uitvoerig verslag van het gebeurde in een der dagbladen verscheen, de officier van justitie zich met de zaak heeft bemoeid en den afgetreden penningmeester in hechtenis heeft doen nemen. Van verschillende kanten werd het Weeshuis financiële hulp geboden. Spr. zal niet zeggen, hoeveel en door wien. Maar nog vóór het einde van December was er voldoende geld aanwezig om het groote huishouden gedurende de eerste weken te financieren. Hoe is het mogelijk geworden dat deze malversatie konden plaats hebben zonder dat ze eerder aan het licht kwamen? In de door de ledenvergadering aangenomen Koninklijk goedgekeurde statuten komt na de daarin gebrachte wijzigingen de bepaling voor, dat voor het opvragen van gedeponeerde waarden ook noodig is de handteekening van den Voorzitter of diens plaatsvervanger. Voor wantrouwen tegenover den penningmeester behoeft dus geen aanleiding te bestaan. Binnen de perken der statuten was gedaan wat noodig is. Slechts eenmaal — het was in 1929 — is door den controleerende accountant de opmerking gemaakt, dat de boeken niet geheel bij waren. De penningmeester weet dit aan de besomeringen van den bouw van het nieuwe gesticht en aan het overlijden van zijn vader. Uit het rapport van den accountant over 1930 mocht worden afgeleid, dat de achterstand geheel was ingehaald. Tot het opvragen van gedeponeerde waarden is het in de jaren 1925—30 nimmer gekomen. De penningmeester heeft 8 Oct. 1929 medegedeeld, dat hij de effecten bij een groote Bankinstelling in open bewaargeving had gedeponeerd en dat voor het opnemen ervan de toestemming van geheel het Dag. Bestuur noodig zou zijn. In zijn verslag over 1929 heeft de accountant verklaard, dat het effectenbezit behoorlijk verantwoord was, naar zijn opvatting wel te verstaan. De eerste rek. en verantwoording van den heer Viskoper werd door den accountant Rutten, den Haag, nagezien, eveneens die van de jaren '26 en '27. In 1928 heeft een Leidsch accountant zich met de taak belast, in 1929 en '30 was het weer de heer Rutten. Het accountantsrapport over 1931 bevatte o.m. de mededeeling, dat het effectenbezit behoorlijk verantwoord was, alsmede het voorstel om den penningmeester voor het gevoerde beheer te dechargeeren, waartoe door de ledenvergadering is besloten. De heer Rutten was lid van het Ned. instituut van accountants en hoofdboekhouder aan de Nutsspaarbank te den Haag, hij stond te goeder naam en faam bekend en genoot ook bij zijn collega's een goede reputatie. Tegenover mr. C. A. Cosman te Leiden, den heer L. Levinson, den Haag, en spr. heeft de accountant op 27 Dec. j.l. verklaard, zich niet te herinneren, de effecten vroeger gezien te hebben, maar zeker te weten, ze in 1932 niet gezien te hebben. De heer Viskoper had hem gezegd, dat ze bij de Bank gedeponeerd waren en te allen tijde door het Bestuur gelicht konden worden. Op grond dezer mededeelingen van den penningmeester nam de accountant aan, dat ze aanwezig waren. Het zal de vergadering duidelijk zijn, wat Regenten aan deze rapporten gehad hebben. De onbetrouwbaarheid van den penningmeester en van den accountant, die met onbegrijpelijke nalatigheid zijn rapporten uitbracht, heeft het Bestuur misleid. Het is onmogelijk zooveel waarborgen te stellen, dat ontrouw, valsch-

MEZOEZOUS EN TEFILIEN

nagezien door een erkend Soufeir alhier, leveren wij uitsluitend onder toezicht van het Amsterd. Rabbinaat

J. L. JOACHIMSTHAL
HEBR. BOEKH. - TEL. 44340

heid en bedrog van de zijde van den penningmeester volmaakt zou zijn uitgesloten. Regenten meenen te kunnen constataren, dat aan de bepalingen in de statuten voorgeschreven is voldaan. De boekhouding was volgens de verklaring van een door Regenten geraadpleegden deskundige op volkomen juiste wijze gevoerd, de balans gaf niet de minste aanleiding tot verdenking. Het is dan ook begrijpelijk, dat het Bestuur op grond van de accountantsverklaringen geen bezwaar had, den penningmeester voor zijn beheer te dechargeeren. De heer Pimentel, accountant te Amsterdam, heeft het eveneens aannemelijk verklaard dat het Bestuur in de veronderstelling verkeerde, dat het beheer der finantiën niets te wenschen overliet. Het Bestuur is er zich van bewust,

naar plicht en geweten

gehandeld te hebben en niet anders te hebben kunnen doen, dan geschied is. Het moet dan ook de beschuldigingen, waarop spr. doelde, ver van zich afwijzen. Het is ontzaglijk treurig, dat de man, met wien Regenten jaar in jaar uit broederlijk zijn omgegaan, op een dergelijke wijze het vertrouwen beschaamd heeft. Toch zou spr. willen zeggen: laten we in ons oordeel niet te hard zijn. Wij weten niet, wat er in den man is omgegaan bij de hoogst ernstige moeilijkheden die hij in zijn privé leven heeft gehad en in hoever hij zijn hoofd is kwijtgeraakt. Laat ons geen Voorzichtigheid spelen en geen steenen op zijn hoofd gooien. Laat ons liever zorgen, het ver-

lies zoo veel mogelijk te herstellen. We moeten naar meer waarborgen zoeken ten aanzien van de statuten, om althans wat mogelijk is te doen om

herhalingen uit te sluiten.

De kinderen staan ten slotte op den voorgrond. We hebben de zorg voor de weezen en kinderen in allereerste plaats in het oog te houden. We moeten verder aan het werk. Reeds is door Regenten en door anderen veel gedaan. Er moet verder gearbeid worden, opdat het Leidsche Weeshuis aan zijn doel kan blijven beantwoorden. (Toejuichingen). Spr. zal alnu gelegenheid geven om vragen te stellen, hij hoopt, dat de besprekingen op rustige en waardige wijze zullen geschieden. Op spr. verzoek verklaren de heeren D. Kalker en M. H. Pimentel zich bereid de notulen der vergadering te controleren.

Het debat.

De heer M. Leverpoll, Voorzitter der Isr. Gemeente te Arnhem, gelooft, — wanneer hij den geest der vergadering goed aanvoelt — dat allen met groote belangstelling en sympathie voor de instelling beziel zijn. Wanneer spr. dan ook eenige vragen stelt, dan geschiedt het niet, om aanmerkingen te maken of afkedring uit te spreken, maar om te vernemen, wat hem nog niet klaar en helder is. Hebben Regenten zich ooit vergewist of het effectenbezit aanwezig was? Hebben ze ooit gebruik gemaakt van hun bevoegdheid, om na te gaan, of de belegging overeenkomstig de statuten was?

De Voorzitter zegt, dat dit niet is geschied, omdat Regenten den penningmeester vertrouwden en nimmer aan de rapporten van den accountant getwijfeld hebben. Zij moesten wel aannemen, dat de accountant de effecten gezien heeft. Regenten hebben het niet noodig geacht in optocht naar de Bank te gaan, om het effectenbezit te controleren.

De heer Leverpoll: De effecten waren nooit bij de Bank gedeponeerd!

De heer Levinson zegt zich in de laatste weken zeer intens met de kwestie te hebben bezig gehouden. In 1928 heeft de accountant geconstateerd, dat de penningmeester de stukken in een safekiste, niet door het Weeshuis gehuurd, bewaarde. Het stond waarschijnlijk in verband met den overgang van de eene Bank naar de andere. De accountant heeft daarover een opmerking gemaakt, die de Regentenvergadering bezig heeft gehouden. De penningmeester heeft daarna verklaard, dat de safekiste opgelost was en dat de effecten bij een groote Bankinstelling op naam van het Bestuur van het Weeshuis waren gedeponeerd. De accountant heeft telken jare den leugen van den penningmeester bevestigd. Toen bekend werd, dat de huizen van de vennootschap Viskoper zouden worden verkocht, heeft spr. zich direct met hem in verbinding gesteld. Je behoeft niet ongerust te zijn — zoo sprak hij — want de effecten van het Weeshuis bevinden zich in een safe, waar ik alleen met één van jullie bij kan. Voor het eerst is toen bij spr. de gedachte opgekomen, dat de zaak niet in orde was. Spr. heeft zich onmiddellijk naar de Bank begeven, waarop bleek, dat Regenten door penningmeester en accountant bedrogen waren.

Er was geen sprake

van een safe met twee sleutels, evenmin van open bewaargeving.

De heer S. Menko, Enschede, zegt, dat Regenten konden weten, dat er geen open bewaargeving was. Ze zouden anders wel een kennisgeving van de Bank ontvangen hebben. Van het bewaren in een safe kon evenmin sprake zijn, want dan hadden Regenten een of meer sleutels der safe gekregen.

De heer Levinson: De Bank stuurt de kennisgevingen aan den penningmeester. Het is de taak van den accountant om te controleren of de daarin vermelde gegevens juist zijn. Het Bestuur heeft den penningmeester nimmer gemachtigd om een safe te huren.

De Voorzitter meent, dat napleiten weinig zin heeft en vraagt, wat men wil. Wil de vergadering de schuld van den penningmeester nog eens aanduiden of het Bestuur in staat van beschuldiging stellen? Laat men liever practisch werk doen en de zaak weer in het goede spoor brengen. Regenten zijn er mee begonnen, ze hebben een persoonlijk offer gebracht. Vele anderen hebben dit voorbeeld gevolgd, maar

er moet nog veel meer gedaan worden.

De heer M. J. Levie acht het noodig, dat er klare wijn wordt geschonken. Toen spr. eens met notaris Wijsenbeek, Rotterdam, en den inmiddels overleden heer Drukker te Leiden deel uitmaakte van de commissie van verificatie, heeft hij de rek. en verantwoording niet willen tekenen, omdat het omvangrijke materiaal niet in een vloek en een zucht door leken kan worden nagegaan. Spr. heeft reeds toen op accountantscontrole aangedrongen, maar Regenten durfden er niet aan, omdat 't geld zou kosten. Op spr. verzoek heeft toen de firma v. Dien, van Uden en Co. te Amsterdam zich met het onderzoek belast zonder er iets voor te rekenen. De firma weet niet, waarom men daarna niet meer van haar diensten gebruik heeft gemaakt, ze heeft nooit meer iets van Regenten gehoord.

De Voorzitter is het met den heer Levie eens, dat het publiek er recht op heeft, volledig ingelicht te worden. Dit zal dan ook geschieden. De pers zal er wel voor zorgen en — mocht het noodig zijn — ook het Bestuur door middel van communiqué's. De firma v. Dien heeft in 1925 zich met het onderzoek belast. Tengevolge der reorganisatie heeft men het daarna eenige jaren achtereen zonder accountant gedaan. In 1928 heeft de heer Viskoper zich schriftelijk tot de firma v. Dien gewend met de vraag, of zij zich opnieuw met de controle wilde belasten. Zij heeft dat geweigerd, omdat ze dan ook de administratie over de voorgaande jaren moest nagaan, wat zoo'n enorm werk zou medebrengen, dat de firma — die het kosteloos zou doen — het niet aandurfde. De firma was dus niet in het minst gefroiseerd, zooals de heer Levie meent.

De heer I. v. D. Am, Enschede, vraagt, of het Bestuur het bewijs van de open bewaargeving wel eens onder de oogen heeft gehad.

De Voorzitter antwoordt ontkennend.

De heer v. D. Am: Wie had het in zijn bezit?

De Voorzitter: De penningmeester wellicht.

De heer v. D. Am: En als er geld moest worden opgenomen, hoe ging dat dan?

De Voorzitter: Het is nooit noodig geweest. De penningmeester heeft er ten minste nimmer om gevraagd.

De heer v. D. Am: Maar in 1929 heeft het Bestuur de afdr. Twente dringend om f5000.— voor den bouw gevraagd. Waarom was dat noodig, als men over zoo'n kapitaal beschikte?

De heer Levinson: Het Bouwfonds werd afzonderlijk beheerd. De f5000, aan de afdr. Twente gevraagd, zijn in dat fonds gestort. De rek. en verantwoording ervan is door Wethouder Goslinga, die tot het fonds heeft bijgedragen en om zeer bijzondere redenen, ook door de heeren Mannheimer en Kaufmann nagezien. Zij hebben er hun volle goedkeuring aan gehecht. De ingekomen gelden zijn geheel voor het doel, waarmede zij gegeven zijn, besteed.

Er is niets verdoezeld.

Toen spr. het verpletterende nieuws hoorde, was zijn eerste gedachte niet: Viskoper moet in de kast, maar brood moet er in de kast. Het huis te Leiden is

INGEZONDEN MEDEDEELINGEN

H. J. HOGERVORST

474 Timmerman en Metselaar

te WETERINGDWARSSRAAT No. 7, Telef. 34777
1e Klas werk - Billijk tarief.

G. z. d. onbezwaard. We kunnen ons altijd helpen door daarop geld op te nemen.

De Voorzitter: Maar zoover mag het niet komen.

De heer v. D. Am kan het geen goed beheer noemen, dat één man de vrije beschikking over de gelden geeft.

De Voorzitter: Ik heb u de bepalingen uit de statuten voorgelezen, die tot doel hebben om de belegging zoo safe mogelijk te doen zijn. Van wanbeheer is dus geen sprake geweest, tenzij men denkt aan het beheer van den penningmeester.

De heer v. D. Am begrijpt nog altijd niet, waarom in Februari '29 pressie is goetend op de afdeling Twente, terwijl er voldoende geld in kas was.

De Voorzitter verzoekt, niet op deze wijze voort te gaan. Men kan nog heel veel zinneties beginnen met de woorden waarom heeft het Bestuur dit gedaan en waarom dat nagelaten. Ieder die er plezier in heeft — spr. zal niet zeggen „kwadaardig plezier“ — kan aan dit vragenspel meedoen. Regenten meenden, dat alles op rolletjes liep. Er was accountantscontrole, er was toezicht der ledenvergadering. Er bestond geen enkele aanleiding, om meer waarborgen te eischen.

De heer Leverpoll is niet gekomen om kritiek te oefenen, maar toch meent hij, dat er een verzuim is gepleegd. Het Bestuur kan zich achter den accountant dekken. Maar wie zijn bezit aan één persoon toevertrouwd, draagt mede een deel der verantwoordelijkheid. Het Bestuur had zich nu en dan moeten vergewissen, dat het geld er nog was. Er bestond blind vertrouwen in den penningmeester.

De Voorzitter: Blind volstrekt niet.

De heer Leverpoll kan het niet anders noemen. En daardoor heeft de malversatie kunnen gebeuren. Toch mogen de verpleegden er niet de dupe van worden. Laat ons niet meer over het gebeurde, dat voor Regenten een levensles zal zijn, reppen en zorgen, dat het Weeshuis geholpen wordt.

Ieder moet kiefie goujou

naar zijn kracht en invloed meewerken, om Regenten in staat te stellen, de mooie taak, die zij met zooveel toewijding op zich hebben genomen en waarvoor spr. ze gaarne een compliment maakt, te kunnen voortzetten. Ware de ramp drie à vier jaar geleden gebeurd, dan zou het ook erg zijn geweest, maar dan had een bedrag als verduisterd is gemakkelijk bij elkaar kunnen worden gebracht. Nu zal het meer moeite kosten.

De eerste f 25.000

komen er gauw genoeg.

Een stem: Ze zijn er al!

De heer Leverpoll: Met de tweede zal het wat langzamer gaan. Of de derde er komen zal, durft spr. — die nog wel optimist is — niet verklaren. Laat men zich er daarom niet toe bepalen, om een bedrag voor het Weeshuis af te zonderen, maar laat ieder, die het nog niet is, zich tevens als lid ervan opgeven en daardoor medewerken tot versterking der vaste inkomsten. Mocht — wat spr. niet hoopt — het totaal bedrag der schenkingen tegenvallen, laat het Bestuur dan trachten door een renteloze leening het ontbrekende aan te vullen. Spr. zou millionair willen zijn, om het te kunnen doen. Nu hij het niet is, wil hij toch een goed voorbeeld geven. Spr. zegt Regenten een gift toe — het bedrag zal hij niet noemen — en hij wil lid worden, wat hij tot nu niet was. (Applaus).

De Voorzitter dankt den heer Leverpoll voor zijn opbouwende kritiek en ook voor zijn opwekkende woorden, die een prettigen indruk hebben gemaakt.

De heer M. I. Pimentel kan het niet met den heer Leverpoll eens zijn, dat het Bestuur mede verantwoordelijk is. Spr. heeft de bescheiden nagegaan en is na diepgaand onderzoek tot geen andere conclusie kunnen komen, dan dat het Bestuur

geen enkel verwijt

treft. Het moest wel den indruk hebben, dat het beheer in goede handen was.

De heer R. v. D. Am, Leiden, was om redenen, die de Voorzitter begrijpelijk zal vinden, niet van plan het woord te voeren.

De Voorzitter: Ik kan het begrijpen!

De heer v. D. Am zegt, toen hij penningmeester was, op accountantscontrole te hebben aangedrongen. De firma v. Dien heeft er zich er eens mee belast. Het is geen sinecure geweest. Twee van zijn employe's zijn er 6 weken mee bezig geweest. Tegelijk met haar rapport heeft de firma een door de Ned. Bank gewaarborgde lijst van de aanwezige fondsen ingezonden, een document, dat het overbodig maakt, dat de accountant of het Bestuur zich van de aanwezigheid der fondsen overtuigt. Spr. vraagt, waarom men niet bij de firma v. Dien gebleven is, hij meent te weten, dat zij in 1928 opnieuw zich bereid verklaard, mits zij ook de voorafgaande jaren in haar onderzoek mocht betrekken.

De Voorzitter: De firma wilde niet, omdat het werk haar te omvangrijk was!

De heer v. D. Am: De firma was niet tevreden over de wijze, waarop zij door Regenten behandeld is.

De Voorzitter: Dat is niet juist!

De heer v. D. Am: Regenten hadden zich niet met de accountantsrapporten van den heer Rutten mogen tevreden stellen. Een verklaring als door de firma v. Dien ingezonden, had niet mogen ontbreken. De malversaties waren dan niet mogelijk geweest.

De heer Levinson: In de accountantsrapporten werd het aanwezig zijn der gelden nadrukkelijk vermeld.

De heer v. D. Am: Maar er was geen lijst der effecten bij.

De heer Pimentel zegt, dat in de rapporten veel meer stond, dan spr. er in vermeld zou hebben. Regenten mochten ten volle vertrouwen, dat de stukken inderdaad aanwezig waren. Men mag van het Bestuur niet verwachten, dat het zich ook nog door een persoonlijk bezoek aan de bank van de juistheid van het in het rapport verklaarde overtuigt.

De Voorzitter acht het van geen nut de technische kwestie nu nog verder uit te pluizen.

De heer W. Wessel, Amsterdam, heeft slechts uit pure belangstelling het woord gevraagd, om te trachten de zaak weer in goede banen te leiden. Spr. denkt aan een anecdote door Wethouder de Miranda in den Gemeenteraad verteld van Napoleon, die een soldaat — 't was een Jood — die op de vraag, waarom hij niet gesalueerd had, antwoordde „in de eerste plaats heb ik U niet gezien“, in de rede viel met de opmerking houd maar op, meer behoef ik niet te weten. Spr. heeft alle mogelijke waardeering voor wat Regenten gedaan hebben om het Leidsche Weeshuis tot een sieraad van het Ned. Jodendom te maken en wenscht verder niets te weten. Elke kwade zaak heeft ook haar goede zijde! Regenten hebben

verklaard, al het mogelijke te zullen doen, om een herhaling van het gebeurde te voorkomen. De vergadering kan zich hierbij neerleggen. Elk verder woord van critiek behoort verder achterwege te blijven. Het gaat er nu alleen om, hoe het weeshuis op de vlugste wijze uit de zorg te helpen.

De heer Goudsmid vraagt, op wiens advies de heer Rutten met het accountantsonderzoek is belast. De Voorzitter kan dit niet zeggen. Spr. weet evenmin in welke verhouding deze tot den afgetreden penningmeester stond.

De heer J. Leefson adviseert, om als de Vereniging ooit weer effectenbezit krijgt, dit in open bewaargave te deponeren.

De heer S. Menko, Enschede, heeft niets dan respect voor het Bestuur, ondanks de fout, die het heeft gemaakt. Het te grote vertrouwen in den penningmeester heeft het teruggehooven van het nemen van de noodige maatregelen. Men neemt voor penningmeester natuurlijk iemand, die vertrouwen geniet. En toch gaat er iedere week iemand met de kas van door. Een penningmeester, die zich niet aan strenge controle verkiest te onderwerpen, is niet geschikt voor zijn taak! Ziet hij dat niet in, dan is het ook nog een domme man en moet hij hoe eerder hoe beter aftreden. Spr. kent ook penningmeesters, die het als een beleediging opvatten, wanneer men strenge waarborgen eischt. In organisaties, waarin spr. zitting heeft en waarvan er zijn, die miljoenen tot bestuurders hebben, worden de gelden niet anders dan in open bewaargave gegeven met de bepaling, dat voor de opnemering ervan twee handtekeningen noodig zijn. Spr. vraagt of Regenten van de wijze, waarop zij de belegging wenschten, aan de Bank mededeeling hebben gedaan en of de Bank de ontvangst hiervan heeft bevestigd? Spr. gelooft niet, dat de keuze van den accountant een gelukkige is geweest. De man heeft de praktijk niet meegemaakt en wist niet wat er in dit opzicht te koop is. Een bevoegd accountant gaat uit van de idee, dat er bedrogen wordt. Maar ook de accountant moet weer door het Bestuur gecontroleerd worden.

De heer Pimentel kan zich voorstellen, dat de heer Menko een public-accountant refereert boven een z.g. ambtenaren-accountant, maar acht de kwalificatie „bevoegd” niet juist.

De heer I. v. D. Am, Enschede, vraagt, of de heer Rutten verantwoordelijk is.

De Voorzitter zegt, dat de man zich schuldig gevoelt. De zaak is in handen van den juridischen adviseur.

De heer v. D. Am vernam nog gaarne, hoe de Bank tegenover het gebeurde staat.

De Voorzitter zegt, dat ook dit punt onderzocht wordt. Spr. constateert met voldoening, dat de besprekingen op serieuze en kalme wijze zijn gevoerd. Regenten zijn door schade en schande wijs geworden, zij willen zich niet nog meer waarborgen omgeven, waarvoor

Statutenwijziging

noodig zal zijn. Om deze voor te bereiden stelt spr. voor een Commissie in te stellen en tot leden ervan te benoemen de heeren S. Menko, Enschede, mr. Cosman, Leiden, Hugo Kaufmann en M. H. Pimentel, Amsterdam.

Het voorstel werd onder applaus aanvaard, de benoemden verklaarden zich bereid. Het Bestuur werd tevens gemachtigd tot het voeren van rechtsgedingen, het aangaan van compromissen en alles wat in het belang der zaak noodzakelijk zal blijken te zijn.

De Voorzitter dankt de aanwezigen voor hun tegenwoordigheid en belangstelling en constateert nogmaals, dat de vergadering op aangename wijze is verlopen.

Een slotwoord van Opperrabbin Maarsen.

Opperrabbin Maarsen wil beginnen — spr. mag dit doen, omdat hij Eere-Voorzitter is en geen lid van het Bestuur — met een hartelijk woord van dank tot den Voorzitter van het College van Regenten voor de uitstekende wijze, waarop hij de vergadering heeft geleid (applaus). Tevens wil hij zijn voldoening uitspreken over de waardige, kalme en rustige wijze, waarop de vergadering verlopen is. Laat me — aldus spr. — mogen besluiten met

een woord van propaganda,

niet alleen tot de vergadering, maar met behulp van de pers, die aanwezig is, ook tot de velen in den lande, die met het Weeshuis sympathiseeren. Spr. denkt aan een gezegde van den bekenden schrijver en dichter Hans Werfel, dat het moeilijk is zich tijdens een aardbeving rekenschap te geven van de architectuur van een huis, dat ineengestort is. De waarheid dezer uitspraak is hedenmiddag wel zeer duidelijk gebleken. In een van zijn werken heeft Werfel het over de muziek, die ieder mensch in zijn ziel heeft. Het komt overeen met wat reeds eeuwen her door de Gassidim verkondigd werd. 't Is geen mu-

ziek, die door een instrument wordt voortgebracht, maar een melodie, voortkomende uit het diepst der Joodsche ziel, een melodie zonder woorden, maar daardoor des te indrukwekkender. Mogen allen hun Joodsche ziel, dit instrument, ons door Gd gegeven, bespelen en moge deze harmonie ten goede komen aan het Centrale Weeshuis te Leiden en de verpleegden aldaar, die ons allen dierbaar zijn! (Toejuichingen). De vergadering werd hierna gesloten.

Sjoloum Werijngoes

De Vereniging tot behartiging der Joodsche belangen benoorden het IJ „Sjoloum Werijngoes” hield j.l. Dinsdagavond in het gebouw Oude Tolhuis alhier haar jaarl. alg. vergadering.

De Voorzitter, de heer J. Frankfoorder, deelde in zijn openingswoord mede, dat Rabbin Sarlous, eere-voorzitter en geestelijk adviseur der vereniging, verhinderd is aanwezig is zijn. Spr. betreurt deze verhindering zeer, het is de eerste maal, dat Rabbin Sarlous een alg. vergadering moet verzuimen. De heer J. Lierens, lid van het Bestuur, die tevens als Sjammes fungeert, wordt in het Ned. IJ. Ziekenhuis verpleegd. Spr. wenscht hem een spoedig volkomen herstel toe. (Instemming). De vereniging heeft dit jaar haar 10-jarig bestaan herdacht. Veel dank is zij verschuldigd aan het Rabbinat, van welk College het initiatief tot haar oprichting is uitgegaan, aan Rabbin Sarlous, die zich met hart en ziel aan haar belangen geeft, aan het Kerkbestuur met zijn eminenten Secretaris, dat de Vereniging steeds zeer ter wille is en aan den Kerkeraad, die telken jare de subsidie toestaat. Spr. gewaagt van de oprichting der jeugdvereniging „Mingijwer Janohor” en brengt hulde aan den heer Kok, die vele jaren het Secretariaat heeft waargenomen, maar door omstandigheden genoodzaakt was voor de functie te bedanken.

De door den heer S. Polak gelezen notulen werden goedgekeurd.

Jaarverslag.

De Secretaris, de heer I. Schuitevoerder, bracht het jaarverslag uit. Door het tusschentijds bedanken van den heer M. Kok, moest spr. als zijn opvolger zich met deze taak belasten. Het afgelopen jaar stond in het teken van de herdenking van het 10-jarig bestaan der Vereniging, voor de Joodsche bewoners benoorden het IJ een feit van buitengewone betekenis. Tien jaar geleden was er in deze buurt bijna geen spoor van Joodsche leven te bekennen, nu is er een mooie spoor met een vaste kern van bezoekers, waar trouw elken Vrijdagavond en Sjabbos dienst wordt gehouden, benevens op Jomtoef en bijzondere dagen. Jaren van moeizamen arbeid zijn noodig geweest, om het zoover te brengen. Spreker brengt hulde aan de Colleges, die het Bestuur in de afgelopen jaren hun gewaardeerde hulp hebben gegeven. Allereerst het Rabbinat en vervolgens het Kerkbestuur. Niet vergeten mag worden de geestelijke adviseur, Rabbin Sarlous. Wat deze voor Sjoloum Werijngoes heeft gedaan, kan niet genoeg gewaardeerd worden. Zijn begeesterd woord en ijzeren wil hebben er niet weinig toe bijgedragen om de Vereniging tot bloei te brengen. Moge de Algoede hem nog vele jaren sparen in het belang van het Jodendom in het algemeen en van Sjoloum Werijngoes in het bijzonder (applaus). In het afgelopen jaar is er een Ouderavond gehouden om den band tusschen school en ouders te verstevigen. De cursussen hadden weer regelmatig plaats. Als sprekers traden o.a. op Rabbin Sarlous, dr. de Hond en de heeren S. H. Workum en E. Asscher Ezn. Eenige jaren achtereen is met Pesach een gezamenlijken Seider georganiseerd. Het Bestuur werd hiertoe door het Paasch-Comité in de gelegenheid gesteld. Dit jaar bleek de belangstelling te gering. Dank zij het Paasch-Comité konden aan eenige behoeftige bewoners diverse artikelen worden uitgereikt. De Gazzen der Vereniging, de heer S. Aardewerk, voldoet in elk opzicht. De Raschie-cursussen hadden geregeld plaats, alsook de voordrachten een half uur vóór nacht. Als Sjammes fungeert nog steeds het bestuurslid, de heer J. Lierens. Spr. wenscht hem een spoedig algeheel herstel toe (applaus). Tijdens de vacantie van den Gazzen namen de heeren Lierens, N. Zwanenberg en M. Overste zijn taak waar. Als Kerkvoogden fungeerden wederom de heeren Poons en Viskoop. Uit financiële overwegingen is volgens besluit van de alg. vergadering den bode, de heer I. Aalsvel, met 1 April l.j. eervol ontslag verleend. De heer M. Kok nam wegens omstandigheden ontslag als lid van het Bestuur. Voor het vele werk door hem in het belang der Vereniging verricht, zegt spr. hem hartelijk dank.

Van de Commissie van surveillance over de gewijde kleeden ontving de vereniging een stel kleeden voor Omoed en Almemoor in bruikleen. Het ledental is 88 tegenover 73 in 1930. Spr. betreurt, dat Beis Jisroel 't jeugdwerk benoorden het IJ heeft moeten

stopzetten en vermeldt met genoegen de oprichting van 'n jeugdvereniging. Het fraai gestyleerd verslag besluit met de beste wenschen voor den verdere bloei der vereniging.

De heer H. Cozijn huldigt het Bestuur voor de vele moeite, die het zich in het belang der Vereniging getroost. Spr. denkt daarbij ook aan de bereidwilligheid, waarmee de bestuursleden zich met de inning der gelden belasten.

De heer M. Content brengt 'n persoonlijke kwestie naar voren, waarvoor de voorzitter hem naar Rabbin Sarlous verwijst, die elken Zondagmorgen in deze buurt zitting houdt. Het jaarverslag wordt hierna, onder dankzegging aan den secretaris, goedgekeurd.

Drie oorkonden.

De Voorzitter reikt alnu een fraai bewerkte oorkonde uit aan den heer Poons, die zich van de oprichting der vereniging af met het beheer der penningen heeft belast en ook nog op vele andere wijzen haar belangen bevordert. Ook de heer Lierens zal op dezelfde wijze worden onderscheiden. Het Bestuur heeft voorts besloten mede door het aanbieden van een oorkonde uiting te geven aan de gevoelens van erkentelijkheid, die allen jegens Rabbin Sarlous koesteren. Spr. betreurt daarom diens afwezigheid des te meer. De oorkonden voor de heeren Poons en Lierens zullen behalve door het Bestuur ook door Rabbin Sarlous geteekend worden, terwijl de Opperrabbin zich op spr. verzoek bereik heeft verklaard het voor Rabbin Sarlous bestemde exemplaar te tekenen. De oorkonden zijn geheel belangloos voor zee fraaie wijze door den architect, den heer Jac. S. Baars bewerk, waarvoor spr. hem hartelijk dank zegt.

De heer M. Poons Jr. dankte voor de hulde en bracht vervolgens het finantieel verslag uit. Aan contributie is f 170.10 ontvangen, aan donatiën f 4, aan offergeld f 68.30. De Ned. IJ. Hoofdsynagoge schonk een bijdrage in het salaris van den Voorlezer van f 360 en voorts een subsidie voor den huur der Synagoge van f 1040. De rekening loopt over een totaal van f 1701.15 en sluit met een saldo van f 34.28. De Bestuurders hebben zich — nu de Vereniging geen bode meer heeft — met de inning der gelden belast. Ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan der Vereen. is een boekje uitgegeven, waarin de voornaamste feiten uit het leven der Vereniging zijn aangegeeft. Spr. besluit met een opwekking tot het bezoeken van sjooldiensten en cursussen.

Na goedkeurend rapport van de commissie ad hoc werd den penningmeester décharge verleend. De afgetredene bestuursleden, de heeren J. Lierens en S. Polak, werden herbenoemd. In de vacature werd de heer H. Cozijn verkozen.

Tot leden van de commissie van verificatie over 1933 werden de heeren M. Content, M. Kok en A. Rabbe benoemd.

Na afloop der vergadering hebben mej. J. Serlui en de heer M. Mossel de aanwezigen op aangename wijze met zang en voordrachten bezig gehouden.

OUDERAVOND VAN TALMUD TORA

Men schrijft ons:

Talmud Tora mag zich steeds verheugen in druk bezochte en geanimeerde ouderavonden. Die van Zondag l.j., gehouden in het schoolgebouw 2e Boerhaavestraat 7, overtrof nog alle vorige. De ruime gymnastiekzaal bleek dezen keer te klein voor de vele ouders. De school telt momenteel (klassen- Chr. de Wetsstraat ingebegrepen) ruim 300 kinderen, terwijl dagelijks nog aanvragen voor plaatsing binnenkomen, waardoor de meeste klassen totaal bezet zijn. De geest van enthousiasme voor deze school vindt steeds uiting bij de ouderavonden. Tot de aanwezigen behoorden: de welenv. heer Rabbin L. H. Sarlous, consulente, de heeren A. I. Davids en Mevr. J. Prins, resp. 1e en 2e secretaris der Vereniging, de Oudercommissie onder voorzitterschap van den heer Ph. Peereboom, de heer S. Vaz Dias, chef van het Bureau voor „Veilig Verkeer”, onderwijzeressen en onderwijzers der school.

Het hoofd der school, de heer G. G. Kleerkoper, fungeerde als voorzitter en opende de vergadering met de mededeeling, dat bericht van verhindering was binnengekomen van de heeren M. Swaab en A. J. Asscher, resp. voorzitter en oudste lid van het Bestuur van Talmud Tora.

De heer S. Vaz Dias verkreeg daarna het woord voor zijn „Praatje over het verkeer”. Spr. zeide, deze buitengewone belangstelling op prijs te stellen, daar klein en groot verkeersonderwijs noodig hebben. De vele slachtoffers van het verkeer stelt spr. als waarschuwend voorbeeld. Het aantal doden en gewonden neemt gestadig toe. De verkeersfouten gaan daarmee gelijk. Spr. ging de interessante geschiedenis na, die leidde tot de uitbreiding van het verkeer. Circa 1880 zien we reeds eenig verkeer ontstaan; dat der vorige jaren kenmerkte zich door rustigen gang. Technische verbeteringen, versnelingsmogelijkheid deden het aantal automobielen, auto's enz. met rasse schreden toenemen. Het verkeer nam in sterke mate toe. In 1912 postte de

INGEZONDEN MEDEDEELINGEN

I. JACOBSON - Accountant

(Lid Ned. Inst. v. Acc.) 4755

ADMINISTRATIE, CONTRÔLE, BELASTINGZAKEN
Kantoor: TULPSTRAAT 17 — TELEFOON 51111.
Privé: DEURLOOSTRAAT 66, AMSTERDAM—Z.

politie haar eersten verkeersagent — Brinkman — op den Dam, welke agent dadelijk het middelpunt der belangstelling werd. Thans, 20 jaar later, is dit aantal uitgebreid tot 300, die op verschillende punten hun plaatsen in onze groote stad ingenomen hebben. Het aantal fietsers is 200.000, dat der automobielen 16000. Rekenen men daarbij onze tram enz., dan begrijpt men, dat onze politie de handen vol heeft. Zoo zijn wij, volwassenen, dus door dit verkeer overrompeld, en het valt niet mee, daaraan te wennen. Echter — aldus spr. — leert U de verkeerswetten, en houdt U daaraan; dat voorkomt ongelukken! Voor onze jeugd moeten wij echter oppassen. Zij groeien met dit verkeer op, voor hen is 't dus noodig, dat ze met het verkeer vertrouwd raken. De school is daarbij de onmisbare hulp. Het verkeersonderwijs behoeft geen leervak van het rooster uit te maken. Tot mijn genoegen vernam ik, dat uit het onderwijzend personeel een club is gevormd, die aan een cursus voor veilig verkeer zal deelnemen. Zelfs de heer Kleerkoper heeft niet geaarzeld, zich als leerling op te geven. Dat juich ik toe en het zal den kinderen — aldus spr. — ten goede komen. Het verkeersgevoel zal dus bij hen door de onderwijzer(e)s(sten) sterk ontwikkeld worden. Wij nemen de kinderen een examen af en het insigne, het hoogtepunt van ons onderwijs, zal de belooning zijn. Uit de praktijk blijkt, dat de jeugd het verkeer beter trosseert dan de volwassenen. Spr. besluit met den wensch, dat hij de kinderen van T. T. gauw examineren mag en dat ieder — groot en klein — meestrijden zal tegen het onnoodig verlies van menschenlevens. (Applaus).

Simon Bromet, oud-leerling der school, gaf eenige Hebr. en Jiddische gezangen ten beste. Wij bewonderen in dezen 14-jarige zijn rustige voordracht, zuivere uitspraak en melodieuze stemgeluid. Een veelbelovend jongmensch.

Daarna gaf de heer Vaz Dias gelegenheid tot het stellen van vragen, waarvan ruimschoots gebruik gemaakt werd, wat de aandacht en belangstelling toont, die de aanwezigen voor het onderwerp koesterden. De heer Vaz Dias is de right man on the right place voor het zoo doelmatige verkeersonderwijs.

De heer Peereboom, voorzitter van het Ouderfonds, wakte de aanwezigen op, om het nuttige werk van deze Commissie vooral te steunen, teneinde ook in dit fonds „veilig verkeer” te houden.

De Voorzitter, de heer G. G. Kleerkoper, dankte den heer Vaz Dias, Bromet en Peereboom voor hun medewerking en deelde mede, dat ook Talmud Tora deel heeft aan de komende Sjabbosweek door inzendingen voor de a.s. tentoonstelling, opvoering van „Koningin Sabbath” (voor kinderen) in het „Centraal Theater” op Woensdag 1 Febr. a.s. en een groote Sjabbosmiddagdienst in de gehoorzaal der Vereniging, Pl. Middenlaan, op Sjabbos 4 Februari. Spr. verwacht, dat de ouders in deze dagen ten behoeve van hun kinderen de volle medewerking zullen geven.

Om half twaalf sloot spr. de bijeenkomst, die ongetwijfeld veel nut zal gebracht hebben bij hen, die er getuige van waren.

„HEILIG LICHT” EN „POUKIJACH 'IWRIEM”!!

De Joodsche Vereniging „Betsalel” zal a.s. Zaterdagavond een voorstelling, de eenige hier te stede, geven van het bekende toneelstuk „Heilig Licht”, spel van Maccabeën in drie bedrijven, door Dr. M. de Hond. De opbrengst hiervan komt ten bate van „Poukijach 'Iwriem” (de Joodsche Blinde). Men zie de annonce in dit blad.

Het onderzoek

dat op alles van toepassing is en dus ook op het Oorspr. IJ. Kookboek, heeft duidelijk bewezen, dat in een rituele keuken daarvoor het eerst in aanmerking komt de zevende verbeterde druk van het Oorspronkelijk Israëlisch Kookboek van S. V.O.S., verbeterd en bijgewerkt door den bekenden Cuisinier H. J. CATS. Prijs f 2.50, geb. Buiten A'dam na toez. van f 2.60. Verkrijgbaar in iederen Boekhandel en bij den Uitgever: J. L. JOACHIMSTHAL, Telefoon 44340. — Post-Giro 14792.

SIMCHO voor de Boterham
BROCHO (minnich) voor Uw Maaltijden

4773

4759

VRAAGT SPOOR/MOSTERD

FEUILLETON

De Jodin van Napels

Een historisch verhaal uit de 16e eeuw
door J. SCHAAP

30

— Daar stond ik nu met mijn lading liefde... Ik moest ze weer meemenen... Twee maanden daarna kwam ik terug... maar nou vraag ik haar niet meer... want ik was in Genua verliefd geworden... Zoo zie je dat mijn liefde het geen twee maanden heeft kunnen uithouden... Dat was een proefsteen voor mijn liefde. Als je lang wacht, mijnheer Abbaceira, op het antwoord en je bent nog verliefd, dan is het de ware liefde... Dus geduld en wat echt en waar is, blijft... maar dat briefje bezorg ik aan het juiste adres of ik ben geen Lezer Peres.

Het briefje kwam inderdaad goed terecht. Maja kreeg het in handen en Lezer was wel zoo goed, ook het antwoord over te brengen.

Dank zij den ouden stuurman, die er plezier in had, ontstond een drukke correspondentie, en hoeveel keer Lezer al niet de postillon d'amour was geweest, wist hij niet — hij was, als altijd, de tel kwijt geraakt.

Grootvader Aba, de ouders en grootouders wisten niets van deze briefwisseling. Dat was nu eens een geheim van Maja, dat zij goed had weten te verbergen.

Maar op een goeden dag deed Aba een eigenaardige ontdekking...

Lezer Peres had hem, komende van Genua, tal van papieren betreffende de vrachten gebracht, correspondenties van de verschillende filialen, welke hij op zijn reis had meegenomen... Misschien dat Peres, nauwelijks aan den wal, weer eens het verschil van wijn had willen proeven, zéker was dat hij één briefje, dat hem als steeds door Ruben Abbaceira uit Genua was toevertrouwd bij vergissing tusschen de handels- en scheepspapieren had gestopt... Het kon ook zijn, dat opzet niet vreemd was aan

het geval, want Lezer had van een grap en misschien vond hij, dat de geheime vrijage op het papier lang genoeg had geduurd en grootvader Aba wel wat meer ervan mocht weten...

Toen Aba het briefje van Ruben in handen kreeg, bestemd voor Maja, glimlachte hij veelbetekenend... Hij maakte zich aan een indiscretie schuldig, hij wist het en hij schaamde zich voor zichzelf, maar de begeerte, zijn kleinkind gelukkig te zien, dreef hem ertoe, het briefje te openen en hij las daarin de zoveelste verklaring waarschijnlijk, dat de jonge man Maja liet had en de verzekering, dat hij zonder haar niet kon leven, en uit het briefje bleek den grootvader ook, dat Maja niet voor de eerste maal zulk een briefje ontving en zij reeds meermalen had geantwoord door bemiddeling van Lezer Peres.

Joseph Aba, die van Maja innig hield, wilde nu een grap uithalen. Hij liet Lezer Peres komen.

— Peres, zeide hij, toen de oude stuurman eindelijk was gevonden in een wijnhuis aan de haven, Peres, je bent een oude makker van me, daarom spijt het me, dat ik je ontslag moet aanzeggen.

— Aangenomen, zeide de oude, die weer van den wijn had geproefd, als u maar zegt waarom. Meer wil ik niet weten; wie een oud gediende zoals ik op straat zendt, moet daarvoor wel goede redenen hebben. Dat kan niet anders. Daarom protesteer ik niet...

— Dat is gemakkelijk gezegd, Peres. Je brengt briefjes over van lui uit Genua naar mijn kleindochter...

— Als dat mijn eenige misdaad is dan ben ik gerust...

— Ja, maar jij brengt ook briefjes van Maja over...

— Zoo volgt de ééne misdaad op de andere... En nu zal ik u eens wat zeggen: „wat ik in uw dienst doe, gaat u aan, maar wat ik niet in uw dienst doe raakt niemand”.

— Ja, maar zij is mijn kleindochter...

— Hoe komt dit briefje in uw handen?...

— Dat lag tusschen de zakenbrieven en dat is voor mij een bewijs, dat u uwe persoonlijke aangelegenheden niet van de zakelijke betrekkingen kunt onderscheiden... Ge hebt uw ontslag en nu kunt u wel aan mijn kleindochter zeggen, dat het eigenlijk haar schuld is dat u een oude betrekking kwijt raakt...

— Dat zal ik haar zeggen en ik zal er aan toevoegen, dat ik toch briefjes voor haar zal meemenen, al zou ik twee honderd maal ontslagen worden... Heeft u nog iets anders?... Dan ga ik maar weer... de wijn staat te verzuren...

Lezer Peres dronk zijn wijn en ging naar Maja, om haar zijn ontslag te melden, omdat hij de bode, de overbrenger van briefjes was geweest.

— Ik ben nieuwsgierig, wat wel in die briefjes stond, zeide Peres, dood-nuchter. Het moet heel erg zijn geweest, anders had mijnheer Aba me niet ontslagen...

— Hebt u wel eens een dochter gehad?, vroeg Maja, die nu al zestien was.

— Gelukkig niet, zeide Lezer.

— Gelukkig niet? Hoe durft u dat zeggen?...

— Omdat ik nu ook geen last heb als uw grootvader met zulke liefhebberijen...

— Maar u bent nog niet ontslagen... Daarvoor zal ik zorgen...

Wat grootvader Aba had verwacht, gebeurde. Maja kwam een goed woordje voor Peres doen. Ze stootte zijn kantoor binnen, ging, ouder gewoonte, op zijn schoot zitten en zeide:

— U bent een ondeugend mensch.

Aba deed, alsof hij er niets van begreep.

— Ja, kijk maar niet zoo verwonderd, u bent een slecht mensch, want u ontslaat en ouden dienaar.

— Wat bedoel je toch eigenlijk, Maja?

— U heeft den ouden Peres ontslagen. U moest u schamen!

— Hé, hé, wat wat gaat jou dien man aan?

— Dat weet u heel goed, u heeft een briefje gevonden van Ruben Abbaceira voor mijn bestemd... En u heeft het geopend...

— Maar dat was bij vergissing...

— Nu goed, dan bij vergissing, en dan hebt u meteen gezien, dat die jongen verliefd op me is En nu wil u zich wreken op dien armen mijnheer Peres, die zoo lief was om briefjes over te brengen... Ik begrijp er niets van... Is dat mijn oude grootvader Aba of is het een wildvreemde... Waarom wilt u zich wreken?... Het is toch uw eigen schuld?...

— Mijn schuld?

— Ja, uw schuld, als patroon had u den armen Ruben Abbaceira al lang naar Napels moeten overplaatsen. Dan had hij geen briefjes te schrijven, dan had hij mij alles mondeling kunnen zeggen, wat hij nu aan het papier heeft toevertrouwd...

— Het spijt me heus, dat ik het briefje heb gelezen... maar ik geloof, dat hij erg verliefd op je is... Dat dagteekent zeker al van de reis naar Genua...

(Wordt vervolgd)

VERGADERING VAN DEN KERKERAAD der Ned. Isr. Gemeente te Rotterdam

op Donderdag 29 December 1932

Aanwezig de heeren A. Sanders, S. S. Bosman, M. A. Samuel, J. van Cleeff, I. Cohen, L. v. Creveld, A. Hartog, A. D. Hamburger, D. Hausdorff, M. Hertzberger, L. Israëls, I. Spanjar, J. Vromen en M. Zilvermit.

Afwezig met kennisgeving de heeren D. Blok, Dr. A. J. Haagens, I. Leuvenberg, Mr. H. Sanders, M. de Sterke en S. Weijl.

Voorzitter: de heer A. Sanders.
De Voorzitter heropent de vergadering en wenscht den heeren Haagens en Leuvenberg een Re-fueh Sjeleimo (applaas).

De Penningmeester, de heer Samuel, beantwoordt de verschillende sprekers. Allereerst brengt hij dank aan de sprekers, die P.P. hulde brachten voor hun arbeid en voor de nauwkeurigheid waarmee die begroting is bestudeerd. Moge die lof verdiend zijn, noodig was ze niet. Wat P.P. gedaan hebben was plicht. Verschillende spr. zijn reeds door andere leden van den Raad beantwoord. Spr. zegt Chaloum Chalomie. Dien droom meent hij zijn medeleden niet te mogen onthouden. Ik droomde — zegt spr. — opgeroepen te zijn ter vergadering. Ik zag de tafels en stoelen, doch geen enkel lid had een zetel ingenomen. Alleen op de tafel een uit goud gedreven schaal, beladen met symboliek voorstellende vruchten. Hij zag een roode gouden appel, een reinet. Goud, symbool, waarover ook hier wel eens getwist wordt. Ik wilde ze grijpen, doch een onzichtbare stem riep mij toe, laat af, die prachtappel kan een twist-appel zijn. Spr. wilde nu een okkernoot pakken, weer kwam de waarschuwend stem, laat af, die noot is te hard om te kraken. Hetzelfde geval deed zich voor met de kastanjes, waarbij hem voor oogen gehouden werd, dat het gevaarlijk is voor een ander de kastanjes uit het vuur te halen. Bij de kersen werd hem eveneens voorgelaten, laat af, want het slecht kersen eten met groote heeren, zij gooien met de pitten. Van de knol en de citroen moest hij ook afblijven, omdat 'n niet zoo gemakkelijk is knollen voor citroenen te verkoopen. Ik, zoo vervolgt spr. ontwaakte. Ik werd wakker. Het was hoog tijd. Bij de beantwoording is het goed aan die symbolen te denken. In de rede van den heer Hertzberger bespeurde spr. iets tegenstrijdigs. Hij bepleit voorzichtigheid aan de eene zijde, aan de andere zijde pleit hij voor meerdere steun aan verenigingen. Als het noodig blijkt, zullen P.P. niet achterwege blijven tot het geven van steun. Wat de heeren Cohn, Vromen en Spanjar opmerkten omtrent hetgeen hun inziens in het verslag had moeten voorkomen, toont spr. aan, dat dit niet in het verslag thuis behoort. In antwoord aan den heer Weijl omtrent het verstrekken van koscher voedsel aan militairen, zei spr., dat een dergelijke vereniging, die deze taak op zich genomen heeft, naar hij meent, te 's-Hage bestaat, en wat de heer Hausdorff verzocht om jeugdverenigingen te steunen, zegt spr., dat behalve van Mikweil Jisroel, een dergelijke aanvraag nimmer is binnengekomen. Konden wij door ruimen steun aan Montefiore verhinderen, dat schnorrsers bij particulieren aanklopten, zouden P.P. hier toe geneigd zijn. Doch laatstgenoemde noemen het een Mitswe, wanneer zij particulieren in de gelegenheid stellen, hun gaven te verstrekken. Hierbij denkt spr. aan de okkernoot en de kastanje. Waar hij een of ander betoog niet weerlegd mocht hebben, dacht hij aan den appel, om geen twistappel te veroorzaken. Voorts — zegt spr. — laten wij ons geen knollen voor citroenen verkoopen en op de gegeven gronden evenmin tot het eten van kersen. Voor gemotiveerde aanvragen heeft hij als Thesaurier steeds een welwillend oor, doch hovenal staan bij hem de belangen van de zoo dierbare gemeente op den voorgrond.

De heer Bosman dankt ook voor de waardeeren-de woorden. Hij zal echter kort, doch zakelijk zijn. De heer Hertzberger stelde de vragen hoe het Arm-bestuur er toe kwam om minder subsidie te vragen. Dit komt — zegt spr. — in de eerste plaats, omdat de vorige dienst en saldo liet van f750.—. Zelfs heeft het Armbestuur zijne bemoeiingen nog verder uitgestrekt. Er hebben zelfs wekelijksche uitkeeringen plaats voor t.b.c.-lijders. Ten opzichte van het Gesticht voor Isr. Oudel. en Zieken, zegt spr., dat hij telken jaar met bloedend hart subsidie vraagt. Telken jaar ontvangt hij tegenkanting. Hij betreurt het, dat deze instelling niet ruimer gestuurd wordt. De begroting wordt dan ook zoo ontworpen, dat wij juist kunnen uitkomen. Het was geen bedoeling van de Bouwcommissie om f25.000.— te besteden voor verbetering van het complex Botersloot—Lombardstr. Integendeel. Immers dan had men nu geen f2000.— gevoteerd. Aan de weg naar de begraafplaats is weinig te veranderen, doch autotracie is volstrekt niet gevaarlijker dan met rijtuigen. Pogingen tot verbetering van den toegangsweg hebben tot nu toe gefaald. Wel is toegezegd, dat bij verbetering van den finantieelen toestand der Burgerl. Gem., deze de zaak ter hand zal nemen. Omtrent de klacht van den heer Vromen betreffende overtollig water, zegt spr., dat een der draineeringsbuizen defect was, doch dit gebrek is reeds hersteld. Omtrent eventuele gebouwen, om ze in één complex of separaat te houden, kan en weinig medegedeeld worden. Ook het laatste is reeds onder de oogen gezien, en zullen te zijner tijd den Raad voorstellen gedaan worden.

De Voorzitter meent, dat hij weinig behoeft toe te voegen aan het betoog der heeren Samuel en Bosman. P.P. begrijpen, dat het zaak is meerdere belangstelling voor de gemeente te wekken. Te dien einde hebben P.P. met den Opperrabbijn geconfe-reerd, met het gevolg, dat zij, die zich hier komen vestigen een circulaire gezonden wordt, waarin naar voren komt, dat men zich tot den Opperrabbijn of tot P.P. kan wenden, tot het verkrijgen van nadere gegevens. P.P. voelen zeer veel voor sociaal werk, doch er zijn voor de gemeente grenzen. Allereerst heeft men te voldoen aan eigen eischen. De toon in de memorie van toelichting is nog lang niet droef-geestig genoeg. En al was het afgelopen jaar een goed jaar, wij vreezen voor het komende jaar met grooten vreeze. Voorzichtigheid in het voteeren van posten is dientengevolge eene onafwijsbare eisch. Omtrent het verstrekken van onderwijs aan de rijpere jeugd, hoopt hij, dat de Onderwijsraad hieraan zijn volle aandacht zal schenken. Verlaging van salarissen van ambtenaren acht spr. op dit oogenblik gelukkig nog niet noodig. Hopen wij, dat het ook in den ver-volg niet noodig zal zijn.

De heer van Creveld zegt, dat deze begroting hem een gevoel van bevrediging geeft. De groote nood, die hij bijna ieder lichaam uit de begroting spreekt, wordt hier gemist. Niet dat het jaar zoo gunstig was, doch het voorzichtig beleid van P.P. hebben dit bewerkt. Spr. herinnert zich, dat bij iedere begroting een aanval op P.P. gedaan werd, en ge-wezen op de groote schielheid van dit College. Toch werd het inzicht van P.P. gevolgd. Ware dit niet het geval geweest, de begroting zou er anders heb-ben uitgezien. Spr. is het volkomen eens met het be-leid van P.P. en hoopt, dat zij zich hardnekkig zullen verzetten tegen een aanval op de kas der gemeente. Het begin van versobering is nu daar. Daarom acht

hij het onvoorzichtig van de leden van den Raad, aan te dringen om overal steun te verstrekken. Dat kan zij niet. Met de gedachte Montefiore zooveel te verstrekken, dat particuliere steun onnoodig zou zijn, is hij het niet eens. Het woord schnorrsers vindt hij zelfs niet op zijn plaats. Salarisverlaging acht hij niet noodzakelijk. Mocht eenmaal de finantieele toestand daartoe nopen, eerst dan zou hij aan een der-gelijk voorstel zijn stem kunnen geven.

De heer Hertzberger ziet in de Gemeente een lichaam, dat niet alleen heeft te leven van de hand in de tand, doch dat reeds lang een reserve-post op de begroting had moeten paraseeren. Min-stens f10.000 had met het oog op Synagogegebouw hierop moeten voorkomen. Spr. breekt een lans voor verstrekking van meerderen steun aan „Montefiore”. Wij hebben eenzijdig aan verhooging, anderzijds aan versobering te denken. Door verhooging om te voldoen aan sociale noden, halen wij menschen tot ons, anderzijds moet ons streven gericht zijn op versobering van uitgaven. Wij staan aan den voor-avond van belangrijke uitgaven; hij vindt niets in het budget, wat hierop wijst. Het betoog van den heer mr. Sanders tegen zijn inzicht wijst hij verre van zich. Hij wil gerust in het openbaar over salaris van nieuwe ambtenaren spreken, doch niet over in functie zijnde ambtenaren. Over de zoogenaamde Schnorrsers, die bij „Montefiore” aanlanden, wijst spr. op het systeem, dat hier gevolgd wordt, waarbij men van ieder uitstekend op de hoogte is. Daar-tegenover bestaat er een Schnorrsersbond, en geeft men de een, dan volgt er een groot aantal.

Hierna worden de algemeene beschouwingen ge-sloten en gaat men over tot de posten van de be-groting.

Uitgaven. — Bij post 9 wordt gelezen een schrij-ven van Rabbiijn Cohen.

De heer Hausdorff zegt, geen antwoord te hebben bekomen, wie den Opperrabbijn bij diens vacantie enz. vervangt. Men wendt zich gewoonlijk tot den heer Cohen, zoals tijdens het interimaat van Opperrabbijn Hirsch. Wij hebben wel een plaats-vervangend voorzanger, doch niemand voor het werk van den Opperrabbijn. Dientengevolge stelt spr. voor, het salaris van den heer Cohen met f200 te verhoogen.

De heer v. Cleeff is tegen dit voorstel. Hij weet niet, waarin de meerdere werkzaamheden be-staan. Hij meent, dat ambtenaren in de huidige om-standigheden tevreden kunnen zijn, wanneer hun sa-laris niet verlaagd wordt.

De heer Hertzberger heeft te weinig ge-gevens, om een oordeel te kunnen vormen.

De heer Spanjar vindt het voorstel van den heer Hausdorff zeer gematigd.

De heer Vromen zegt, dat men eigenlijk een nieuwe post zou moeten hebben, b.v. „Assistentie Rabbinat”, en dan zou er iets voor te zeggen zijn.

De heer Samuel, hoewel den heer Cohen zeer sympathiek gezind, meent de verhoging te moeten ontraden, op grond ook van een dankschrijven van den heer Cohen van den jare 1929, toen zijn salaris van f150 op f500 gebracht werd, welks schrijven hij thans voorleest.

De Voorzitter zegt, met den heer Cohen deze zaak nader te bespreken, doch geeft den heer Hausdorff in overweging, zijn voorstel thans in te trekken.

De heer Hausdorff trekt nu zijn voorstel in. De heer Bosman acht de toezegging van den Voorzitter zeer gevaarlijk, omdat hierdoor verwach-tingen kunnen gewekt worden, die niet in vervulling kunnen komen.

Post 10. — Bij bezoldiging van Minjanisten in de beide Synagogen f500, merkt de heer Ham-burger op, dat feitelijk in de Synagoge Boter-sloot geen Minjanisten meer zijn. Gevolg, dat er onlangs geen minjan was. Hij meent, dat Parnas-sijns te zorgen hebben, dat dit niet voorvalt.

De Voorzitter zal dit onderzoeken. De posten Subsidies aan „Mikweil-Jisroel” en „Montefiore” worden na ampele besprekingen van f300 gebracht op f500.

Enkele posten geven nog aanleiding tot discussie, ondergaan echter geen verandering, waarna de ge-heele begroting met algemeene stemmen wordt aangenomen.

Het heffingspercentage van den Hoofd. Omslag wordt wederom vastgesteld op 1,1%.

De Voorzitter wil deze zitting niet sluiten, alvorens hulde gebracht te hebben aan 2 leden van den Raad, die hier als zodanig niet meer zullen ver-schijnen. De heer Israëls, die slechts korten tijd lid van dit college was, heeft nochtans getoond zich goed ingewerkt te hebben in de zaken der Gem., zoodat wij hem noode zien vertrekken. De heer van Cleeff heeft de Gemeente 44 jaren gediend. In dien langdurigen tijd heeft hij herhaalde malen blijk ge-gewezen, dat het wel eh wee der Gem. hem zeer ter harte ging, zoodat de Gem. hem niet dankbaar ge-noeg kan zijn. Die dank komt ook toe aan zijne waardige echtgenoot en zijn gezin, die hem hier-voor zoo herhaalde malen moesten missen. Persoon-lijk dankt hij ook den heer v. Cleeff van diens vriend-schap en medewerking. Hij hoopt, dat de heer van Cleeff nog een reeks van jaren in gezondheid en op-gewektheid moge doorbrengen te midden van allen die hem lief en dierbaar zijn. (Applaas).

De heer v. Cleeff is aangenaam getroffen, door dit afscheid. Heden, zoo zegt hij, is het juist 46 jaren geleden, dat hij in het huwelijk trad, zoodat het voor hem een dubbele gedenk-dag is. Hij dankt den Voorzitter, de leden van den Raad en de ambtenaren, die hem steeds trouw ter zijde stonden. Hij hoopt, dat de Gem. steeds in bloei zal toenemen. Meer dan 100 jaren was zijn familie in den Raad vertegen-woordigd en het is hem een bijzonder genoegen, dat ook zijn opvolger uit onze familie is. Spr. neemt nu afscheid van alle aanwezigen en houdt zich in aller vriendschap warm aanbevolen. (Luid applaas).

Ook de heer Israëls dankt voor de woorden voor den Voorzitter en geeft de verzekering, dat wanneer ooit een beroep op hem mocht gedaan wor-den, hij zeer zeker bereid zal zijn daaraan te voldoen.

De heer Hertzberger dankt en feliciteert den Voorz. voor de krachtige leiding bij de debatten de-zer begroting en wenscht hem toe, dat hij ad meio sjoniem den kracht moge behouden.

Vervolgens spreekt de heer Bosman nog een enkel afscheidswoord tot den heer van Cleeff, waar-na de Voorzitter de vergadering sluit.

APPINGEDAM. Zondagavond hield de damesver-eeniging „Ngateres Nosjiem” haar jaarlijksche feest-lijke bijeenkomst. De leeraar opende den avond met een woord van welkom. Wegens een lichte ongesteld-heid van de penningmeesteres, mevr. J. Hart—Pais, werd ook door hem financieel verslag uitgebracht over het afgelopen jaar. Het bleek dat een nog al belangrijk bedrag was besteed aan steun voor door-trekkende transmigranten. Om dit mooie werk te kun-nen voortzetten is het zeker noodig dat de contri-

butie wordt verhoogd of zoo mogelijk een nieuwe vereniging wordt opgericht, welke uitsluitend deze taak zou kunnen overnemen. Naar we vernemen wor-den door het Kerkbestuur reeds pogingen gedaan om tot een dergelijke vereniging te komen. Men bleef tot laat in den avond bijeen. De eerw. heer D. van Buuren, leeraar te Delfzijl, luisterde den avond op met mooie Joodsche grammofoonplaten en gaf ook zelf eenige Joodsche zangstukken ten beste. Het be-stuur kon met voldoening op dezen geslaagden avond terugzien en hopen we slechts dat geen van onze Joodsche dames-gemeenteleden op de volgende ge-zellige bijeenkomst zal ontbreken. Ten bate van het Leidsche Weeshuis werd f4.70 geofferd.

UTRECHT. Zondagavond j.l. vierde de Joodsche Loterijclub „Birkas Touf”, alhier, haar driearig be-staan in het feestgebouw der Ned. Isr. Gemeente. De voorzitter, de eerw. heer L. Herschel, opende

de avond met een welkomstrede, waarin spr. consta-teerde, dat de Ver. zich een duurzame plaats in de gemeente veroverd had. Alnu wordt aangekondigd het optreden van het duo Marion en Hamilton, aan den vleugel begeleid door den heer v. Löhn. Bijzon-der geestig was de voordracht van het liedje over de jo-jo, dat een groot succes was. Ook de heer v. Löhn met zijn zeer geestige, beschaafde Hollandsche en Duitsche liedjes aan de piano mocht een overweldi-gend succes boeken. Tegen elf uur begon een zeer geanimeerd bal, terwijl de Tower-Boys, onder leiding van den heer L. Horneman, zich op uitnemende wijze van haar taak kweet. Het souper, dat om 1 uur aan-ving, werd als van ouds verzorgd door de firma A. Cohen alhier, aan wien bij monde van den voorzitter alle lof voor de uitstekende verzorging hiervan werd gebracht. Volgens usance werd het bensjen verkocht, hetwelk een bedrag, verre boven de verwachting, op-bracht.

VOOR DEN SABBATH

Hierbij bieden wij U het volledige programma van de Sjabbosweek over het geheele land aan:

ZONDAG 22 JANUARI

Rotterdam: Groote propaganda-vergadering in gebouw Tivoli, Coolsingel. Sprekers: de eerw. heeren L. H. Sarlouis en M. van Gelderen. Zang van den eerw. heer I. E. Maroko met begeleiding van den heer S. H. Englander.

WOENSDAG 25 JANUARI

Amsterdam: Opening van de tentoonstelling op Sjabbosgebied in Beis Jisroel. De openingsplechtigheid zal geschieden door den weleerw. heer Opperrabbijn A. S. Onderwijzer en is alleen toegankelijk voor genoodigden. De tentoonstelling zal geopend blijven tot en met Zondag 5 Februari en is voor ieder kosteloos toe-gankelijk. Deze tentoonstelling is georganiseerd in samenwerking met het Joodsch Historisch Museum.

DONDERDAG 26 JANUARI

In de Joodsche pers zullen speciale Sjabbosnummers verschijnen, gewijd aan den Sjabbos en de Sjabbosweek.

VRIJDAG 27 JANUARI

Amsterdam: Vrijdagavondbijeenkomst der Vereniging Bachorei Mewakshy Jausher; deze bijeenkomst zal geheel gewijd zijn aan den Sjabbos en de Sjabbosweek. Spreker: Mr. M. Schorlesheim, Secretaris van het Hoofdbestuur van Sjemiras Sjabbos.

ZATERDAG 28 JANUARI

Amsterdam: De gewone wekelijksche leerrede van Dr. M. de Hond in de vereniging Thouro Our zal gewijd zijn aan de Sjabbosweek. Voorts: Speciale Sjabbosmiddagbijeenkomst van de Vereniging Bachorei Mewakshy Jausher.

ZONDAG 29 JANUARI

Amsterdam: Groote jeugddemonstratie van alle Joodsche jeugdverenigingen in het gebouw van de A.M.V.J. Sprekers: Opperrabbijn A. S. Onderwijzer, Moré I. L. Seeligmann en de heer M. de Bruin. Medewerking van het koor der Vereniging Hasemeichem Besjierem; zang van den heer J. Rabbe. Deze bijeenkomst is alleen toegankelijk voor leden van de deelnemende verenigingen.

Haag: Groote propaganda-vergadering in de Twee Steden. Sprekers: Opperrabbijn Maarsen; zang van den eerw. heer I. E. Maroko met begeleiding van den heer Englander. Zang van het koor De Joodsche Stem.

Hilversum: Groote propaganda-vergadering. Spreker de eerw. heer M. van Gelderen.

Leeuwarden: Groote propaganda-avond; sprekers de weleerw. heeren Opperrabbijn S. Dasberg en Moré A. S. Levisson.

Zwolle: Groote propaganda-avond. Programma nog niet volledig bekend.

Rotterdam: Groote jeugddemonstratie in samenwerking met de volgende verenigingen: Agoedes Jisroel, Haawodah, Joodsche Jeugdkring en Zichroun Jaakov. Spreker: de eerw. heer Z. Mossel. Voorts: muziek, zang, declamatie.

MAANDAG 30 JANUARI

Haarlem: Groote propaganda-avond. Sprekers: De weleerw. heer S. Dasberg, Opperrabbijn van Groningen en de heer E. Asscher Ezn., Voorzitter van het Hoofd-bestuur van Sjemiras Sjabbos.

DINSDAG 31 JANUARI

Amsterdam: Opvoering van Sambatjon, tooneelstuk van Dr. M. de Hond in de Holland-sche Schouwburg te Amsterdam door de tooneelvereniging Betsalel. Na de pauze zal door den weleerw. heer S. Dasberg Sr. een kort woord worden ge-sproken.

WOENSDAG 1 FEBRUARI

Amsterdam: Middagopvoering van het tooneelstukje Koningin Sabbath van den heer G. G. Kleerekoper in het Centraal Theater voor de kinderen der Joodsche scholen. 's Avonds: groote propaganda-vergadering in de groote zaal van de Beurs voor den Diamanthandel. Sprekers: Opperrabbijn A. S. Onderwijzer, Rabbiijn L. H. Sarlouis, Dr. S. Grünberg, President van het Weltverband für Sabbathschutz (Wereldverbond voor den Sabbath) en de heer E. Asscher Ezn., Voorzitter van Sjemiras Sjabbos. Zang van het Amsterdamsche Joodsche koor (dirigent de heer S. H. Englander) en van den heer I. E. Maroko. Deze groote vergadering is voor een ieder kosteloos toegankelijk.

Rotterdam: Conferentie met winkeliers.

DONDERDAG 2 FEBRUARI

Rotterdam: Bijeenkomst voor genoodigden. Sprekers: de weleerw. heer Dr. S. Grünberg en de heer E. Asscher Ezn.

Arnhem: Groote propaganda-vergadering. Sprekers: de weleerw. heer J. Vredenburg, Opperrabbijn en Mr. M. Schorlesheim, Secretaris van het Hoofdbestuur van Sjemiras Sjabbos.

ZATERDAG 4 FEBRUARI

Rotterdam: Middagbijeenkomst voor kinderen.

Amsterdam: Speciale middagbijeenkomst voor kinderen in de Synagoge van Talmoed Touroh. Spreker: de weleerw. heer L. H. Sarlouis.

ZONDAG 5 FEBRUARI

Zutphen: Groote propaganda-vergadering. Sprekers: de weleerw. heer Opperrabbijn S. J. S. Hirsch en Mr. M. Schorlesheim. Zang van den eerw. heer L. Boas, Oppervoorzanger te Arnhem.

ZATERDAG 11 FEBRUARI

Rotterdam: Ontbijt aangeboden aan de bezoekers der jeugdsynagoge door Sjemiras Sjabbos tezamen met Mikweil Jisroel. Bij deze bijeenkomst zal speciaal de betekenis van de Sjabbos en de Sjabbosweek worden uiteengezet.

ZONDAG 12 FEBRUARI

Deventer: Groote propaganda-bijeenkomst. Sprekers: de weleerw. heer Opperrabbijn S. J. S. Hirsch en Voorzitter of Secretaris van het Hoofdbestuur van Sjemiras Sjabbos.

In samenwerking met de Joodsche Winkeliersvereniging zal te Amsterdam van 28 Januari tot en met 5 Februari een etalagewedstrijd worden gehouden door de winkeliers, die hun zaken op Sjabbos gesloten houden.

Ziehier het program van de Sjabbosweek; „week” dan in zeer ruimen zin genomen, omdat het technisch onmogelijk bleek dat alles in een tijdsbestek van zes dagen te wringen. Wij veroorloven ons speciaal de aandacht te vestigen op de groote propaganda-avond die reeds op 22 dezer (dus a.s. Zondagavond) te Rotterdam wordt gehouden en waar alleszins bevoegde sprekers u iets te zeggen hebben.

Het Hoofdbestuur van „Sjemiras Sjabbos” rekent erop, dat alle Joden en Jodinnen in plaatsen waar in deze periode iets wordt geboden, in grooten getale zullen opkomen; dat vooral ook de tentoonstelling te Amsterdam zich in een groote opkomst van het publiek zal verheugen, kortom, dat een ieder zijn plicht kenne en ertoe medewerke, dat het geheel worde een machtig getuigenis, een groote demonstratie van Nederlandsche Joden voor het behoud van den Sjabbos.

HET HOOFDBESTUUR VAN SJEMIRAS SJABBOS.

SJEMIERAS SJABBOS TE ROTTERDAM

De Sjabbosweek 5693.

Reeds in de eerstkomende dagen zal hier te stede de groote propaganda voor het werk van Sjemiras Sjabbos in Nederland aanvangen. Het ligt n.l. in de bedoeling van het bestuur der afdeling Rotterdam, deze propaganda niet over één week te verdeelen, doch gedurende 3 weken telkens de aandacht op het Sjabbosvraagstuk te vestigen. Het bestuur heeft voor dit tijdperk een werkplan ontworpen, dat voor zoover het vaststaat, hieronder volgt.

Zondagavond 22 Januari zal in de Tivoli-bovenzalen een groote openbare bijeenkomst worden gehouden, waarin als sprekers zullen optreden de wel-
eerwaarde heer L. H. Sarlovis, Rabbijn te Amsterdam en de **eerw.** heer M. v. Gelderen te Amsterdam.

De **eerw.** heer I. E. Maroko, Oppervoorzanger bij de Ned. Isr. Hoofdsynagoge te Amsterdam zal zijn medewerking verleenen, waarbij hij begeleid zal worden door den heer S. H. Englander, dirigent van het koor ter Groote Synagoge aldaar.

Deze avond is toegankelijk voor iedereen. Men zorge dus tijdig aanwezig te zijn.

Zondagavond 29 Januari heeft eveneens in de Tivoli-bovenzalen een groote jeugddemonstratie plaats. Deze demonstratie wordt gehouden in samenwerking met de jeugdvereniging Agodas Jisroel, Haawodah, Joodsche Jeugdkring en Zichroun Jangakow. Ook hiervoor zijn eenige sprekers uitgenoodigd, waartoe in het volgende nummer van dit blad nader zal worden bericht, en zullen zang, declamatie en muziek elkander afwisselen.

Deze avond is speciaal belegd voor de leden van deze verenigingen boven 14 jaar. Ook niet-leden van de samenwerkende verenigingen, dus de geheele Rotterdamse jeugd, boven 14 jaar, hebben tot deze demonstratie vrij toegang. Ook hiervoor geldt dus het parool: Reserveer uw avond en zorgt op tijd aanwezig te zijn. Aanvang 8 uur.

Donderdagavond 2 Februari zullen de heeren dr. S. Grünberg, voorzitter van het Weltverband te Berlijn en de heer E. Asscher Ezr., voorzitter van Sjemiras Sjabbos in Nederland, het woord voeren in één der zalen van Bristol, Houttuint. Het presidium van dezen avond zal aangeboden worden aan den **eerw.** heer A. B. N. Davids, **eerw.** heer van Sjemiras Sjabbos alhier. Deze avond zal uitsluitend belegd worden voor de leden van de afdelingen, hun dames en voor hen, die hiertoe zullen worden uitgenoodigd. In besloten kring zullen verder eenige conferenties worden gehouden, waartoe uitnodigingen zullen worden verzonden aan hen, die het bestuur hierbij gaarne zal tegenwoordig zien. Voor de jongens en meisjes, die geregeld deelnemen aan de Sjabbosmiddag-bijeenkomsten, zal de bijeenkomst van 4 Februari een bijzonder karakter dragen.

Ten slotte zal aan de geregelde bezoekers van de jeugdsynagoge op Sjabbos 11 Februari, tevens ter gelegenheid van 15 Sjewat, Chamsija Ngosor Lolo-nous, na afloop van den dienst, weder een ontbijt aangeboden worden, zoals ook ten vorige jare geschiedde. Dit geschiedt in samenwerking met het bestuur van de vereniging Mikweh Jisroel, in wier lokaliteiten de jeugdsynagoge geregeld worden gehouden. Een werkplan dus, dat aan een ieder wat biedt en dat, naar het bestuur van Sjemiras Sjabbos verwacht, goede resultaten kan opleveren.

Voor het welslagen van de plannen is echter de medewerking van velen dringend noodzakelijk. Van vele zijden mocht het bestuur reeds de medewerking ontvangen. Voor hen, die zich nog hiertoe geroepen gevoelen, zij vermeld, dat het secretariaat van de afdeling gevestigd is bij den heer B. M. Koppels, Provenierstraat 11, alwaar men zich tot het lidmaatschap kan aanmelden (minimum contributie f2.— per jaar) en dat het gironummer van den penningmeester, den heer J. Philipson is: 174466.

BEGRAFFENIS JAC. S. BOSMAN.

ROTTERDAM. Vrijdag j.l. is het stoffelijk overschot van den heer Jac. S. Bosman, onder veel belangstelling ter begraafplaats Toepad ter aarde besteld. In het weenhuis heeft de heer M. Melamed, leeraar bij het Israël. Begraafgenootschap, in het licht gesteld, hoe groot het verlies is, dat de weduwe en naaste betrekkingen van den overledene door zijn heengaan hebben geleden en hulde gebracht aan zijn arbeid in het algemeen belang, met name aan het belangrijke werk, door hem verricht in het bestuur der Isr. Gezondheidskolonie „Rotterdam“, tot welker oprichters hij behoorde.

Dr. I. v. d. Heyden heeft namens het bestuur der Israël. Gezondheidskolonie met groote dankbaarheid gewaagd van het werkzame aandeel, dat wijlen de heer Bosman in den nuttigen arbeid der instelling heeft gehad en hem geschetst als een uiterst actief en nauwgezet bestuurder, wiens verdiensten terecht waardeering vonden door zijn benoeming tot eeredlid der vereniging, nadat hij zijn bestuursstaak had neergelegd.

Aan de groeve heeft de heer Simon S. Bosman, broeder van den overledene, voor de betoonde belangstelling dank gezegd.

SJIERE JISROEL.

— Woensdagavond 25 Januari a.s. houdt bovengenoemde vereniging haar jaarlijksche algemeene vergadering in Restaurant Haagens, Kruisstraat alhier. Verschillende belangrijke punten komen ter tafel. Men toone door trouwe opkomst den arbeid van het bestuur te waardeeren.

INSTALLATIE JOODSCHE PADVINDERS-GROEP.

DEN HAAG. A.s. Zondag zullen de voortrekkers, verkenner en welpen, behorende bij de T.O.P.-groep (Onderafdeeling van de Joodsche Ver. T.O.P.) officieel geïnstalleerd worden. Het afleggen van de Padvindersbelofte door de verkenner enz., zal des morgens geschieden ten overstaan van den heer dr. F. G. H. van Loon, districtscommissaris van den Haag der N. P. V. Des middags zullen van de leden van den **eerw.** heer van de Groep, bestuursleden van de N.P.V., ouders van de padvindes en bestuurs- en eeredleden van T.O.P. in het troeplokaal, Charlotte de Bourbonstraat 65, demonstraties gegeven worden, voorafgegaan door een plechtigheid, waarbij de Opperrabbijn, de **eerw.** heer I. Maarsen, de padvindes zal toespreken.

— Het dameskoor der Mannenzangvereen. „De Joodsche Stem“ te Den Haag, directeur de heer Jos Franken Jr., houdt Zondagavond a.s. in Amicitia een propaganda-avond. Het dameskoor zal zingen, terwijl onder leiding van den conferencier, den heer Koster, een cabaretprogramma zal worden uitgevoerd.

HULP IN NOOD.

— De Joodsche Weldadigheidsvereniging „Hulp in Nood“, die zich sedert 62 jaar ten doel stelt, in nood verkeerende Haagsche Joodsche ingezetenen hulp te verleenen door het verstrekken van levensmiddelen, kleeding, brandstoffen, gelden, enz., zal, zoals reeds in het kort gemeld, op 24 Januari a.s. een propaganda-avond organiseren in de groote zaal van „Twee Steden Palace“. De Opperrabbijn I. Maarsen, welke aanvankelijk een sprekebeurt zou vervullen, is verhinderd; in diens plaats zal als spreker fungeren mr. dr. A. M. Jokes, Lid 2e Kamer der Staten Generaal. Het verdere deel van het programma blijft ongewijzigd.

Het doel van dezen propaganda-avond is nog meer

dan reeds thans het geval is, belangstelling te wekken voor de vereniging, haar doel en werken, om zoodoende haar bronnen van inkomsten te vergrootten, teneinde te kunnen voldoen, zij het op bescheiden schaal, aan de vele aanvragen om steun in verschillende vorm, welke haar bereiken van de Haagsche Joodsche ingezetenen. Wij wekken daarom een ieder op, dezen avond, waaraan geen enkele kosten verbonden is, te bezoeken. Aanvang te 8¼ uur.

— Zondagavond j.l. hield de Mizr. afdeling alhier een propaganda-vergadering, waar ongeveer 200 personen aanwezig waren. De wvd. voorzitter, de heer J. Mossel, leidde de vergadering. De spreker, Moré B. de Vries, begon zijn propaganda-rede in het Hebreeuwsch. Vervolgens toonde spreker de onhoudbare toestand van de Joden in Galoeth aan. Hij gaf voorbeelden uit het economische zowel als uit het culturele leven. Zoo illustreerde hij het Joodsche vraagstuk alsook het Jodendomsvraagstuk. Na de pauze gaf spr. de oplossing voor de gestelde problemen in Zionistischen zin.

Van de gelegenheid om te debatteren werd door eenige aanwezigen gebruik gemaakt. Daardoor ontstond een gedachtenwisseling met eenige Agoedistische debaters, voornamelijk over de samenwerking met de Zionisten. Muzikale medewerking verleende Oppervoorzanger Landau uit Amsterdam, begeleid door den heer S. H. Englander. Het publiek waardeerde hun prestaties ten zeerste.

Het direct resultaat van de bijeenkomst was tien nieuwe leden, welk aantal men door huisbezoek zal trachten op te voeren. De afdeling zal Chamsija Asar opnieuw een propaganda-bijeenkomst houden.

4808
VOOR **KAAS** O.R.T.
S.SEIFERS GOUDA

— Zondagavond j.l. gaf de Mannenzangvereen. „De Joodsche Stem“ te Den Haag een concert voor de bewoners van het Isr. Oudliedengesticht. Het koor zong met veel succes een vijftal liederen van Joodsche en niet-Joodsche strekking, terwijl de violiste, mejuffr. Leni Bobbe eenige vioolsoli speelde. Haar spel verwierf een daverend applaus, zoodat zij niet aan een toegift kon ontkomen. Verder verleenden eveneens belangeloos hun medewerking de conferencier de heer Koster, de solo-pianiste mevr. Polak—Waisvisz en de humorist de heer Bak, die allen bezaaid uitnemende krachten te zijn.

VEREENIGINGSLEVEN

TEFILLON-CURSUS van Opperrabbijn Maarsen Zondagavond 8 uur, gebouw Ned. Isr. Gemeente.

DAMESVEREEN. TER BEOEF. VAN JOODSCHE LETTERK. EN GESCH. Zaterdagavond 8¼ uur cursus van den heer S. M. Koekoek, gebouw Ned. Isr. Gemeente.

AGOEDAS JISROEL. Maandagavond 8 uur cursus van den heer S. A. Levisson.

AGUDAS JISROEL M.O. DEN HAAG—SCHEVENINGEN. Sjabbos 2—3 uur Pirkei Owous, Gutwirth: van 3—4 uur Sjautim, Gutwirth: Zondag 7½—8½ uur Chommesj met Hirsch, Levisson bij mevr. Polak; Dinsdag 8—10 uur „Im Dienste der Verheissung“, Gutwirth.

MEKOUR CHAJEM. Leereveningen: Sjabbosmiddag om half één Pirkei Owous; Zondagavond van 7¼—8 uur om de week Tehillim en Sjogelag Ngoroeh. Cursussen: Sjabbosmiddag van 2½—3½ uur Gemoroh; Woensdagavond van 7¼—8¼ u. Raschie.

ZEIREI MIZRACHIE. Sjabbosmiddag 2 u. Mincha; Na Mincha cursus van den heer L. Reens; Zaterdagavond 8¼ uur cursus van den heer Ch. Ullmann; Zondagavond na de cursus van den Opperrabbijn clubavond in het Beth-Am.

B'RITH HANNOAR. Sabbathmiddag 2 u. Mincha. Alle cursussen gaan gewoon door.

FEESTAVOND JOODSCHE SOCIETEIT.

ARNHEM. In de foyer van Musis Sacrum gaf Zondagavond 15 Januari de Joodsche Societeit een feestavond, die werd opgeluisterd door het Joodsch Vocaal Sextet „Sjier Chodosj“ te Amsterdam, onder leiding van den heer J. Aletrino. De feestavond werd door den voorzitter, de heer M. v. d. Roer, met een welkomstwoord geopend, die tevens het feit memoreerde, dat de Joodsche Societeit thans acht jaar heeft bestaan. Hierna werd door „Sjier Chodosj“ een gevarieerd programma ten gehore gebracht. Behalve synagogale gezangen werd ook profane zang gegeven. De avond werd ingezet met Hallaloe van Lewandowsky, terwijl van dezen componist ook Zochartie Loch en Ngets Gajiem werd gezongen. Verder vermeldde het programma nog Wesjomeroe en Hasjeim Moloch, beiden van V. Schlesinger en Mogein Owous en Eljohu Hanowi, arr. J. Aletrino. Het sextet had met zijn optreden veel succes. Er werd mooi gezongen. Na ieder nummer viel den zangers een welverdiend applaus ten deel. Een zeer geanimeerd bal besloot dezen welgeslaagden avond.

HENGEL (G.). Geslaagd is als Sjouchet de heer J. Philips Lz., alhier. In den laatste tijd heeft de **eerw.** heer J. Cohen, Israël. Leeraar te Zutphen, de gemeente als Sjochet geholpen, nadat de oude heer Philips, die jaren lang heeft gefungeerd, door ongesteldheid zijn taak heeft moeten neerleggen. Hem zij een voortdurende gezondheid verder toegewenscht.

GRONINGEN. Men schrijft ons: Dr. M. van der Reis, chef van den Geneeskundigen Militairen Dienst alhier, ontving dezer dagen een bijzondere tevredenheidsbepijning van den commandant van het veldleger, Jhr. W. Roëll, voor de wijze, waarop deze dienst in Groningen werkt.

— De onlangs opgerichte tooneelafdeeling van „De Joodsche Club“ gaf j.l. Zondagavond in de groote bovenzaal van de „Harmonie“ voor een vrijtalrijk publiek haar eerste tooneelvoering, voor welke gelegenheid ze had gekozen een klucht in drie bedrijven, een keuze, die zeer gelukkig was. Het openingswoord werd gesproken door den heer mr. C. H. Weyl, die de aanwezigen hartelijk welkom toeroep. Spr. gewaagde voorts van het doel der vereniging. Het bestuur is steeds actief om de vereniging in bloei te doen toenemen, waarbij echter groote moeilijkheden zijn te overwinnen. Spr. hoopt, dat velen zich als lid der vereniging zullen aanmelden. Mr. Weyl droeg vervolgens de leiding van den avond over aan den heer S. Augura, voorzitter van de amusementsafdeeling. De toespraak van den heer Weyl werd met applaus beloond. Spoedig hierna werd begonnen met de opvoering van de klucht. Het spel van de medewerkenden getuigde van goede voorbereiding, zoodat hun eerste optreden als volkomen geslaagd mag worden genoemd. Het stuk was vol komische scènes, welke herhaaldelijk de lachlust van de aanwezigen opwekten. Het publiek, was uitermate met het vertoonde ingenomen, derhalve niet karig met applaus. Medespelenden waren de heeren I. Wijnberg, S. L. Muller, F. de Jonge, E. Palm en A. van Kollem en de dames Mej. S. de

TURMAC MONDIAL
IETS ZEER BIZONDERS
TURMAC
CONSTANTINOPLE - CAVALLA

4824

Vries, mej. A. de Groot, mej. A. v. d. Woude en mej. B. v. d. Wijk. De heeren E. v. Kollem en A. Nieuweg, resp. regisseur en souffleur, werden bij monde van den heer Augura, geschenken aangeboden. De dames medespelenden ontvingen bloemen. Den heer Jansonijs, directeur van Huize Bristol, werd dank gebracht voor zijn bereidwilligheid, om de zaal voor de repetities, welke noodig waren, af te staan. De grimeur, de heer N. Hamburger, had eveneens dank in ontvangst te nemen. De avond werd besloten met een bal. Een strijke, onder leiding van den heer K. Gans, zorgde voor goede muziek.

DEN HELDER. In den ouderdom van 81 jaar is alhier overleden mevrouw de Wed. J. Colthof.

Groningsche van geboorte, kwam zij al vroeg met haar echtgenoot, den toenmaals benoemden gazzen, den heer J. Colthof, hierheen en vervulde met opgewektheid de taak, die de hare als echtgenoot eens voorgangers was. Nadat de heer Colthof zijn ambt had neergelegd, bleef zij levendig belang stellen in het wel en wee der gemeente. En die belangstelling duurde voort ook na het verscheiden van haar echtgenoot. Geen Sjabbos of Jomtoef ontbrak zij in de synagoge. Indertijd verrijkte ze de oude sjoel aan de zee met een schitterenden koperen electrischen kroon en de nieuwgebouwde synagoge voorzorg zij van de loopers voor de vrouwenafdeeling. Sedert de oprichting maakte zij als vice-presidente deel uit van het bestuur der vrouwenvereniging Tiferes Nosjien.

Haar verscheiden is voor haar familie en voor de gemeente een groot verlies, omdat zij mede vergetenwoordigde de oude generatie, de generatie van weldadigheid en innige godsvrucht.

BEILEN. Het doet uw correspondent genoegen, thans eens wat meer uit onze gemeente te kunnen melden. Vooreerst werd hedenmiddag voor de kinderen het door omstandigheden uitgestelde Ganoeko-feestje gehouden. Nadat de leeraar de kinderen had toegesproken, werd een alleraardigst tooneelstukje opgevoerd, betreffende hebbende op Ganoeko, hetwelk veel succes had. Daarna werden verschillende spelletjes gespeeld, afgewisseld door tractatie, terwijl tenslotte alle kinderen nog een geschenk ontvingen. Het was een zeer geslaagd feestje.

Des avond werd ten huize van den heer A. H. Denneboom de jaarvergadering van de vereniging Mangasim Touwim gehouden, welke ditmaal een feestelijk karakter droeg.

Nadat de voorz., de heer A. H. Denneboom, de vergadering geopend en allen het welkom had toegesproken, en door den penningmeester, den heer Joh. Denneboom, het financieel verslag was uitgebracht, vond een verkiezing plaats wegens periodieke aftreding, waarbij de aftredende bestuursleden, de heeren A. H. Denneboom en Joh. Denneboom herkozen werden. Hierna werd een bestuursvoorstel aangenomen, om voortaan de uitkeeringen aan nabestaanden van overledenen te laten vervallen, terwijl een voorstel tot contributieverhoging verworpen werd. Vervolgens kwam een zeer belangrijk punt aan de orde, n.l. een voorstel om rondom de begraafplaats een geheel nieuw hek te plaatsen, bestaande uit een lage steenen muur met daarop een ijzeren hek afgesloten door gaas. Dit voorstel werd met algemeene stemmen aangenomen. Een commissie werd benoemd, bestaande uit de heeren R. Denneboom, A. Kropveld en Aron van Gelder, om de uitvoering van dit werk te controleren.

Nadat hiermede het officiële gedeelte van den avond geëindigd was, nam de leeraar, de heer N. Elzas, het woord, uitte zijn voldoening over het welslagen van deze bijeenkomst en spoorde, in verband met de Sidro van de afgelopen week, de gemeentelieden aan tot meerdere samenwerking en bevordering der saamhoorigheid. Naar aanleiding hiervan werd op voorstel van den heer J. van Gelder staande de vergadering een nieuwe vereniging voor dit doel opgericht, waarvoor alle aanwezigen zich als lid opgaven en werd tevens een voorlopig bestuur benoemd, bestaande uit mevr. wed. H. Rosenberg—Denneboom en de heeren S. Kats en J. van Gelder. Hierna bleef men nog eenigen tijd gezellig bijeen.

Moge deze avond 't begin zijn van een nieuwe periode in ons gemeentelieven ter bevordering van de eenheid en het onderlinge gezellige verkeer.

De Joodsche Vrouw

JOODSCHE VROUWENRAAD - AFD. A'DAM.

Voor een zeer belangstellend publiek gaf de heer M. Vredenburg Donderdagavond 12 Jan. een overzicht over het ontstaan en de wording der Joodsche muziek. Al is er op papier van de oudste muziek niets bewaard, toch zijn er voorbeelden van zeer oude muziek. Na de verwoesting van de tempel, kwam men in 't geheim bijeen en kreeg het zingen een dempend karakter (psalmodieeren). Het oude karakter van de zang is lang gehandhaafd, maar in de vorige eeuw werkt ook op dit gebied de emancipatie door en gaat veel van het specifiek Joodsche verloren. In Oost-Europa is het eigen karakter het zuiverst bewaard, daar heeft men zeer veel volksmuziek b.v. op brui-
loften en veel melodien opgeschreven voor de Chasidische gebeden. Een van de eerste componisten, die bewust Joodsch nationale muziek gecomponeerd heeft, is Engel. In 1909 werd in Petersburg een vereniging van Joodsche componisten opgericht, die oude melodien zijn gaan bewaren en bewerken. Later gaat Engel naar Palestina, waar hij in 1927 stierf. Een bekend Joodsch componist, die veel voor de huismuziek geschreven heeft is Josef Achron en vooral op het gebied van de huismuziek heeft de Joodsche moeder een taak, om die meer bekendheid te geven. Spreker illustreerde zijn betoog met gramofoonmuziek en pianospel, wat een dankbaar gehoor vond.

JOODSCHE VROUWENRAAD

DEN HAAG. Voor de Haagsche afdeling van den Joodschen Vrouwenraad hield Professor Dr. D. Cohen Dinsdagmiddag in Café „Boschlust“ een lezing over „Joodsche Ghetti“. Met eenige geestige woorden leidde de presidente, mevr. I. van Raalte—Simons, den spreker in.

Prof. Dr. D. Cohen wil het niet hebben over ghetti in het algemeen, maar hij wil er drie behandelen, die hij op zijn wetenschappelijke reis van het vorige jaar heeft gezien en bestudeerd, n.l. de ghetti te Csiro, Rome en die op het eiland Rhodos. Innerlijk verschillen de ghetti bijna niets van elkaar; het typische voor een Jood is, dat hij er zich direct op zijn gemak voelt. Het ghetto van Cairo is niet makkelijk te vinden. Midden in een buurt van drukbezochte bazars bereikt men het door een heel nauwe straatje, waar men niet door rijden kan. Men merkt

direct het verschil. In de andere stadsgedeelten gesluisde vrouwen, volgens Mohammedaansche gebruik; in het ghetto ongesluisd. Het ghetto is verdeeld in 3 t.o.v. elkaar verschillende deelen, n.l. een Asjkenasisch, een Sefardisch en een Caraitisch gedeelte. De Caraiten houden zich alleen aan de schriftelijke leer. Spr. bezocht het ghetto in Cairo op een Vrijdagmiddag en heeft eenige diensten bijgewoond. Dat de Caraiten eenigszins Mohammedaansche geassimileerd zijn, bewijst b.v., dat men voor het binnentreden zijn schoenen moest uittrekken. Dit heeft spr. niet gedaan, maar de synagoge van buiten af bekeken. Er waren geen banken, men stond op tapijten. Spr. heeft een Caraitische Tefillo in handen gekregen, die zeer merkwaardig was. Deze begon met het avondgebed, want bij de Joden begint de dag reeds met den avond van te voren. Alle stukken van lateren tijd waren eruit geweerd; men vond alleen fragmenten uit de Touro en verder Mizmourim. Merkwaardig is ook hun „Hannouscin Tesjoengo“. In deze Tefillo is dit gebed voor den czaar of den sultan; een bewijs, dat ze ook onder Russischen en Turkschen invloed stonden, alleen getuigt dit gebed van veel treurige omstandigheden. Spr. komt vervolgens tot de behandeling van Rome. Er bestond in de oude tijden geen haat tegen vreemdelingen, maar de Joden hebben zelf bij elkaar gehokt aan den linkeroever van de Tiber. In de middeleeuwen was de toestand ellendig door de Katholieke overheid. Evenals in Amsterdam is men ook in Rome gekomen tot sanering van het ghetto, waardoor veel typische hoekjes zijn verdwenen. Er is een reusachtig groote synagoge, in Westerschen stijl opgetrokken, dus een bewijs van eenige assimilatie. Spr. schetst, dat, toen hij door het ghetto liep, om het aandachtig te bestudeeren, het alle Joden opviel, en tenslotte vroeg iemand hem, wat hij deed. Hij vertelde wat van zijn doel en toen hij het even over Erets Jisroel had, was het volk direct enthousiast. Er is nu een Jong-Zionistische beweging, die door Mussolini zelfs aangewakkerd wordt. Behalve dit levende Rome is er ook nog een dood ghetto. Vroeger hebben de Joden hun doden in speloken en rotsen begraven. (Abraham). Dit gebruik wilde men handhaven, maar er zijn geen rotsen in Rome, wel een porseuze ondergrond. Daarin zijn galerijen gegraven, zoals de Romeinen ook hun katekomben gemaakt hebben. Spr. heeft grafsteenen teruggevonden met merkwaardige opschriften, terwijl bijna iedere steen voorzien was van een afbeelding van de lichter. Men zegt, dat de lichter uit de tempel mee naar Rome gevoerd moet zijn, maar deze is nooit meer gevonden. Vele opschriften waren in het Grieks of Latijn.

Na een korte pauze vervolgt spr. zijn rede met het ghetto op Rhodos. Het stadje heeft een muur zoals er ook in Jeruzalem een gebouwd is tijdens de kruistochten. Rhodos bestaat binnen dien muur uit 3 deelen, een Grieksch-Italiaansch, een Turksch en een Joodsch deel. Alle typen lijken sterk op elkaar. Spr. was er op een Zondag, toen de 2 eerstgenoemde wijken Zondagsrust hadden. De Joden waren echter druk in de weer. Het Joodsche volk sprak zeer vlot verscheidene talen, o.a. Frans h. Duitsch en ook Joodsch. Er zijn verscheidene scholen, als gevolg van het werk van de Alliance. Spr. was vroeger sterk tegen het werk daarvan, maar moet zeggen, dat het hem erg is meegevallen. Spr. heeft het seminarium tijdens de les bezocht, waar ook de Rabbijn der gemeente aanwezig was. Het seminarium wordt ook bezocht door kinderen uit omliggende streken, zoals uit Saloniki enz. Spr. wil als aardig voorval meedeelen, dat toen hij zei „Lehitraoth“, hij als antwoord kreeg „Lehitraoth beirets Jisraeel“. Waar men ter wereld komt voelt men zich met de Joden één. Dit geeft hoop op de toekomst.

De presidente dankte Professor Dr. D. Cohen voor zijn buitengewoon interessante lezing.

JOODSCHE VROUWENRAAD, Afd. DEN HAAG

Het maandbericht van boveng. afdeling vermeldt o.a., dat de algemeene vergadering zal worden gehouden op Donderdag 26 Januari a.s., om 3 uur 's middags, in Café-Restaurant „Boschlust“, Bezuidenhout. Aan de beurt van aftreding zijn de dames T. Sanders—Jansen, S. Katan—Andriess en P. Sanders—Philippein, die alle herkiesbaar zijn. De verschillende jaarverslagen zullen worden uitgebracht, terwijl een bespreking zal worden gewijd aan de agenda van de 5e algem. vergadering van den J.V.R. in Nederland op Dinsdag 14 Maart te Amsterdam, waarvoor ook afgevaardigden en plaatsvervangende afgevaardigden zullen worden benoemd.

Den 7en Februari zal de heer R. J. Spitz een causerie houden over: Hoe leest de niet-Joodsche moeder de kinderbijbel met haar kinderen. Na de lezing van mevr. Davids—Feuchtwang in het vorige seizoen is van de leden het verzoek uitgegaan, het onderwerp nog eens van andere zijde te laten toelichten.

14 Februari te beginnen zal de heer A. Bartels in een virtaal cursussen over Joodsche geschiedenis spreken.

De aandacht wordt gevestigd, vooral die van de hier wonende Duitsche Joodsche vrouwen, op het organiseren van een hulpactie voor de Duitsche Joodsche kinderen.

JOODSCHE VROUWENRAAD, Afd. ARNHEM.

Voor de afd. Arnhem zal Zondagmiddag 5 Febr. te 3 uur, in Royal, door Dr. Dora Edinger te Frankfurt a. M., een sprekebeurt worden vervuld over het onderwerp: „Etern and Kind“. Er zal gelegenheid worden gegeven tot het stellen van vragen.

Kalender

22 Tebeth 5693—28 Tebeth 5693.

20 Januari 1933—26 Januari 1933.

Vrijdag . . . Begin van den Sabbat te 4 uur.

Zaterdag . . . **שבת**.
Inzegening van het Nieuwemaansfeest. De Molad is Donderdagvoormiddag 10 uur 42¹³/₁₈ min.
Einde van den Sabbat te 5 uur 15 m.

Donderdag . . . **יום כפור קטן**.

Einde te 5 uur 25 min.

Voor de betrouwbaarheid van spijzen, dranken, enz., die in advertenties worden aanbevolen, staat de Redactie niet in. Men wende zich dienaangaande tot zijn Opperrabbijn.

Maastricht Nieuw Israelietisch Weekblad

HET 25-JARIG AMBTSJUBILEUM VAN DEN WEEERW. ZEERGEL. HEER S. HEERTJES,
OPPERRABBIJN VAN DE SYNAGOGALE RESSORTEN NOORD-BRABANT EN LIMBURG

De Nederl. Israël. Hoofd-synagoge
te Maastricht en het Jubileum van
den Weleerw. Heer Opperrabbijn

Gaarne voldoe ik aan het verzoek van de geachte Redactie van dit blad om een beknopt artikel te wijden aan het 25-jarig ambtsjubileum van den weleerw. heer Opperrabbijn, vooral in verband met de Nederl. Israël. Hoofdsynagoge te Maastricht.

Toen ik ruim 26 jaar geleden mijn intride deed in den Kerkeraad dezer gemeente, welke toen onder het presidium stond van den helaas te vroeg ontslapen, onvergetelijken heer Max J. Caan נ"י, was juist de brandende quaestie aan de orde van de combinatie der synagogale ressorten Noord-Brabant en Limburg en de benoeming van een Opperrabbijn, als opvolger van wijlen Dr. Landsberg זצוקל in 1904 overleden. Tal van vergaderingen werden aan deze gewichtige aangelegenheid gewijd met het resultaat, dat de gewenschte combinatie tot stand kwam en de weleerw. heer S. Heertjes tot Opperrabbijn verkozen werd. Het heeft mij nimmer gespeten, dat ik aan deze benoeming heb medegewerkt. De benoemde hoge functionaris bleek al spoedig te zijn een man van veelzijdige bekwaamheid, aan wiens handen de godsdienstige belangen van ressort en gemeente veilig waren toevertrouwd. Hij vereenigde degelijke praktische werkzaamheid met wetenschappelijke arbeid. Steeds heeft hij zijn ambt vervuld overeenkomstig het Profetenwoord **לֹא בְחִיל וְלֹא בְכָח**. Palstaande voor zijn beginselen trachtte hij steeds met kalnte en gemoedelijkheid zijn doel te bereiken en deed steeds alles om den vrede in onze gemeente te bewaren. Aan tegenwerking heeft het hem van zekere zijde niet ontbroken. Ter illustratie diene het volgende geval:

Toen circa 20 jaar geleden onze begraafplaats, welke eigendom was van de stad Maastricht geen ruimte meer bood voor het begraven der dooden, drong de Opperrabbijn met kracht van woorden en daden op den aankoop van een eigen begraafplaats aan. In een kernachtige predikatie op een **שִׁבְעָה** bepleitte de Opperrabbijn de dringende behoefte van een eigen begraafplaats, ons Aartsvader Abraham tot voorbeeld stellende, wien geen moeite te groot was om een eigen grafstede voor zijn geliefde vrouw Sara te hebben. Ook steller dezes hield in den Kerkeraad een krachtig pleidooi voor den aankoop van een stuk grond tot **בִּיתֵהֶם**. Het mocht niet baten; de oude toestand werd gecontinueerd en het huidige geslacht plukt hiervan nog de wrange vruchten, daar voor elk graf aan de stad vaak hooge rechten moeten worden betaald.

Ook aan het godsdienstonderwijs heeft de Opperrabbijn steeds zijn voornaamste zorgen besteed, o.a. door te ijveren voor een tweede onderwijskracht aan de godsdienstschool.

In tal van predikatiën en lezingen heeft de jubilaris steeds zijn gemeenteleden voorgelicht op het gebied van **תורה עבודה ומצוות**, dat hij helaas niet altijd het gewenschte doel bereikte is zeker niet

aan te weinig ijver en doortastendheid toe te schrijven. Laten wij vooral niet onvermeld laten, hoe hij steeds aan den spits stond, daar, waar het gold het lot der minderbedeelden en behoeftigen te helpen verzachten.

Gedurende de jaren van mijn voorzitterschap dezer gemeente kwam ik vaak met den jubilaris in nauw contact en kan tot mijn genoegen constateeren, dat ik steeds in de beste harmonie en vriendschappelijke verstandhouding met hem heb samengewerkt. Laat ik dit artikel besluiten met den wensch, dat het onzen geachten Opperrabbijn gegeven moge zijn, onder Gods zegen nog een lange reeks van jaren werkzaam te kunnen zijn **בְּכָרָה צְדָקָה** tot heil van het Jodendom in het algemeen en het ressort Limburg en de Hoofdsynagoge te Maastricht in het bijzonder. **אֲמִיִּן**.

S. DE VRIES,
Voorzitter der Nederl. Israël. Hoofdsynagoge te Maastricht.

GREPEN UIT DE GESCHIEDENIS
DER NEDERL. ISRAËL. HOOFD-
SYNAGOGES TE MAASTRICHT

Uitgenoodigd door de Redactie van dit blad, om eenige feiten naar voren te brengen uit de geschiedenis der Joden te Maastricht, naar aanleiding van het 25-jarig ambtsjubileum van onzen geachten Opperrabbijn, voldoe ik gaarne aan dit verzoek. Dat in zeer oude tijden reeds Joden in de oude hoofdstad van het hertogdom Limburg woonden en daar zelfs reeds een Synagoge bezaten is reeds breedvoerig uiteengezet door den bekenden historicus den heer Jacq. Zwarts te Utrecht in het extra nummer van dit blad ter gelegenheid van het 90-jarig

huren en de kosten voor verwarming voor zijn rekening moet nemen.

Als eerste gesalarieerde **חזן** en **שו"ט** (vóór dien tijd werd dit ambt belangloos door daartoe bekwame gemeenteleden verricht) wordt 1 Juni 1830 aangesteld David Engländer, op een salaris van f 100.— per jaar benevens de retributiën voor het ritueel slachten (15 cts. voor een stuk groot-vee, 5 cts. voor een kalf of schaap en 2 cts. voor een stuk gevogelte).

Wij vinden in dien tijd reeds sporen van een oude begraafplaats. P.P. ontvangen n.l. een schrijven van de Hoofd-Commissie waarin deze hare afkeuring te kennen geeft over het verhuren van een oude Joodsche begraafplaats aan een niet-Israëliet, om tot blekerij te dienen. P.P. hebben zich aan deze waarschuwing echter niet gestoord, want steeds werd de begraafplaats aan een niet-Israëliet verhuurd. Wel werd in het huur-contract de clausule opgenomen: „dat Israëlieten, wier verwanten op deze begraafplaats ter aarde waren gesteld, vrijen toegang moest worden verleend tot het verrichten hunner gebeden. (In 1903 is deze begraafplaats in niet-Joodsche handen overgegaan, doch er werden in de verkoopacte bepalingen opgenomen, waardoor de ongestoorde rust der aldaar begraven lijken verzekerd werd).

In Sept. 1830 wordt P. Silverberg als voorzitter opgevolgd door N. Fortune.

1 Juni 1832 wordt tot **חזן** en **שו"ט** benoemd S. Hertog uit Heinsberg (Duitschland). Deze heeft tot zijn dood, 1 Maart 1867, als zoodanig gefungeerd.

1 Jan. 1835 wordt de leiding der school opgedragen aan M. Levie, die tot 1840 deze taak waarneemt en wordt opgevolgd door J. L. Nijkerk, student aan het Nederl. Israël. Seminarium te Amsterdam. Als hulp-onderwijzer wordt aangesteld S. Maissonpière, op een jaarwedde van f 10.—

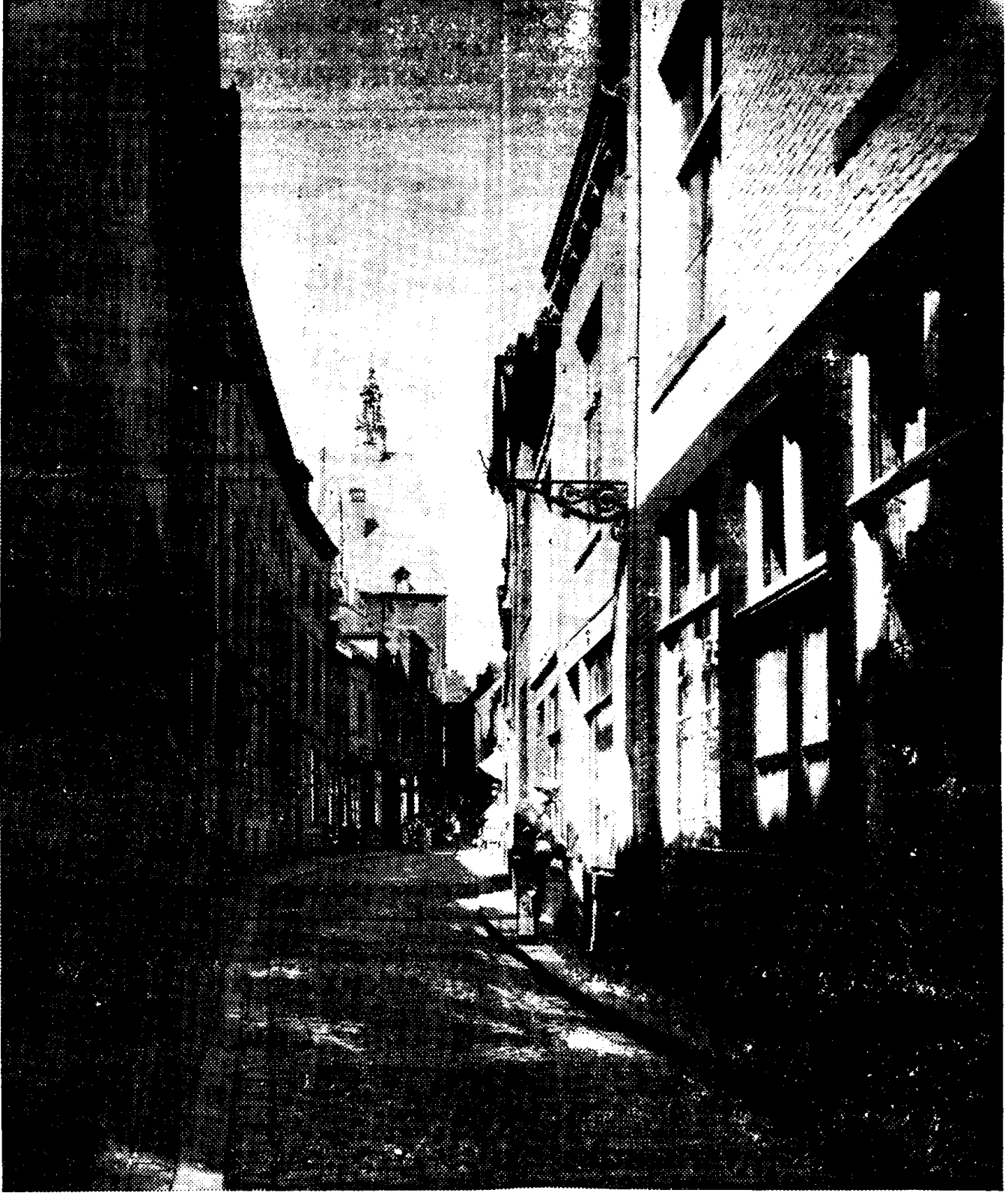
Het Opperrabbinaat werd destijds waargenomen door den Nijmeegschen Opperrabbijn J. Lehmann. 1 Jan. 1847 wordt het Opperrabbinaat definitief bezet door de benoeming van L. B. Schaap **ר"י** van Amersfoort. De ambtsperiode van dezen Opperrabbijn was slechts kort, daar hij 1 April 1848 het Opperrabbinaat te Amersfoort aanvaardt, alwaar hij den 7 Juli 1859 in den jeugdigen leeftijd van 46 jaar is overleden.

2 Jan. 1848 wordt de aan het Nederl. Israël. Seminarium studeerende Benedictus Izaak Hamburger tot Godsd. Leeraar benoemd, die in April 1849 al weer wordt opgevolgd door B. G. van Gelder van Hilvarenbeek. Deze blijft in functie tot 1854 en wordt opgevolgd door S. M. Schepp.

27 Mei 1853 wordt tot Opperrabbijn geïnstalleerd Dr. Salomon Cohn, geboren te Jijl in Silezië, Doctor in de letteren en wijsbegeerte, Rabbijn bij de Israël. Gemeente Oppeln. Diens zegenrijke arbeid wordt nog heden ten dage in onze gemeente geroemd. In 1860 werd hij beroepen tot Rabbijn te Schwerin. ¹⁾

Als voorzitters treden achtereenvolgens op B. Arenz, B. Wesly, C. Compris en S. Bloemendal. Zonder aan de verdiensten der andere heeren iets te kort te doen, meenen wij bij dezen laatsten even te moeten stilstaan. Door zijn grooten invloed bij de overheid was hij in staat veel tot het welzijn onzer Gemeente bij te dragen. Door zijn krachtig voorbeeld gelukte het in 1840 een Synagoge te doen verrijzen. Kostbare geschenken van hem en na zijn overlijden van zijne beminde gade, zijn nog heden ten dage een sieraad van ons bedehuis, o.a. 3 **כפרי תורה**, 2 fraaie voorhangsels, Thoramantels enz. (Mevrouw Bloemendal genoot het zeldzame voorrecht den hoogen leeftijd van 101 jaar te mogen bereiken). De verdiensten van den heer Bloemendal werden op schitterende wijze gewaardeerd, doordien men hem in een ressortale vergadering, gehouden 17 Aug. 1851, drie keurig bewerkte medailles aanbod, van goud, zilver en brons. Op de voorzijde dezer medailles was de façade der Synagoge afgedrukt, terwijl op de keerzijde de volgende inscriptie was gegraveerd:

„Hulde en dankbaarheid van de Israëlietische „gemeenten in Limburg aan S. Bloemendal, Cor-

Jodenstraat

Maastricht

VAN DEN BURGEMEESTER
VAN MAASTRICHT

Het is mij een genoegen in dit Huldigingsnummer ook uiting te kunnen geven aan mijne gevoelens van hoogachtung en waardeering bij gelegenheid van het Zilveren Ambtsfeest van den Weleerwaarden Zeergeleerden Heer S. Heertjes, Opperrabbijn van 't synagogaal ressort Noord-Brabant en Limburg: een feest niet alleen voor den algemeen geachten en geëerdeerden Jubilaris zelf, maar ook voor al de Israëlieten van zijn ressort, waartoe ook Maastricht behoort.

Moge het den Jubilaris gegeven zijn nog lange jaren zijn zegenrijken arbeid voort te zetten tot heil der hem toevertrouwde schare.

L. B. J. VAN OPPEN,
Burgemeester van Maastricht.

bestaan onzer Synagoge. Ik wensch mij dus te bepalen tot de opsomming van eenige feiten sedert het bestaan dezer Hoofd-Synagoge.

13 Aug. 1815 werd de Israël. Gemeente bij Koninkl. Besluit tot Hoofd-Synagoge verklaard, waaronder ressorteerden de Joodsche gemeenten in de provinciën Limburg, Luik en Luxemburg (Nederland en België waren toen nog vereenigd). Als voorzitter fungeerde toen Ph. Silverberg.

Als eerste Opperrabbijn vinden wij vermeld B. L. Glogauer afkomstig van Zwolle, wien bij Koninkl. Besluit van 12 Juli 1819 een subsidie van Rijkswege wordt toegekend. Hem wordt in voormeld Koninkl. Besluit opgedragen: „de Godsd. Israël. Schoolcommissie voor te lichten en tot de beschaving der „jeugd en de beoefening der Nederl. Taal mede te „werken“. Bij zijn installatie werd hem een ameublement als huldeblijk aangeboden. Hoelang deze Opperrabbijn in Maastricht gevestigd was is mij niet bekend doch vermoedelijk slechts gedurende korten tijd.

Als eerste Godsd. Leeraar fungeerde in 1826 een zekere Betsalel Wol, die van de Hoofd-Commissie het recht verkrijgt binnen Maastricht huwelijken in te zegenen mits voor iedere inzegening autorisatie bekomen van den Haagschen Opperrabbijn. (Het Opperrabbinaat was toen vermoedelijk reeds vacant).

Als zijn opvolger wordt 1 Jan. 1829 benoemd Nathan Löbensohn. Hij geniet een jaarlijksch salaris van f 350.— waarvan hij echter zelf een naar het oordeel van Parnassijns geschikt schoollokaal moet

DE TREGABRON TE MAASTRICHT

SPUITENDE TREGABRON
cap. 40.000 Liter per uur

GENEESKRACHTIG BRONWATER
EENIGE WARMWATERBRON
IN NEDERLAND

Helpoort

Maastricht

„respondeerend lid der Hoofd-Commissie tot de zaken der Israëlieten, voor zijne edele bemoeiingen ter bevordering der belangen van het Kerkelijk ressort in Limburg.

Maastricht, den XVII Augustus MDCCCLII.

ביום א' י"ט מ' אב בשנת תרע"ב ככה קלוימוס י"ז ל"ב

Het Israël. Weekblad van 29. Aug. 1851 geeft een uitvoerig relaas van deze plechtigheid.

1 Aug. 1855 treedt als Godsd. onderwijzer op M. J. van Wezel, die later naar Leiden is vertrokken. Als hulp-onderwijzer fungeert Felix Goldstein, de later zoo bekende rijn van Luik.

Van 1856—1860 is het Godsd. onderwijs in handen van M. Oppenheim. Als een bewijs van diens edel karakter vermelden wij, dat deze geheel belangloos het kosterschap waarnaemt ten einde de wed. van den noodlottig om het leven gekomen Sjammes L. A. Cohen, het door haar overleden echtgenoot genoten salaris te kunnen doen behouden.

15 April 1860 wordt tot Godsd. Leeraar benoemd M. Koekoek uit Edam, die slechts tot Aug. van ditzelfde jaar in functie blijft en wordt opgevolgd door S. van Italie van Zierikzee. Deze laatste vormt een gunstige uitzondering op zijne voorgangers, wijl hij tot in hoogen ouderdom zijn leeraarsambt is blijven vervullen.

In de ressortale vergadering van 12 Februari 1860 werd met algemeene stemmen tot Opperrabbin gekozen Dr. Louis Landsberg, geboren te Unruhstadt in het Groot-Hertogdom Posen, den 23 Dec. 1825, doctor in de letteren en wijsbegeerte, Rabbin te Grünberg in Neder-Silezië en op 26 Oct. d.o.v. (7) (7) (7) plechtig geïnstalleerd. Veel heeft Opperrabbin Dr. Landsberg bijgedragen, zoowel in woord als in geschrift tot de bevordering der godsdienst in het ressort Limburg. Zijn werk was een zegen voor het Jodendom. Zijn nobel en edelmoedig karakter kon menigeen tot voorbeeld strekken. Ofschoon ook hem in zijn ambtsvervulling de onaangenaamheden niet gespaard zijn gebleven, wordt zijn aandenken nog ten huidige dage in eene dankbare herinnering in eere gehouden. Hij stierf in het jaar 1904. Zijn stoffelijk overschot rust op de begraafplaats te Maastricht aan de zijde van zijne beminde gade.

Door de Kerkeraadsvergadering van 25 Febr. 1868 wordt tot rijn en שו"ת benoemd H. Heijmans van Tilburg, die tot zijn dood hier fungeert. Over zijn bekwaamheid als rijn wordt nog steeds door de gemeentelieden met den grootsten lof gesproken. Hij stierf in 1897 ten gevolge van een noodlottig ongeluk in het slachthuis en wordt opgevolgd door A. J. van Gelder ש"י, die 1899 weer naar Winschoten vertrok.

Na S. Bloemendal fungeeren als voorzitter achtereenvolgens: M. Levy, J. Coopman, N. Compris, Z. Wesley, I. Hellendall, A. van Geldern, Max J. Caan, L. Goudberg, Salvatore Hertog, die allen naar betere gewesten zijn geroepen. Thans wordt de voorzitterszetel ingenomen ליהב"ל door den heer S. de Vries, van wien wij hopen, dat hij nog langen tijd in gezondheid deze functie moge waarmaken.

Ons bestek gedooft niet over al deze heeren breedvoerig uit te weiden. Allen hebben hunne beste krachten voor de belangen der Gemeente veel gehad. Alleen meenen wij te moeten vermelden, dat de heer Max J. Caan en L. Goudberg de gemeente met kostbare geschenken verrijken, de eerste met een decora-

tieve wandbeschildering der Synagoge en de laatste met de elektrische installatie.

Vermelden wij ten slotte nog, dat de tegenwoordige Godsdienstleeraren, de eerv. heer H. Godfried en ondergeteekende, resp. sedert 1899 en 1902 aan de Hoofd-Synagoge verbonden zijn.

Gaarne besluit ik dit epistel met den wensch, dat het onzen beminden Opperrabbin door de hulp van den Almachtige en den steun zijner gemeentelieden gegeven, moge zijn, nog een groot aantal jaren de Godsdienstige belangen der ressorten te kunnen behartigen. 22 Jan zal voor den alom gachten jubilaris en zijn gezin een grootsche en tevens onvergetelijke dag worden. Dat het heele ressort en velen daarbuiten onzen Opperrabbin een warm hart toedragen, hem hoogachten om zijn beminnelijken omgang met iederen, zijn zacht en kalm optreden, doch tevens ook om zijn volhardend werken, zal dien dag tot uiting komen, zeker niet het minst van de zijde der godsdienstleeraren, die in hem steeds een vaderlijken vriend hebben gevonden, wier belangen hij steeds op den voorgrond stelt. הקב"ה schenke hem de krachten tot in lengte van dagen tot zegen van Gemeente en Ressort werkzaam te zijn.

J. DE LIVER.

OOK IN DAAD OPPERRABBIJN VAN MAASTRICHT

De Redactie van dit blad verzocht mij een gelukwensch te willen schrijven voor het extra-nummer, dat zij ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van den WelEerw. Zeergel. Heer S. Heertjes, als Opperrabbin van de Ressorten Noord-Brabant en Limburg, voornemens was te laten verschijnen. Het is mij aangenaam aan dit verzoek te voldoen.

Tengevolge van het feit, dat ik zelf reeds meer dan vijf en twintig jaren in Limburg als godsdienstleeraar werkzaam ben, heb ik kunnen ervaren, hoe groote moeite Opperrabbin Heertjes zich in de jaren van zijn Opperrabbinat voor het Ressort Limburg heeft getroost.

Hebben de gemeenten moeilijkheden, dan kunnen zij steeds op des Opperrabbin's steun rekenen, wiens adviezen zoo spoedig gegeven worden, dat de Hoofdsynagoge in dit opzicht nauwelijks bespeurt, dat de Opperrabbin — zulks in tegenstelling met zijn voorganger Dr. L. Landsberg — niet te Maastricht woonachtig is. Zoowel de grootere als de kleine gemeenten van het Ressort Limburg doen nooit tevergeefs een beroep op zijn hulpvaardigheid. Hoe werkt de Opperrabbin niet mede ter reconstructie der gemeente Heerlen telkens, wanneer er maar het geringste uitzicht bestaat, dat te dien aanzien in deze gemeente iets bereikt kan worden?

Ook het Joodsche verenigingsleven in Limburg is aan den Opperrabbin veel verplicht; ik memoreer slechts den grooten steun, dien de Maastrichtsche Israëlitische Begräfnisvereniging „Gemiloes Chesedim Kahronim" bij haar oprichting in 1924 van de zijde van onzen Opperrabbin heeft mogen ontvangen.

Moge het Opperrabbin Heertjes gegeven zijn, vele jaren op deze wijze voort te gaan en gedurende de komende jaren zeer veel tot stand te brengen voor het Jodendom in het algemeen en voor de Ressorten in het bijzonder.

H. GODFRIED.

VERZUIMT NIET van 20—26 Januari het ROYAL THEATER te Maastricht te bezoeken **EIN BLONDER TRAUM** WANT ER WORDT VERTOOND met WILLY FRITSCH, LILIAN HARVEY en WILLY FORST in één film Het succes zal dus overdonderend zijn.

N.V. Industrie en Handelmaatschappij

voorheen Firma P. DASSEN
MAASTRICHT - AMSTERDAM - ROTTERDAM

IMPORT HEERENHOEDEN EXPORT

Hebt U iets
te Stoomen
te Verven
te plisseeren
Geeft het ons!
Wij leveren goed werk
en zijn goedkoop!
„DE LELIE”
MAASTRICHT
Telef. 392 en 607

J. BERGMANS
Stationsstraat No. 50
MAASTRICHT, TELEF. 1218
Tabak-, Sigaren- en
Sigarettenmagazijn
Geïmporteerde Sigaretten

Boekhandel „Veldeke” Boekbinderij
KLEINE STAAT 14 - MAASTRICHT

LEVERT ALLE BINNEN- EN BUITEN-
LANDSCHE BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN
VULPENHOUDERS, KANTOORBEHOEFEN

Laat Uwe Boeken en Tijdschriften op onze boekbinderij inbinden.
BILLIJKE PRIJZEN — KEURIGE VERZORGING

Een bezoek aan de toonkamers der Stroomverkoop-Maatschappij
Wolfstraat 20 - Maastricht - Telef. 690
Is leerrijk en een attractie

Alle elektrische huishoudelijke apparaten zijn, zonder eenige verplichting, dagelijks van 9—12.30 en van 2 tot 9 uur (zaterdag tot 9 uur) in werking te zien.

GRATIS TOEGANG EN NIET DE MINSTE KOOPDWANG.

Garage JEAN STEGEN

MAASTRICHT - Spoorweglaan 20, Tele. 236

OFFICIAL FORD DEALER

DAG EN NACHT GEOPEND. STELLING VOOR 200 WAGENS

N.V. KRISTAL-, GLAS- & AARDEWERKFABRIEKEN

„DE SPHINX” MAASTRICHT
LEVERT

SANITAIR IN AARDEWERK
VITREOUS-CHINA
Huishoudelijk Aardewerk.
Vuurvast Kookgerei
merk „PARAFEU”
HOTELPORSELEIN
merk „TERRA NOVA”

HOTEL DU LÉVRIER

MAASTRICHT

COÖPERATIEVE ZUIVELFABRIEK
ST. SERVATIUS
MAASTRICHT
STATENSINGEL 138 - TELEFOON 428

5% korting
Pieters-Tewen
GOEDE WAAR
Goedkoopste Prijzen
en nog 5% korting

‘T IS EEN VELOX FOTO
47 GROOTE STAAT
MAASTRICHT

N.V. HEMA

4000 ARTIKELLEN

NIETS BOVEN 1 GULDEN

MAISON CHIC

HET ADRES VOOR
DE BETERE
DAMESCONFECTIE

MAASTRICHT - Groote Staat 22

HOTEL „GERMANIA”
VENLO

Stroomend warm en koud water op alle kamers

HONINGKOEK FABRIEK
F.A. GEERDS. FRANSSEN
MAASTRICHT

HET ADRES
voor de echte Maastrichter Honingkoek

JOS. VAN BENEDE

voorheen FR. VAN BENEDE
WOLFSTRAAT 27 - TELEFOON 42
MAASTRICHT
Sanitair, Gas, Waterleiding
en Koperwerken

LEITER-NYPELS N.V. - MAASTRICHT

ADVERTENTIEBLAD VOOR LIMBURG ALLE DRUKWERKEN IN ALLE TECHNIEKEN

(Vervolg van pag. 2 's-Hertogenbosch).

sitie van Jacob Worms verklaren beide mannen gehoord te hebben, dat op Zondag 6 October 1697 de requirant Jacob Worms tegen Aaron Polack, die woont bij Cosmannus Gompers, gezegd heeft, dat voornoemde Aaron Polack „uit zijn kerk in zijn huis zoude blijven”. Uit de bewoordingen „Zijn kerk” kunnen we m.i. afleiden, dat Jacob Worms het hoofd der gemeente van zijn tijd is geweest. Deze Jacob

H. DE LIEME,
Oppervoorzanger te 's-Hertogenbosch.

Worms was een vrij vermogend man, getuige zijn aanslag 12 gulden 10 stuivers in de Personele quotisatie over 1697.

Na 1697 werden de Synagogediensten ook ten huize van andere gemeentelieden verricht, echter niet in het perceel Waterstraat 25, in welks geval een steen is ingemetseld met de volgende inscriptie:

יהוה ואמנה יעורר
הללויה
1760

Velen waren en zijn nog van meening, dat in dit

LUXE
DAMES-
HEEREN- EN
KINDERSCHOENEN

13

perceel een bedehuis of andere Joodsche Instelling was gevestigd. Jhr. Mr. A. F. O. van Sasse van Ysselt deelt in zijn werk „De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch” mede, dat deze steen door een bewoner van dit perceel, den Lutherschen godsdienst belijdend, daarin werd aangebracht. Sedert 1790 werden de godsdienstoefeningen ten huize van Simon Hartog, waarover nader, verricht. We treffen verder namen van Joodsche poirters aan in de jaren 1689, 1692, 1718, 1728 enz. 2).

In 1777 werd echter vanwege de Stadsregering een streng decreet uitgevaardigd, waarbij de Joden die het poirterschap niet verkregen hadden, gesommeerd werden, de stad te verlaten. De reeds genoemde Simon Hartog schijnt aan dit bevel niet voetstoots gevolg te hebben gegeven. Bij zijn verzoek om tot poirter van den Bosch te worden aangenomen, wordt door de stedelijke regeering althans op het niet nakomen van de voorschriften van de vroedschap inzake het vertrek uit de stad door Simon Hartog, gewezen. Het heeft Simon Hartog dan ook zeer veel moeite gekost dit poirterrecht te verwerven. Lijvige documenten verschenen omtrent zijn aanvraag tot de stadsregeering gericht. Langdurige correspondentie tusschen de Regeering in den Haag en de stedelijke overheid brachten hem niet het gewenschte resultaat, totdat de Franche Revolutie met haar „Rechten van den Mensch” een ommekeer bracht in de maatschappelijke verhoudingen dier dagen en ook Simon Hartog hiervan de vruchten kon

2) Zie artikel Karel Azzijnman, „De elf” gesworen poirters „van de Joodsche natie te 's-Hertogenbosch van 1680—1777” in de Vrijdagavond van 14 Nov. 1924.

Deze Simon Hartog was de stamvader van een geslacht, dat gedurende meer dan een eeuw mannen opleverde, die aan het hoofd van het Bossche Jodendom hebben gestaan. Hij werd in 1743 te Pleinich in Duitschland geboren als zoon van Hertz Simon en Betje Moser. Omstreeks 1772 vestigde hij zich als slager te 's-Hertogenbosch. In 1811 nam hij met zijn zoon Hartog Simon den naam Hartogensis aan, terwijl bovendien de voornaam Hartog werd veranderd in Herodus. In 1797, het jaar waarin de officiële oprichting der Hoofdsynagoge plaats vindt, bekleedt Herodus Hartogensis de functie van Kerkvoogd. Dat deze functie geen sinecure was, bewijzen wel de Reglementen welke in dit jaar zijn vervaardigd en 31 artikelen bevatten. Ze zijn gedateerd 1 September 1799, geschreven in het Joodsch-Duitsch met Hebreeuwsche karakters. Als curiositeit volgen hieronder een tweetal artikelen, waaruit wel heel duidelijk de macht van den Kerkvoogd blijkt. Artikel 30 luidt:

„Kol mokoum sjeneemmar „Eilee” pousel es horiesjouniem” (overal waar het woord „Eilee” voorkomt wordt met het voorgaande gebroken).

Op heden Zondag 11 Nisan 5560 (1800) is bij Kahal uitgemaakt en goedgevonden, dat Hakkootsien Oemanhieck Hirsch (Herodus) ben Sjimngoun heel alleen parnas oemanhieck en penningmeester zal zijn van onze Gemeente en alle bovengemelde artikelen welke handelen en spreken van twee parnosiem zullen allen zijn „beteiliem oemewoetoliem” (geheel en al vernietigd). Slechts alle aanzien en macht is gegeven in zijn handen en dit besluit zal blijven van volle kracht en niet veranderd kunnen of mogen worden, zoolang geen dertig Baalei Battiem in onze Kille zijn en niet één van ons ondergeteekenden zal de macht hebben om daartegen in verzet te komen”. Artikel 31: „De vrijheid berust bij den Parnas,

den voornoemden Hirsch, iemand aan te stellen of te volmachtigen in deze zaken te assisteeren, aan wien hij wil en niemand kan daartegen iets inbrengen”.

Het aantal Joodsche inwoners bedroeg op 29 Januari 1799 negen en zeventig. Herodus was, blijkens artikel 30, dus ook penningmeester der Gemeente. Hierdoor is het verklaarbaar dat bij een diefstal, welke in 1818 in zijn huis heeft plaats gehad, behalve verschillende zilveren en gouden kostbaarheden, ook een zakje met geld, toebehoorende aan de Joodsche Gemeente, werd ontvreemd. Nimmer zijn de daders van dezen diefstal ontdekt. In overleg met zijn zoon Mr. Bernardus Hartogensis, tot 1811 Nathan Behr geheten, richtte Herodus in 1823 een gedeelte van een zijner woningen, gelegen in de Mortel, tot Synagoge in. Het feit dat deze Synagoge eigendom van de familie Hartogensis bleef, leidde tot een strijd welke zoo hoog liep, dat een aantal gemeentelieden zich in 1840/42 van de Gemeente wilde afscheiden. Gelukkig werd dit voornemen niet ten uitvoer gebracht en bleef de eenheid bewaard.

Mr. Bernardus Hartogensis was corresponderend lid der Hoofddirectie tot de Zaken der Israëlieten, terwijl Samuel Hartogensis, in de wandeling Rebbe Zanwel of Zabel genaamd, blijkens de almanak der

JER. HARTOGENSIS z.g. S. HARTOGENSIS z.g.

Provincie Brabant van 1825, secretaris van het Ressort en te gabbai der Begravenisvereniging was. Deze Rebbe Zabel was een bijzonder godsdienstig, edel en geleerd man, hetgeen wel blijkt uit het feit, dat hem na den dood den Moré-titel werd verleend.

Het jaar 1829 was bijzonder gewichtig voor de Joodsche Gemeente, door het bezoek dat op 28 Januari van dit jaar door Z. M. Koning Willem I aan de Synagoge werd gebracht. „Geen enkel katholiek bedehuis”, zoo schrijft van Sasse van Ysselt, „werd in dien tijd door den Koning met een bezoek vereerd”. In 1844 werd de Gemeente geheel gereorgani-

N.V. 's-Hertogenbosch - Vught - Voorburg

AUTOBUSSEN voor alle doeleinden beschikbaar
BILLIJKE PRIJZEN

G. DE BRUIN

WONING-, ADMINISTRATIE- EN ASSURANTIE-BUREAU

'S-HERTOGENBOSCH
TELEFOON 1502
POSTREKENING 165496

KANTOOR: ENCKEVOIRTSTRAAT 14
(Nabij Melkinrichting St. Jan)

Maison Linette

COUTURE - MODÈLES - FOURRURES - CHAPEAUX
'S-HERTOGENBOSCH TORENSTRAAT 1

STOFFENHUIS

Specialiteit in Wollen, Zijden en Fluweelen nouveaute's

**ENORME KEUZE
PRIJZEN PER METER
MUNDHEIM**

Hinthamerstraat 22 - 's-Hertogenbosch

Firma N. GLAUDEMANS & ZOON

NATUURSTEENHANDEL EN
ELECTR. STEENHOUWERIJ
'S-HERTOGENBOSCH - TELEFOON 444

Huize HUBERT VAN ROOIJ

Dames- en Heerenkapper
Schapenmarkt 19-21

Telefoon 823

's-Hertogenbosch

Atelier „SCHREURS”

Vughterstraat 52, Tel. 614
'S-HERTOGENBOSCH

Moderne Portretfotografie
Artistieke vergrootingen — Billijke prijzen

Licht in een duistere raak....

Men zou gratis geheel Amsterdam schitterend kunnen verlichten met het aantal kilowatturen, dat door zoogenaamd „goedkoope” lampen ieder jaar in Nederland onnut verspild wordt.

Thans zijn bij duizenden lichtverbruikers metingen met den hierbij afgebeelden Photometer verricht. Metingen, die even zoovele malen zonneklaar aantoonen, dat die zoogenaamd „goedkoope” lampen in de meeste gevallen nog te duur zouden zijn als ze cadeau werden gegeven, verpakt in een bankbiljet van tien gulden!

Wij zijn bereid iederen lichtverbruiker, die minstens 12 lampen per jaar gebruikt, zelf metingen met het hierbij afgebeelde apparaat te laten verrichten, waarbij hem in één oogopslag zal worden aangetoond, welke enorme voordeelen Philipslampen in het gebruik opleveren.

COUPON
(invullen wat verlangd wordt)

Aan de N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken, Verkoopafdeling Nederland en Koloniën, EINDHOVEN

Verzoek mij Uw boekje over een doelmatige en economische verlichting: „Licht in Uwe woning” gratis en franco te doen toekomen.

Naam: _____ Adres: _____

Aan de N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken, Verkoopafdeling Nederland en Koloniën, EINDHOVEN

Verzoek mij mij als verbruiker van minstens twaalf lampen per jaar, een lichtmeting te doen verrichten.

Naam: _____ Adres: _____

PHILIPSlampen besparen méér op Uw stroomrekening dan haar aanschaffingsprijs bedraagt.

Het is een lust

OM TE ZIEN
ALS DE WASCH
THUIS KOMT,
VAN DE

VUUG, HELDER
EN MET ZORG

DE
Tijne Heerenwasch

WORDT
DOOR ONS
TOT IN
DE PUNTJES
VERZORGD

VUUG, HELDER
EN MET ZORG

'SHERTOGENBOSSCHE
STOOMWASSCHERIJ
Meest gemoderniseerd
bedrijf.

A.C.A. VAN ESCH

TEL. 554

seerd. De Kerkvoogden traden af, terwijl verschillen- de ambtenaren door nieuwe vervangen werden. Tot Kerkvoogden werden benoemd de broeder van Sa- muel Hartogensis, Jeruchom Hartogensis, zoon van genoemd werd; zijn officiële naam was Jeronimus, en J. Kan.

De Synagoge, welke sedert 1823 als zoodanig door Herodus Hartogensis was ingericht, werd in 1844 door diens zoon Mr. Benardus, aan de Hoofdsyna- gode overgedragen. Zij is nog steeds op dezelfde plaats in de Mortel gevestigd. De gazzen en onder- wijzer D. Grünwald verkreeg ontslag, onder toeken- ning van een, zij het ook uiterst bescheiden, toelage gedurende een drietal jaren. De laatste ambtelijke daad welke hij hier ter stede verricht heeft, was het verleenen van geestelijken bijstand aan een Jood, die door de Bossche rechtbank ter dood veroordeeld was. De reeds genoemde Jeronimus Hartogensis heeft eveneens veel voor de Gemeente gedaan.

In die jaren was het Kerkvoogd der Hoofdsyna- gode tevens het toezicht op den richtigen gang van het bestuur der ressortale gemeenten opgedragen. Dat het bewaren van de vrede in de verschillende gemeenten niet altijd even gemakkelijk was, blijkt uit de verschillende stukken welke betrekking heb- ben op het onderzoek naar en het verloop van vele geschillen, die door den Kerkvoogd der Hoofdsyna- gode tot oplossing gebracht moesten worden. Een ernstig verschil van meening tusschen verschillende gemeentelieden in de Gemeente Waalwijk bracht veel verdeeldheid in die Keshilloh. Ook de bezetting van het Opperrabbinaat, dat sedert ongeveer 1830 vacant was, bezorgde den Kerkvoogd Jeronimus Hartogen- sis veel hoofdbreken. Het was vooral een gemeente- lid uit Tilburg, dat tientallen brieven hieromtrent deed toekomen aan den genoemden Kerkvoogd en de Hoofdkommissie, ja zelfs een request inzond bij den Koning.

Te veel ontbrak echter aan het salaris, den te be-

Op 24 Tebeth 5668—29 December 1907, werd Op- perrabbiijn Heertjes door den interimair Opperrab- biijn, den WelEerw. heer S. J. S. Hirsch, in zijn ambt plechtig bevestigd. Een beschrijving van deze plech- tigheid, door den toenmaligen voorzitter van het Ressort Noord-Brabant, den heer Maurits Azijnman, aan de verschillende aan- wezigen aangeboden, heeft dit feit voor het nageslacht vastgelegd. Maurits Azijn- man was de stichter van de bekende sigarenfabriek „Koninklijke Sigarenfabriek Maurits Azijnman”. Hij was een afstammeling van Eli- zar Levie Azijnman, die tot 1831 als voorzanger en on- derwijzer bij deze gemeente heeft gefungeerd.

I. E. MONASCH.

zijn gezin, tot bloei van de Ressorten Noord-Brabant en Limburg.

Hieronder volgt een staat, vermeldende de namen der verschillende Opperrabbijnen, voorzangers en voorzitters, welke sedert de stichting der Hoofdsyna- gode hebben gefungeerd:

A. Opperrabbijnen:
Tot ongeveer 1808:

מרה מורינו רב ר' יהודה בן מורינו רב ר' נתן מיר ר' בצלאל בן מורינו רב ר' אריה הלוי מיר ר' דוד בן חזקיה שמואל.

van ongeveer 1808—1830: Izaak Frenkel, O.R. van Noord-Brabant en Zeeland, met standplaats 's-Bosch;

van ongeveer 1830—1876: I. Lehman, O.R. te Nij- megen, a.i. van Noord-Brabant;

van 1876—1882: Dr. Fränkel, O.R. te Zwolle, a.i. van Noord-Brabant;

van 1882—1904: Dr. L. Landsberg, O.R. van Lim- burg, a.i. van Noord-Brabant;

van 1904—1906: L. Wagenaar, O.R. van Gelder- land, a.i. van Noord-Brabant;

van 1906—1907: S. J. S. Hirsch, O.R. van Over- ijsel, a.i. van Noord-Brabant;

sedert 29 Dec. 1907: S. Heertjes, Opperrabbiijn van Noord-Brabant en Limburg, met standplaats 's-Bosch.

B. Voorzangers, Leeraren en Secretarissen:

± 1810: Salomon de Jong(h), onderwijzer;

tot 1831: Eliazar Levie Azijnman, voorzanger en onderwijzer;

1824: Hartog Eliazar Gans, onderwijzer;

1826: Izak Germans, voorzanger en onderwijzer;

1827: Salomon Löwenthal;

± 1840: J. de Leeuw, leeraar en secretaris;

1835/44: D. Grünwald, leeraar en voorzanger;

1844/48: M. van Wezel, onderwijzer;

1844/94: J. Italie, van Ootmarsum, voorzanger, onderwijzer en secretaris;

1889/99: H. Godfried, 2e voorzanger, thans Leer- aar te Maastricht;

1894/1927: I. E. Monasch van Nijmegen, 1ste voor- zanger, leeraar en secretaris;

1899/1913: E. Philipson van Uden, 2e voorzanger enz.;

1913/14: S. de Haas, van R'dam, idem;

1914/20: E. Philipson, van Arnhem, idem;

1920/28: A. Goudsmit, van Antwerpen, idem;

sedert 1928: H. de Lieme, van Hoogeveen, 1ste voorzanger, leeraar en secretaris;

sedert 1930: L. de Vries, van Dedemsvaart, 2e voorzanger enz.

C. Kerkvoogden-Voorzitters:

1799—1843: Herodus Hartogensis;

1844—1886: Jeronimus Hartogensis;

1886—1905: Abraham S. Hartogensis;

1905—1906: Maurits van den Bergh;

1906—1921: Mauritz Azijnman;

1921—1927: Mr. I. J. Lion.

1927—1932: Elkan I. de Winter, wiens overlijden in Augustus van het vorig jaar nog zoo versch in het geheugen ligt.

Sedert Nov. 1932: E. J. de Groot.

Sedert 1931: Dr. S. Diamant, voorzitter van den Kerkeraad.

Het Kerkbestuur bestaat thans uit de heeren: E. J. de Groot, voorzitter, E. Boers, vice-voorzitter, I. de Winter, Thesaurier.

De Kerkeraad: Dr. S. Diamant, voorzitter, E. J. de Groot, vice-voorzitter, E. Boers, I. de Winter, M. Weyl, S. Spiero en A. van der Sluis.

H. DE LIEME,

Secretaris van de Nederl. Israël. Hoofdsynagoge te 's-Bosch en het Syn. Ressort Noord-Brabant.

OPPERRABBIJN S. HEERTJES EN HET VEREENIGINGSLEVEN

Gaarne voldoe ik aan het verzoek der redactie van dit blad om een bijdrage te geven voor het feestnummer ter gelegenheid van het 25-jarig ambtsjubileum van onzen hooggeachten Opperrabbiijn.

Waar ongetwijfeld reeds veel is geschreven over de hoedanigheden van onzen jubilaris, wil ik vol- staan met de vermelding van enkele feiten, die voor onze gemeente van groote waarde zijn gebleken en waarbij de Opperrabbiijn de initiator is geweest. Het zijn de vereenigingen „Talmoed Thora Wedereg Erets” en „Hachnosas Ourechiem”, die in onze ge- meente zoo zegenrijk werken en tot welker oprich- ting de Opperrabbiijn mede den stoot gaf.

Op 2 Ijar 5668 (3 Mei 1908), dus enkele maanden na het in functie treden van den Opperrabbiijn, kwa- men een 45-tal gemeentelieden bijeen, teneinde te geraken tot de oprichting van een vereeniging, zich ten doel stellende de studie van de Joodsche weten- schap, in het bijzonder die der Thora, te beoefenen. De vereeniging werd opgericht en verheugt zich nog heden in een groote belangstelling; avond aan avond kan men genieten van de groote geestesgaven van den geachten leider, wien de vereeniging „Talmoed Thora”, waarvan hij gedurende bijna 25 jaren voor- zitter is, zeer na aan het hart ligt.

Als onderafdeeling dezer vereeniging werd in Mei 1914 opgericht „Hachn. Ourechiem Oewikkoer Gouliem”. Later vormde zij een afzonderlijke ver- eeniging. Wat de Opperrabbiijn voor deze vereeni- ging, waarvan hij met recht de ziel genoemd kan

worden, doet, is niet alleen in onze stad, doch ook verre daarbuiten bekend. Het aantal transmigranten, dat van de vereeniging profiteert is — jammer ge- noeg — zeer talrijk, zoodat de uitgaven de baten dikwijls verre overtreffen. De jubilaris, wien deze vereeniging soms veel zorg haart, weet zich echter steeds uit de moeilijkheden te redden en de instelling op de meest gunstige wijze aan haar doel te doen beantwoorden.

Naast de vereenigingen „Gemiloth Chasadiem”, „Tomech Dalliem” en „Nosjiem Sjaananoth”, welke laatste Damesvereeniging voor eenige weken onder presidentschap van mevrouw Heertjes haar 75-jarig bestaan feestelijk heeft herdacht, zijn het de beide eerstgenoemde vereenigingen, die mede zorgdragen, dat de drie grondpijlers van ons Jodendom, „Thora, Aboda, Oegmiloth Chasadiem” in onze gemeente zijn gegrondvest.

Het was mij steeds een genoegen met den Opperrabbiijn in de verschillende bestuurscolleges, waarin ik de eer heb eenzelfde aantal jaren naast hem zitting te hebben, samen te werken en ik zou niet weten wat meer te moeten waardeeren, zijn groote kennis, zijn eenvoud, of zijn vriendelijken, hartelijken om- gang, door welke laatste hoedanigheden de Opperrabbiijn ook in de gansche gemeente en daarbuiten een zoo gaarne gezeene populaire persoonlijkheid is.

Gaarne voeg ik mijne wenschen bij de vele, die in woord en geschrift den jubilaris geworden. Moge de Algoede onzen beminden Opperrabbiijn de kracht geven, temidden van zijn gezin, onze gemeente en het ressort, nog jaren lang in volkomen gezondheid te kunnen arbeiden. לא יט אמן.

E. BOERS,

Vice-voorzitter der Ned. Isr. Hoofd- synagoge, 's Hertogenbosch.

De populaire
toreador Antonio

leende slechts
zijn naam voor een
GOEDE SIGAAR
de bekende:

Antonio

De matador der Nederlandse
sigaren

noemen Opperrabbiijn toe te kennen. Dit zoude vol- gens den Kerkvoogd minstens f 2000.— moeten be- dragen. Het duurde dan ook nog tot 1907, alvorens Noord-Brabant weder een eigen Opperrabbiijn kon benoemen. Treffen we vóór 1844 verschillende amb- tenaren aan, die na een kortstondige ambtsperiode weder naar elders vertrokken, na dat jaar verwis- selden de voorzangers en leeraren niet vaak deze stad voor een andere standplaats. Zoo herdacht de Koster David Heijmans in 1873, tegelijk met het 50- jarig bestaan der Synagoge, zijn 50-jarig ambts- jubileum. In 1875 werd hij opgevolgd door zijn zoon Nathan Heijmans, die dit ambt tot 1914 vervulde. Jacob Italie kwam vanuit Ootmarsum in 1844 als voorzanger hierheen, werd later ook onderwijzer en secretaris en fungeerde op enkele maanden na vijf- tig jaar als zoodanig. In 1894 overleed hij. Nog steeds hoort men zijn bijzondere stemkwaliteiten en groote gaven van hart en verstand roemen. Ook zijn op- volger, I. E. Monasch, heeft de Hoofdsynagoge een 33-tal jaren als haar 1sten voorzanger, secretaris en Leeraar gediend, waarbij hij de sympathie en eerbied van alle gemeentelieden wist te verwerven. Thans geniet de Eerw. heer Monasch van een welverdiend otium cum dignitate in Amsterdam. Schrijver dezes volgde de heer Monasch in 1928 op.

Het was na den dood van Opperrabbiijn Dr. Lands- berg dat stappen werden ondernomen om weder een Opperrabbiijn te benoemen. Weliswaar verzorgden verschillende interimair Opperrabbijnen de geeste- lijke belangen op uitmuntende wijze, doch, t werd ten zeerste gewenscht geacht dat een eigen Opperrab- biijn zich in deze provincie vestigde. Na een voor- bereiding van eenige jaren, waarbij de toenmalige vice-voorzitter der Hoofdsynagoge en van het Res- sort Noord-Brabant, de heer K. Heijmans, zeer ver- dienstelijk werk heeft verricht, werd in een gecom- bineerde vergadering der Synagogale Ressorten N.- Brabant en Limburg te Eindhoven gehouden, de WelEerw. heer S. Heertjes, Moré te Amsterdam, be- noemd tot Opperrabbiijn der genoemde Ressorten, met standplaats 's-Hertogenbosch.

Steunt de Nederlandsche Mijnindustrie

Voor Haarden en Vulkachels: WILHELMINA-ANTHRACIET
Voor Keukenkachels: HENDRIK-NOOTJES
Voor Centrale Verwarming: EMMA-BRECHCOKES
Voor Centrale Verwarming: WILHELMINA-NOOTJES 4

VRAAGT PRIJZEN

AANBEVELEND, N.V. J. A. VAN BOEKEL VAN MAAREN

Kantoren: VISCHSTRAAT 1, Telef. 375 — KANAAL 44, Telef. 398

Waar duizenden koopen, daar koopt U het best

Eenige tientallen kunnen zich vergissen maar duizenden vergissen zich niet, en duizenden zijn het die telkens weer bij V&D hun inkoopendoen en ondervinden, dat zij de beste kwaliteiten ontvangen voor den laagsten prijs!

V&D
DEN BOSCH

Muziekhandel S. SPIERO

KERKSTRAAT 17-19
'S-HERTOGENBOSCH

HET adres voor alle Muziekinstrumenten

M. L. WEYL
HOFLEVERANCIER VAN H.M. DE KONINGIN
Banketbakker - Kok
KERKSTRAAT 33, 'S-HERTOGENBOSCH
Leverancier van feesten en partijen onder
Rabbiniaal Toezicht door het geheele land

SOCIETEIT CASINO

'S-HERTOGENBOSCH

ZALEN DISPONIBEL voor alle doeleinden

FRITS WECK, 's-Hertogenbosch

Complete Badkamer-Installaties.

CORN. VAN DER MAATH 87

VUGHTERDIJK

MODERNE PORTRET-FOTOGRAFIE

Het ateller geopend tot 8 uur 's avonds
ZONDAGS van 10 tot 4 uur.
Bekend mooi werk. — Billijke prijzen.

BRILLENHUIS

H. VAN DER VEN-DEN BOSCH

KERKSTRAAT 30

N.V. HEMA

4000 ARTIKELN

NIETS BOVEN 1 GULDEN

Firma Wed. I. DE WINTER

GROOTHANDEL IN ALLE COURANTE
MANUFACTUREN — TRICOTAGES EN
CONFECTIEGOEDEREN — KAPOK EN DEKENS

's-Hertogenbosch - Postelstr. 45

Het Dagel. Bestuur van het Synagogaal Ressort Noord-Brabant, tevens Kerkbestuur der Hoofd- synagoge 's Hertogenbosch en Dagel. Bestuur van het Huldigungscomité. V.l.n.r. de Heeren: E. Boers, Vice-Voorzitter, E. J. de Groot, Voorzitter, H. de Lieme, Secretaris en I. de Winter, Thesaurier.

Tilburg
Nieuw
Israelietisch Weekblad

HET 25-JARIG AMTISJUBILEUM VAN DEN WEEERW. ZEERGEL. HEER S. HEERTJES,
OPPERRABBIJN VAN DE SYNAGOGALE RESSORTEN NOORD-BRABANT EN LIMBURG

B. FRANK z.g.

DE JEUGDONDERWIJZER VAN
O.R. S. HEERTJES ז"ל

Een levens- en karakterschets van Benjamin Frank ר' בנימין בן כ' מאיר פראנק, die in 1843 in Nijmegen werd geboren en op 76-jarigen leeftijd, in 1919, als godsdienstleeraar te Zutphen overleed, is zeer zeker op zijn plaats in een publicatie, gewijd aan het 25-jarig jubileum als opperrabbijn van den Weerw. Zeergel Heer S. Heertjes. En het meest op zijn plaats is dat gedeelte van de publicatie, dat meer in het bijzonder handelt over Tilburg. Want ofschoon de Israëlische gemeente te Tilburg helaas geen archief uit vroeger tijden bezit, zeker is het, dat de heer B. Frank ook eenige jaren van zijn leven als voorganger en godsdienstonderwijzer te Tilburg heeft doorgebracht en wanneer een lijst van de voorgangers, die in deze gemeente sinds haar ontstaan hebben gefun-

geeft wijlen de heer Frank vol lof gesproken over den ijver en de goede Joodsche gezindheid van zijn leerling, die het zoo ver had gebracht en het stemt tot vreugde, te mogen getuigen, dat ook opperrabbijn Heertjes zijn ouden meester nooit heeft vergeten en dezen steeds met eerbied heeft bejegend.

In een kleine stad — en zeker in een kleine stad met een betrekkelijk hoog percentage Joden — leeft de Joodsche bevolking meer aaneengesloten dan in de groote of Groszstadt. Men voelt zich op elkander aangewezen, men beschouwt elkander als broeders, als leden van

Exterieur van de Synagoge te Tilburg

één groote familie en neemt deel in elkanders lief en leed. Het behoeft juist daarom dan ook geen verwondering te wekken, dat in de kleinere gemeenten betrekkelijk meer onderling gekra-

VAN DEN BURGEMEESTER
VAN TILBURG

Al is de taak van de geestelijke en wereldlijke overheid een geheel verschillende, toch ontmoeten die taken elkaar en vullen zij elkaar aan, omdat beide tot doel hebben te bevorderen het algemeen welzijn.

Uiteindelijk is het voorwerp van beider zorg de mensch.

Dat er in Tilburg een zeer goede verhouding bestaat tusschen de wereldlijke overheid en de Israëlische inwoners mag zeker voor een groot gedeelte mede worden toegeschreven aan de voortreffelijke geestelijke leiding, die in de laatste 25 jaren van den Weerwaarden Zeergeleerden Heer S. Heertjes als Opperrabbijn der Kerkelijke ressorten Noord-Brabant en Limburg is uitgegaan.

Gaarne neem ik dan ook de gelegenheid te baat, die het 25-jarig jubileum van den Heer Heertjes als Opperrabbijn mij biedt om hem dank te betuigen voor alles wat hij in die 25 jaren voor de Israëlische inwoners dezer gemeente heeft gedaan. Moge het den Opperrabbijn Heertjes gegeven zijn nog vele jaren zijn goede zorgen te wijden aan zijn uitgestrekte kerkelijke ressorten.

De Burgemeester van Tilburg,
Mr. Dr. F. L. G. Z. M.
VONK DE BOTH.

keel wordt aangetroffen, dan in groote plaatsen — ofschoon het ook daar niet uitblijft; want kleine kibbelarijen en oneenigheden omtrent beuzelarijen — waaraan het leven zoo rijk is — komen uiteraard meer voor tusschen familieleden en naaste bureu dan tusschen vreemden. De grondtoon van de Joodsche samenleving in de kleinere gemeenten is echter vriendschap en hartelijkheid. En de leeraar der gemeente vormt er het middelpunt van de vriendschap, „de middelste sluitboom die de wand van het eene uiterste tot het andere aaneengrendelt”. Zoo is het geweest — en is het waarschijnlijk nog — in de gemeente, waar opperrabbijn Heertjes het levenslicht aanschouwde en zijn prille jeugd — op elfjarigen leeftijd vertrok hij reeds als leer-

ling van het Ned. Isr. Seminarium naar Amsterdam — doorbracht. Het is dus begrijpelijk, dat de leeraar niet alleen leeraar was, doch ook vriend en gaarne geziene gast in den huize Heertjes aan het Rijkshage te Zutphen. Tusschen den leeraar B. Frank en de familie Heertjes bestond dan ook altijd een

innige verhouding, die is blijven heerschen, toen de familie Zutphen verliet, om zich in Amsterdam metterwoon te vestigen. Bij de vele zakenbezoeken van wijlen den heer B. M. Heertjes z.g., den vader van den Opperrabbijn, aan zijn vroegere woonplaats, kon men steeds deze vriendschappelijke omgang waarnemen en bij de jubilea van den heer B. Frank in den loop der jaren, liet de familie Heertjes zich nooit onbetuigd. Zooals wij schre-

B. FRANK z.g.

N.V. Wollenstofffabrieken
VAN
L. E. v. d. BERGH
TILBURG
JAPON- EN MANTELSTOFFEN

geerd, kon worden samengesteld, zou ook zij n naam daarop prijken.

Dat de herinnering aan wijlen B. Frank niet mag ontbreken bij een feest van opperrabbijn S. Heertjes, spreekt ook vanzelf. Want de heer B. Frank, godsdienstleeraar te Zutphen van 1876 tot 1919, is de man geweest, die den jeugdigen S. Heertjes, geboren Zutphenaar, heeft ingewijd

N.V. 68
WOLLENSTOFFEN-FABRIEK
BROUWERS VAN GLABBEEK
TILBURG
DAMESMANTEL- EN
JAPONSTOFFEN

in de geheimen van het Hebreeuwsche alphabet, van de bijbelsche geschiedenis, kortom, van de leervakken der Joodsche lagere godsdienstschool. En de jeugdlermeester was er niet weinig trotsch op, eens een leerling op zijn school te hebben gehad, die hij tot de hoogste geestelijke waardigheid mocht zien stijgen. Steeds

Heuvelstraat

Tilburg

WOLLENSTOFFENFABRIEK
voorheen
W. BRANDS & ZONEN
TILBURG
HEEREN- EN
DAMES-STOFFEN
SPECIAAL VOOR
CONFECTIE

ven, er is alle reden, om bij het jubileum van Opperrabbijn Heertjes ook den heer B. Frank te herdenken.

Benjamin Frank werd in 1843 te Nijmegen geboren als zoon van Meijer Frank, in diens tweede huwelijk met Dina Schaap. Zijn moeder, Dina Schaap, was een zuster van den Opperrabbijn L. B. Schaap te Amersfoort en de heer Frank

J. VAN DULMEN & ZOON
POSTSTRAAT 2a
Telef. Interc. 2381
TILBURG
IMPORT en GROOTHANDEL
WOLLEN
STOFFEN
SPECIALITEIT HEERENSTOFFEN

wees steeds met trots op zijn oom, den Opperrabbijn, alsook op zijn verwantschap hierdoor met de bekende en wijdvertakte familie Prins met haar aanverwanten. Dina Schaap bezat een opmerkelijke vaardigheid in het kunstnaaldwerk en deze eigenschap was op haar zoon overgegaan, want behalve zijn liefde voor de Joodsche weten-

N.V. Tilburgsche Kamgaren en Wollenstofffabriek
„TILKAMWOL”
TILBURG
Blauw Kamgaren. Halfwollen en Wollen Gabardine en andere Heerenstoffen.

Koopt D V O MEUBELN
GEDEPONEERD HANDELSMERK
FABRIKAAT
FIJN VAN ONTWERP EN SMAAK
SOLIED EN DEGELIJK
MEUBELN VOOR IEDERE BEURS
C. DIRKS-VAN OERS N.V.

58 Levering buiten Tilburg door den Handel
Voor Tilburg tevens
COMPLETE MEUBILEERING
Gasthuisstraat 1.
Telefoon 1273.

NIEUWSBLAD VAN HET ZUIDEN
HET DAGBLAD VOOR TILBURG EN OMSTREKEN

schap die ongetwijfeld van zijn moeders familie afkomstig was de heer Frank ook een uitstekend schrijver en teekenaar, hetgeen hem ook bij zijn ambt als secretaris — men werkte toen nog niet met de schrijfmachine — goed te stede kwam. Maar... ab initio est ordo. De jonge Benj. Frank groeide als jongeling te Nijmegen op en was de lieveling zijner familie. Dertig het onderricht op de godsdienstschool — toen was hij van de lessen van den toenmaligen opperrabbin R. Jacob (Jekew) Lehmann — Nijmegen was toen Hoofdsynagoge — waar hij zijn gansche leven een onbegrensde vereering bleef koesteren. Op 16-jarigen leeftijd werd hij voorzanger en godsd. onderwijzer te Litz en daarna achtereenvolgens te St. Oedenrode, Maarsen, Hoorn, Oss, Tilburg, Leender en Zutphen. Bij zijn 50-jarig jubileum als kerkelijk functionaris in 1909, dat in de week van 12/13 viel, heeft de toenmalige voorzitter van Zutphen, de heer A. Vromen — de eerste toespraak gemaakt, dat de 50-jarig op zijn 50-jarige werkzaamheid en de 50-jarig de S gemeenten waar hij werkzaam was geweest.

Vier zeer dicht plaatsen waren er dus vier in Nieuw-Braamant en de heer Frank, die zijn jeugd in het nabij-brabantsche Nijmegen had doorgebracht, was dan ook in zijn hart een echt Bra-

N.V. WOLLENSTOFFENFABRIEKEN

THOMAS DE BEER
TILBURG

52

banter. Gul, spontaan, geestig, hartelijk, driftig maar dadelijk weer gekalmeerd, vrijgevig, goedhartig, zoo was de heer B. Frank. Hij had in zijn jeugd een mooi stemgeluid — ook de oppervoorzanger van Leeuwarden, de heer H. Frank, behoort tot zijn familie — en was een liefhebber van Chazones. Als onderwijzer had hij, alhoewel drifing van natuur, eindeloos geduld. Hij hield vast aan een oude meening, die hij eens had gehoord, dat als iemand 21 keer iets had gezegd, dan wist hij het ook voorgoed. Bijzonder bedreven was hij als Stochet. Geen „sircha“ was bestand tegen zijn fijne vingers, maar ook

zijn kennis van de „hilchoth sjechita oe-bedika“ was zeer uitgebreid en werd zelfs gewaardeerd door Dr. B. L. Ritter — die in dit opzicht geen lage eischen stelde.

Groote triomfen heeft hij gevierd als secretaris. Een begroeting door hem afgeschreven was een meesterstuk van schoonschrijfkunst en menige jubilaris, o.a. Opperrabbin Wagenaar z.g. en de heer J. L. Spier z.g., werd door hem verblijd met prachtige calligraphieën, die bewaard verdienen te blijven.

De heer Frank was een godvruchtig man en had veel liefde voor de Joodsche wetenschap.

Nooit verzuimde hij zijn תורה en תעסוקה en zijn dagelijksch pensum uit תורה. Zijn liefde voor 't Jodendom manifesteerde zich ook in de Joodsche bibliotheek, die hij in den loop der jaren bijeenbracht en waarvan ook het uiterlijk keurig verzorgd was. De bibliotheek is na zijn dood verkocht en eenige der werken zijn thans het eigendom der Rosenthallana.

Stipt en hartelijk was de heer Frank voor zijn vrienden en gemeenteleden; nauwkeurig in de vervulling van zijn taak. Zoolang hij kon was hij iederen morgen het eerst aanwezig ter Synagoge en hij ging het laatst heen. Bij zijn gemeenteleden was hij zeer bemind en in de onaan-genaamheden des levens, die hem in zijn laatste jaren troffen, nam de gansche gemeente deel. Bij de jubilea, door hem gevierd, was hij het voorwerp van algemeene ovaties en veel eer viel hem in zijn leven te beurt. Opperrabbin Wagenaar onderscheidde hem met den Geweirtitel en H. M. met de ridderorde van Oranje Nassau.

In 1919 overleed hij, betreurd door de gansche gemeente.

Wanneer in de gemeente Zutphen ook thans nog een goede Joodsche gerespecteerd is, dit voor een deel ook toe te schrijven aan het voorbeeld, door den heer B. Frank gezetende 43 jaar de gemeente gegeven.

L. D. S.

S. MONNICKENDAM'S TEXTIELBEDRIJVEN, N.V.

TILBURG

FABRIKANTEN VAN
WERKMANS-
GOED
EN OVERHEMDEN

Vraagt Uw Winkeller onze bekende hemden

„MONICO“

wasch- en
kleurecht.

Waar niet verkrijgbaar, wende men zich tot ons om inlichtingen

14

GEVES-
T GO
1871

TELEF.
701

HET KENMERK VAN EEN
BETER HORLOGE!

ALLE SOORTEN UURWERKEN
OOK ELECTRICHE!

MODERNE OPTIEK
ZEISS PUNCTALGLAZEN

HORNSTRA

NIJEWLANDSTR. 22 - TILBURG

25

ALGEMEEN ASSURANTIE KANTOOR

R. v. D. SCHOOT

ZOMERSTRAAT 41, TELEFOON 1232

TILBURG

65

VAN SCH INDEL's Schoenen

Alleenverkoop voor Tilburg:

Zwart f 11.50

H. MEIJER

Bruin en Lak f 12.75

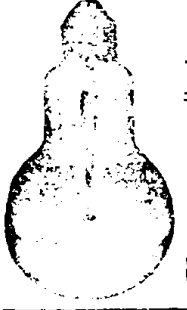
HEUVELSTRAAT

45

Gloeilampenfabriek „AURORA“

INDUSTRIESTRAAT 15, TILBURG

TELEFOON 1807

Levert alle soorten
Lampen voor Huisverlichting

Fa. Hamers-van Hooff

HEUVELSTRAAT 92

TILBURG

De Speciaalzaak in FIJNE LEDERWAREN

81

GAS

voor Keuken
voor Baden
voor Verwarming

Per maand 60 M³ ad 7 cent,
volgende M³ ad 4 cent

Inlichtingen en adviezen gaarne en kosteloos.

GEMEENTE GASBEDRIJF
TILBURG

13

joh. willems - juwelier

heuvelstraat 42a - tilburg - telefoon 479

voor iedere gelegenheid
een apart geschenk

tellus, vertegenwoordiger

Stoomwasscherij „DE LEIJ“

AMERIKAANSCH
STRIJKINRICHTING

TILBURG - TELEGRAAFSTRAAT 38

TELEFOON 146

Prima werk - Lage prijzen - Vraagt offerte

66

HOTEL CAFE-RESTAURANT

„ROYAL“ - TILBURG

tegenover Station

TELEFOON 1678

Het trefpunt voor Joodsche Handelsreizigers

78

overhemden naar maat
stanefa, rodex, nicholson jassen
stetson, borsalino, cervo, lees, habig, flechet hoeden

piet stalpers n.v.

nieuwlandstraat 27

telefoon 930 — tilburg

31

TEL. 659

Fa. Wed. P. J. KNEGTTEL

HEUVELSTRAAT 67

TILBURG.

Wijnhandel. IJskerkstokerij.

49

Rolluiken en Markiezen

JANSSEN WAIJERS

TILBURG

Telefoon 563

A. VAN BEURDEN Jr.

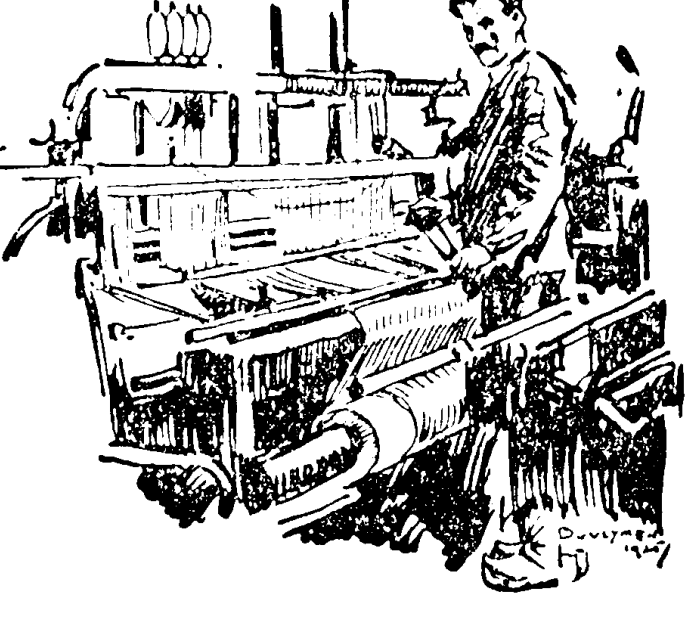
Utrecht - Tilburg - Nijmegen

Parapluies

Tuinparasols

Wandelstokken

44

A. GOYARTS ZOON

TILBURG

FABRIKANTEN VAN:

MANTEL- EN JAPONSTOFFEN

85

L. VAN RIEL-VAN BEURDEN

HEERENMODES

HEUVELSTRAAT 73

30

Rosalie Gerritse-Smits

Markt 2, TILBURG - Telef. 428

Speciaal adres voor
betere Dameskleeding

35

Fa. W. v/d SCHOOT

Heuvelstraat 56 - Tilburg

Huishoudelijke Artikelen

15

STADSSCHOUWBURG

CHICAGO-THEATER

De vooraanstaande Theaters in TILBURG

16

Fa Wed. J. v. Casteren & Zonen

Expediteurs - Douaneagenten

MEUBELTRANSPORT ONDER VOLLEDIGE GARANTIE.

DAGELIJSCHES AUTODIENSTEN:

TILBURG—LEEWARDEN v.v.

en TILBURG—ROTTERDAM v.v.

Telefoon 606 en 2370 - TILBURG, Korvelscheweg 74-78

18

N. V. STOOMSCHOENFABRIEK

V. H. A. W. ROOSEN-DE BAKKER

OISTERWIJX

„ARBO“-SCHOENEN

74

Boxcalf en Lakleder

Hon. Lederfabrik
Oisterwijk

76

DE JOODSCHE GEMEENTE TE TILBURG

Wie iets over Tilburg en zijn verleden naspeurt, komt — ook aan de hand van lectuur over deze industriële plaats — tot de overtuiging, dat men Tilburg een bij uitstek katholieke stad noemt. Dit mag wel, als we nagaan, dat bij de volkstelling van 1920 (de gegevens der jongste telling zijn nog niet bekend) het percentage Rooms-Katholieken 96,36 bedroeg, waarnaast dan nog kwamen 2,46% Nederl. Hervorm., 0,30% Ger. Kerken, 0,19% Ned. en Port. Israëlieten, 0,32% van andere kerkelijke gezindten en 0,35, dat opgaaf tot geen kerkgenootschap te behoren.

De cijfers spreken een duidelijke taal. Ook ten opzichte van het aantal Joden, dat Tilburg thans huisvest. Zijn mijn gegevens goed (en ik heb geen reden er aan te twifelen), dan zijn er op de huidige bevolking van Tilburg, zijnde 82.794 zielen, per 1 Jan. j.l. slechts 150 Israëlieten in 35 Joodsche gezinnen. Quantitatief onbetekenend, mag die maatstaf kwalitatief m.i. niet aanlegd worden, want de Joden behooren hier tot het arbeidzame en meest ordelijke deel der samenleving, dat hoogst zelden een beroep op de openbare instellingen van liefdadigheid doet, wijl de sectegenooten elkaar zooveel mogelijk helpen en zoo noodig ondersteunen. Zelfs verklappen we geen geheim door openlijk neer te schrijven, dat men bij liefdadigheid geen geloofslijn trekt, doch geeft, waar de milde hand het noodig meent.

Ook in 't verleden waren de Joden nimmer sterk in aantal. Zeer nadrukkelijk vinden we vanaf 1437, toen Tilburg 3500 inwoners telde, (in 1480 had het er slechts 2520) tot 1640 met z'n 5740 zielen vermeld, dat het nitsluitend Katholieken zijn. In 1785 telde het dorp 8665 inwoners, waarvan in totaal elf Joden. In een brief van den Landdrost van Brabant van 28 December 1808 aan den Minister van Eeredienst wordt vermeld, dat toen in Oisterwijk 80, Tilburg 15, Hilvarenbeek 4 en in Baarle 8 tezamen 116 Joodsche personen woonden. In het 1815 waren te Tilburg van de 9883 bewoners 56 Israëliet. Genoeg cijfermateriaal om m'n stelling te bevestigen.

Mochten we Schutjes' Kerkelijke Geschiedenis van het bisdom 's Bosch' (deel IV, blz. 705) gelooven, dan zou 1 Januari 1871 de bevolking van Tilburg 22.256 zielen geteld hebben, waaronder 551 Hervormden en 507 Joden. Dus zou onze Joodsche bevolking gedurende de laatste zestig jaar, terwijl de totaalbevolking bijna verviervoudigde, tot een vierde in aantal teruggelopen zijn! Dit komt mij echter zeer onwaarschijnlijk voor. Als (misschien aanvechtbaar) bewijs durf ik te wijzen op den bouw in 1873 der Synagoge, die beslist te klein is om zoo'n groote Gemeente te dienen. En we nemen toch van praktische Joden niet aan, dat ze beginnen met iets nieuws onvoldoende te maken!

Bij het boekstaven van dit deel der Tilburgsche geschiedenis valt het te betreuren, dat deze kerkelijke gemeente geen archief uit oude tijden bezit. Men moet te hooi en te gras noteren en al grasduinend pogen een geheel te krijgen.

De Joodsche gemeente te Oisterwijk is de moeder-gemeente van die te Tilburg geweest. Toen in de achttiende eeuw in Tilburg nog geen Joden woonden, bestond in Oisterwijk reeds een bloeiende Joodsche gemeente van zestig personen. Midden in 't dorp stond omstreeks 1750 hun Synagogegebouw. In de kerk zag men koperen lichtkronen en geborduurde voorhangsels. Fraai geschreven wetsrollen omhingen met zijden mantels en zilveren kerksieraden waren geplaatst in de heilige Arke, die van binnen met Spaansch goudleder was bekleed. De begraafplaats even buiten het dorp, in 1761 van het Gemeentebestuur gekocht, lag verscholen in idyllisch geboschte, nabij wonderschoone vennenpracht. Zij leefden stellig nog onder Overheidsdruk, want in dien onverdraagzamen tijd was den Joden slechts de uitoefening van enkele beroepen toegestaan. Zodoende werd bij toename van het Jodental de mededinging tusschen de rasgenooten onderling telkens scherper waardoor het hun op den duur in dit toch niet floreerend dorp te eng werd. Zij zagen in, dat naburige Tilburg met z'n lakenfabricage meer toekomst bood en daar zouden ze wel willen wonen. Maar... er was toestemming voor noodig. De eerste poging in die richting waagde een zekere Levi Hartog, die in februari 1767 bij Drossaard en Schepenen een aan-

Firma JOS. VAN EIJK-VAN PELT

BOUWMATERIALEN TILBURG

N.V. J. A. KERSTENS' LAKENFABRIEKEN TILBURG

FABRIKANT VAN JAPON- EN MANTELSTOFFEN Specialiteit Billardlakens

Fa. A. VAN BEURDEN - HOFFOTOGRAAF

Willem II-straat 39 - Telefoon 706

Atelier geopend: ZONDAGS 10-2 uur; Andere dagen 10-6 uur

N.V. HEMA

4000 ARTIKELN

NIETS BOVEN
1 GULDEN

N.V. J. BROUWERS' Lakenfabrieken

Damesfantaisiestoffen - Heerenstoffen TILBURG Opgericht 1828

BOEKHANDEL W. BERGMANS

MARKT 32 - TILBURG

KINDERBOEKEN - ROMANS - STUDIEBOEKEN
PLAATSING VAN ADVERTENTIES IN ALLE BLADEN

VOOR FIJNE
DAMES en HEEREN
STOFFEN

NIEUWLANDSTRAAT
hoek Zomerstraat - TILBURG

Fa. J. J. VAN NUNEN-BOES - TILBURG

Heuvelstraat 68-70 Pleinstraat 2-4

TELEFOON 555.

Uitgebreide magazijnen van
GALANTERIEEN, HUISHOUDELIJKE EN LUXE ARTIKELN
— GLAS, PORCELEIN EN AARDEWERK —
Speciaal adres voor KINDERSPEELGOEDEREN

Onze artikelen zijn steeds van de beste kwaliteit, onze prijzen de laagste.

Jac. van den Brekel & Zonen

HEUVELSTRAAT hoek HEUVEL
Heeren- en Kinderkleeding

Speciale afdeling Kleeding naar Maat

Berkelmans' Schoenfabriek N.V.

OISTERWIJK

H. van der Schoot

PHOTOGRAAF

Zomerstraat 37 - Telefoon 1788
TILBURG.

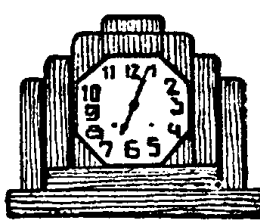
ANTH. GHIJBEN

Tel. 709

TILBURG

JUWELIER

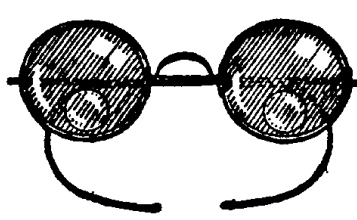
Heuvelstraat 7

HENRI VERMEER

HEUVELSTRAAT 94
TILBURG

Horloger - Byoutier - Opticien

VOOR UW PHILIPS RADIO NAAR „VAN BOXTEL”

BREDA
Parkstraat 3
Telef. 2301

TILBURG
Zomerstraat 16
Telef. 1810-1811

's-BOSCH
Vughterstraat 36-38
Telef. 675

GULDEN VLIES SIGAREN

KWALITEIT

JE ADRES voor FIJNE
BLOEMWERKEN is
BLOEMEN MAGAZIJN
Firma TEEUWEN-
WAGEMAKERS

HEUVELSTRAAT 71 en
PIUSSTRAAT 28. Tel. 97
TILBURG.

WIST U

dat wij de grootste sortering hebben in Kinder- en Wandelwagens, Speelgoederen, Souvenirartikelen, enz., enz.

KINDERWAGENHUIS

Heuvelstraat 98, Tilburg

J. B. VAN BRUNSCHOT

Steenkolenhandel - Tilburg

WOLLENDEKENFABRIEKEN

FIRMA M. VAN BEURDEN-VAN MOLL

TILBURG (HOLLAND)

OPGERICHT 1887

Fabrikanten van alle soorten
WOLLEN DEKENS

DE WAARDE SCHUULT NIET IN DEN PRIJS, MAAR
IN DE JUISTE KEUZE VAN HET GESCHENK.
EEN SPROOKJESLAND VAN DE MEEST
UITTENLOOPENDE CADEAUX VINDT U BIJ:

Fa. HOEBEN-BEELN

Heuvelstraat 42, TILBURG, Telef. 73

Opgericht 1880.

Voor iederen smaak. — Voor iedere beurs. — Voor iederen leeftijd.

D. FAES - BOSCH

ZOMERSTRAAT 1

HET goedkoopste adres voor
Heeren- en Kinderkleeding

A. LEMMENS, Banketbakkerij

Heuvelstraat 90, TILBURG - Telef. 267

Op dit en elk ander festijn
Is Lemmens' gebak altijd fijn.

Voor Luxe Schoeisel

DE PONT

HEUVELSTRAAT 15

Fa. HOMBERGEN-DIELS

Zomerstraat 29.
(hoek Bredasche Weg)
TILBURG
Telefoon No. 724

in DAMES- en
KINDERHOEDEN

steeds het nieuwste!

Rijke keuze! Lage Prijzen!

BANKETBAKKERIJ

W.v. ERVEN v. DOMMELEN

voorheen ANTOON SLEDDENS

Heuvel 57 - Telef. No. 637 - Tilburg

Specialiteit in Koekjes en Gebak in alle soorten

Brandstoffenhandel

„DE KOLENMIJN”

Tilburg Telef. 1156

Het beste adres voor alle
voorkomende brandstoffen

VAN ROESSEL's Bierbrouwerij

KORVEL — TILBURG
OPGERICHT 1804

Specialiteit Korvelsch Dubbel-Gerste

N.V. Wollenstoffenfabrieken van

H. ERAS & ZONEN

TILBURG

vraag deed om zich in Tilburg te mogen vestigen. In Mei 1767 werd zijn aanvraag afgewezen, doch nog in hetzelfde jaar beslisten de Hoogmogenden, Staten-Generaal, anders en hij kreeg verlof zijn woonplaats in Tilburg te vestigen en er het slagersvak uit te oefenen. Toen evenwel zijn zoon, die hier in 1790 geboren was, ook een eigen home wilde stichten, staken de Heeren opnieuw de koppen bij mekaar en in een verzoekschrift aan de Hoogmogenden klaagden zij, dat als het zóó door zou gaan er spoedig zeven Joodsche huisgezinnen zouden zijn, waardoor het einde van Tilburg's welvaart zou vast staan. Op 17 December 1790 beslisten de H.M., dat het den kinderen van Levi Hartog verboden werd afzonderlijke huishoudens te vormen. De rechtgeaarde vader berustte hierin evenwel niet en het resultaat werd, dat na een mondeling vertoog een gewijzigde beslissing van 22 Maart 1791 kwam, waarbij kwam vast te staan, dat in Tilburg meerdere Joodsche huishoudens moesten worden toegelaten, echter onder uitdrukkelijk beding, dat zij geen negotie mochten drijven, waardoor de fabrieken benadeeld werden of waartoe slechts ingezetenen bevoegd waren. Hiermede was de uittocht uit Oisterwijk begonnen en Tilburg werd het Beloofde Land. Ten slotte bleef slechts de begraafplaats het eenige aanrakingspunt tusschen de beide gemeenten. De Oisterwijksche Synagoge verviel en is in 1907 door de enige nog in Oisterwijk levende Joodsche familie Van Oss voor afbraak en als bouwterrein verkocht. Voor de begraafplaats hebben de Tilburgsche families belangstelling bewaard en er in later jaren een Metaheirhuis gebouwd, terwijl de rustplaats ommuurd werd.

Na het herstel van Neerland's onafhankelijkheid na de Fransche overheersching is een strijd ontbrand tusschen Tilburg en Oisterwijk. Het voorloopig einde is geweest — zoo schreef destijds de heer A. Deen — dat bij een dispositie van de Commissaris-Generaal van 21 Augustus 1816 een verdeling van de ressorten der Israël. Hoofdsynagoge in het Koninkrijk der Nederlanden in Ringen of Kerkgangen is

vastgesteld. Voor de provincie Noord-Brabant vindt men daar onder 8ste Ressort, Nederl. Hoofdsynagoge te 's Bosch en daaronder Tilburg en Oisterwijk. Het bestuur van de Ring-Synagoge te Tilburg was Josef Deen, Manhig opzichter, I. G. van Ham, penningm., Jacob Hartog, ouderling. De Parnassijns van Den Bosch, Tilburg en Eindhoven hadden een zekeren Jacob Samson als Rabbijn aangesteld op een jaarwedde van 300 gulden.

Wat de geschiedenis van het Tilburgsche kerkgebouw betreft, vonden we door reeds genoemden heer A. Deen vermeld, dat het zeker is, dat de Tilburgers in de eerste jaren na de verhuizing uit Oisterwijk in het woonhuis van een hunner den eeredienst verricht hebben, en dat zich eerst later een Joodsche gemeente heeft gevormd. Op 25 Augustus 1815 is door den Gouverneur der Provincie autorisatie verleend, om in de door hen aangelegde Synagoge hun godsdienst uit te oefenen en kerkeeraadsvergadering te houden. De plaats der eerste synagoge is mij niet bekend, wel, dat er f 60.— huur per jaar voor betaald werd in de jaren 1817-19 aan Wouter Schippers. Er schijnt nadien tot koop van het gehuurd lokaal overgegaan te zijn, terwijl men tot 1835 er gekerkt heeft, zonder gesalarieerd voorzanger.

In 1834 werd besloten een nieuwe synagoge te stichten. Daartoe kocht het kerkbestuur, bestaande uit I. Deen, S. Hartog en M. Catz, voor f 2600.— een huis met terrein aan de Zomerstraat, waarvan men het huis onveranderd liet, doch daarachter een kerk, school en ritueel bad bouwde. Het eigenaardige van dien koop was, dat men slechts het middengedeelte van het huis kocht, zoodat de kelder en de bovenwoning aan den verkoper bleef toebehooren.

19 Mei 1847 heeft men ook een perceeltje grond gekocht om er een eigen begraafplaats te vestigen, doch dat is er toen niet van gekomen. Op 22 December 1855 is echter van het Gemeentebestuur (onder burgemeester Suys) voor f 30.— een bunder heide gekocht bij de Warande. Deze in 1857 in gebruik genomen begraafplaats, waardoor men ge-

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

34 T. DE WEKKER

voorheen M. G. VATTIÉ KRAANE

WILLEM II STRAAT 41, TEL. 46, TILBURG

GROOTE SORTEERING IN ALLE MERKEN VULPENHOUDERS

heel vrij van Oisterwijk kwam te staan, bestaat thans nog aan den Bredaschen weg.

Toen de tweede synagoge te klein bleek, heeft men 30 Sept. 1873 van het Gemeentebestuur voor den zeer matigen prijs van f 800.— een perceel bouwland, groot 300 centiare, gekocht aan de Willem II-straat, die destijds Comediestraat heette. De kerkeeraadsleden waren toen G. van Ham, M. S. Deen, B. Gersons, D. Gersons en J. Hartogensis.

In Augustus 1874 was de kerk onder architect Fremant gereed gekomen; zij kostte met de nieuwe meubilering ongeveer elf duizend gulden. Op een verzoek om rijkssubsidie werd afwijzend beschikt, waarna het geld door Israëlieten van binnen en buiten de stad bijeengebracht werd, door middel eener renteloze leening, waaraan ook andersdenkenden deelnamen. Het pleit voor den goeden geest onder de Tilburgsche bevolking, dat bij de uitlotting er andersdenkenden bleken, die het hun toekomstige bedrag aan de Joodsche gemeente schonken.

De verkoop der oude synagoge heeft gedeeltelijk in staat gesteld in Maart 1914 een huis in de Willem II-straat, grenzende aan de nieuwe synagoge, te koopen en daar een woonhuis voor den voorzanger, een schoollokaal en een ritueel bad te stichten. Toen na vijftig jaar de derde synagoge dringend restauratie noodig had, heeft het Gemeentebestuur daartoe een subsidie van f 2500.— verleend; met algemeene stemmen geschiedde het — 'n nieuw bewijs van juiste verstandhouding.

Als curiosum mogen we nog vermelden, dat het eerste Israëlietische meisje, dat in de huidige synagoge getrouwd is, nog leeft. Het is mevrouw de wed. Elzas—Gersons, als kleindochter van den eersten Jood, die vergunning kreeg in Tilburg te wonen.

Boven den ingang van dit kerkgebouw prijkt een gedenksteen met volgende inscriptie: „Eerste steen gelegd door G. I. v. Ham, Mantig opzichter der Israël. Gemeente, 19 Elloel 5633, Tilburg 11 Sept. 1873“.

Ter herdenking van het 50-jarig bestaan van de synagoge der Ned. Israël. Gemeente te Tilburg is op Vrijdag 5 September 1924 des namiddags te vier uur een buitengewone dienst gehouden, waar als feestredenaar optrad Opperrabbijn S. Heertjes, als feestvoorzanger A. I. Lewinsky, Oppervoorzanger te 's-Gravenhage. Het Gemeentebestuur was daarbij tegenwoordig en deze autoriteiten werden feestelijk ontvangen ter Gemeentekamer door den Kerkeeraad, die toen bestond uit: A. Deen, voorzitter, H. Hijman, secretaris, M. H. Polak, penningm., A. Kooperberg en M. van Leeuwen, leden.

Het tegenwoordig K.B. wordt gevormd door de heeren: M. Elzas, voorz., H. Gersons, secr., M. H. Polak, penningm., A. Kooperberg en A. Monnickendam, leden, terwijl voorganger-godsdienstleeraar is J. de Wilde en Ph. van Rijn, plaatsvervanger.

Mocht in het verleden verdrukking der Joden deel geweest zijn, zoo goed als de Roomsche-Katholieken menige donkere bladzijde kunnen aanwijzen in de geschiedenis der Generaliteitslanden, die slechts winstgewesten waren in het oog der andersdenkende Noorderlingen, die tijden zijn voorbij. Ondanks haar numerieke kleinheid wordt de Joodsche Gemeente gewaardeerd. Tusschen de twintig R. K. parochiekerken en de talrijke kloosterkerken heeft zij haar synagoge, die zelfs door haar bouwoude en eigendommelijke gevelte een zelfstandig cachet geeft (zie foto pag. 1).

Ik ben ervan overtuigd, dat men zich in 't Zuiden meer speciaal te Tilburg „op z'n gemak voelt“. Van z.g. antisemitisme houden we niet.

Tilburg, 6 Jan. 1933. A. J. A. C. v. DELFT.

Gebres. JANSSEN
WOLLENSTOFFENFABRIEK
72 **TILBURG**

WILHELMINA BAZAR
Heuvelstraat 104-106 - TILBURG
Het goedkoopst en meest gesorteerd adres in Huishoudelijke Artikelen, Speelgoederen en Emaillewaren. 12

Fa. G. v. d. HEIJDEN
STOOMSCHOENFABRIEK **OISTERWIJK**
THE HEIJD' SHOE Telefoon 47

Cartonnagefabriek „ATLANTA“
TILBURG
22
levert Bakkersdoosjes met Patentsluiting
Vraagt offerte bij minstens 500 stuks

Fa. Swagemakers-de Bondt
Steenkolenhandel - TILBURG 27

Vraagt voor Uwe ABONNEMENTEN, SPOOR- en
PASSAGEBILJETTEN aan
WASSING'S REISBUREAU
Willem II-straat 12 - Tilburg 28

J. STOK
BEËEDIGD MAKELAAR
HEUVEL 91 - TEL. 2042
TILBURG 24

DRUKKERIJ HENRI BERGMANS & CIE - TILBURG
TELEFOON 2230 EN 2231
ALLE DRUKWERKEN
SPOEDIG — NETJES — VOORDEELIG
VRAAGT OFFERTE 4

SMIDSWERK IN HET HUISHOUDEN
SCHOONMAKEN VAN HAARDEN, CENTRALE
VERWARMINGKETELS, SCHOORSTEENEN, ENZ.
VAN DUN, TILBURG, TEL. 1436
OOK NIEUWE VERWARMINGSTOESTELLEN
— BILIJK EN DEGELIJK WERK 23

N.V. WOLLENSTOFFENFABRIEK
George Dröge
Specialiteit: WATERPROOFS EN KANGAREN STOFFEN
TILBURG 69

Coöp. Tilb. Melkinrichting en Zuivelfabriek
TELEF. 602 - TILBURG 5

Fabriek van 1e klas gecontroleerde Melkproducten

PIET SMITS & Co. - TILBURG
Stoffenbeurs der Tilburgsche Textielnijverheid.
UITGEVERS VAN STALEN-COLLECTIES
VAN DAMES- EN HEERENSTOFFEN 67
Verkoopt uitsluitend aan den Handel

Nieuwe Tilburgsche Courant
HEUVEL 25 - TILBURG
TELEFOON 175 EN 1715 7

Dagblad met de grootste gecontroleerde
oplage, gelezen door ruim 3/4 deel der geheele
Tilburgsche bevolking en die van meer dan
30 plaatsen in centraal Noord-Brabant.

N.V. Steenkolenhandel „Wilhelmina“
SPOORLAAN 90 - TILBURG 63
Districts-vertegenwoordigster der Staatsmijnen in Limburg

JAC. EYKENS - WOLLENSTOFFENHANDEL - TILBURG
GROOTHANDEL IN DAMES- EN HEERENSTOFFEN

POSTSTRAAT 21 en KARRENSTRAAT 26. 84

Vraagt Offerte, het is Uw voordeel.

H. G. HAGENAAR
Tilburgsche Cartonnagefabriek
TILBURG 64

D. A. DRIJVER
KLEERMAKERIJ
HEUVELSTRAAT 34 - TILBURG 3

Fa. M. MAAS
82 voorheen J. C. KLIJSEN
1e Elec. Brood-, Beschuit- & Kleingoedbakkerij
HEUVELSTRAAT 93, TELEFOON 1281
ENSCHOTSCHESTRAAT 159, TELEFOON 1158
TILBURG

J. B. VAN GORP & ZONEN
CARTONNAGEFABRIEK
STEEN- EN BOEKDRUKKERIJ
EERSTE NED. FABRIEK VAN GEGOLFD CARTON.
SPECIAAL ADRES VOOR ALLE SOORTEN VERPAKKINGEN
53 **VRAAGT ONZE BUBALUS DOOS**

HAWEKO
TH. J. DE NIJS

HUISHOUDELIJKE
EN
LOXE ARTIKELEN
SPEELGOEDEREN

HEUVELSTRAAT 79
TILBURG

SPECIALZAAK
HORLOGERIE
HENRI VAN ESCH
Het adres voor het betere genre.
36 Ook op reparatiegebied staan wij aan de spits.
WILLEM II-STRAAT 100 TEL. 2316 TILBURG

GEBR. UPPENKAMP
Heuvelstraat 44 - TILBURG
Specialiteit in: 38
WITTE GOEDEREN, TAFELGOED, TRICOT
ONDERGOEDEREN, ZAKDOEKEN, BEDSPREIEN.

MAGAZIJN
DE DUIF
TILBURG

Manufacturen
Mantels
Bedden
en Matrassen
Tapijten 10

WAT THANS ALLER AANDACHT VRAAGT
DE NIEUWE FORD V-8
KOMT ZIEN ALVORENS U KOOPT
TH. KNEGTEL
OFFICIAL Ford DEALER
TILBURG 2

VROOM & DREESMANN
IS UW ADRES OOK VOOR
WONINGINRICHTING 1

Fa. B. van den Meijdenberg
Verf, Glas, Schoonmaakartikelen
Spiegels en Schilderijen 29

HENRI PETIT
HANDEL IN HARDSTEEN EN MARMER
TELEGRAAFSTRAAT 19-26 - TILBURG
OPGERICHT ANNO 1869 6

CITY THEATER
Heuvel 12 Tilburg
Steeds aan de spits. Steeds het nieuwste. 88

Breda Nieuw Israëlietisch Weekblad

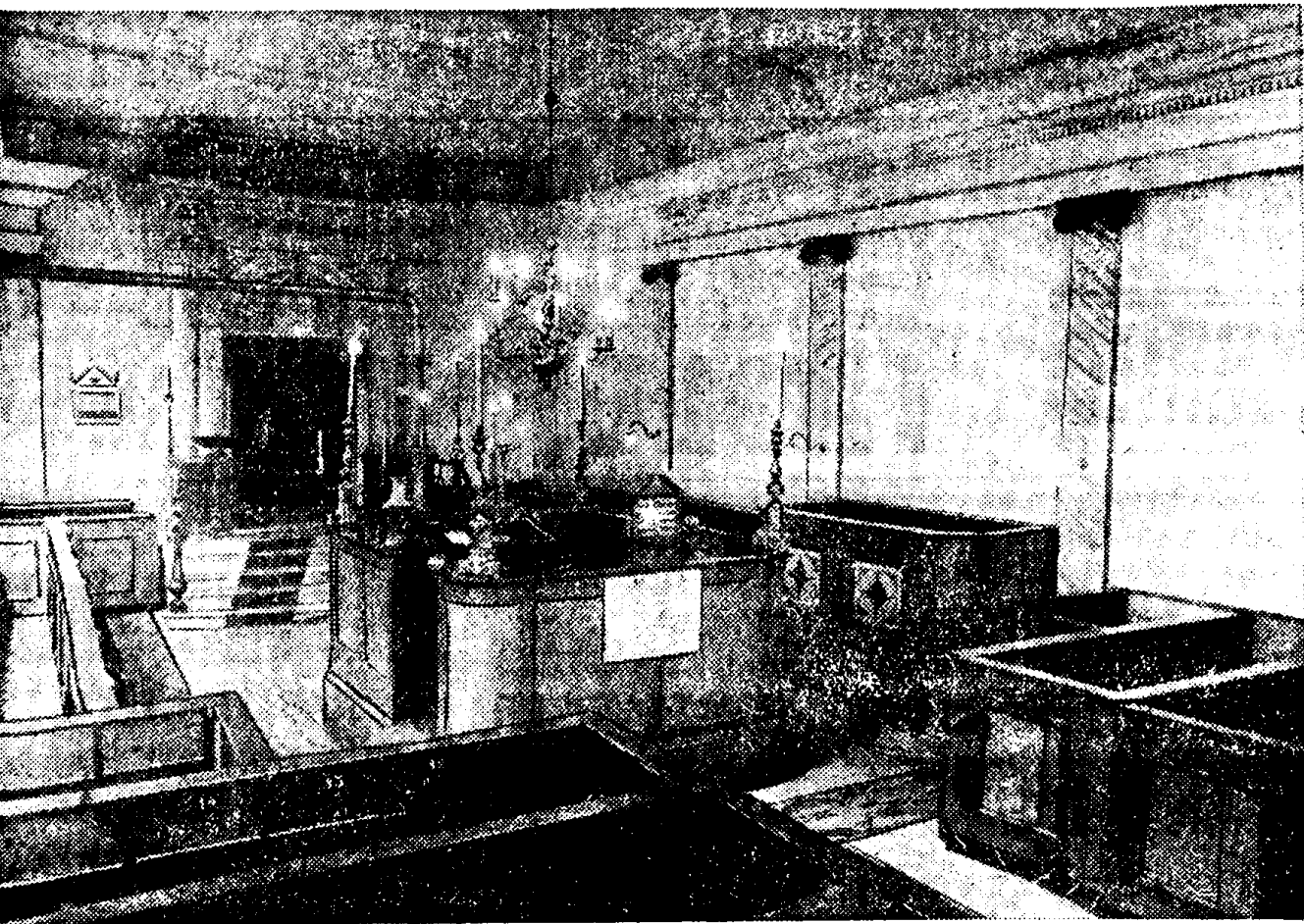

HET 25-JARIG AMBTSJUBILEUM VAN DEN WEEERW. ZEER GEL. HEER S. HEERTJES,
OPPERRABBIJN VAN DE SYNAGOGALE RESSORTEN NOORD-BRABANT EN LIMBURG

De Israëlietische Gemeente te Breda.

Met bijzonder genoegen voldoe ik hierbij aan het verzoek der redactie, om over de Joodsche Gemeente Breda te schrijven. Met bijzonder genoegen, omdat door allerlei omstandigheden, o.a. het bijna totaal ontbreken van archief- en bewijsmateriaal, het een groote voldoening kan genoemd worden dat ik toch erin slaagde van verschillende zijden, die inlichtingen en gegevens te ontvangen, welke een historisch opbouwen tamelijk wel mogelijk maken.

Het mag als zeker worden aangenomen, dat zich vóór het begin der 19e eeuw geen zoodanig aantal Joodsche gezinnen in Breda be-

Interieur van de Synagoge te Breda

vond, dat zij in staat waren 'n gemeente te stichten. Dat zij bovendien niet meer welkom waren, bewijst wel het raadsbesluit van „Drossard, Burgemeester en Schepenen”, genomen op den 8en Juny 1747, waarin aan „alle jooden” geordonneerd wordt „hun alhier niet op te houden, uytgenomen op kermis- en vrije jaarmarkten”, met de evenmin vriendelijke aanwijzing, toch maar liever „uyt de stad te delogeren”.

Onze geloofsbroeders hadden hiervan zeer goede nota te nemen, want, „opdat hiervan niemand ignorantie pretexere, is goed gevonden deese te publiceren en affigeeren, daar het behoort”. Wat nu de enkelen betrof, die reeds in Breda gevestigd waren, omtrent hen gold het in dezelfde acte: „uytgesonderd sig thans binnen deese stad bevinde”. Op hen was genoemd besluit niet van toepassing. Het spreekt vanzelf, dat onder deze omstandigheden het wel 'n lange tijd zou duren, voor en aler er te Breda sprake zou zijn van 'n Joodsche Gemeente.

Langzamerhand, en ongeveer samenvallende met de vorming van gemeenten in de omliggende plaatsen, o.a. Bergen op Zoom (zie het

zeer interessante artikel in het N. I. W. van 11 Nov. '32) Geertruidenberg en Oosterhout, zien we nu ook Breda tot 'n gemeente worden.

Helaas is ons omtrent de eerste families en hun doen en laten heel weinig bekend. Het archief der stad Breda bezit weinig materiaal. Een aanknoopingspunt vormt (ik verwijs weer even naar 't artikel over Bergen op Zoom N. I. W. 11 Nov. '32) evenals dat in zoovele plaatsen het geval was, het zich begeven naar de „Maire, officier de l'Etat civil de la commune de Breda” ten einde een familienaam te ontvingen, „déclarant que jusqu'à présent n'ayant pas eu de nom de famille”.

Daar zien we nu op den 1e Juli 1812 verschijnen: 1e Abraham Israël, „négotiant”, oud 55 jaar, die de naam Hess aannam; 2e. Marcus Jacob, oud 69 jaar, die zich met de naam Goed-

terhout 'n gemeente werd, gaf 'n zekere heer Joël de Jong te Den Hout (gemeente Oosterhout) een stuk heidegrond uit zijn particulier bezit aan de Joodsche gemeente Oosterhout, waarbij de eveneens aldaar wonende heer Simon Koperberg zorgde voor 'n behoorlijke heg. Terzelfder tijd, d.i. ruim 110 jaar geleden, verleende Oosterhout aan Breda en Geertruidenberg het recht om aldaar ook hun dooden te begraven.¹⁾

Gaan we nu op de begraafplaats van Breda de matseiwous na, dan vinden we, behalve 'n groot aantal grafheuvels, zonder matseiwous, welke erop wijzen, dat de overledenen niet in grooten welstand gestorven waren, een betrekkelijk onduidelijk fragment van een voor 'n gedeelte vergane eikenhouten zerk, waaromtrent met tamelijke zekerheid gezegd kan worden, dat zij 120 jaar oud is. Het moment van 't eerste begraven zal dus omstreeks 1810 geweest zijn.

De eerste duidelijk te onderscheiden steen is van 'n zekere רבקה הינדלה בת ר' יוסף, die volgens de verder vermelding op de matseiwou 'n bijzonder vrome vrouw geweest moet zijn. Het overlijdensjaar is תקצ"ב = 5592. Het jaar was alzoo 1831.

Dat er toentertijd reeds warme belangstelling voor de synagoge bestond, moge blijken uit een zeer fraai, gecalligrafeerde לכה רורי, welke door 'n zekeren heer Jacob Mendel Valk, aan de gemeente geschonken werd in het jaar ל'תרל"א (1871).²⁾

Gezien 't weinig archief-materiaal, dat de gemeente beït, is 't een voorrecht, dat deze teekening zoo goed bewaard is gebleven. Langzamerhand werd de kehillo, die toen nog klein was, en waarvan de welstand der leden zeer veel te wenschen liet, zichtbaar flinker en krach-

'n geheel, waaromtrent men iederen bezoeker, die er voor 't eerst binnentreedt, spontaan hoort uitroepen: „Wat hebt u hier 'n mooie sjoel!”

Jammer is het, dat omstreeks 1900, door factoren die hier niet besproken kunnen worden, er 'n groote kentering kwam in de toestand, waarin de gemeente op dat oogenblik verkeerde. Door onderling elkaar niet begrijpen, onstond een zekere tweespalt, die aanleiding werd tot 'n scherpe scheiding der twee op den voorgrond tredende groepen. Een geluk mag het ook weer genoemd worden, dat door wijs beleid en een groot verlangen naar overeenstemming in een algemeene vergadering, op 7 Aug. 1904, de van elkander gescheiden

groepen weer vereenigd werden, en vanaf dat oogenblik, het moment toen de sjoloum weer in de kehillo was teruggekeerd, kwam zij weer opnieuw tot bloei.

Vanaf dien tijd werd ook geen wanklank meer in de gemeente gehoord. En al is 't aantal gezinnen niet zeer groot, ongeveer 60 families, er heerscht, Gode zij dank, 'n goede geest; er is, de tijd van maatschappelijke depressie in aanmerking genomen, in bijna alle families 'n goede welstand. Zeer zeker werkt daartoe de stad Breda als zoodanig ook ten zeerste mede.

Zonder pretentius te willen zijn, moet ik toch hier verklaren, dat onze stad, als 'n ideaal midelpunt is te beschouwen voor hen, wier zaken-

J. de Haas.

Markt

Breda

tiger, zoodat men in 't jaar 1843 kwam tot de eerste steenlegging van 'n nieuwe (de thans in gebruik zijnde) synagoge, gelegen aan de Schoolstraat, welke in 1845 voltooid was, en luisterrijk werd ingewijd. Deze sjoel mag in haar soort 'n fraai gebouw genoemd worden. De prachtige Grieksche zuilen, welke het zeer fraai bewerkte Aroun-Hakkoudesj dragen, het mooie houtrelief van het plafond, de ornamentale kronen en kandelaars, thans geëlectrificeerd, en van rood en geel koper, de oude eikenhouten betimmering, dat alles maakt haar tot

doen zich voornamelijk bepaalt tot 't Zuiden des lands. Vandaar dan ook, dat wij gedurende vele opvolgende jaren de vestiging hebben gezien van Joodsche zakenmensen en reizigers, die Breda als 'n gewild uitgangspunt beschouwen.

Zonder ook maar in 't minst een prospectus te willen nabootsen mag ik gerust verklaren, dat de vriendelijke stad met haar schoone en gezonde omgeving, met haar prachtige bosschen, niet alleen het daar wonen tot 'n genot maakt, maar ook zien wij 's zomers veel Joodsche vreemdelingen uit onze groote centra hier 'n kijkje komen nemen.

Omtrent de bestuurderen der gemeente gedurende dien geheelen 19e eeuw zijn veel gegevens

¹⁾ Omstreeks 1900 ging door de opheffing van de Joodsche gemeente Oosterhout, haar begraafplaats als geschenk over aan de gemeente Breda.

VOOR U EN UW ZOON

HANDGRADE SMOKING EN ROKCOSTUUMS

M. J. KOLK - 25 GROOTE MARKT - BREDA

de beste Engelsche Kleermakers ontfoutte. Zorgvol als maatwerk vervaardigd, in Tweed, Kamgaren en Cheviot. Vanaf 1 32.50

met Zijden gevoerd in alle onderdeelen tot in de perfectie verzorgd. Vanaf 1 65.00

ANTON HENNING

V. COOTHPLEIN 12, BREDA

ARTISTIEKE PORTRETTEN

90

Conserven

verloren gegaan. Wel kunnen wij met zekerheid vermelden, dat de heer A. Schoningh voorzitter der gemeente was, omstreeks 't jaar 1870.

Op hem volgden eveneens als Voorzitters de heeren Simon Hollander, Maurits S. Moerel (thans nog ʔִיִּם in leven, en wonende te Amsterdam) en Louis van Stratum.

Vervolgens komt de heer A. S. van Leeuwen aan 't gemeentelijk bewind van 1904 tot 1912. Daarna wordt nogmaals de heer L. van Stratum tot voorzitter gekozen van 1912 tot 1920. Zoals reeds gezegd is van deze heeren alleen de heer M. S. Moerel nog in leven.

De heer M. de Beer, Directeur-Commissaris der N.V. „de Faam“-fabrieken gaf van 1920 tot 1924 zijn beste krachten en de Kerkeraad bevestigde het ten zeerste, dat de heer de Beer, om voor hem gewichtige redenen, het presidium neerlegde.

Van af 1924 tot op heden — en we willen hopen nog een zeer groot aantal jaren berust de leiding van den Kerkeraad bij den heer H. Samuel.

Vele jaren bestaat deze Kerkeraad reeds uit 7 leden. Het is mijn persoonlijke ervaring, op grond waarvan ik gaarne wil verklaren, dat zijn krachtige, ernstige maar ook zeer sympathieke wijze van besturen slechts goede gevolgen voor onze gemeente kan hebben.

Wat nu de eeredienst betreft. Het Dagelijksch Bestuur der Gemeente berust bij de heeren J. Haas als voorzitter, S. Menko en Mz. L. Broekhuysen als thesaurier.

Ook de heer J. Haas, die reeds 16 jaren, en van vroegere Kerkbesturen, en later van den Kerkeraad, deel uitmaakt, weet ter Synagoge gesteund door zijn medebestuurders tot leders tevredenheid op te treden.

Aangaande de rij van godsdienstleeraren, vinden wij verschillende gegevens in 'n groot aantal כתובות welke gelukkig bewaard zijn gebleven.

Behalve de bij den aanvang genoemde Gazzen Voorzanger, die in 't begin der 19e eeuw de geestelijke leiding had, is 't bekend, dat Gazzen Blitz jaren lang in Breda heeft gearbeid, dat hij daarbij in het deel der provincie rondom Breda ook als autoriteit gold, en bij elke belangrijke Joodsche gebeurtenis aanwezig was. In 1874 ontviel hem zijn echtgenote, die hier begraven ligt. Eenige jaren daarna vertrok Gazzen Blitz naar Amsterdam, waar ook zijn kinderen woonden.

Op hem volgden de leeraren Hofstede, Berlijn en Simons, die allen slechts enkele jaren het ambt alhier vervulden.

De heer S. Haalman, thans nog als rustend burger wonende in onze stad, werd benoemd den 13 October 1886 en vervulde het ambt tot 1899.

Dan volgen de heeren Goudsmit tot 1903 en Simons van 1904 tot 1908.

De heer S. I. Deen was voorganger van 1909 tot 1917, thans in functie in Amsterdam.

De heer L. Engelsman 1917—1917, was slechts korten tijd alhier Leeraar; thans in functie te Utrecht.

De heer D. Davidson, de tegenwoordige Zwolsche Oppervoorzanger nam het leeraarsambt hier waar van 1919 tot 1926.

Het is uw correspondent een eer hier voorts te kunnen verklaren, dat hij vanaf 1926 het voorrecht heeft zijn bescheiden krachten aan de Joodsche gemeente te Breda te kunnen geven.

Moge de Joodsche saamhorigheidszin steeds in kracht toenemen. Moge de Joodsche gemeente Breda immer 'n goede plaats innemen onder hare zustergemeenten.

L. POTSDAMMER.

OPPERRABBIJN HEERTJES EN DE IN ZIJN RESSORTEN FUNGEERENDE ISR. LEERAREN

Als daar straks in de Ressorten Noord-Brabant en Limburg de geheele Joodsche bevolking zich in feestelijke stemming opmaakt, om den man op waardige wijze te huldigen, aan wiens handen gedurende een kwart eeuw de godsdienstige belangen dezer Provinciën zijn toevertrouwd, dan stemmen de godsdienstonderwijzers, die onder leiding van Opperrabbiijn Heertjes werkzaam zijn, volgaarne daarmede in. Zij zijn immers het meest en innigst in contact met den Oppergeestelijke en gevoelen zich dan ook gedrongen hun Opperrabbiijn hunne gehechtheid te betoonen.

Vanaf den dag, waarop Opperrabbiijn Heertjes den opperrabbinalen zetel ging bekleden tot heden, bestaat er tusschen z.w.eerw. en zijn gazzonien en leeraren een aangename verhouding. Zoowel in lief en leed toonde de Opperrabbiijn te zijn de vriend der godsdienstonderwijzers. Was er voor hen en hun gezin reden om te juichen, Opperrabbiijn Heertjes juichte

Voor 't betere genre HEERENMODE-ARTIKEL EN SPORTKLEEDING

MARKT 14 - BRED A

TELEFOON 2985

„DE VERGULDE SPIN”

Voor minder geld beter gekleed.

Wij leveren U thans betere costumes en betere demi-saisons voor minder geld, dan U voorheen besteedde. Komt U eens passen?

BREDA
Eindstraat
hoek Houtmarkt

HOLLENKAMP

GARAGE C. VAN DONGEN-JONKERS

Wilhelminasingel 42 - Breda

Luxe Verhuur-inrichting - Stalling- en Reparatie-inrichting
LIJKENVERVOER

Dans-Instituut Ant. v. Dam

Privé- en Clublessen

Haven 7 - BREDA - Tel. 5453

AUG. SMITS - BREDA

Luxe- en Burgerschoonsel
1e klasse Reparatie-inrichting

Ridderstraat 17 - Telefoon 4084

W. BIERMANS & ZOON

IJZERWAREN, GEREEDSCHAPPEN, BOUWARTIKELN
MACHINERIEËN HUISLIJARTIKELN

Eindstraat 24, BREDA

hoek Ginnekenstraat-Karnemelkstraat

Agenten van LIPS' Sloten en Brandkastenfabrieken

Assurantie en Adm. Kantoor „BREDA”

Directeur: J. J. A. v. WERKHOVEN

Sophiastraat 13, BREDA

ALLES

OP VERZEKERING- EN LOTERIJGEBIED

VOOR LAMPEN, ELECTRISCHE KRONEN EN COMPLETE WONINGVERLICHTING

GAAN ALLEN TE BREDA NAAR

FRANS VERHEIJEN, VEEMARKT 15

DE KEUZE IS NERGENS ZOO GROOT.
DE PRIJZEN ZIJN LAGER DAN OIT.
WIJ VERWACHTEN U OOK!
Plaatsing door geheel Noord-Brabant.

Hotel-Café-Restaurant „De Schuur”

- BREDA -

NIEUWE DIRECTIE

GEHEEL GEMODERNISEERD

PRIMA KEUKEN. ZALEN voor VERGADERINGEN en PARTIJEN.
CONCERT — ZATERDAG EN ZONDAG — DANCING

LUXE STALHOUDERIJ
„DE BARONIE”
Leveren voor alle gelegenheden
Eerste klasse Luxe Rijtuigen.
o1 Aanbevelend,
TEL. 2905 - G. DIBBITS.

Fa. A. SCHREURS - A. DAAMS
v/h de Fa. STUTS.
Hoffotograaf - Fotohandel.
VEEMARKT 19, BREDA.
11 Telef. 3916.

FIRMA WED. P. J. BERTRAM
WILD EN GEVOGELTE.
60 Gevestigd in 1857.
Reigerstraat 11, Breda

J.G. Joosen & Zn.

CUISINIERS.

WILHELMINAstraat 87

GINNEKEN.

HOTEL „HET WAPEN VAN NASSAU”

ACHTER 'T POSTKANTOOR
Telefoon nummer 2834

BREDA

UITPAKKAMERS - GARAGE

Wed. J. J. VERFURTH—v. d. ASSEM

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

BREDASCH E-MELKINRICHTING

voorheen

RAPPARD & VAN WEEL
ROOM-, BOTER- EN IJSFABRIEK
DELPRATsingel 9 — BREDA — TEL. 3971

HET ADRES VOOR

HEEREN-HOEDEN

JOS. KIMMEL

TORENstraAT 10-14 - BREDA

Indien ge overtuigd wilt zijn van de kwaliteit
Uwer BANANEN eischt dan het blauwe
„FIJFFES” Etiket
Importeur: FRANS VAN HOECKEL - BREDA

VAN DEN BERG & Co. Reis- en Woningbureau

Nieuwe Ginnekenstraat 43 - Telefoon 3838

ASSURANTIËN EN HYPOTHEKEN.

HUURT EN KOOPT BIJ ONS UW WONING.

N.C. REICHARDT EXPEDITEUR

- Handel in -

Brandstoffen

TRAMSINGEL 2 - BREDA

TELEFOON 3396

T.H. TELGMANN

Ginnekenstraat 145

BREDA

Lange Brugstraat 9

Telefoon 2754

Telefoon 3501

Levert uitsluitend RUND- EN KALFSVLEESCH
van allereerste kwaliteit tegen concurrerende prijzen

Speciale afdeling Onder Rabbiniaal Toezicht.

Gezien: Den Bosch. De Opperrabbiijn v/h Syn. Ressort N.-Brabant,
S. HEERTJES.

W. C. LOOMANS, BREDA

BOSCHSTRAAT 86, TEL. 4181

GROOTHANDEL IN:

KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES, GRANEN, MEEL

N.V. TECHNISCH BUREAU

VOOR ECONOMISCH KOLENVERBRUIK.

v.h. Asselbergs & Nachenius

BREDA

Centrale Verwarming en Ventilatie.

A. J. v. BOESSCHOTEN-STOOP

BOSCHSTRAAT 4 - TELEFOON 3666

BREDA

Huishoudelijke artikelen, Glas, Porcelain en Aardewerk

HET IS VOOR U ZEKER VOORDEELIGER
ALS U BIJ ONS EENS INFORMEERT NAAR

Electrische Lampen en Kronen, Gas- of Sanitaire artikelen

VAN ALLE ARTIKELN HEBBEN WIJ
EEN RUIME KEUZE VOORRADI

A. RHEE, Ginnekenstraat 26, BREDA

Exterieur van de Synagoge te Breda.

mede en verheugde zich hartelijk in het geluk van den godsdienstleeraar. Maar ook als zich donkere wolken boven hun hoofd vertoonden, vonden zij in den geachten jubilaris van heden den warme belangstelling toonenden vriend, die hen met raad en daad bijstond.

Het is Opperrabbijn Heertjes altijd een groote vreugde om te aanschouwen, dat de godsdienstleeraar van de zijde zijner bestuurderen en gemeenteleden achting en eerbied mag onder vinden; God men daarentegen wel eens afbreuk

aan de kowoud voor den rebbe, dan was de verontwaardiging van den Opperrabbijn minstens even groot als die van den in zijn eer aangetasten godsdienstleeraar!

Dit alleen zou reeds voldoende aanleiding zijn voor de godsdienstonderwijzers in de afd. Zuidelijke Provinciën van Achawa, om van ganser harte deel te nemen in de welverdiende hulde, haren waardigen eere-voorzitter dezer dagen gebracht.

Er is echter nog meer reden tot verheugen! Sedert eenigen tijd wordt door de genoemde afdeling een cursus gehouden, waartoe het Ressort door een ruime bijdrage haar in staat stelt. De oefeningen staan onder de gewaardeerde leiding van onzen hooggeachten Opperrabbijn, die dus ook onze leeraar is. Dat de wijze, waarop Opperrabbijn Heertjes onze bijeenkomsten leidt, zeer voortreffelijk is, bewijst wel het feit, dat de cursus druk bezocht wordt en de deelnemers bij het eindigen van elke oefening zich reeds verheugen met het vooruitzicht, dat weldra de volgende zal worden gehouden.

Wij weten zeker de tolk te zijn van alle collega's in de Zuidelijke Provinciën, als wij Opperrabbijn Heertjes hartelijk dank zeggen voor de talrijke bliken van waardeering en vriendschap, waarmede z.w.eerw. gedurende zijn 25-jarige ambtsperiode ons heeft verblijd. Blijf die ons, weleerw. heer, ook in den vervolge schenken!

Geve God u de kracht naar lichaam en geest om **עַד מָחָה וְעַד מָחָה** uw hoog ambt met onverflaunden ijver te kunnen waarnemen. Zegene Hij u, uwe alom geachte en beminde gade, uwe u liefhebbende kinderen. Moge het u gegeven zijn tot in hoogen ouderdom onder de beste levensomstandigheden werkzaam te zijn in het belang van het Nederl. Jodendom, bijzonder in dat van de Zuidelijke provinciën als de gelukkige Opperrabbijn van uwe gelukkige ressorten Noord-Brabant en Limburg!

J. GOLDSMID,
Voorzitter van de Afd. Zuidel. Provinciën van Achawa.

ELECTRISCHE
DRUKKERIJ
P. v. FESSEM & Zn.
B R E D A
TELEF. 5701

Moderne
Bureau-Artikelen

H. STUMPEL
„Het Moderne Kantoor“
TOLBRUGSTRAAT 2
TELEFOON 4500
B R E D A

GOEDKOOPE ELECTRISCHE STROOM
DOOR HET
VASTRECHT-TARIEF
De beste hulp in de huishouding
Gemeentelijk Electriciteitsbedrijf B R E D A
N.V. „DE HOOP“
MELKINRICHTING
EN IJSFABRIEK
Ginnekenstraat 115 - Breda
Telefoon 2672

ZIJDEN STOFFEN WOLLEN STOFFEN
MEIJER & JOSEPHY - B R E D A
BONTWERKERS MODE-ARTIKELEN

DE POORT VAN KLEEF
GROOTE MARKT - B R E D A - TELEF. 3362
NAAST HET STADHUIS
PRIMA KEUKEN
STROOMEND WATER
OP ALLE KAMERS
EIG. H. J. MOLL

5 cts Faamreep
Kwaliteit?
'n Openbaring!
N.V. DE FAAM
B R E D A

Eerste Bredasche Autogarage
W. J. VAN DONGEN-RAYMAKERS
Boschstraat 32-34 - Tel. 2723 - Catharinastraat 30
ALLES OP AUTOGEBIED
Garages dag en nacht geopend
JE ADRES VOOR
AUTOBUSSEN
is
A. J. v. RAVENSTEIN
Minister Kanstraat 18-18
TELEFOON 5225
Wagens van 4-32 personen.

Uit of Thuis.....Drinkt
DRIE HOEFIJZERS' BIER!

Stoffenhuis LEOP. MUNDHEIM & Co.
Veemarktstraat 13
Specialiteit in Stoffen, Zijden- en Katoenenstoffen
Prijsen per Meter

N.V. HEMA
4000 ARTIKELEN
NIETS BOVEN
1 GULDEN

Firma D. van Opstal
Stalhouderij
Ginnekenstraat 19 - Telefoon 2524
Monopol Automobiel
Import Maatschappij N.V.
B R E D A

LACHAPPELLE
PARQUETVLOEREN

PIET VERHEIJEN
Nw. Boschstraat 31
TELEFOON 5834
is ook UW ADRES voor Gas-, Water- en Electriche leidingen. Lood- en Zinkwerk
WIJ ZIJN NIET DUUR!!
B R E D A

CENTRAAL-APOTHEEK
v/h P. MULDER. — GROOTE MARKT 52 — B R E D A.
Recepten worden bilijk en vlug gereed gemaakt.
Binnen- en Buitenlandsche Specialité's. Ziektenverplegings-Artikelen.
Elastieke Kousen. Buik-Corsetten. Breukbanden, enz.
Bekende kortingen.

DRUKKERIJ H. ENGELBREGT
St. Annastraat (Stadserl) - B R E D A
Telefoon 2695 — Gevestigd 1883
LEVERING VAN ALLE VOORKOMENDE
DRUKWERKEN
KEURIGE UITVOERING - - BILLIJKE PRIJZEN

Firma Jérôme Petit
STEENHOUWERIJ
Terheidenstraat
B R E D A

ALS IK VERHUIS,
dan
door
VERLEGH
GINNEKEN
TEL. 5251

PEEK&CLOPPENBURG
Heeren- en Kinderkleeding
Kleeding naar Maat

J. C. VAN SCHERMBEEK JR
in vaste Goederen, Assurantiën en Hypotheken
Catharinastraat 30, B R E D A, Telef. 5492

ASPACA
DE FIJNE ENGELSCH E VRUCHTENDRUPS IN ROLLEN
EN
ASPACA
GEVULDE IJSBONBONS, GEHEEL IETS APARTS.
H O L L A N D S C H F A B R I K A A T

Vischhandel Emmelot
SPOORSTRAAT 27 — TELEFOON 4251 — B R E D A
Filiaal:
HALSTRAAT 27, Tel. 4351. — NIEUWE HAAGDIJK 59, Tel. 4401.
SPECIAAL GEROOKTE- EN VERSCHE VISCH.
Het goedkoopste adres.

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP
Bouw bureau J. Korteweg A.Czn
Marathonstraat 1, Breda
hoek Wilhelminapark
J. KORTEWEG, Directeur.
F. J. M. VERWOERD, Architect.

Verkoopzaal ASMANN
HAVEN No. 14
B R E D A
TELEFOON 3414

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP
Sigarenfabriek
„GENTA“
B R E D A

HOTEL „CENTRAAL“
CA HARINASTRAAT 24
— TELEFOON 3821 —
KAMERS MET STROOMEND WATER
CENTRALE VERWARMING
DINER A LA CARTE DEN GEHEELEN DAG
Aanbevelend,
B R E D A K. v. d. BERG

N.V. ZAAANLANDSCHE HOUTHANDEL
Electr. Zagerij
en Schaverij
BREDASCH EWEG 80 - TELEF. 2766
B R E D A

BREDA'S GELUKWENSCH

Ofschoon ik als Voorzitter van den Kerkeraad der Nederlandsch Israëlitische Gemeente te Breda, bij dit vijftiengigjarig jubileum met herinneringen aan den ZeerEerw. ZeerGel. Jubilaris slechts een tiental jaren kan teruggaan, wil ik toch niet nalaten, van de thans mij geboden gelegenheid gebruik te maken, om uiting te geven aan de gevoelens van waardering, welke ook in deze gemeente ten opzichte van onzen Opperrabijn bestaan.

Zeer zeker is men in eene gemeente als die te Breda er zich terdege van bewust, welke veel zwaardere en bijzondere eischen er thans gesteld worden aan hen, die zich uit hoofde van hunne functie voor de taak geplaatst zien, om leiding te geven aan ons Volk, doch deze slechts uitsluitend gebaseerd op

zeer oude wetten en voorschriften.

Sterker nog dan vroeger ontwaakt bij velen de neiging, om in dezen tijd, waarin de mensch op velerlei gebied aan kennis en macht heeft

gewonnen, vrijmoedig de hand uit te strekken, ook in andere richting, ten einde te trachten een vermeende verbetering ook op het gebied van onzen ouden Godsdienst te bewerkstelligen.

Wat vroeger onomstootelijk als wet of voorschrift werd uitgevaardigd en blindelings nageleefd, wordt thans door velen meer kritisch bekeken en vaak wordt gedacht, dat de nieuw- verworven kennis in staat zou zijn, de wijsheid, die uit het oude doorstraalt, niet slechts te evenaren doch zelfs te overtreffen.

En, om zich dan te bewegen temidden dezer stroomingen en ondanks opbrusingen, welke ons Oostersch temperament zoo gaarne voedt, contact te blijven houden, niettegenstaande de opvattingen vaak zoo sterk verschillen, dat ver- raadt een zoo groote mate van tact en menschenkennis, dat zeer zeker eerbied en waar- deering den Jubilaris hiervoor toekomt.

Het is dan ook mijn oprechte wensch, dat in de jaren, die nog mogen volgen, niet slechts deze gevoelens de oogst mogen zijn van een werkzaam leven, doch tevens het besef, zoo- danige leiding te hebben gegeven, als naar beste weten slechts mocht worden verwacht.

Dat God's zegen op Uw arbeid moge rusten en zich weerspiegelen in het geluk van Uw gezin.

Dit wensch ik den ZeerEerw. Heer Heertjes van harte.

H. SAMUEL,

Voorzitter van den Kerkeraad der Ned. Israël. Gemeente Breda.

H. SAMUEL.

ONZE TIJD EISCHT OVERLEG

BIJ UW UITGAVEN

ONZE KWALITEITEN ZIJN DE BESTE VOOR DEN PRIJS

SMULDERS' MEUBELFABRIEK

ZIET ONZE TOONKAMERS EN ETALAGES

Tolbrugstraat 11 - BREDA

CAFE-RESTAURANTS:

Gerenommeerde Keuken.
Zalen voor Vergaderingen,
Brulloften en Partijen.

12

INGANG: ST. JANSTRAAT

„DE BEURS“

GROOTE MARKT 6

TELEFOON 2571

„MODERNE“

VEEMARKTSTRAAT 2

TELEFOON 2402

ZUID-HOLL. KOFFIEHUIS

GROOTE MARKT
BREDA
NET Café-Restaurant ter plekke
Dagelijks Concert

WAAROM STIERE DE LAATSTE
MAANDEN ONSE CLIENTEN
AANTAL ZOOP STIERE?

OMDAT
WIJ SIERLIJK GOED DRUKWERK
LIEVEREN VOOR DEN LAAGSTEN
PRIJS. MOGEN WIJ U OOK KENS
VELLE PRISOPGAAF DOMEN?
ELEKT. DRUKKERIJEN
LOUIS VERMIJS
HAVEN 14 - TEL. 225 - BREDA

JOACHIMSTHAL'S

STOOMDRUKKERIJ
J. HOUTTUINEN 92-112
TEL. 31736-41838
AMSTERDAM

EEN ZUINIGE HUISVROUW

KOOKT UITSLUITEND

OP GAS

Demonstratie en inlichtingen, ook over
goedkoop gas, in de Toonkamer van de

Gemeente Gasfabriek BREDA

Eindstr. 20 **SCHRÖDER BREDA**
De Lingerie- en Tricot-specialiste - Kousen

Official Dealer

The Universal Car

N.V. BRABANT

BOSCHSTR. 91 BREDA TELEF. 4701

Coöp. Melkinrichting en Zuivelfabriek „ST. MARTINUS“

Stoomwasserij „DE LEIJ“

AMERIKAANSCH STRIJKINRICHTING

TILBURG - TELEGRAAFSTRAAT 38

TELEFOON 120

Prima werk - Lage prijzen - Vraagt offerte

Onze BRILLEN zijn solled

dus: lange levensduur - Geen reparatiekosten
L. SMITS v. DONGEN
EINDSTRAAT 15 - BREDA

H.H. WINKELIERS
UW ADRES VOOR BISCUITS, CHOCOLADE, KOU-
WERKEN, KOEK, PUDDINGS en CONSERVEN is

Fa. Wed. P. A. LOONEN

Havermarkt 8, BREDA, Tel. 4271
MEEST GESCHTEND ADRES VOOR WEST-BRABANT

J. J. VAN TURNHOUT - BREDA

Vraagtoeslagus van moderne

STALEN SCHOOLMEUBELN

Levering van alle School- en Studieboeken

LEO v.d. SLUIS

BOEKBINDERIJ

BREDA - GROOTE MARKT - TELEF. 4474

REINDEN VAN GEDRUKTE BOEKEN

BLOEMENMAGAZIJN

F. W. J. H. P. VANGURP & ZONEN

ALLEEN GEVESTIGD

Bouwerijstraat 40 - Breda - Telef. 2492

Fa. A.P.J. METTROP

MODERNE KANTOORBOEKHANDEL

KARESTRAAT 9 - BREDA

Levering van alle op 't gebied van
School, Kantoor en Teeken-
kamer - SCHRIJFMACHINES

Speciaal adres voor alle
soorten VULPENHOUDERS
als: Parker, Duofold, Swan
en Waterman
EVERSHARP Vulpenhouders

Deke Kellier Schilderartikelen

Het aangewezen adres voor al
Uw voorkomend Drukwerk

Vraagt offerte aan en U bestelt zeker

DE JONG'S THEE

VOOR RIJEN - SMAAK!

BREDAS

N.V. TH. J. DE JONG'S
HANDEL MIJ.

Bezoekt het „Groot Luxor-Theater“

Boschstraat 9, Tel. 2451, Breda

Steeds actueel programma

Banketbakkerij J. v. STEEN

WILLEMSTRAAT 14
LEVERT U ALLE GEBAK
STEEDS VERSCH EN VAN
DE BESTE GRONDSTOFFEN

Hotel „De Kroon“

Restaurant - Comfort Modern

EUG. VAN GOOL

Veemarktstraat 8, Veemarkt 36, BREDA
KRISTAL, PORSELEIN EN LUXE ARTIKELEN.

Hotel - Café - Restaurant „ZUM FRANZISKANER“

GROOTE MARKT

Pilsener Urquell - Gezellige bittertafel

Fa. B. DE LEEUW-VERMUNT

JUWELIER

Ridderstraat 10 - Telefoon 3194

BREDA

N.V. „ONZE WONING“

GINNEKENSTRAAT 46 - TELEF. 3383

MEUBELN
TAPISTEN
GORDIJNEN

BREDA

BOEKHANDEL

KANTOORBOEKHANDEL

Postbus 6550

TELEFOON 2453

OBREEN & Co.

Agentschap: NIEUWE ROTTERDAMSCHE COURANT

RIDDERSTRAAT 19 - BREDA

FIRMA WED. LOUIS LAPIDAIRE-PICO

BREDA

UZER- KOPERWAREN
EN GEREEDSCHAPPEN
S.K.F. KOBELLAGER

MAGAZIJNEN:
BOSCHSTRAAT EN ZWAANSTRAAT

BREDA ORANJE-HOTEL

CAFE-RESTAURANT

T.O. STATION

TELEFOON 2741 (2 Lijnen)
2925 EIGENAAR: TH. A. J. D. HURK

CHR. EULER, Groote Markt, hoek St. Catharinastraat

Voorheen J. PRONK & Z.

Handel in BINNEN- EN BUITENLANDSCH GEDISTILLEERD
WIJNEN EN LIJEUEN.

CATO MARTIN

Catharinastraat 7 - BREDA -

DAMESHOEDEN

PIANO'S

ook gebruikte,
van een
betere soort
en niet
duurder bij

BENDER

BREDA Veemarktstr. 40

Amsterdam Rotterdam Londen

Wij Demonstreeren

zonder verplichting

bij U thuis

ELECTROLUX

Stofzuigers

en

Vloerwrijvers

VAN BOXTEL

Parkstraat 3, Breda

TELEFOON 2301

Firma JAN STOOP

EINDSTRAAT

BREDA

KOLONIALE WAREN

COMESTIBLES

FINE VLEESCHWAREN

P. VAN DONGEN-CANTRUS

Veemarkt 31 - Breda

RIJWIJLEN en ONDERDEELN

23 - Telefoon 3072

ARNOUD STRUCKER

OPTICIEN

GINNEKENSTRAAT - BREDA

HOTEL „VAN HAM“

H. A. MENTINK

Van Cesthplein 10 - Telef. 3801

Firma M. Rosman, Veemarktstraat 38, Breda

Handel in

KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES, BOTER EN KAAS, BISCUITS

STERKE DRANKEN, LIJEUEN, INDISCHE INGREDIENTEN

OUDE VERGUNNING HIER TER STEDE

GRONNUMER 1901 - OPGERICHT 1827 - TELEFOON Nr. 2400

BANKETBAKKERIJ W. J. DE JONG

Uniek in kwaliteit
GEBAK EN BONBONS
Ginnekenstraat 137c - Tel. 3665 - Breda

HET 25-JARIG AMBTSJUBILEUM VAN DEN WEELEERW. ZEERGEL. HEER S. HEERTJES, OPPERRABBIJN VAN DE SYNAGOGALE RESSORTEN NOORD-BRABANT EN LIMBURG

NA 25 JAAR

Onze geëerbiedigde Opperrabbijn hoopt spoedig zijn 25-jarig ambtsjubileum te mogen vieren. U noodigt mij uit eene beknopte bijdrage voor die gelegenheid in uw geëerd blad te leveren. Gaarne geef ik aan uwe uitnodiging gevolg, temeer, waar ik daardoor eene aanleiding vind

meerderheid van stemmen als zoodanig gekozen. Men was algemeen zeer ingenomen met deze keuze en koesterde de beste verwachtingen van den jeugdigen Oppergeestelijke. En wanneer ik mij dan na een periode van 25 jaren afvraag: „Zijn deze verwachtingen verwezenlijkt, is hieraan beantwoord?“, dan meen ik, die gedurende dit geheele tijdsbestek als voorzitter eener der grootste gemeenten van beide ressorten fungeerde en daardoor vanzelf dikwerf met den jubilaris in aanraking kwam, bevoegd te zijn een oordeel hierover te kunnen vellen en wil dan hier verklaren, deze vraag volkomen bevestigend te kunnen beantwoorden en daarbij eerbied te betuigen voor zijne hooge opvatting der door hem opgenomen taak, voor de wijze, waarop hij godsdienstzin kweekte, vrede en eendracht bevorderde en weldadigheidszin met woord en voorbeeld wist aan te wakkeren.

Mogen voor den geachten jubilaris nog vele gelukkige en voorspoedige jaren weggelegd zijn en moge z.w.eleerw. tot op hoogen leeftijd met voldoening de resultaten van zijn werken en streven in het belang van onzen godsdienst kunnen aanschouwen.

JOZ. DE HEER.

Voorzitter der Israël. Gemeente Eindhoven.

leend en zulks tot 31 Dec. 1829. Eersel had een eigen begraafplaats, die thans door de Israël. Gemeente te Eindhoven wordt onderhouden. Eveneens is dit het geval met die te Oirschot. Daar was een aardige Synagoge, die, nu de Israël. Gem. aldaar bij die te Eindhoven gevoegd, thans een deel van het woonhuis van den heer B. Meijer vormt. De kerkelijke inventaris is overgegaan naar Eindhoven. Thans zijn er nog twee Joodsche gezinnen woonachtig.

Tot het jaar 1772 mochten de Joden geen nachtverblijf te Eindhoven houden, slechts de handel was hun overdag binnen de stad geoorloofd. Een ongelukkige gebeurtenis had verstrekkende gevolgen. In

Lazarus Benedict, reeds gedurende zes jaren te Woensel woonachtig, verzocht in 1772 den magistraat van Eindhoven om het poorterschap. De Woenselsche regenten, wien hij om den ontlastbrief, dien hij moest overleggen, verzocht, weigerden hem dien af te geven, zoodat hij de cautie zou moeten storten. Waar hij reeds in de stad een huis had gehuurd en de tijd der aanvaarding naderde, terwijl het door hem in Woensel bewoonde huis reeds aan een ander tegen dien tijd verhuurd was, werd de zaak voor hem zeer pijnlijk, daar men hem in de stad het woonrecht weigerde zonder de cautie, die voor hem een groot bedrag vertegenwoordigde. De energieke Benedict

MAKELAARSKANTOOR J. v. d. MEEREN
EINDHOVEN - TILBURG

38

Aan- en Verkoop Vastgoed.
Hypothecken - Assurantiën enz.

om uitdrukking te kunnen geven aan gevoelens van waardeering en hoogachting jegens den jubilaris.

Het zij mij vergund daarbij een terugblik in 't verleden te werpen. Het is dan ruim een kwart eeuw geleden, dat door de ressorten

LANCOUR
VOOR IDEALE WARMTE
LANCOUR
EINDJE 56 - TEL. 4000

41

1747 n.l. waren in de Woenselsche heide twee Joden, waarschijnlijk Engelschen, vermoord aangetroffen. Met toestemming van den plaatselijken officier werden zij ter plaatse begraven. Van dien tijd dateert de Israël. begraafplaats in voormalig Woensel, die thans nog in gebruik is, want sedert dien begroeven onze geloofsgenooten uit den omtrek daar hunne overledenen. Deze begraafplaats stond echter bloot aan de ergste baldadigheid van jongens en schaapherders, hetgeen onzen geloofsgenooten veel leed veroorzaakte. Uit aller naam werd toen door Jozef Izaaks en Elias Benedict per rekest aan den Raad van den Prins van Oranje verzocht, een deel der heide onder Woensel te mogen „incorporeren, met de „faculteit, om hetzelfde door een sloot, gracht of anderzins, tegen overlast en moedwilligheid vrij te „maken, onder zoodanige cijns als de Edelmogenden „zouden goed vinden“. Hun werd toen toegestaan en zulks op last van den Prins van Oranje, eene oppervlakte van 40 roeden af te heinen, tot anders zou worden beschikt. Een andere beschikking is door de latere tolerantie der stedelijke overheid gelukkig nimmer voorgekomen. Integendeel, de verschillende Kerkbesturen en het thans fungeerend Kerkbestuur in het bijzonder, hebben door aankoop van bijgelegen grond de begraafplaats aanzienlijk weten uit te breiden, zoodat de gemeente thans de beschikking heeft over een flinke begraafplaats, die door de zorgen van het tegenwoordige Kerkbestuur geheel omgeven is door een fraaien, sterken muur. Op de begraafplaats bevindt zich een ruim Metaheir-huis, dat gezien mag worden!

L. Frank, Oppervoorzanger te Eindhoven.

Om zich in Eindhoven zelf te mogen vestigen, was zoo goed als onbereikbaar. Men moest eerst het burgerrecht verkrijgen door overlegging van een attestatie van goed gedrag, benevens den zoogenaamden ontlastbrief, of men moest een cautie van f300.— voor elk lid van het gezin storten bij het stedelijk armbestuur, als waarborg, dat men eventueel niet ten laste zoo komen van dit college.

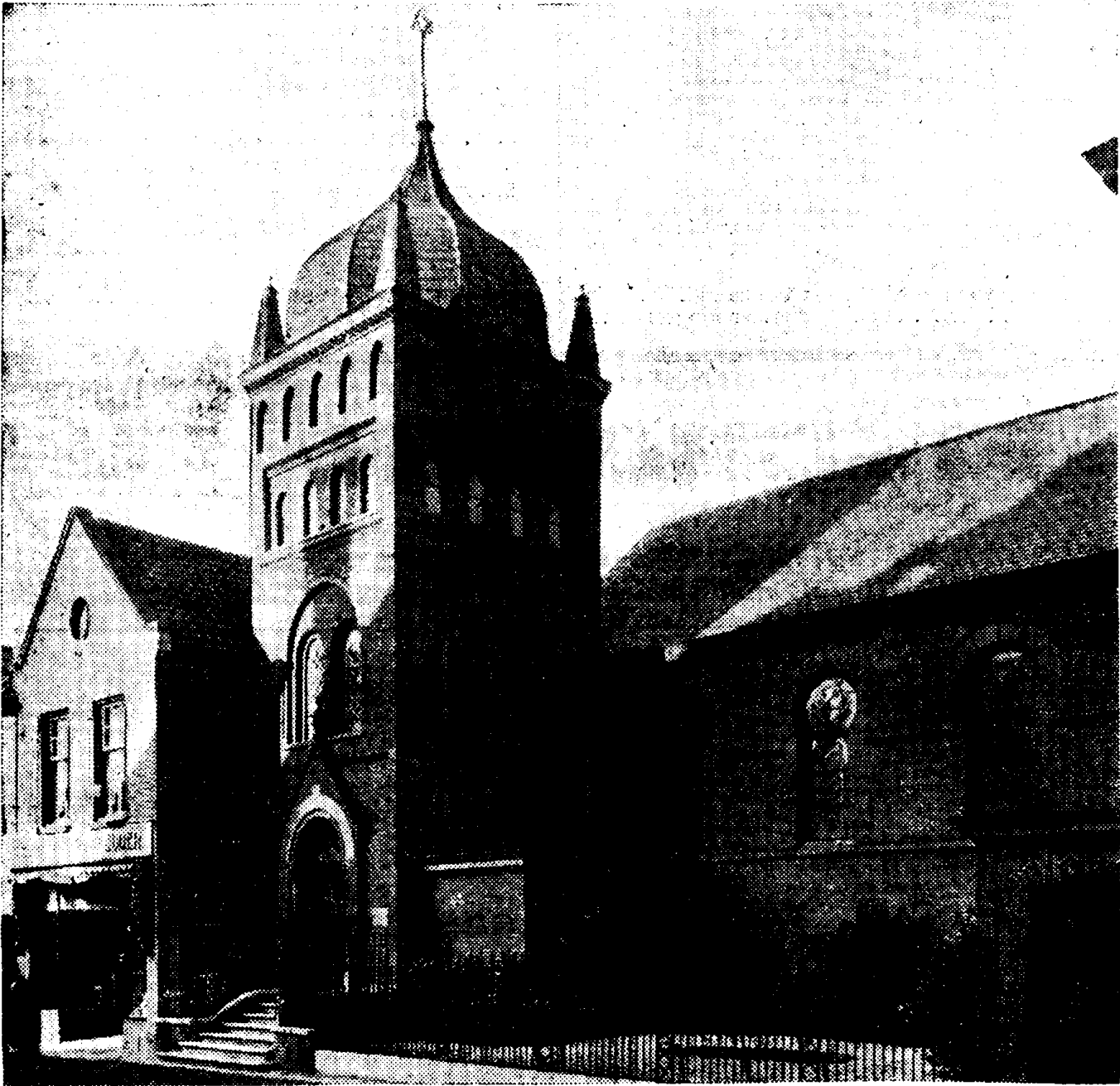
wendde zich toen per rekest tot den Raad van den Prins van Oranje met het verzoek, voorloopig met zijn gezin het door hem in Eindhoven gehuurde huis te mogen bewonen „totdat de Edele Raden op zijn rekest zouden beschikt hebben“. Den Ten Mei 1772 werd hem door den Raad v. d. Prins van Oranje deze toestemming verleend. Het rekest werd intusschen ter advies in handen gesteld van de Eindhovensche regenten, die een ongunstig advies uitbrachten, zich daarbij beroepende op een resolutie van 7 Sept. 1731, volgens welke „zij niet verplicht waren v. r. e. m. d. e personen onder hunne jurisdictie aan te nemen, tenzij met attestatie van goed gedrag, een acte van „borgtocht van hun laatste verblijf of andere goede lieden, opdat zij noch hunne kinderen, reeds „aanwezig, nimmer zouden komen ten laste van „de plaats waar zij zich vestigden“. Men merkte bovendien op, dat men de Joden gevaarlijk achtte voor de neringdoende burgers der stad, die daardoor tot armoede zouden vervallen(!!) „En vertrouwden regenten dat de Edelmogenden de verrichtingen der „stadsregenten zouden goedkeuren en het verzoek „der Joden zouden wijzen van de hand, als zijnde „deze voor Eindhoveners ingezetenen pernicious en „ruïneus“. Doch de raadsheer Ardash werd naar

MEERVELDHOVEN
Tetel. Eindhoven 3856

38

het domein van Eindhoven gezonden en op zijn rapport nam de Raad v. d. Prins van Oranje op 10 Aug. 1772 het besluit, waarbij de magistraat gemachtigd werd „met primo October a.s. en zoolang de Joodsche natie metterwoon in de stad getolereerd en dus „ook door de Openbare Macht beschermd werd, naar „evenredigheid van haar bestaan, en op gelijken voet

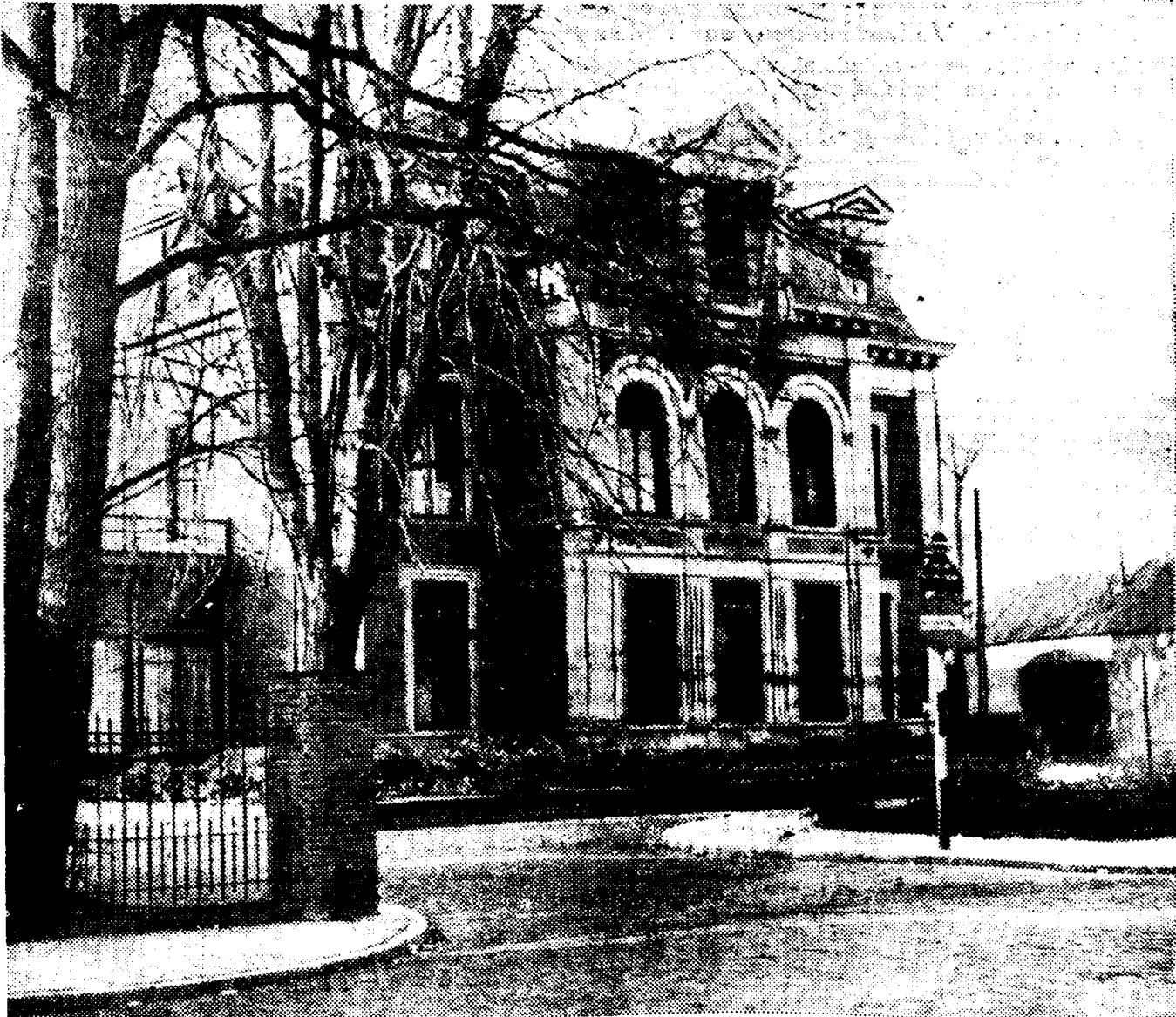

Exterieur van de Synagoge te Eindhoven

Noord-Brabant en Limburg besloten werd om een gemeenschappelijke Opperrabbijn voor beide ressorten te benoemen. Een commissie werd aangewezen om deze voor te bereiden en op 7 Juli 1907 werd in de vergaderzaal der Israël. Gemeente te Eindhoven in eene gecombineerde vergadering van afgevaardigden der ressortale gemeenten van Noord-Brabant en Limburg de tegenwoordige Opperrabbijn met overgrootte

De Israëlietische Gemeente te Eindhoven

De Israëlietische Gemeente te Eindhoven heeft geen verleden dat teruggaat tot die tijden, waarin op vele plaatsen van ons land reeds Joden gevestigd waren. Bovendien woonden de Joden in de dagen van het ontstaan dezer gemeente slechts in de omgeving der stad, in de voormalige gemeenten Woensel, Gestel, Strijp, Stratum en Tongelre, die pas in 1920 met de gemeente Eindhoven tot ééne gemeente werden verenigd. Waar het woonrecht te Eindhoven den Joden nog niet was toegestaan, woonden zij dus omstreeks 1750 uitsluitend in genoemde gemeenten en was waarschijnlijk de plaats der godsdienstoefeningen in Tongelre. Aldaar bevindt zich nog de sedert eenige jaren met betonpaaltjes en ijzerdraad omgeven voormalige Israëlietische begraafplaats en wel in de onmiddellijke nabijheid van den spooroverweg naar Tongelre. Ook Eersel en Bladel, thans kerkelijk bij Eindhoven ingedeeld, behoorde tot de latere Ring-Synagoge te Eindhoven en, ofschoon er thans geen geloofsgenooten meer gevestigd zijn, woonde er blijkbaar een eeuw geleden nog een behoorlijk aantal om het minjan te vormen, tenminste op 21 Januari 1829 werd verlof gegeven aan Emanuel de Groot te Bladel, om eene huissynagoge of bijzondere bidplaats aldaar te mogen inrichten. Hetzelfde verlof was op 15 Dec. 1828 aan Hartog Docters te Oirschot ver-

Het Stadhuis te Eindhoven

39

„met andere burgers en ingezetenen mede aan te slaan in de gemeente- „slands- en stadslasten”.

Het was derhalve nu den Joden toegestaan, zich zonder ontlasbrief te Eindhoven te vestigen, ofschoon niet geheel zonder verzet der plaatselijke overheid, die o.a. in 1786 de vestiging van Elias Benedict, die 30 jaren in Helmond had gewoond, slechts wilde toelaten tegen een borgtocht van f900.—. De Parnassim van de Haagsche gemeente hadden eene verklaring afgegeven, dat arme Israëlieten niet ten laste der openbare armenkassen kwamen, doch steeds door hun geloofsgenooten werden bijgestaan. Hiertegen werd door de stadsregenten aangevoerd, dat „vele Israëlieten voor het handeldrijvende deel „der burgerij te veel concurrentie zouden kweken en dat zij bij het verkrijgen van het woonrecht in „de stad de huizen tot zulk een hoogen prijs huren, „dat vele ambachtslieden en winkeliers beroofd wor- „den van de occasie om een huis te huren, tenzij „boven hun vermogen en boven den gewonen prijs. „Om deze redenen werd ook te Tilburg, Bostel en „Oirschot slechts één Joodsch huishouden geduld”. Dat gedwongen winkelsluiting niet is eene instelling van dezen tijd, maar ook reeds vroeger bestond, zien wij in het feit, dat bij de eerstgevestigde Joden te dezer stede zich eenige slagers bevonden. De algemeene bepaling was, dat in de stedelijke vleeschhal slechts tweemaal per week, en wel op Dinsdag en Zaterdag, mocht verkocht worden. De Joodsche slagers evenwel verkochten het vleesch aan de huizen en ventten, behalve op Zaterdag natuurlijk, iederen dag. De niet-Joodsche slagers verzetten zich daartegen en het is alweder de Raad v. d. Prins van Oranje, die de Joden te hulp komt. De Dinsdag en Zaterdag blijven voor alle slagers gehandhaafd. De Joodsche slagers mogen bovendien op Maandag, Woensdag, Donderdag en Vrijdag verscheidene slacht vee in hunne huizen verkoopen, doch niet op Dinsdag en Zondag. Op Dinsdag mochten zij het in de hal ten verkoop aanbieden. Zoo was het Huis van Oranje onzen geloofsgenooten steeds ter wille.

In 1800 telde de gemeente 15 gezinnen, vormende 30 mannelijke leden boven de 13 jaar (de kerkelijke meerderjarigheid). Het Bestuur werd toen gevormd door Lazar ben Jisroël, Aron David en drie raadsleden (אנשי). De eerste Synagoge bevond zich ongeveer op dezelfde plaats als de tegenwoordige; eveneens was daar een schoollokaal, kerkelijk bad en woning voor den voorzanger en godsdienstleeraar. In 1801 was de laatste termijn afbetaald na het maken van een pomp op de Synagogeplaats. Behalve de Synagoge had men nog een particulier bedehuis, gevestigd in het hoekhuis Stratumseind. De orde ter Synagoge werd streng gehandhaafd en zoo noodig paste men het destijds algemeen in zwang zijnde boetstelsel (Kenas) toe. Bij de inkomsten ziet men verantwoord 18 stuivers voor een boete van iemand, die „hot in Schul nicht recht geton”. In 1801 ontving de Synagoge een zijden voorhangsel van Mosche Nefge; zoo leest men: „Hajoum joum beis, 6 „Cheswan 5561 hat Mosch Nefge ein seiden Porou- „ges menaddeir gewesen in unsres Beis hakkenes, „hat gleich den ersten Tag Joum Schowoe'ous auf- „gehangen”. Blijkens de boeken dier dagen droeg men gaarne bij tot de opluistering en instandhouding van den eeredienst. Een evenement vormde het bezoek van Lodewijk Napoleon aan Eindhoven op 1 April 1809. Den dag daarna werd door Z.M. en zijn ministers het voor die gelegenheid fraai versierde Synagogegebouw bezocht en Z.M. door Leib bar Jisroël, sedert dien Leib Franschman genoemd, toegesproken. Om aan de vreugde wegens de groote eer, hun te beurt gevallen, uiting te geven, werd door de Joodsche ingezetenen veel aan de liefdadigheid geofferd „wegen der Meleg in Schul gewesen ist”. Z.M. zelf had aan het Kerkbestuur een som van f500.— geschonken uit waardering voor de warme ontvangst en om hierdoor de gemeente tegemoet te

komen in de stichtingskosten eener nieuwe Synagoge, waaraan groote behoefte was. De eerste Synagoge werd afgebroken en de afbraak verkocht. Met toestemming van het Stadsbestuur werd met gunstigen uitslag een openbare collecte gehouden, terwijl door David, Lazarus Philip en Jacob Jonas ten behoeve van den bouw der Synagoge van Henricus van Leersum en Christiaan Verhagen in hunne kwaliteit van voogden der twee kinderen van de overleden Arnoldus Zegers en Wilhelmina van de Moosdijk op 22 van Oogstmaand 1809 een bedrag van f500.— à 5% werd geleend, welke schuld op 10 April 1815 geheel was afbetaald.

Op ש"ק פ"ה 5570-1810 werd de nieuwe Synagoge ingewijd. 30 stuivers werd betaald voor de muziek bij deze gelegenheid en evenzoveel voor het onthaal. Door den bouw van deze grootere Synagoge was tevens een einde gekomen aan het hiertoe genoemde particuliere bedehuis en luidt het: „Hajoum joum olf Choul hammou'eid schel Pesach „5570 Jakob ben Awrohom mit sein Ette Awrohom „bar Jouseif in Kahl-Stub vor kol-Hakkohol in unser „Kohol und Chewre eingekauft vor Balboos zu sein; „so ist die Accord gemacht me'o wa'asoro Sehoe- „wien (f110.—) benebst sein Ette; sein Seifer Tou- „roh mit alle Malboeschien mit Jad und alle Sachen, „was er hat gebraucht wie er Schul gehalten hat bei „sich muss er Alles besorgen bei uns in Schul fol- „gens Accord”.

De gemeente breidde zich steeds uit; ten bewijze hiervan: het ressortale quotum bedroeg in 1816 reeds f130.—, een voor dien tijd niet onbeduidend bedrag. Waar genoemde Jakob ben Awrohom zich in 1819 ook in de Gewre moest „inkoopten”, blijkt ook dit Genootschap van ongeveer denzelfden leeftijd als de gemeente te zijn; te verwonderen is dit echter niet. Blijkens een publicatie van 26 Sept. 1823 moet er, wat de Gewre betreft, toen wel een weinig rumor in casa geweest zijn. Deze publicatie luidt: „Bekendmaking door Manhigim der Ringsynagoge „te Eindhoven. Bevonden dat het reglement van het „piet gesticht (Gewro) geheel strijdig is met het „algemeen ringreglement. Zij verklaren het thans „aanwezig reglement voor vervallen verklaard met „voornemen (daar het piet gesticht ten voordeele „der gemeente strekt en niet geheel zou vernietigd „worden, hetgeen integendeel schadelijk voor de ge- „meente zou zijn) om een nieuw reglement voor het- „zelve op te stellen. De leden, welke hiermede ver- „meenen verongelikt te zijn en iets hietgeen willen „inbrengen, kunnen zich vervoegen ten huizen van „Manhigim, welke tevens verbieden binnen de Syna- „goge hierover een woord te spreken ten einde de „Godsdienstige aandacht niet het minste daardoor „gestoord worde”.

Men schijnt hier ook een langen tijd verstoken te zijn geweest van een leeraar, daar op 1 Dec. 1813 Manhigim een schrijven van de Gecommitteerden der Hoofddirectie tot de zaken der Israëlieten ontvan- gen, waarin aangedrongen wordt op aanstelling van een onderwijzer. Voor het schoonhouden der gebouwen was een bepaald persoon aangesteld. Met ingang van 1 Jan. 1818 huurt Godschalk Jacob van M. S. Bloemendaal een kamer, „gelegen achter de Joo- „dekerij, daarbij een bed, twee dekens, twee kussens „en peulung, voor tien stuivers per week, daarbij „verplicht het geheele gebouw der Joodse Gemeente „bezemschoon te houden, onder de somma van tien „stuivers begrepen”. Dat ook de overige ambten niet zeer hoog werden gesalarieerd in die dagen zien we uit de benoeming van Marcus Wijnberg, die met ingang van 1 Jan. 1820 voor een jaar benoemd werd als kosten. Hij was belast met de inning der contri- butie, moest bij elke godsdienstoefening aanwezig zijn en zoo noodig als hulpvoorzitter fungeren, een en ander voor zeventig.... cts per week.

„Daar hij zijn post als voorzanger nog honorair

DE BESTE
BRANDSTOFFEN

HIVA

Y JAN BOONH

STRATUM/EIND TEL. 3065

„blijft behouden tot de maand Ijar e.k. (als zijnde „van ouds het gewoon tijdstip van op- en aftreding „der bedienenden bij de Israëlieten) zoo wordt hij in „vorig salaris zijnde f1.40 tot gemelden datum nog „gecontinueerd; na dien tijd is dit met onderling ge- „noegen der contractanten bepaald op 70 ct. per „week”. Vermoedelijk is het genoegen van den con- tractant ten eenre niet bijster groot geweest! In 1845 werd een zekere R. Meier tot onderwijzer aan- gesteld tegen f3.50 per week. De Synagoge was met de jaren door de uitbreiding van het ledental te klein geworden. Door het toenmalige Kerkbestuur werd op 1 Sept. 1851 een complex van drie wonin- gen aangekocht in de Kerkstraat, toen Windstraat geheten, om daar eens de nieuwe Synagoge te doen verrijzen. Op 10 Jan. 1861 werd tot den bouw be- sloten en vijf en een half jaar later, op ש"ק פ"ה 5626 (1866) werd de tegenwoordige Synagoge plech- tig ingewijd. Eigenaardig is het, dat zich boven den ingang een steen bevindt met het opschrift in gul- den letteren ז"ה השער ל"י לפ"ק, dat derhalve het jaar 5632, dus zes jaar later aanwijst. Waar de tegen- woordige Voorzitter der gemeente, 79 jaren oud is en de eerste knaap is geweest, die in de bestaande Synagoge Barmitswo geworden is, mogen wij als vaststaand aannemen, dat 5626 het stichtingsjaar was. Behalve een in bloei toenemende gemeente zijn in den loop der jaren daar verschillende pieuse in- stellingen ontstaan, naast het reeds genoemde Be- graafgenootschap „Gemiloeht Chasadim”: De ver- eeniging „Hagnosas Ouregiem” voor de arme Jood- sche transmigranten, de Damesver. „Bigdei Koudesj”, die reeds zoo dikwijls het bedehuis met hare ge- schenken verrijkte, de Damesver. „Chewras No- schim”, die hare zorgen wijdt aan behoeftig Jood- sche stadgenooten, de ver. „Talmud Thora”, die reeds ruim zestig jaar bestaat; sedert een tiental ja- ren de litteraire Damesver. „Chogmas Noschim”, waarin alken Maandagavond causeriën op Joodsch gebied worden gehouden, een Leen- en Steunfonds, een nog jonge jeugdvereniging „Or Chodosj” en, ter centralisatie van den armenzorg, een Joodsche Armeenaad. Naast vele andere leeraren heeft hier veel nuttig werk verricht de in Januari 1932 over- leden eerw. heer M. Staal!), die hier fungeerde van

1 Dec. 1884 tot 31 Dec. 1919. Met grooten luister werd in 1926 het zestig-jarig bestaan der Synagoge herdacht. Zoowel bij den bizonderen dienst op Vrij- dag vóór ש"ק פ"ה als op den Sabbath werden treffende predikaties gehouden door onzen thans ju- bileerenden Opperrabbijn, den weleerw. zeergel. heer S. Heertjes, die met zijne gade den Sabbath hier doorbracht. De dienst werd geleid door den opper- voorzanger met begeleiding van het Haagsche Syn- agogekoor onder directie van den heer J. Bolle. De Synagoge had tevens een grondige restauratie en mo- derniseering ondergaan. Bij die gelegenheid bleek ten duidelijkste de offervaardigheid der gemeente- leden. Men verklaarde zich n.l. bereid, ter bestrijding der restauratiekosten, de bijdrage in de kerkelijke belasting over dat jaar te verdubbelen, terwijl bo- vendien een edele gever den aanleg der electriche verlichting schonk en den ombouw der kronen be- kostigde. Deze offervardigheid was reeds herhaal- delijk gebleken, o.a. bij de ommuring der begraaf- plaats, die behalve uit eigen middelen voor een groot deel bekostigd werd uit milde bijdragen van leden, oud-leden en hunne familieleden. Ook getuigt de kostbare inventaris der Synagoge van de milddadig- heid van vele particulieren. Een renteloze leening is juist dit jaar geheel afgelost en zoo is de gemeente dus geheel zonder schuld. Zoo mag dus de Isr. Ge- meente te Eindhoven met trots terugzien op zijn verleden. Dat deze gemeente de tweede gemeente van het ressort Noord-Brabant is geworden, is voor een niet gering deel te danken aan het wijs en vrede- lievend beleid harer bestuurders, waarvan de heer Joz. de Heer ז"ה sedert 7 Sept. 1890 onafgebroken en met onverflauwdem ijver en godsdienstzin als voor- zitter fungeert.

Een zeer gevoelig verlies leed de gemeente op 16 Ijar 1928 door het overlijden van zijn ijerigen pen- ningmeester, den onvergetelijken heer Adolf Elias, aan wien de gemeente en zoo velen grooten dank verschuldigd zijn. Ter eere zijner nagedachtenis werd op het einde van dat jaar door de gemeentelieden een nieuwe Parnasimbank met zilveren gedenkplaat in de Synagoge geplaatst. Het Kerkbestuur doet al- les om de belangen der gemeente op zijn best te be- hartigen en zoo mogen wij hopen, dat, waar de wil tot samenwerking bij de gemeentelieden steeds aan- wezig is gebleken, ook in de toekomst Gd zijn zegen aan deze gemeente niet onthouden zal.

Voor zoover bekend waren Voorzitter dezer ge- meente: op 15 Oct. 1851 André Hertzberger; op 18 Sept. 1852 S. Goudsmid.

Van 5 Jan. 1868—16 Maart 1890 A. B. Hertzberger.

Van 7 Sept. 1890 de tegenwoordige Voorzitter de heer Joz. de Heer en laten wij hopen ז"ה ע"ה.

Voorzangers waren:

J. v. Collem in 1858.

A. v. Vlijmen in 1859.

S. Mossel tot 1862.

A. S. Lombard tot 1865.

I. Italie tot 1868.

P. Goldstein tot 1872.

S. J. Cauveren tot 1875.

Philip Italie tot 1882.

H. J. Bonnewit tot 1884.

M. Staal tot 1919.

S. v. d. Ham, hulpvoorzanger enz., 1900—1916.

I. Wolf, hulpvoorzanger enz. sedert 1916.

L. Frank, oppervoorzanger sedert 1 Jan. 1920.

L. F.

1) Veel van deze schets is ontleend aan de bro- chure van den heer Staal over de Israël. Gem. te Eindhoven.

Chicago Theater

Rembrandt Theater

Cinema Parisien

De meest vooraanstaande Theaters in de Provincie Noord-Brabant

ALLEEN-VERTOONING van die Filmwerken, welke in de GROOTE STEDEN met succes werden vertoond.

Fa. HEZEMANS & ZONEN

STOOMWASSCHERIJ

AALST BIJ EINDHOVEN

TELEFOON EINDHOVEN 3510

Drogisterij „DE GEKROONDE GAPER”

Van ouds bekende adres in Drogerijen, Che- micaliën, Verbandstoffen en Toilettartikelen.

Steeds voorradig binnen- en buitenl. verpakte Geneesmiddelen, droge en aangemaakte Verf in bussen, Kwasten, Borstelwerk, enz. Beleeft aanbevel.

FIRMA C. J. H. SPOORENBERG - Rechtstraat 57, Tel. 2352, EINDHOVEN

Heerenmode-Magazijn

„DE VERGULDE SPIN”

RECHTSTRAAT 23

EINDHOVEN

Beter genre in alle artikelen

Hemden

Regenjassen

Lederjassen

naar maat

W. LEBESQUE Jr.

DEMER 46 - EINDHOVEN

Behangerij

Decoratiën

Stoffeerdierij

ENORME KEUZE

PERZISCHE TAPIJEN

TAPIJEN - GORDIJNEN

LINOLEUMS - LUXE MEUBELEN

N.V. LEO SCHELLENS & Co's TRUIFFABRIEK

EINDHOVEN

Velours in klassieke en moderne uitvoeringen.

N.V. Wollenstoffenindustrie

Telegr.-adres: PESSERS

GELDROP

MARKTSTRAAT 1

TELEFOON 3658

POSTREKENING 138068

Dagelijks ingaande rente 3 pCt. over elk bedrag.

Bedragen beneden f500.— kunnen zonder voorafgaande opzegging worden teruggevraagd.

GEOPEND:

Alle werkdagen van 9-4

Zaterdags van 9-5. Dinsdag- en Vrijdagavond van 7-8.

KOLEN OF COKES

Uw LEVERANCIER voor EINDHOVEN

VAN BEEK & ZN.

N.V. VEREENIGDE DRUKKERIJ EN ETIKETTENFABRIEK - EINDHOVEN

DE DRUKKERIJ VOOR FIJN DRUKWERK

P. VAN LIEBERGEN

Nieuwstraat 9 - Tel. 2979

= EINDHOVEN =

PIANOHANDEL

STEMMEN

REPAREEREN

FIRMA WED.

J. VAN DER HEIJDEN

BOEKHANDEL

EINDHOVEN

N.V. Sanitair en Tegelhhandel

v/h G. R. ISPHORDING

EINDHOVEN - Zwembadweg 12-14

BEZOEK ONZE MONSTERZAAL

LINNENFABRIEK

VAN DEN BRIEL & VERSTER

Fabrikanten van: Huishoudgoederen

In uitsluitend prima kwaliteiten

EINDHOVEN

Levering direct aan particulieren

Manufacturen

Bedden

Tapijten en

Meubelen

14

Koopt
U
Goed
en
Goedkoop bij

J. C. RAMING

KOFA MAGAZIJNEN — EINDHOVEN

De Opperrabbinale staf

(Een homiletische beschouwing)

ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האהת
„En dezen staf, waarmede gij de teekenen zult verrichten, zult gij in uw hand nemen”.

Het einde der Egyptische slavernij is weldra genaderd; de maat der kwellingen, die onze voorouders moesten ondergaan, is bijna vol en het uur der verlossing zal spoedig slaan; nog een korte wijle en de belofte, dat het slavenvolk vrij en zelfstandig het land zijner verdrukking zal verlaten, wordt bewaarheid!

De man, die was uitverkoren, om Pharao en zijn dienaren de almacht Gods ten doen gevoelen en den despoot namens den Koning aller koningen te gelasten Israël de vrijheid te verleenen, bevindt zich met zijn kudde in het doornbosch. Hij, de nederigste aller stervelingen, kan maar niet begrijpen, dat hij waardig is, deze verheven, grootsche taak te vervullen. Vele bedenkingen worden door hem aangevoerd. Hij gevoelt zich niet berekend voor de machtige, geweldige zending, die hem wordt opgedragen; hij meent, dat anderen daartoe beter geschikt zijn. Ook twijfelt hij of Israëls oudsten aan zijn heil aankondigende woorden wel geloof zullen schenken. Gd geeft hem eenige teekenen, om in Egypte verrichten en zijn woorden een zoodanige kracht te verleenen, dat men hem zal vertrouwen. Zijn herdersstaf, waarmede een wonder is geschied, moet hij medenemen.

Eindelijk is aan al zijn bezwaren tegemoet gekomen en versterkt door de van Gd ontvangen belofte, dat Hij met hem zal zijn en hem in zijn zwaren arbeid zal steunen, verklaart Mozes zich bereid zijn schouders onder het hem opgedragen werk te zetten. Hierop gelast God hem: „dezen staf, waarmede gij de teekenen zult verrichten, zult gij in uw hand nemen”.

Deze staf is in de 40 jaren, gedurende welke Mozes onze voorouders in de woestijn leidde en onderwees, steeds zijn metgezel geweest. Telkens vernemen wij immers, dat hij zijn staf moest nemen en daarmede verschillende wonderen moest verrichten. Vanzelf rijst dan ook

VAN DEN BURGEMEESTER
VAN EINDHOVEN

Ik zou durven zeggen: zoo de Voorganger, zoo de Gemeente, zoo de Gemeente, zoo de Voorganger.

Wanneer deze wisselwerking kan worden aanvaard voor eene gemeenschap in 't algemeen, dan zeker wel voor eene geestes- en zielengemeenschap en zeer in 't bijzonder, wanneer die geestes- en zielengemeenschap leeft en heerscht in een beperkt verband als dat der Israëlietische gemeente in Eindhoven.

In 't Eindhovensche gemeenschapsleven neemt de Israëlietische gemeente een

A. VERDIJK,
Burgemeester
v. Eindhoven.

eigen, op eigen levens- en wereldbeschouwing gerichte plaats in.

Zij doet dat — b.v. inzake de verzorging harer armen — op een wijze, die anderen tot voorbeeld kan zijn.

Numeriek en maatschappelijk vertegenwoordigt zij een bevolkingsdeel, dat zijne wezenlijke beteekenis heeft voor het geheel en aan dat geheel — in volkomen harmonie met de andere deelen — een eigen kleur en leven geeft.

Haar eigen geloofsleven belevend, weet zij dat van anderen te eerbiedigen en geniet zelve — ook daàrvoor met recht — de waardeering en hoogachting van hare niet-geloofsgenooten zonder onderscheid.

Op zulk een levenssfeer kan de geest van haar Voorganger in een tijdsverloop van 25 jaren niet zonder invloed zijn gebleven.

Wanneer ik dan, dankbaar gebruik makend van de mij geboden gelegenheid, daarvan in het feestnummer, dat is gewijd aan het 25-jarig jubileum van den WelEerw. Zeergel. Heer S. Heertjes als Opperrabbin der Kerkelijke ressorten Noord-Brabant en Limburg, kom getuigen, moge dit worden aanvaard als een welverdiende hulde aan de Israëlietische gemeente te Eindhoven en aan den persoon van den Jubilaris beiden.

A. VERDIJK, Burgemeester.
Eindhoven, December 1932.

bij ons de vraag: wat was er dan voor bizonders aan dien staf, dat hij bij zooveel belangrijke gebeurtenissen door Mozes ter hand moest genomen worden?

Onze geleerden in Midrasj verhalen, dat deze

N.V. HEMA

4000 ARTIKELLEN

NIETS BOVEN
1 GULDEN

67

Voor Uwe Handwerken

gehaakt of gebreid, geweven of in andere technieken uitgevoerd, gebruike U alleen
HE ' BESTE HANDWERKMATERIAAL

EVERLASTING

In alle goede zaken verkrijgbaar.

49

Waar duizenden
koopen, daar
koopt U het best

▼

Eenige tientallen kunnen
zich vergissen maar
duizenden vergissen zich
niet, en duizenden zijn
het die telkens weer bij
V & D hun inkoop doen
en ondervinden, dat zij
de beste kwaliteiten
ontvangen voor den
laagsten prijs!

VD

EINDHOVEN

VOLKER & CO
EINDHOVEN

CENTRALE
VERWARMING
WARM & KOUDEWATER
SANITAIR
AUTOMATIEBANDEN

WED. J. VAN NUENEN & ZOON
TE ZEELST BIJ EINDHOVEN

WEVERIJ van LINNEN-, HALFLINNEN- EN
KATOENEN GOEDEREN, TAFFELGOED,
DOEKEN MET NAAM

WASSCHERIJ EN BLEEKERIJ

NEDERLANDSCHE
KAMGARENWEVERIJEN
EINDHOVEN

Fabrikanten van blauwe en zwarte
Kamgarenstoffen voor Dames- en Heerenkleeding

40

39

Brandstoffen en Bouwmaterialen

36

HOOFDVERT. DER STAATSMIJNEN IN LIMBURG
EN MIJNEN LAURA & VEREENIGING EN JULIA
ALLE SOORTEN BOUWMATERIALEN

N.V.v.h. VAN DE VEN & Co., EINDHOVEN

Telefoon Nos 2721, 2722 en 2562

N.V. WEVERIJEN

PRINZEN & VAN GLABBEEK
HELMOND

54

N.V. Hoyng & Jungerhans
EINDHOVEN

16

Porcelein - Kristal - Luxe-
en Huishoudelijke artikelen
EEN APART GENRE!!

Stoomwasscherij „O Z O N”
MEERVELDHOVEN
Telefoon Eindhoven 3097
HELDERSTE WASCH - BILLIJKSTE CONDITIES
Vraagt prijsopgaaf

37

„SERVA” RIJWIELEN

„SERVA” RIJWIELEN
dief zal n ieder
met U eens zijn
solidie afgewerkt
lichtlopend
extra versterkt
In toek
kunt U dit rijsveeltje van
Een „SERVA” rijwiel
reeds bekomen voor de
prijs van f. 57.50

W. W. SENDERS
RIJWIELFABRIEK
SERVA
SELDRUP IN EINDHOVEN

RIJWIEL IN LON
BOUW VAN VORM
VAST OP DEN WIEL
ANDERMAN IN 'T RIJDEN

Gezicht op „Den Grooten Berg” - Eindhoven

Melkinrichting „ST. JOSEPH”
EINDHOVEN

20

Telefoon 2462 - Paradijslaan 13A

staf door Gd zelf in den hof Eden was geplant en Adam hem bij zijn vertrek uit dien tuin had medegenomen. Herhaaldelijk veranderde hij daarna van eigenaar. Na Adam kwam hij in het bezit van Noach's zoon Sem; vervolgens van de drie aartsvaders, die hem op hun lange tochten in en buiten Palestina altijd bij zich hadden. Later werd hij meegenomen naar Egypte door Jozef, na wiens dood hij het eigendom werd van Pharao. Deze, niet beseffende de hooge betekenis van dien staf, gaf hem Jithro ten geschenke. Zodoende kwam hij in Midjan terecht, waar zijn nieuwe eigenaar hem in zijn tuin plantte. Toen hij echter eenmaal in den bodem stond werd hij zoodanig door de hem omringende aarde omklemd, dat de talrijke pogingen om hem van zijn plaats te verwijderen, vruchteloos bleken te zijn. Toen Mozes evenwel in Midjan kwam en ook hij zijn krachten beproefde, om den staf uit de aarde te rukken, gelukte dit volkomen en van af dien tijd bleef hij het eigendom van den man, die door Gd later aan het hoofd van zijn volk werd geplaatst.

Deze staf, waarop de naam Gds prijkte, was het zinnebeeld van Gds eenheid, het symbool van de heilige idealen van ons geloof. En dit teken van de verheven waarheid van onzen godsdienst, deze staf mocht het eigendom worden van Mozes; hij alleen werd waardig gekeurd hem te bezitten. Wie zou dan ook meer aanspraak mogen maken op zijn bezit dan de grootste Leeraar, dien de Touroh den vertrouweling Gds noemt, die tot taak had Israël te leiden en op te voeden, het geschikt te maken om de drager van de hoogste geestelijke goederen ter wereld te worden?

Niet alleen Mozes, maar ook al zijn opvolgers

hebben in alle eeuwen de schoone denkbeelden eens door den staf van den eersten Leeraar van ons volk gepredikt, in Israël verspreid. Allen hebben begrepen, wat hun heilige taak was, en op waardige wijze den staf Gds ter hand genomen om Touroh en Jiras Sjoomajim te strooien. Wij mogen trotsch zijn op de groote mannen, die ons volk heeft opgeleverd en die onophoudelijk, in weerwil van de groote moeilijkheden, waarmee zij maar al te vaak te kampen hadden, kennis hebben verspreid, deugden aangekweekt en tegen dwalingen hebben gestreden. Wij roemen ons gelukkig, dat ook in onze dagen de staf in het bezit is van onze Opperrabbijnen, die met onverdroten ijver op de bres staan en waken, dat onze H. Leer, die wij van onze voorouders hebben geërfd, onverminkt het eigendom zal worden van onze kinderen.

J. GOLDSMID.

Evenals onze groote Mozes vernamen ook zij de woorden: „neem dezen staf ter hand, en gij zult de kracht hebben om in Israël liefde voor Gd en Zijn Leer te planten!”

Gedurende een kwart eeuw heeft de alom gechochte Opperrabbin Heertjes den herderstaf ter hand genomen. Het past ons geenszins een oordeel uit te spreken over de wijze, waarop z.w.eleerw. tot nu toe heeft gearbeid. De omstandigheid echter, dat geheel N.-Brabant's en Limburg's Jodendom heden als om strijd hulde brengt voor hetgeen door hem in die 25 jaar gewrocht is, dat allen hem om zijn eenvoud en goedheid prijzen, dat allen zijn edele hoedanigheden van geest en gemoed waardeeren, is waarlijk bewijs genoeg, dat Opperrabbin Heertjes tot dusverre zijn in vele opzichten moeilijken arbeid op loffelijke wijze heeft verricht.

Schenke Gd U, hooggeachte Jubilaris, nog tal van jaren aan de zijde van Uw waardige Echtgenoot, te midden van Uwe U liefhebbende kinderen, in den kring Uwer talrijke vrienden en vereerders. Zij het U gegeven tot in hoogen ouderdom, gezegend naar lichaam en geest, in de beste levensomstandigheden te blijven de drager van den eens onzen leeraar Mozes tevertrouwen herdersstaf.

וְאֵת הַמָּסָה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ וְכוּ׳

Oss.

J. GOLDSMID.

23

PERSOONLIJKE HERINNERINGEN

Met veel genoegen voldoe ik aan het vereend verzoek der red. om als oud-Brabander ter gelegenheid van het zilveren jubileum van den weleerw. heer S. Heertjes eenige regelen in dit feestnummer te schrijven. Ik ben volkomen ervan overtuigd, dat ik daarmede handel in den geest zoowel van mijn vader als van mijn schoonvader, die beiden reeds vele jaren geleden, en lang voordat N.-Brabant zijn tegenwoordigen Opperrabbin had, met diens vader zeer bevriend waren. En ik herinner me uit mijn prille jeugd, dat wijlen de oude heer Heertjes bij zijn zakelijke bezoeken aan Eindhoven, waar hij zoo gaarne kwam, steeds enkele uren ten huize mijner ouders doorbracht, terwijl hij dan ook nooit naliet, bij mijn latere schoonouders gezellig te gaan praten. En waar de zonen van wijlen B. Heertjes dit voorbeeld volgden, spreekt het immers van zelve, dat ik in later jaren, te Amsterdam komende, ook de familie H. ging bezoeken, en zoo herinner ik me levendig mijn kennismaking met den huidige jubilaris ten huize zijner familie op een Sjabbosnamiddag, waar ik den Minchodienst, die daar steeds gehouden werd, bijwoonde. Menigmaal daarna ontmoette ik den even oud als ik zijnden heer S. Heertjes en Joodsche onderwerpen werden vaak door ons bij onze gesprekken, die we ook meermalen bij wandelingen in de oude Amstelstadijden, behandeld. En zoo hierdoor zal het voor velen ook begrijpelijk zijn, dat, al liepen onze meeningen hier en daar sterk uiteen, mijn verheugen groot was, toen de Opperrabbinale benoeming van Heertjes in 1907 plaats had. Ik had toen kort te voren Eindhoven als woonplaats verlaten, doch was toevallig ten dage der benoeming daar, en constateerde alom in mijn geboor-

teplaats de vreugde, die er heerschte wegens de eervolle verkiezing. En de O.R. zal het mij zeker ten goede houden, als ik hier even herhaal, in welke woorden ik hem schriftelijk mijn felicitatie zond. Ik zinspeelde toen o.a. op het behooren der familie H. tot de כהנים en gaf aan mijn gevoelens uiting aan de hand der woorden uit Malachi, Kap. 2, Vers 7

כִּי שָׁפְתַי כִּהֵן יִשְׁמְרוּ דִּעַת וְתוֹרָה יִכְשֹׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מֵלֶאכֶד ר' צְבִיכָא הוּא

„Want de lippen van den Priester zullen de kennis bewaren, en leer zal men zoeken van zijn mond, want een bode van den Eeuwigen Zebaoth is hij”.

En nu כִּי een kwarteeuw sedert de ambtsaanvaarding van den O.R. verstreken is, zullen velen, die daartoe meer bevoegd zijn, ook in dit feestblad erkennen, dat zeer veel door den Opperrabbin in dien geest is verricht en dat en hoe de woorden, voorafgaande aan het zoo even geciteerde vers:

תּוֹרַת אֱמֶת הִיא כְּפִיהוּ וְעוֹרָה לֹא נִמְצָא בְּשִׁפְתָיו כְּשֶׁלֶם וּבְמִישׁוֹר הָלֵךְ אֲחֵי וְרַבִּים הָשִׁיב מִעוֹן

„Leer der waarheid was in zijn mond, geen onrecht werd van zijn lippen vernomen, in vrede en oprechtheid ging hij met Mij, en velen hield hij terug van zonde (Malachi II-6)” op hem van toepassing gebracht mogen worden.

Laat ik dus daarover in dit meer persoonlijk woord niet uitweiden, doch mij in hoofdzaak ertoe bepalen, om hier dankbaar te gedenken, dat de oude vriendschapsbanden met mijn familie en die mijner echtgenoot door den jubilaris en de zijnen niet alleen steeds zijn bestendigd, doch zelfs versterkt zijn. Voor de Eindhovenaren en oud-ingezetenen der Gemeente behoeft ik, om dit aan te toonen, slechts in herinnering te brengen den Sjabbos Chanoeke van het jaar 5670, toen het zilveren jubileum als חַדְשׁוֹנִי van wijlen mijn schoonvader op grootsche wijze werd gevierd en hoe de heer Heertjes toen zoowel in de Synagoge als in de vergaderzaal zoo innig hartelijk en minzaam den jubilaris en de Gemeente toesprak naar aanleiding der laatste woorden van den

הַנּוֹכַח Psalm (No. 30): „O, Eeuwige, mijn God, eeuwig wil ik U danken”. Nimmer verzuimde de heer Heertjes bij zijn vele bezoeken aan Eindhoven mijn ouders te begroeten, en na hun vertrek naar elders bleef de vriendschap bestaan, en, waar de O.R. slechts gelegenheid heeft, spreekt hij met het grootste respect over beiden. En ook nadat mijn schoonvader in zijn ambt had neergelegd en zich in Amsterdam had gevestigd, bleef de hechte band tusschen hem en zijn voormaligen superieur onverzwakt en een hartelijke vriendschap van deze zijde viel mijn schoonouders steeds ten deel. En dan komt in deze dagen, waarin juist de eerste jaartijd van הַנּוֹכַח כְּנֶחֱם זֵל

valt, zeker bij mij op, hoe treffend de O.R. in zijn דְּרָפָר op de begraafplaats te Eindhoven, den overledene schetste als Leeraar, Voorzanger en meer nog als vriend. En hoe de heer Heertjes die vriendschap steeds opvatte, moge mede bewezen worden door het feit, dat hij steeds met de geheele familie van zijn vrienden mede leefde, en daarom kort te voren ook bij het bruilofsfeest van een der zusters van mijn echtgenoot aanwezig was en als tafelpresident fungeerde. In die kwaliteit had ik hem reeds eerder ontmoet, en die dit voorrecht gemist hebben, kunnen niet in den vollen omvang zijn hartelijkheid en minzaamheid, die hij, naar ik van meerderen vaak vernam, tegenover alle leeraren in de gemeenten van zijn beide ressorten steeds aan den dag legt, beoordeelen. Immers bij een שְׂמֵחָה טַרְטָרָה krijgt men naast de דְּרָפָר תּוֹרָה die de O.R. natuurlijk ten beste geeft, zoo menige geestigheid, zoo vaak een echt Joodsche kwinkslag van hem te hooren, dat de שְׂמֵחָה daardoor in sterke mate verhoogd wordt.

Vervolg pag. 5, Eindhoven (Blad B).

Geldropsche Stroomkultzenfabriek
JOS. GOVERS & Co.

GELDROP HOLLAND

Eerste klasse fabrikaat.

Specialiteit 3 Naadshulzen.

Export naar alle landen.

TELEFOON No. 27.

N.V. DRUKKERIJ „HERMÈS”

KLEINE BERG 1, EINDHOVEN, Tel. nos. 2824-2825-3503
BOEK-, COURANT-, HANDELS- EN OFFSETDRUKKERIJ

HET ADRES VOOR HET BETERE DRUKWERK Speciale inrichting voor artistiek uitgevoerd werk in meer kleuren en groote oplagen. Onze eigen ontwerpers staan U steeds ten dienste.

UITGEEFSTER VAN **HET EINDHOVENSCH DAGBLAD**
OUDSTE Dagblad van Eindhoven en Oost Noord-Brabant.
Wordt hoofdzakelijk gelezen door het betere publiek.

19

Magazijn St. Josef
EINDHOVEN

SPECIALITEIT IN LEDERWAREN en Huishoudelijke Artikelen

J. KOONINGS Jz.
= EINDHOVEN =
TELEF. 2133 DEMER 26

ELECTR. DRUKKERIJ EN BINDERIJ

ADVERTENTIE-BUREAU

BOEK-, MUZIEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

Lunchroom en Bankethakkerij
VERHEUGEN
Demer 27 - Eindhoven

Magazijn LINDBERGH
Rijwielen, Radio en Electr. artikelen
Gereedschappen - IJzerwaren
DEMER 8 - TEL. 4314
EINDHOVEN

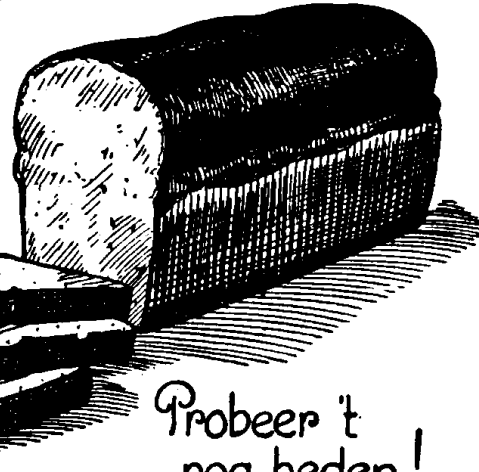
34

MELKBROOD

met **100%** voedingswaarde

Heerlijk - smakelijk!

Het lokt tot eten.

Probeer 't nog heden!

R.K. COOP. VERBR.-VER. EN BAKKERIJ
ST. JOSEPH U.A.
TELEFOON 3756

N.V. EDAH HELMOND

GROOTSTE KRUIDENIERSBEDRIJF IN
ZUID-NEDERLAND

ONS DEVIES BLIJFT: laagste prijzen beste waren.

Niemand kan **EDAH** evenaren.

52

N.V. v. d. MEULEN ANSEMS Automobiel Maatschappij

Lincoln - Ford - Fordson
OFFICIAL DEALER

EINDHOVEN

Tel. 3021 — 3 lijnen

11

N.V. Handelsmaatschappij MOONEN & LEIJTEN

Tricotages - Kousen - Sokken
Modeartikelen, Garen en Band

57

EINDHOVEN

WED. A. A. NOTTEN
EINDHOVEN

35

Vervolg van pag. 4, Eindhoven (Blad A).

En laat ik daarom tot besluit mijn gelukwensch aan den jubilaris in dezen vorm gieten, dat in een nog langdurige en zegenrijke ambtelijke periode het hem en de zijnen gegeven zij, nog zeer vele jaren tal van **שמחות** in eigen en in anderen kring mede te beleven, en dat hij daarbij steeds de lust blijve bezitten om op al die festiviteiten zoo sterk het echte Joodsche stempel te kunnen drukken; het is onnoodig te zeggen, welk een heilzame invloed ook daarvan op velen kan uitgaan. En zooals de woorden uit het, onmiddellijk aan de hierboven geciteerde voorafgaande, vers (Malachi 2-5) tot nu op den jubilaris van toepassing zijn geweest, zoo mogen ze ook nog lang, zeer lang, in vollen omvang aan hem bewaarheid worden:

ברית היתה אתו החיים והשלום
„Moge het verbond Gods steeds met hem zijn:
Leven en Vrede”.

יעקב הקטן בן הר"ר מנחם.

HET GESLACHT HERTZBERGER

Gedurende de Napoleontische oorlogen, een tijd van onzekerheid en onrust voor gansch Europa, verhuisden vele families uit naburige landen naar Nederland. In Crefeld woonde toentertijd een jonge man van groote wilskracht, Andries Hertzberger, die Duitschland verliet en zich in Roermond neerzette, om zich later duurzaam te Eindhoven te vestigen. Het Nederlandsche Jodendom had alle reden, om zich met deze aanwinst te verheugen, want het van hem stammende geslacht, waaromtrent hier eenige bijzonderheden volgen, heeft zich op bijzondere wijze verdienstelijk gemaakt voor de Joodsche belangen en neemt in onze samenleving een eervolle plaats in.

Andries Hertzberger wist zich in Eindhoven de algemeene achting te verwerven en werd, zooals het toentertijd heette Manhig-opzichter der Israëlische gemeente, een ambt dat hij met groote ambitie waarnam. De geest van den vader ging op zijn kinderen over. Zijn dochter was gehuwd met den heer de Heer, den vader van den tegenwoordigen verdienstelijken voorzitter der gemeente. Zijn beide zoons, A. B. en Em. Hertzberger drukten zijn voetstapen en hebben eveneens veel tot den bloei der gemeente Eindhoven bijgedragen. A. B. heeft na zijn vaders dood vele jaren als voorzitter der gemeente gefungeerd, terwijl Emanuel — meer populair Mendele genoemd — veel liefde voor de Thorastudie aan den dag legde. In de gemeente woonde een bekwaam Thorakundige, een lid der bekende familie Weijl, met wien hij dagelijks de Thora beoefende. Hij stichtte de Vereeniging „Talmud Thora” en was, terwijl zijn broeder A. B. als parnas het gemeentebehang bevorderde, werkzaam als gabbai der vereeniging „Gemiloes Gassodiem”. Nadat A. B. wegens gezondheidsredenen zijn taak als parnas had neergelegd, werd Emanuel lid van den Kerkeraad. Bij zijn 70sten verjaardag schonk de Opperrabbin a. i., de WelEerw. heer S. J. S. Hirsch, hem den gower-titel. Na een zegenrijken arbeid voor de Joodsche gemeente overleed Emanuel Hertzberger in 1917 op 82-jarigen leeftijd.

Dat Emanuel Hertzberger een merkwaardig man moet zijn geweest, toont het geslacht, dat van hem is afgestamd. De geschiedenis heeft ons de herinnering aan verschillende families bewaard, waarvan de leden allen verre boven de middelmaat zijn uitgekomen. Te vermelden zijn b.v. de acht zonen van R. Ascher ben Jechiel, allen grootheden op Talmudisch gebied. In onze dagen kennen we de vier broeders Carlebach, de gebroeders Breuer, allen vooraanstaande mannen op Joodsch terrein. Aan zulk een geslacht — zij het dan ook niet van beroemdheden op Joodsch wetenschappelijk gebied — heeft Emanuel Hertzberger het aanzijn geschonken. Een geslacht van vijf zoons; mannen van zeldzame geestkracht en ijver, van groote liefde voor het Jodendom, die op het door hen gekozen terrein reeds veel goeds hebben tot stand gebracht en van wien men nog veel goeds kan verwachten.

De heer Emanuel Hertzberger was gehuwd met de jongste dochter van R. Zavel (Sam.) Hartogensis uit 's Bosch (zie het artikel van den heer H. de Lieme in dit blad), uit welk huwelijk zijn gesproten de vijf zoons Leopold, André, Jacques, Herman en Maurits en twee dochters. Na den dood van deze edele vrouw is hij voor de tweede maal gehuwd met een zuster van Mr. S. J. Cohen, Leeuwarden.

De levensgang van deze vijf mannen tot dusver dwingt bewondering af en tevens dankbaarheid om het vele goede, door hen reeds gewrocht. Bij allen treffen ons de trouw en de gehechtheid aan het Jodendom, die zich in hun daden manifesteren; hun toewijding aan de Joodsche belangen; hun karaktervastheid, doortastendheid en hun geest van initiatief. In tal van besturen hebben zij zitting, ieder naar zijn aard en aanleg en naar zijn speciale voorkeur en in welken kring zij verkeerden, steeds weten zij door hun helder inzicht en vurig temperament een leidende plaats te verwerven. Een bestuursfunctie door de Hertzbergers vervuld, wordt door hen niet als een sinecure beschouwd, maar zij wijden zich daaraan met algeheele overgave van hun persoon, met opoffering van tijd, geld en rust.

De oudste van het vijftalbroeders, Leopold, studeerde in Utrecht. Wegens zijn huwe-

lijk met een dochter van den heer A. M. Kuyt, in leven voorzitter der gemeente Sneek, vestigde hij zich in die gemeente. In Sneek verkreeg hij een zeer drukke praktijk en specialiseerde zich in de Röntgenologie en de stofwisselingsziekten. Op dit gebied was hij de vraagbaak voor de geheele provincie. Hij heeft veel gedaan voor de volkswikkeling en was medestichter en voorzitter der Openbare Leeszaal. De afdeling der Alliance Israëlite werd door hem in 't leven geroepen. Bijzondere vereering koesterde hij voor Opperrabbin Rudelsheim z.g., wien hij een eeuwigdurend monument oprichtte in de Rudelsheimstichting.

Dr. L. Hertzberger.

Wat de heer Hertzberger voor deze inrichting betekent, is van algemeene bekendheid. Na de wijziging van de Wet op het H. O. promoveerde hij als doctor in de geneeskunde. Kort daarop vestigde hij zich in Amsterdam.

Zijn uitstekende kwaliteiten vonden ook in zijn nieuwe woonplaats erkenning. Hij fungeerde eenigen tijd als voorzitter der Bene Berith-loge en bestuurder van Beth Refoea. Van zijn beide zoons erfde de oudste zijn liefde voor het boek en stichtte het Internationaal Antiquariaat, de jongste zijn liefde voor de geneeskunde en werd arts. Dr. L. Hertzberger is ridder in de Orde van O. N.

De tweede broeder, André, vestigde zich eerst in zijn geboorteplaats Eindhoven, waar hij na den dood zijns vaders bestuurder der Vereeniging „Gemiloech Gassodiem” werd. Hij vertrok evenwel spoedig naar Amsterdam,

André Hertzberger.

waar hij de bekende confectie-industrie stichtte. Het duurde niet lang, of zijn ongewone kwaliteiten trokken de aandacht; hij werd tot lid van den kerkeraad gekozen en vervolgens tot lid van de Commissie van Financiën der N. I. H. S. De naam André Hertzberger is een symbool en zal als zoodanig blijven leven; een symbool van onvermoeide arbeid en rusteloze werkzaamheid tot bevordering van de belangen — inzonderheid de financieele belangen — der N. I. H. S.

Hiervoor legt hij het volle gewicht zijner persoonlijkheid in de schaal. Wie medewerkt tot versteviging van de financieele grondslagen der gemeente, is zijn vriend; weigering of nalatigheid ten dezen, beschouwt hij als een persoonlijke schadepost voor zichzelf. Zijn vurige welsprekendheid en overredingskracht weet bij de lauwen en onverschilligen wonderen te verrichten. Daarbij heeft hij een goed hart en toont zich, wanneer geen onwil doch onmacht valt te constateeren, soepel en tot overleg bereid. De Hoofdsynagoge heeft veel aan hem te danken, gelijk algemeen wordt erkend. Als voorzitter der N. I. Kiesvereeniging bezit hij het volle vertrouwen der leden. Zijn impulsieve natuur maakt hem tot den leider bij uitstek van de verkiezingen en de candidaten der N. I. K. hebben dan ook nog nooit het onderspit gedolven. De heer Hertzberger is ook regent-voorzitter van het Tehuis voor Oude Lieden te Gouda en regent van het C. I. W. te Leiden. Ook in deze eereambten weet hij zich onmisbaar te maken.

De derde zoon, Jacques, die aanvankelijk het artsdiploma wilde behalen, zag om gezondheidsredenen hiervan af en koos het levensverzekeringsbedrijf. Hij vestigde zich in Groningen, waar hij spoedig in het gemeentel-

Jacques Hertzberger.

leven een vooraanstaande plaats innam. Hij werd benoemd tot voorzitter van het Armbestuur en was als zoodanig tevens bestuurslid van Beth Zekeniem. Van de nuttig werken die Joodsche Vacantie Kolonie was hij medeoprichter. De heer J. Hertzberger vestigde zich later in Den Haag en trok ook daar spoedig de aandacht. Als candidaat van de nieuw opgerichte Joodsche kiesvereeniging werd hij lid van den Kerkeraad. Hij voelde zich daar echter niet op zijn plaats en nam spoedig weer ontslag. Thans bevordert hij het directe gemeentebelang als vice-voorzitter dezer kiesvereniging, en als voorzitter een Joodsche wijkvereeniging. De heer Hertzberger is ook lid van het afd. bestuur der Rudelsheimstichting. Het Zionisme vindt in den heer J. Hertzberger een enthousiast bewonderaar en bevorderaar. Hij was reeds lid van het eerste bondsbestuur in Nederland en tevens J. N. F.-commissaris. Zijn religieuze opvattingen brachten hem tot de Mizrachie-idee en hij is dan ook medeoprichter der Ned. Mizrachie. Thans is hij bij de onafhankelijke Mizrachie aangesloten. Desniettemin is hij ook Allianceman en gedu-

FOTO- KINO- PROJECTIE
FOTO-ATELIER
ARN. v. d. HEIJDEN
KUNSTHANDEL
68
RECHTESTRAAT 54a — **Telefoon 3757** — **EINDHOVEN**

N.V. WOLLENSTOFFENFABRIEK
v.h. A. v. d. HEUVEL & Zn.
GELDROP
43

EAU DE COLOGNE
REDELÉ
58

N.V. TWEKA, Geldrop
HET ADRES VOOR
Sporttricot
Badcostumes
Trainingpakken
ENZ.
NEDERL. FABRIKAAT
26

BIERBROUWERIJ
„DE VALK”
ANT. COOLEN & Co.
EINDHOVEN
BEVEELT AAN. 56
HOUBAAR BIER OP FLESC
en Limonades, Sodawater en
Spuutwater
OOK AAN PARTICULIEREN

ASSURANTIËN
VASTE GOEDEREN
HYPOTHEKEN 47
TAXATIE
TELEFOON 2624 OPGERICHT 1882
WONINGBUREAU
M.M.
PRIEMS
& ZOON
ASSURANTIEKANTOOR
EINDHOVEN KL. BERG 54

Vraagt bij het inkoop van uw
TAFELGOED, THEEDOeken
HANDDOeken, etc.
naar nevenstaand merk
N.V. WEVERIJEN G. KERSEMAKERS & ZONEN
EINDHOVEN 29

JOACHIMSTHAL'S
STOOMDRUKKERIJ
J. HOUTTUINEN 92-112
TEL. 31736-41838
AMSTERDAM

AIDA
25

N.V. BAKERS & RAYMAKERS'
TEXTIELFABRIEKEN
EINDHOVEN
30

GEBR. A. & M. VAN ACT
GELDROP
FABRIKANTEN VAN:
GEBLEEKTE EN ONGEBLEEKTE
HEELLINNEN, HALFLINNEN EN
KATOENEN STUKGOEDEREN
50
DEKDOEK - TENTENDOEK - MARKIEZENDOEK

Sigarenfabriek Adr. J. H. WOUTERS, Eindhoven (Holland) levert haar gesond fabriek
JOHN BULL en POMPEJUS SIGAREN
rechtstreeks aan Particulieren tot fabrieksprijzen.
Daardoor betere kwaliteit en lagere prijzen.
Geïllustreerde prijs-courant op aanvraag gratis verkrijgbaar.

N.V. Wollendekenfabriek
„NEDERLAND”
GELDROP.
44
FABRICEERT ALLE SOORTEN WOLLEN DEKENS. **VRAAGT MONSTERS.**

CARP'S GAREN — STERK EN SOEPEL
meest gevraagde merken:
ONOVERTROFFEN NEDERLANDSCH FABRIKAAT
51

ZIJ, DIE IN GROOT-EINDHOVEN WONEN
DOEN GOED, HUN BROOD EN HUN DAGELIJSCH VERBRUIKARTIKELEN TE BETREKKEN VAN DE
„ETOS” COÖPERATIE G.A.
ROOPESTE UITKEERINGS IN NEDERLAND. **VELE BELANGRIJKE VOORDEELN**
62

N.V. Nederlandsche Maatschappij
van BRANDVERZEKERING te

TIEL

Opggericht in 1833

Kapitaal f 1.000.000. Reserven ruim f 2.500.000

Verzekert tegen zeer billijke vaste premien tegen schade ontstaan door
Vlotte uitkeering bij schade.

Brand, Inbraak en Storm

Agenten te 's-HERTOGENBOSCH: K. C. SUYLING en ZONEN, Markt 73;
J. R. HOFHUIS, van Tuldenstraat 15; F. M. DE BRUYN, Oranje Nassaulaan 11.

De Philips-fabrieken bij avond.

(Cliché „Het Volk“).

rende zijn verblijf te Groningen was hij lid van het Ned. Comité van deze afdeling. Bij zijn vertrek naar Den Haag legde hij zijn lidmaatschap van het Comité neder.

De vierde broeder, Herman, te Rotterdam woonachtig, heeft zich niet op zoo jeugdigen leeftijd als zijn broeders voor Joodsche zaken geïnteresseerd. Gedurende de oorlogsjaren was hij directeur van het Rijkskleedingbureau; zijn werkzaamheid als zodanig verschafte hem de orde van Officier van O. N. Een reis door Palestina deed hem als geestdriftig voorstander van den Zionistischen Palestinaopbouw terugkeeren en hij werd dus een ijverig lid van het Curatorium van het Palestina Opbouwfonds. Hij is lid van het Armbestuur en tevens regent van het Isr. Ziekenhuis te Rotterdam.

De vijfde broer, Maurits Hertzberger, is geneesheer te Rotterdam en een man van invloed in de Rotterdamsche gemeente. Zijn medewerking wordt voor vele belangen gevraagd en hij trekt zich slechts zelden terug. Hij is lid van den kerkeraad en doet in dit college soms forsche — voor sommigen niet altijd aangename — geluiden hooren. Sinds de stichting fungeerde hij als voorzitter van den Onderwijsraad, welk ambt hij echter uit gebrek aan tijd neerlegde. Hij is bestuurder van Montefiore en Kindervoeding. Men gelooft algemeen, dat Dr. M. Hertzberger zijn hoogtepunt als gemeentelijk werker nog niet heeft bereikt.

Laat ons hopen, dat de kinderen uit het huis Emanuel Hertzberger nog veel voor het Jodendom zullen verrichten en ook hun jongeren zich eenmaal de waardige opvolgers der ouderen zullen toonen.

L. D. S.

De Isr. Gem. te Venlo

In de archieven van de gemeente Venlo vinden wij, dat de eerste Joden zich in 1813 in de „Vesting Venlo“ kwamen vestigen. Gaarne nam ik aan, dat toen in 1813 Koppel Zwart uit Suchteln en Alexander Wolf uit Brugge zich te Venlo duurzaam nederzetten, hier geen Joden hebben gewoond. Ik kon echter niet aannemen, dat vóórdien niet al meerdere malen Joden zich hier gevestigd hadden, doch die om redenen van verschillende aard spoedig weer zijn vertrokken. Aanleiding tot die twijfel gaf mij, dat in het oudste gedeelte van de vesting Venlo een straat is van ± 400 meter lang en uitkomende op de thans genaamde Oude Markt, voorheen Markt genaamd, die de naam draagt van Jodenstraat. Daar moeten oudtijds een aantal Joden hebben gewoond. Immers ligt Venlo dicht bij de Duitsche Rijnstreek, bij plaatsen als Keulen enz., en het is dus zeer waarschijnlijk, dat bij de Jodenvervolgingen tijdens de eerste Kruistochten vele Joden naar Nederland zijn uitgeweken. Alhoewel de tijd voor mij beperkt was, toog ik op onderzoek uit. Ik vernam, dat de naam Jodenstraat in de oude stadsarchieven voor het eerst voorkomt in een charter van het Armbestuur 1364 en dat daarin ook vermeld is, dat in de veertiende eeuw de Lombarden in die straat woonden. In het boekje „De Joodsche Gemeente te Groningen“ van Dr. I. Mendels vinden wij op blz. 4: „Maar in de latere middeleeuwen geraakten de Joden zoo wat hun welvaart als hun rechtszekerheid betrof in hoe langer hoe slechter toestand. Dit was eensdeels het gevolg van de concurrentie hun aangedaan door Italiaansche handelaars, de Lombarden, die hun ontwikkelder handelstechniek en hun grooter kapitaal-kracht op de Joden voor hadden en deze daardoor

van de wereldmarkt verdrongen“. Zoo zullen dan ook hier de Lombarden de Joden tot vertrek hebben genoodzaakt. In het Stadsrekeningboek komt in 1385 de Jodenstraat voor het eerst voor. Doch in de zestiende eeuw schijnt Venlo Jodenvrij te zijn geweest. Wij lezen in de inventaris van het Oud Gemeentearchief der stad Venlo van 22 Aug. 1544, dat de Magisstraat van Venlo aan drie Joden verlot verleent om met hun huisgezinnen gedurende 10 jaren in de stad te wonen, te koopen en te verkoopen, gelden tegen een rente van twee lupsen voor een goudgulden of daalder te leenen op of zonder panden enz., onder voorwaarde, jaarlijks vijftig daalders als tribut ten behoeve der stad te betalen, benevens een som van honderd daalders na verloop van de eerste vijf jaren. Wij hopen nog eens te onderzoeken, hoeveel malen deze bijzondere Jodenbelasting aan de stad Venlo is betaald en de resultaten te zijner tijd mede te deelen.

Na 1813 hebben zich andere ideeën baan gebroken en nog heden wonen de nazaten van Alexander Wolf uit Brugge in Venlo.

In 1815 vestigde zich te Venlo Marcus Wiener met zijn vrouw Hanna Baruch. Aanvankelijk had deze bezwaar zich te Venlo te vestigen, doch zijn schoonvader ried hem, erheen te gaan, want „in een land waar gelijkheid voor iedere gezindte is, zullen u spoedig meerdere volgen“. Toen na eenige jaren zich meerdere gezinnen gevestigd hadden, werd onder leiding van Marcus Wiener een minjan ingesteld, wekelijks kwam men op Sabbath bijeen in een kamer aan de Keulse poort, van een gebouw „de drie koningen“ genaamd. In 1820 werd een officieel Kerkbestuur ingesteld en als synagoge gehuurd een lokaal van de Gereformeerde gemeente aan het Hel-schriksel voor vijftig gulden per jaar. De gemeente telde toen 15 gezinnen met 26 leden.

In 1860 waren het vooral de familiën Catz, Wiener en Wolf, die zich bij de stichting der tegenwoordige synagoge buitengewoon verdienstelijk hebben gemaakt. Uit de familie Wiener zijn groote mannen gesproten; het werden beroemde beeldhouwers en muntsnijders, Jacq. Wiener werd directeur van het Belgisch muntwezen en de ontwerper van de eerste Belgische postzegel. Zijn familie behoort nog tot de Belgische aristocratie. Verschillende Kerkbesturen volgden in de loop der jaren elkander op. Voortdurend vinden wij de namen Wiener, Wolf, Keijzer en Goudsmit terug. Onze afgetreden voorzitter, Martin Wiener, werd bij zijn zilveren jubileum door

H.M. de Koningin vereerd met de ridderorde van Oranje Nassau. Bij de stichting der tegenwoordige synagoge fungeerde J. Lion als voorganger der gemeente, later o.a. de Haas, L. van Rhijn en A. M. Coster. De eerste twee zijn reeds lang overleden, vooral Levie v. Rhijn heeft zeer veel tot de geestelijke bloei der gemeente bijgedragen. Hij woonde hier vele jaren en vond hier zijn laatste rustplaats. Ook aan het verblijf van den heer Coster zijn aangename herinneringen verbonden en noode zag men hem naar Amersfoort vertrekken. Na dien tijd trad een leeraarloos tijdperk in.

In dien tijd werden de synagogediensten op voortreffelijke wijze door particulieren belangloos waargenomen. Genoemd moeten worden Jonas Goudsmit z.g. en vooral Josef Sternfeld, afkomstig uit Brummen, een man, die zich met hart en ziel aan onze godsdienst gaf en door den jubilerenden Opperrabbin met den Gowerdtitel werd vereerd. Tenslotte worden hier nog genoemd de heer A. Schönbach, die zich nog in goede gezondheid in ons midden bevindt en op de laatste Hooft feestdagen met krachtige stem als gazzen geassisteerd heeft ondanks zijn 78-jarigen leeftijd.

Sinds vorig jaar fungeert schr. dezes als voorganger. Hiertoe heeft de P. C. haar medewerking verleend.

Venlo is een uitzondering op de regel. Alom zien wij de bevolking van het platte land verminderen. Vele kleine Joodsche gemeenten gaan in zielenal achteruit, onze gemeente echter groeit en er is een gestadige vooruitgang waar te nemen. De cursussen voor Thorastudie etc. worden door jong en oud bezocht. Venlo heeft een synagoge met fraai interieur, een school en een vergaderlokaal, het heeft een goed onderhouden begraafplaats, alsmede een stuk land parallel aan de begraafplaats voor de verre toekomst. Venlo wordt ook administratief goed beheerd. Het heeft een actieve Kerkeraad, bestaande uit de heeren Alex Keijzer, F. Keizer, kerkeraadsleden, H. Goudsmit, penningmeester, Martin Wiener, voorzitter, terwijl Ph. Cohen als waarnemend voorzitter fungeert.

Als de teekenen niet bedriegen, gaat Venlo een goede toekomst tegemoet en zal in afzienbaren tijd een der bloeiendste kehillous worden in Limburg. De gemeente telt thans 31 gezinnen, 3 éénlopende personen met 108 zielen. Moge ze steeds in kwantiteit en kwaliteit groeien en bloeien.

A. RUBENS.

Spoorlaan

Tilburg

GEBR. VAN ROOIJ

Importeurs van

Depot

Telef.
2359

Conserven

EINDHOVEN

SMALLE HAVEN 7

EINDHOVEN
RECHTSTRAAT 42

HEZEMANS & ZONEN

LINNEN- EN KATOENWEVERIJ

AALST

bij EINDHOVEN

Telefoon Eindhoven 3510

Coöp. Melkinrichting

„ST. PETRUS“

TELEF. 3887

EINDHOVEN

N.V. Eindhovensche Katoen Mij.
v/h IGN. DE HAES

N.V. Textielmaatschappij

J. VULLINGHS & ZONEN

H E E Z E

WETL GED.

FABRIKANTE VAN ALLE SOORTEN

Beste kwaliteit
tegen
laagste prijzen

Koopt zoveel mogelijk NEDERL. FABRIKAAT

48

BAND - LINT

FESTONS

VETERS EN

ELASTIEK

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

TERWINDT, ARNTZ & HOLTUS N.V.

BONTWEVERIJ

Artikelen voor Bedrijfskleding, Katoenen en Wollen fantasie Stoffen, Schortbontjes, Gordijnstoffen, tafelloed en verdere courante manufacturen

HELMOND - Tel. 54

Holland

N.V. WOLLENSTOFFENFABRIEK v/h

W. VAN MOORSEL & Co.

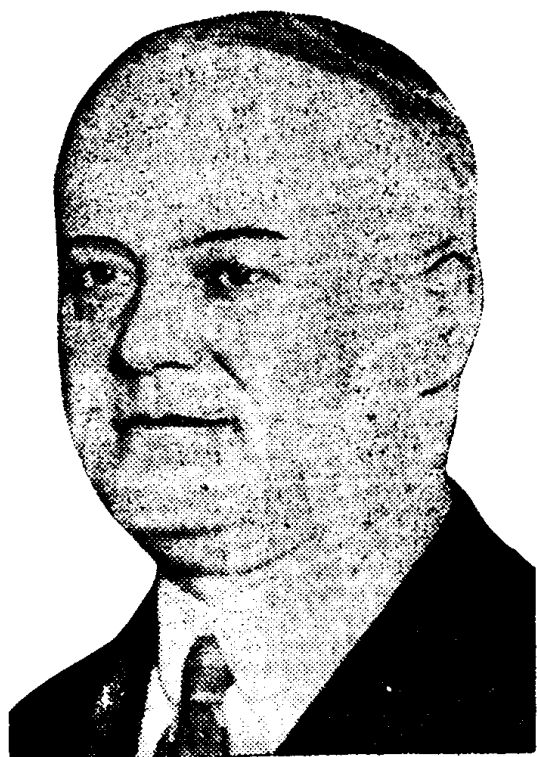
EINDHOVEN

60

VAN DEN COMMISSARIS DER KONINGIN IN DE PROVINCIE NOORD-BRABANT

Hartelijk wensch ik den Heer Heertjes
geluk bij gelegenheid van zijn zilveren
jubileum als Opperrabbin der Kerke-
lijke ressorten Noord-Brabant en
Limburg.

Het is een hooge uitverkiezing, maar
ook een zware taak, te zijn de geeste-

lijke leider van een talrijke, verspreid
wonende schare.

De Heer Heertjes heeft die taak ver-
vald met groote energie, met nimmer
verflauwenden ijver. Het Burgerlijk
Gezag waardeert dit en is hem daar-
voor dankbaar. Die dank worde hem
hier gebracht!

En daaraan worde toegevoegd de
wensch, dat het den Heer Heertjes
moge gegeven zijn, zijn zegenrijke ar-
beid nog lange jaren voort te zetten
met diè eerbied-afdwingende waardig-
heid, welke een ieder treft, die met hem
in aanraking komt.

Mr. Dr. A. B. G. M. VAN
RIJCKEVORSEL,

Commissaris der Koningin
in de Provincie Noord-Brabant.

VAN DEN VOORZITTER VAN DEN KERKERAAD TE 'S-BOSCH

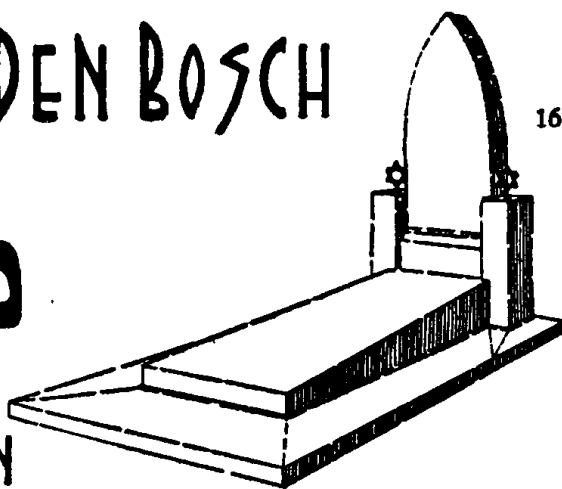
Bij het jubileum van den Hooeerwaarden Heer
Opperrabbin S. Heertjes ter herdenking van den
dag, dat hij 25 jaar geleden in 's Hertogenbosch in
zijn hoog ambt geïnstalleerd werd, mag ik niet na-
laten hem mijn hartelijke gelukwensen te brengen,
niet alleen hem en zijn gezin, maar ook en zeker niet
in de laatste plaats de provincies Noord-Brabant en
Limburg. In beide heeft hij zijn herderlijke zorgen
gegeven met voorbeeldige plichtsbetrachting. Steeds
deed en doet hij met opgewektheid zijn arbeid, steeds
staat hij klaar te steunen met raad en daad, steeds
is hij in de weer voor de Joodsche zaak.

Ik hoop dan ook, dat hij nog een lange reeks van
jaren gespaard moge blijven voor zijn gezin en zijn
beide ressorten.

S. DIAMANT.

N.V. BERGMAYER DEN BOSCH

מזכרת
GRANIT EN HARDSTEEN
MODERNE ONTWERPEN

OPPERRABBIJN HEERTJES IN DE GEMEENTE

Het ressort Noord-Brabant en niet minder ook het
ressort Limburg maken zich op, om feestelijk te
herdenken den dag, waarop vijf en twintig jaren
geleden Opperrabbin Heertjes werd geïnstalleerd en
om in den persoon van dezen Opperrabbin den
man te huldigen, die gedurende al die jaren als
geestelijk hoofd van deze ressorten heeft gefungeerd.

En de Nederl. I. Hoofdsynagoge te 's-Hertogen-
bosch, de zetel van het Opperrabbinaat, de Gemeen-
te, waar de jubilaris deze vijf en twintig jaren
heeft gewoond, grijpt gaarne de gelegenheid aan,
om door bijzondere diensten en feestelijke bijeen-
komsten, uiting te geven aan haar vreugde over het
feest van haar Opperrabbin.

Niet altijd hebben de Opperrabbijnen van Noord-
Brabant in onze stad hun standplaats gehad, al was
in 's-Hertogenbosch de Hoofdsynagoge. De Gemeen-
te Oisterwijk bijvoorbeeld had gedurende tal van
jaren een eigen Opperrabbin. Deze Gemeente was
vroeger een der grootste van het ressort; thans
woont er nog slechts een enkele Joodsche familie.

Evenmin heeft het ressort Noord-Brabant zich al-
tijd in het bezit van een eigen Opperrabbin mogen
verheugen. Na den dood van Opperrabbin Izak
Frenkel z.g., die omstreeks 1830 overleed, werd het
Opperrabbinaat van dit ressort steeds door function-
narissen van andere ressorten waargenomen. Wel
werden eens door de ressortale Gemeenten Eind-
hoven, Den Bosch en Tilburg pogingen in het werk
gesteld, om samen een Opperrabbin te benoemen,
die de geestelijke belangen van deze Gemeenten zou
behartigen. Veel plezier had men hiervan echter niet.
Over de bezoldiging van een candidaat kwam twist
tusschen de Gemeenten, terwijl een andere Opperrab-
bin door genoemde Gemeenten als zodanig be-
roepen, vóór de aanvaarding van zijn ambt overleed.

In het midden van de vorige eeuw werd door den
Minister voor de Zaken van den Hervormden Eere-
dienst, waaronder ook de Zaken van de Israëlieten
ressorteerden, na ingewonnen advies bij de Hoofd-
commissie tot de Zaken van de Israëlieten, aange-
drongen op wederbezetting van den Opperrabbinaal
zetel. Terzelfder tijd ontving de toenmalige Kerk-
voogd van den Bosch, Jeronimus Hartogensis, brief
op brief van een zeker Hartog¹⁾ uit Tilburg, die
zijn verantwoordiging erover uitsprak, dat het ressort
sinds jaar en dag van een eigen Opperrabbin was
verstoken. Zelfs richtte hij een request tot den
Koning, ten einde tot de benoeming van een Opperrab-
bin te komen. Het bleek echter niet mogelijk,
met de geringe bijdragen van de ressortale gemeen-
ten en de Rijkstoelage de benodigde gelden voor
de salariering van een Opperrabbin te vinden.

Het zou dan ook tot 1907 duren, vóór het ressort
weer tot de benoeming van een eigen Opperrabbin
kon overgaan en het is te begrijpen, dat de leden
van het ressort verheugd zijn, nu zij kunnen her-
denken, dat deze Opperrabbin thans 25 jaren als
zodanig fungeert. Zij verheugen zich erover, dat
zij, trots de ongunst der tijden en niettegenstaande
het feit, dat de Joden, hoe langer hoe meer naar de

¹⁾ Waarschijnlijk was dit de kerkbestuurder S.
Hartog, van wien in het artikel „De Joodsche ge-
meente te Tilburg” van den heer A. J. A. C. van
Delft sprake is. (Zie het Tilburgsche blad van dit
nummer). Red. N.I.W.

groote centra trekken, waardoor het een vraag is,
of de indeeling van de ressorten, zooals die thans
is vastgesteld, nog wel de juiste is, tot dusver in
staat zijn gebleven, de benodigde gelden bijeen te
brengen.

De Nederl. I. Hoofdsynagoge acht het een groot
voorrecht, dat de Opperrabbin in haar Gemeente
zijn zetel heeft. De invloed van een Opperrabbin
op een gemeente, waar hij woont, is van een niet
te onderschatten betekenis. Hij is niet alleen het
geestelijk hoofd, hij is ook het geestelijk centrum
van de gemeente. Beslissingen van godsdienstigen
aard, besluiten omtrent den eeredienst, omtrent het
onderwijs, nooit worden zij genomen, zonder advies
van den Opperrabbin. Alle bijeenkomsten, die door
Joodsche vereenigingen in deze gemeente worden
georganiseerd, verkrijgen een bijzondere wijding,
wanneer de Opperrabbin tegenwoordig is. De uit-
oefening van Gemiloes Chesed heeft zijn bijzondere
belangstelling; als voorzitter van de vereeniging
„Hachnosas Ourechiem” is hem geen moeite te groot,
om gelden voor het mooie doel, dat deze vereeniging
naastreeft, bijeen te brengen.

Heel sterk leeft de wensch in de harten van de
leden der Hoofdsynagoge en van de leden van het
ressort, dat Opperrabbin Heertjes nog jaren lang
gespaard moge blijven, voor zijn gezin, voor het
ressort en voor de Hoofdsynagoge.

E. J. DE GROOT,
Voorzitter der Nederl. I. Hoofdsynagoge
te 's-Hertogenbosch en van het Synago-
gaal Ressort Noord-Brabant.

UIT DE HISTORIE VAN DE JOODSCHE GEMEENTE TE 'S-HERTOGENBOSCH

Gaarne voldoe ik aan het verzoek van de Redactie
van dit Blad, om ter gelegenheid van het 25-jarig
ambtsjubileum van onzen geachten Opperrabbin een
beknopt overzicht te geven van de geschiedenis der
Nederlandsch Israëlietische Hoofdsynagoge te 's-Her-
togenbosch.

Op volledigheid kan deze schets geen aanspraak
maken; ik heb mij bepaald tot de vermelding van
de belangrijkste feiten en personen, welke in den
loop der eeuwen van invloed waren op de tot stand-
koming en bloei onzer gemeente, hier en daar af-
gewisseld door enkele historische bijzonderheden.

Laat ik dan beginnen met een, door sommigen als
waar beschouwde, door de meeste geschiedschrij-
vers als legendarisch aangemerkt mededeeling waar-
omtrent van Oudenhoven, op gezag van den be-
kenden geschiedschrijver Cuperinus, o.a. het volgen-
de vermeldt „Dese Joden als sy daer (achter 't
wild Varken hier ter stede) een wyl tyts gewoont
hadden, doende haer nering en hanteringen, soo
ist gebuert, dat sy gelyck al (allen tezamen) ge-
vangen syn geweest om haer lelke feiten en mis-
daden, daer sy in bevonden werden, ende daer
nae syn sy te Vucht gebracht en aldaer verbrant
ter plaetse dat men noch den Joden Kerkckhof
nuemt, niet verre van die galge”.

Dit zou geschied zijn in de 12de of 13de eeuw
als gevolg van het feit dat de Joden den Holland-
schen graaf Dirk VII zouden hebben bijgestaan bij
de belegering en plundering van het paleis van den
Hertog van Brabant.

Nogmaals zij echter opgemerkt dat de waarheid
van deze onverklikkelijke geschiedenis ten zeerste
in twijfel is te trekken. Overblijfselen van dezen Jo-
denmoord zijn nimmer ontdekt. Wel zijn zeer vroeg,

VAN DEN BURGEMEESTER VAN 'S-HERTOGENBOSCH

Zeer velen zullen er zich over ver-
heugen, dat de Zeereerwaarde Heer
S. Heertjes, Opperrabbin der Synago-
gale Ressorten in Noord-Brabant en
Limburg op 29 December j.l. den dag
heeft mogen herdenken, dat hij vóór
25 jaren tot die hooge geestelijke waar-
digheid werd gekozen, welk gedenk-

Mr. F. J. VAN
LANSCHOT.

waardig feit op 20, 21 en 22 Januari
a.s. officieel zal worden gevierd.

De Heer Heertjes heeft zich door zijn
vriendelijken omgang en de groote be-
langstelling, die hij voor de hem toever-
trouwde gemeente steeds aan den dag
heeft gelegd, de algemeene hoogach-
ting en waardeering, niet alleen in de
stad zijner inwoning, maar ook in de
Ressorten, waarover zijn geestelijk ge-
zag zich uitstrekt, verworven.

Telken male als ik met dezen waar-
digen en hoogstaanden man in aan-
raking kwam, trof mij zijn groote ijver
en liefde om de geestelijke belangen die
aan zijn zorg zijn toevertrouwd te be-
vorderen, en trokken mij zijn waardige
eenvoud en eenvoudige waardigheid bij-
zonder aan.

Moge de Almachtige God den Heer
S. Heertjes nog vele jaren sparen voor
de Israëlietische Ressorten, die aan
zijn waardige leiding zijn toevertrouwd.

Mr. F. J. VAN LANSCHOT,
Burgemeester van 's Hertogenbosch.

vermoedelijk ± 1500 op de tegenwoordige Joodsche
begraafplaats te Vught Joden ter aarde besteld. Deze
begraafplaats werd echter niet vóór 1790 officieel
eigendom der Joodsche Gemeente. In 1387 woont
hier Jan de Yode. Of deze echter inderdaad een Jood
was, is niet met zekerheid te zeggen. Hein die Joede
was echter zeker een Jood. In 1405 werd diens zoon
tot katholiek priester gewijd¹⁾. Onder groote pracht
en praal had in 1496 de doop plaats van een Jood,
in het bijzijn o.a. van Philips den Schoonen. Een
overtuigd Katholiek blijkt deze Jood niet te zijn ge-
weest, want we lezen hieromtrent „Mer die Jode en
bleef niet stantaf en viel weder van syn Kersten
heyt en werd een Jode”.

Eenige eeuwen lang schijnen zich hier niet veel
Joden blijvend te hebben gevestigd, totdat we ver-
nemen dat in 1680 aan Jacob Worms het poiter-
schap is verleend. Deze Jacob Worms is dus als de
eerste Joodsche poiter van den Bosch te beschou-
wen. Behalve Worms woonden nog een aantal Joden
in deze stad, getuige het feit, dat in zijn huis, Snelle-
straat 2, Synagogediensten gehouden werden. Dit is
het eerste Joodsche bidlokaal waarvan in de ge-
schiedboeken van den Bosch wordt gesproken. Op
9 October 1697 verschenen voor den Bosschen Nota-
ris Cornelis van Nimwegen twee Joodsche inwoners
dezer stad: Levie David en Elias Mozes. Op requi-

¹⁾ Zie artikel Karel Azijnman, „de eerste mis van
een bekeerden Jood in 1405”, verschenen in de Vrij-
dagavond van 30 Mei 1924.

(Vervolg pag. 3 's-Hertogenbosch).

MEUBELMAGAZIJNEN „T WOONHUIS”

G. VENNIX

Aparte modellen
De laagste prijzen

Vughtersstraat 46-48 - 's-Bosch

MODERNE BADKAMERS IN KLEUREN
4
IN DIVERSE KLEUREN
VOORRADIG BIJ DE
FIRMA M. L. VAN BERGEN
HOOGESTEENWEG 31, TELEFOON 236, 'S-HERTOGENBOSCH

N.V. BRANDSTOFFENHANDEL
VOORHEEN FIRMA
HENRI VAN DER MEULEN
KANAAL 70 - 'S-BOSCH - TELEFOON 340

M. HARPERINK, Fa. Alph. Hupsch
VUGHTERSTRAAT 19
'S-HERTOGENBOSCH
27
Op gebied van Kristal, Glas, Porcelain en
WELLNER-ZILVER etc. Aardewerk, het beste en toch goedkoop.

Brood- en Banketbakkerij LEO ODEWALD

VUGHTERSTRAAT 116 TELEFOON 574
'S-HERTOGENBOSCH

Koopt in de oudste,
— tevens modernste Manufacturenzaak
L. VAN DER VAART
'S-HERTOGENBOSCH
HINTHAMERSTRAAT 52
29
Gecombineerde inkoop met 280 zaken — Waarborgt lage prijzen

Laat Uw BRIEVEN, CIRCULAIRES, PRIJSCOURANTEN,
PROGRAMMA'S, CATALOGI ETC., verzorgen door onze
COPIËER-INRICHTING
Boek- en Kantoorboekhandel ADR. HEINEN
Kerkstraat 27 - Tel. 503 - 's-Hertogenbosch

H.H. REIZIGERS Het van ouds bekende adres voor diverse belegde broodjes, enz. is en blijft

LOUIS v.d. SLUIS, Slagerij O.R.T.

Kruisstraat 16, 's Hertogenbosch, Telef. 667
28 De leverancier der R.E.O.R.-broodjes.

ZUID-NEDERLANDSCHE TRICOTFABRIEK

'S-HERTOGENBOSCH

Gebreide Fantasie-bovenkleding

BOEKBINDERIJ CARTONNAGE-INRICHTING

ALLE BINDWERKEN

Stapeldoozen in diverse maten en uitvoering

Aanbevelend, J. L. ADR. HOOS
GROBBENDONCKSTRAAT 44 - DEN BOSCH

Electr. Luxe Brood-, Beschuit- en Banketbakkerij
MARKT 21 Fa. P. VERHEIJDEN 'S-BOSCH

C. EICKHOLT

Speciaal adres voor Beschuit en Cocosbeschuit.

— Alle soorten Luxe- en andere Broodjes —

VAN NELLE... VOOR KOFFIE EN THEE

DE ITALIE'S

Een Chazoniem-familie

In het jaar 1818 trad bij de Israëlietische gemeente te Meppel als chazzan in functie de heer Izak Italie, die toen 21 jaar oud was. Izak Italie — naar het gebruik dier dagen gewoonlijk R. Itzig genoemd — was een man van — voor zijn tijd — groote bekwaamheden. Hij was niet alleen bedreven in de Rabbinische letteren, doch ook op profaan gebied goed ontwikkeld, getuige het feit, dat hij later als onderwijzer werd aangesteld op de toen in Meppel bestaande z.g. Joodsche secteschool van den heer Ph. Konijn — die later naar Haarlem vertrok en daar voorzitter der gemeente werd. Izak Italie had ook een schoon, krachtig stemgeluid en was een goed musicus; hij bespeelde verdienstelijk de viool. Gedurende de 57 jaar fungeerde hij te Meppel tot volle tevredenheid der gemeentelieden; op 78-jarigen leeftijd nam hij zijn ontslag en leefde daarna 15 jaar als ambteloos burger in zijn gemeente; hij deed evenwel nog dikwijls dienst, o.a. op den Verkozendag, en verbaasde de toehoorders dan altijd door zijn nog krachtige stemmiddelen.

IZAK ITALIE,
de stamvader.

Ofschoon ook toen — zelfs verhoudingsgewijs — de salariering van den Joodschen gemeenteamtenaar niet hoog was en R. Itzig moeite had, met zijn groot gezin rond te komen, waren hij en zijn brave echtgenote — hij was gehuwd met Dina Feitsma — er in vromen zin toch op gesteld, dat hun zoons, evenals de vader, de geestelijke loopbaan zouden verkiesen. En zoo geschiedde. Uit zijn huwelijk zijn — voorzoover ons bekend — acht zoons en drie dochters gesproten. De acht zoons — een zijner dochters was gehuwd met den heer I. L. Cohen, chazzan te Nijkerk — hebben allen het ambt van chazzan als hun levenstaak gekozen en in de gemeenten, waarin zij respectievelijk en successievelijk hebben gewerkt, hun ambt op zeldzaam-voortreffelijke wijze vervuld. Tal van jaren genoten in ons land de Italies vermaardheid als uitnemende, muzikaal-geschoolde voorzangers, als mannen van bekwaamheid en karakter. Waar verschillende hunner in de provinciën Noord-Brabant en Limburg werkzaam zijn geweest, achtten wij het dienstig, hen in deze publicatie te vermelden.

Acht broeders Italie of van Itallie, zooals sommigen zich noemden: Elchanan, Samuel, Jacob, Philip, Levie, Soesman, Asser en Hartog. Wel mag het ouderpaar trotsch geweest zijn op een geslacht, dat zoo veel in het belang van het Jodendom heeft verricht; dat als een achttal lichten aan de lichter van het Ned. Jodendom heeft gestraald. Elchanan (Enoch) heeft niet veel van zich doen spreken, daar hij op jeugdigen leeftijd als chazzan te Enschede overleed. Samuel had reeds elders als chazzan gefungeerd, toen hij in 1860 als godsdienstleeraar en secretaris te Maastricht werd aangesteld. Hij heeft zijn ambt op voorbeeldige wijze waargenomen. Bij de gemeentelieden was hij zeer in aanzien zowel door zijn humaniteitszin als zijn waardig optreden. Zijn kinderen hebben het in de wetenschappelijke wereld ver gebracht. Een hunner is hoogleeraar in de pharmacie te Leiden.

SAMUEL VAN ITALLIE.

JACOB ITALIE.

Jacob begon zijn loopbaan in Ootmarsum en werd in 1844 benoemd tot voorzanger in 's Hertogenbosch, een ambt dat hij circa 50 jaar met groot succes heeft vervuld. Zijn roem als chazzan was door gansch Nederland verbreid. Hij was zeer gastvrij, in 't bijzonder voor doortrekkende geleerden uit

Verlicht met Electriciteit

Kookt en verwarmt met Gas

Sluit U aan bij de Radio-distributie

GEMEENTELIJK LICHT- EN WATERBEDRIJF, DEN BOSCH

optrad. Bij de inwijding van een Sefer Thora ten huize van den heer B. M. Heertjes te Zutphen was ook Jacob Italie met eenige zijner zoons genoodigd — evenals de heer I. E. Monasch — te Nijmegen, de opvolger van Italie in 's Bosch — om de plechtigheid met gezang op te luisteren. Jacob Italie heeft ook een werkje vervaardigd over de besnijdenis en een handleiding voor het „poorsen“.

Philip fungeerde o.a. te Nijmegen, vanwaar hij in 1876 als chazzan en onderwijzer naar Enschedé vertrok. Hij was een nauwgezet, plichtgetrouw functionaris, die ook bij de burgerlijke autoriteiten in hooge achting stond. In 1875 werd hij benoemd te Eindhoven. Nadat hij deze benoeming had aangenomen, trachtte men hem in Enschedé te behouden; hij had zich echter reeds verbonden en moest dus zijn woord gestand doen. Zijn ontslagname werd door de Enschedésche gemeentelieden zeer betreurd en ook de plaatselijke pers gaf uiting aan haar leedwezen wegens het vertrek van dezen verdienstelijken burger. Hij heeft te Eindhoven tot zijn dood op 57-jarigen leeftijd in 1883 gefungeerd en verwierf zich de algemeene sympathie.

PH. ITALIE.

ASSER ITALIE.

Levie heeft o.a. het chazzansambt vervuld in Bolsward, Hoogeveen en Alfen. In 1875, toen zijn vader, R. Itzig, op 78-jarigen leeftijd zijn taak neerlegde, werd Levie Italie diens opvolger. In September van dat jaar werd hij geïnstalleerd en hij hield bij die gelegenheid een predikatie, die diepen indruk maakte en getuigenis aflegde van zijn niet alledaagse bekwaamheden. Hij bezat een liefelijk stemgeluid en werd door de gemeentelieden zeer gewaardeerd. Bij den dood van Opperrabbin J. S. Hillesum, die te Muiderberg werd begraven, hield hij vóór het

SOESMAN v. ITALLIE.

LEVIE ITALIE.

vertrek van de lijkstoet uit Meppel — evenals de toenmalige leeraar van Hoogeveen M. Kockoek — een aangrijpende treurede. Tot zijn dood in 1893 nam hij zijn ambt tot algemeene tevredenheid waar.

Soesman heeft veel jaren in Amersfoort gefungeerd en was, evenals de meeste Italies op muzikaal gebied zeer bedreven. Ook hij genoot wegens zijn correct, waardig optreden de achting zijner gemeentelieden. Hij maakte veel studie van het Chazonoes en bezat verschillende werken op het gebied van Joodsche muziek en wetenschap. Na zijn dood werd zijn functie tijdelijk waargenomen door zijn neef H. Italie te Amsterdam; men was blijde dat men, zij het ook tijdelijk, weer een Italie aan de gemeente kon verbinden.

Asser heeft gefungeerd in de Lemmer, Assen en Beverwijk. Hij was een zeer godvruchtig man, die in zijn ambt geheel opging. Merkwaardig mag het worden genoemd, dat hij, die in tegenstelling met zijn broeders, doorgaans in kleine gemeenten werkzaam is geweest en zich dus weinig bekendheid kon verwerven, een geslacht heeft gekweekt, dat het Jodendom van R. Itzig Italie het trouwst heeft bewaard. Onder zijn kinderen en kleinkinderen waren en zijn er, die sieraden en steunpilaren van het traditioneele Jodendom zijn geworden. Van zijn zoons hebben zich onderscheiden Elchanan (Enoch) te Rotterdam en Herman te Amsterdam, beiden voortreffelijke pædagogen. Tot zijn kleinkinderen behooren Nathan Italie, directeur van het Leidsche Weeshuis; Dr. G. Italie, leeraar aan het gymnasium te 's Hage; M. de Bruin (aangehuwd), hoofd der school N.I.J.W. en H. de Lieme (van moederszijde) de tegenwoordige Oppervoorzanger van 's Bosch.

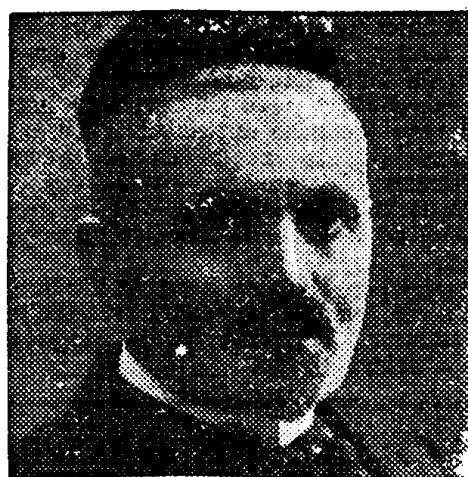
Hartog, de jongste van het achttal, werd op 17-jarigen leeftijd chazzan te Winterswijk en fungeerde vervolgens te Hardenberg en te Borne. Vandaar ging hij als opvolger van S. Mossel naar Utrecht, om er het ambt van hoofd der godsdienstschool te aanvaarden. Hij was een man van groote algemeene ontwikkeling, zoals uit zijn vele pennevruchten blijkt.

HERMAN ITALIE,
Kleinzoon.

H. ITALIE.

E. ITALIE, Kleinzoon.

Zijn letter- en geschiedkundige opstellen in Oud-Holland en Noord en Zuid trokken indertijd de algemeene aandacht. Hij schreef ook Hebreeuwse taalboeken en een bijbelsch geschiedenisboek voor de jeugd. Van het Maandblad Achawa was hij een trouw medewerker. Ofschoon hij zeer kritisch was aangelegd, wist hij het goede te waardeeren. Hij was ook leeraar in het Hebreeuwsch aan de gymnasia te Utrecht en Amersfoort. In zijn woonplaats Utrecht was hij een algemeen geachte figuur. Op een feestvergadering van de Utrechtsche afdeling der Mij. tot Nut der Isr. in Ned., waar hij de herdenkingsrede zou uitspreken, werd hij plotseling ongesteld en gaf na eenige minuten den geest. De gemeente Utrecht bewaart een goede herinnering aan hem.

De acht Italies, zoons van R. Itzig Italie en Dina Feitsma, hebben zich door hun bekwaamheid op velerlei gebied en de waardige vervulling van hun resp. ambten een eervolle naam in de geschiedenis van het Ned. Jodendom verworven.

L. D. S.

EEN GEWAARDEERD LEIDER

Gaarne voldoe ik aan het verzoek der redactie, om ter gelegenheid van de 25-jarige ambtsvervulling van onzen weleerw. Opperrabbin eenige regels te schrijven. Te meer, daar ik het voorrecht heb den Opperrabbin reeds vanaf zijn ambtsaanvaarding te kennen en er steeds een vriendschappelijke omgang en samenwerking tusschen ons bestaan heeft. Alhoewel zijn functie niet altijd heel licht was, toch wist hij deze binnen de goede banen te houden en ben ik ervan overtuigd, dat zijn leiding door alle kerkbesturen in het ressort wordt gewaardeerd.

Het godsdienstonderwijs heeft vooral zijn aandacht, die zich niet alleen uit door bezoeken der godsdienstschoolen, maar vooral door het houden van cursussen voor de godsdienstonderwijzers, die daar-

S. MONNICKENDAM.

door veel eerder in staat zijn, voeling met hun Opperrabbin en met elkaar te houden.

Als een trouw beoefenaar van Gemilas Gesed is het hem nooit te veel anderen te steunen, zoodat hij dan ook de voldoening mag smaken menigeen voor erger behoeft te hebben.

Ook in de omgang met de leden van zijn ressort is hij degen, die niet alleen de orthodoxen, maar ook de liberaal-denkenenden steeds vriendschappelijk tegemoet komt.

Ik wil dan ook eindigen met de hoop uit te spreken, dat het den Opperrabbin gegeven moge zijn, nog vele jaren in het belang van het Jodendom, in het bijzonder van ons ressort, te arbeiden.

S. MONNICKENDAM,
Lid der Centrale Commissie tot
Algem. Zaken van het Nederl.
Israël. Kerkgenootschap.

P. STOKVIS & ZOON

50

's-HERTOGENBOSCH

◀ Drukkerij voor iedereen ▶

U KOOPT HET VOORDEELIGST UW HOUT,
BOUWMATERIALEN en BRANDSTOFFEN, BIJ

HUB. J. APPEL

HAVENDIJK 7, DEN BOSCH, TEL. 1718 (2 lijnen)
NA 6 UUR CITADELLAAN 45, TELEFOON 167

23

VRAAGT EENS PRIJS

40

GLAS IN LOOD
J. MICHELS

Tel. 813

's-Bosch

JOS. LAX

EDELSMID

TORENSTRAT 9

'sHERTOGENBOSCH

Leverde meermalen aan
Synagogen en Joodsche
instellingen tot volle
tevredenheid van auto-
riteiten.

19

J. v. ROSMALEN & Zn.

AANNEMERS

'S-HERTOGENBOSCH - TELEF. 926

Machinale Houtbewerking
Schoolmeubelen

38

BLOEMENMAGAZIJN

„IRIS”

H. B. MACKAY

GOEDKOOPE

DROGISTERIJ

Telefoon No. 164

F. VERSTAPPEN-v. d. VLEUT

Kerkstraat 79, DEN BOSCH

Kolperstraat 3 - 's-BOSCH

't KUPKE

45

H. A. J. v. d. VEN

SCHAPENMARKT 24, 's-HERTOGENBOSCH

F. L. WELSCH & ZOON

Opgericht 1808

's-BOSCH

MEUBILEERT, STOFFEERT IN OUD EN MODERN

VAKKUNDIG WERK EN ZEER LAGE PRIJZEN.

32

VRAAGT ADVIES

BOSSCHE KOEK
MOPPEN & THEEMOPPEN

Jos. Joh. LAMBERMONT A^{mo} 1796

VISCHSTRAAT 16 TELEFOON 106

De winkel met de antieke koekkist

Coöp. Melknerichting
en Zuivelfabriek

St. JAN

's-HERTOGENBOSCH

21

KONINGSWEG 41 - TELEFOON 423

.....Want
Ras is de grootste
tegelschander van
het Zuiden!

FA. C. B. RAS
VLOER-EN WANDTEGELS
DEN BOSCH

Zuid Willemsvaart 63 Tel. 1385

Rusland. Gaarne liet hij zich door hen de in Oost-Europa gebruikelijke melodien voorzingen, die hij dan met muzikale vaardigheid opschreef en waarop hij zijn geliefde Bosschenaren, die nooit moede werden naar zijn sonoor stemgeluid te luisteren, in de Synagoge vergastte. Ook eenige zijner zoons waren goede zangers; bekendheid als zoodanig verwierf zich zijn zoon François, die meermalen op concerten

TROOSTWIJK'S AUTO ONDERDEELN IMPORT

'S-HERTOGENBOSCH - KOLPERSTRAAT 9 - TELEF. 1522

Onderdeelen voor Ford en Chevrolet. Accessoires en Gereedschappen. Autobanden, Motorkleding.

R. I. V. KOGELLAGERS

Eenigste speciaalzaak in het Zuiden

Voorgangers van
O.R. Heertjes in Limburg

Ofschoon Hoofdsynagoge, heeft Maastricht toch slechts drie Opperrabbijnen als residentie gediend en wel de Opperrabbijnen L. B. Schaap, Dr. Salomon Cohn en Dr. L. Landsberg.

Over Opperrabijn L. B. Schaap is meermalen in dit blad geschreven. Maar ook Dr. Cohn en Dr. Landsberg waren merkwaardige mannen, wier leven en werken een nauwgezette studie waard is. Hier volgt omtrent hen een korte beschrijving, die onze historici tot een meer diepgaand onderzoek moge aansporen.

Dr. Cohn is in 1822 geboren in Silezië. Hij bezocht in zijn jeugd korten tijd de Jesjivah te Presburg en vertrok vandaar naar Breslau, waar hij zijn universitaire studien beëindigde. In 1847 werd hij rabbijn te Oppeln en aanvaardde vandaar in 1848 het opperrabbinaat van 't hertogdom Limburg, zooals het toen heette. Hij heeft als zoodanig op 13 Elol 5613 (16 Sept. 1853) de Synagoge te Sittard ingewijd met een Duitse rede, getiteld: Das richtige Verhältniss des Menschen zu Gott und zur Welt, angesaut im Lichte des Gotteshauses. In 1860 nam hij de benoeming aan als rabbijn te Schwerin, waar hij geen gelukkigen tijd doorleefde, daar zijn orthodox-godsdienstige beginselen in botsing kwamen met den liberalen geest der Mecklenburgsche Jodenheid. Wij zien hem dan ook in 1876 naar Berlijn vertrekken, om als rabbijn in de Synagoge aan de Potsdamer Brücke op te treden. In Berlijn voelde hij zich meer in zijn element, daar hij in die gemeente zijn godsdienstige geestverwanten vond. Van 1878—1894 was hij leeraar in de homiletica aan het orthodoxe rabbijnen-seminarium, van welke instelling hij later curator werd. In 1894 vertrok hij naar Breslau, waar hij in 1902 overleed.

Dr. Cohn was een streng orthodox man, en gehuwd met een dochter van R. Jacob Ettlinger, den schrijver van het bekende homiletische werk Minchas 'Onie, die hem in zijn responsen-verzameling Benei Tsjoun herhaaldelijk noemt. Bij zijn begrafenis voerden o.a. het woord Dr. D. Hoffmann van Berlijn en Dr. Horowitz van Frankfurt a. d. M. De „Israelit“ noemt hem in een necrologie een Hoogepriester der welsprekendheid en een bekwaam Talmudist.

Ook Dr. Landsberg, dien de ouderen onder ons nog hebben gekend, was een interessante figuur, een persoonlijkheid, die een bijzondere studie waard is, ofschoon men zich misschien niet met al zijn daden en denkbeelden kan vereenigen. Nog kort in Nederland, ergerde hij zich aan de onverschilligheid die onder de Nederlandsche Jodenheid omtrent 't Jodendom heerschte en poogde hij daarin verbetering te brengen door de uitgave van een

tijschrift Iori, Bladen voor Israël, en algemeene volksbeschaving.

Hij heeft daarin verschillende belangrijke onderwerpen besproken o.a. het toen nog algemeen heerschende immatriculatie-stelsel, waartegen hij zich met kracht verzette en de al te geringe rijkstoelage voor Israëlische geestelijken. Van het tijschrift zijn niet meer dan 12 nummers verschenen; het heeft hem dus niet mogen gelukken, de belangstelling te vergrooten. Hij was ook een geregeld medewerker

Dr. L. LANDSBERG,
Opperrabijn 1861—1904.Dr. SALOMON COHN,
Opperrabijn 1848—1860.

in de Israëlische weekbladen en schreef verschillende brochures, o.a. Een woord aan de Redactie van het Wageningesch Weekblad — die zich in een artikel „Israëls invloed“ smadelijke aantijgingen tegenover de Joden had veroorloofd; ook „De ziekte en het geneesmiddel“, een pleidooi voor het verwerven van meer Joodsche ontwikkeling e.a.

Dr. Landsberg is meermalen lid geweest der examencommissie en eenige jaren lid van de Centr. Comm., waarin hij ook zitting had gedurne den bekenden strijd in verband met het Friesche Opperrabbinaat.

Hij overleed in 1902 en heeft in Limburg en N.-Brabant — in het laatstgenoemde ressort fungeerde hij als interimair Opperrabijn — aangename herinneringen achtergelaten.

OPPERRABBIJN HEERTJES
ALS LEERAAR

In het korte bestek, dat voor mij beschikbaar is, zal ik trachten O.R. H. als den leeraar te tekenen, die volgaarne, geheel belangloos, van zijn kostbare tijd geeft om ook hen die buiten de afgehekende ressort-grens woonachtig zijn, van zijn omvangrijke kennis te laten profiteren.

Voor mij verrijst het beeld van den man, om wiens zetel zich gansch Z.-Nederland zal scharen teneinde hem den dijs der dankbaarheid te betoonen.

Velen hebben de veelzijdige figuur, die O.R. H. ongetwijfeld is, kunnen bewonderen; ik zie hem nochtans, zooals weinigen hem zien: in zijn studeervertrek.

Vughter uitgang

's-Hertogenbosch

Voor zijn schrijfbureau gezeten, de forsche gestalte, thans gebogen over oude folianten, wachtende op den leerling, voor wien hij is geworden als een vriend, als een vader.

Zoo geniet ik het onschatbaar voorrecht hem iedere Dinsdag van 9½—12½ uur te mogen zien. Door zijn wijze van doceren, zijn beminneel karakter, zijn prettige omgang, zijn zin voor humor, die scheids-

lijnen tusschen „meester“ en „leerling“ doen vervaagen, gevoel ik mij te zitten tegenover den vaderlijken vriend, die zich verheugt in de vorderingen van zijn leerling.

Hij verstaat het als weinigen de zin voor studie op te wekken. Een voor mij moeilijke passage wordt door hem niet zonder meer verklaard, of daar waar noodig vertaald. Integendeel. Het zelf trachten te doen vinden, is de basis van zijn onmisbare pedagogische leiding.

„Probeer het nogmaals te lezen“ luidt dan dikwerf zijn zachte, doch daarom niet minder krachtige aansporing.

En dit vriendelijk, vaderlijk woord is veelal voldoende, mij over de moeilijkheden heen te helpen. En dan begrijp ik maar niet, waarom bij de studie thuis, de moeilijkheid onoplosbaar was, welke mij thans als de meest eenvoudige zaak ter wereld voorkomt. Dan neem ik mij voor, mij beter te voorbereiden, thuis zelf de moeilijkheden te overwinnen, die bij den meester geen moeilijkheden meer waren...

Maar steeds weer vind ik voetangels en klemmen die mij de verdere voortgang versperren en mij sardend en plagend aanstaren... tot het weer Dinsdag is! Wanneer naar andere werken wordt verwezen, zoek ik intuïtief langs de met boeken bedekte wanden van het vertrek. Aange trokken door titel of naam van den schrijver, werp ik dan mijn blik op een of ander werk.

De leeraar heeft dit met fijne opmerkingsgave gezien en met de meeste welwillendheid biedt hij het mij ter lezing en bestudeering aan. Zoo kan ik mij denken, dat de O.R. zich zelf veelal het ongerief getroost, om den leerling ter wille te kunnen zijn.

Sedert het begin van den winter verkeer ik in de gelukkige omstandigheid, dat éénmaal per week alle manlijke leden mijner gemeente voor Thourostudie bijeenkomen. De dankbare, onverdeelde aandacht, waarmede naar een mooie verklaring of Midrasch wordt geluisterd, dien ik op het credit van mijn leeraar te boeken. Tijdens of tusschen de studie vindt hij dan nog gelegenheid met mij toestanden te bespreken, die eveneens mijn volle aandacht vragen. Dan laat hij mij van zijn rijke ervaring genieten om daarmede vroeg of laat mij tot wegwijzer te dienen.

Zoo gaan theorie en practijk als een onverbreekbaar geheel, hand in hand. Is het te verwonderen, dat ik iedere week, nu reeds eenige jaren lang, met opgewektheid het moment tegemoet zie, waarop hij mij op de hem bekende joviale wijze het שלום עליכם toeroept.

De persoon van den O.R. heb ik in den loop des tijds leeren hoogachten naar het woord onzer wijzen, מורה רבך כמורה שמים

De gulde gastvrijheid waarin ik mij van de zijde zijner edele gade mag verheugen, geeft mij nu de vrijheid ook haar in mijn hulde te betrekken. Het zal den O.R. een bron van reine vreugde zijn, dat zijn zegenrijke arbeid in het door hem geleide ressort allerwege waardeering heeft gevonden. Maar ook schrijver dezes, buiten zijn amtsgebied werkzaam, geniet met volle teugen van de מקור חיים welke de O.R. wekelijks voor hem doet wellen.

Het moge hem gegeven zijn, temidden der zijnen, in ongestoord geluk werkzaam te blijven. לכוור ה' ולתורתו לאורך ימים טובים

Zalt-Bommel.

A. ELBURG.

IMPORTEEREN
DE BESTE
SINAASAPPELEN.

BIJ ZIEKTE EN
FEESTELIJKE
GELEGENHEDEN
„ZEEUWSCHE
MEISJES“.

Het Fijnste uit het Fijnste.

N. V. P. VAN HECKEL & CO

VRAAGT ALLÉÉN
ONZE WETTIG
GEDEPONEERDE MERKEN:
SPAANSCH MEISJE
ROODKAPJE
ELITE
TULPENMEISJE
KRUISJES ENZ.

LET OP FIRMANAAM
OP ELK VLOEITJE

Luxor Theater
's-HERTOGENBOSCH

Van 20 tot en met 26 Januari

GRETA GARBO

in
MATA HARIBezoekt de Haagsche Lunchroom en Banketbakkerij
HENRI v.d. ZIJDE
VISCHSTRAAT 25 - 'S-HERTOGENBOSCH

Let op de wekelijksche
De Gruyter's Etalage Reclame

ZIET NAAR DADEN

is onze lijfspreuk en voor U een richtsnoer bij het bestellen van uw drukwerk

ZUID-NEDERL. DRUKKERIJ

ST. JORISSTRAAT 37

'S-HERTOGENBOSCH

MAGAZIJN „ST. JOZEF“
L. DERKSWelner Zilver, Porselein,
Luxe- en Huish. artikelen

HINTHAMERSTRAAT 70 - 'S-HERTOGENBOSCH

EEN VAN OUDS BEKEND EN VERTROUWD ADRES
IN DEN BOSCH, VOOR
Huishoud-Artikelen - IJzerwaren
Kachels en FornoizenLOUIS A. MIERT
DEN BOSCH
OPGERICHT 1811

MAGAZIJN „DE DUIF“ A. SPRECKELMEYER

DEN BOSCH, Hinthamerstraat 69

Speciale zaak en eigen atelier van Lampekappen,
Schemerlampen, Lampekapfournituren, enz. enz.

Dit nummer is gedrukt op papier van de
HOLLANDSCHE PAPIER INDUSTRIE E. DE VRIES & Co., AMSTERDAM
BRUSSEL.